

PRIMORSKI DNEVNIK
je začel izhajati v Trstu
13. maja 1945, njegov
predhodnik PARTIZANSKI
DNEVNIK pa 26. novem-
bra 1943 v vasi Zakriž nad
Cerknim, razmnožen na
ciklostil. Od 5. do 17. se-
ptembra 1944 se je tiskal
v tiskarni »Doberdob«
v Govcu pri Gorenji Trébu-
ši, od 18. septembra 1944
do 1. maja 1945 v tiskarni
»Slovenija«
pod Vojskim
pri Idriji, do 8. maja 1945
pa v osvobojenem Trstu,
kjer je izšla zadnja števil-
ka. Bil je edini tiskani par-
tizanski DNEVNIK v za-
sužnjeni Evropi.

Poština plačana v gotovini
Abb. postale 1 gruppo

Cena 800 lir - Leto XLIII. št. 216 (12.848)

Trst, nedelja, 13. septembra 1987

primorski

dnevnik

559
11je)
723
OSREDNJA KNJILNICA
P.P. 132
66001 KOPER
8554 AA
60100200

Predsednik predsedstva SFRJ Mojsov na slovesnosti v Novi Gorici

»Predvsem pričakujemo, da se uredi zaščitni zakon za Slovence v Italiji«

*Mojsov poudaril pomen Osimskih sporazumov in prizadevanj za uresničitev vseh neizpolnjenih obveznosti
Srečanje s predstavniki družbenopolitičnih organizacij*



VLADO KLEMŠE

»Odločitve Kočevskega zbora in odločitve drugega zasedanja AVNOJ o priključitvi Slovenskega primorja k maticni domovini imajo enkraten zgodovinski pomen ne samo za slovenski narod in za ta kraj, ampak za vse narode Jugoslavije.« To je uvodna misel iz govora predsednika predsedstva SFR Jugoslavije Lazarja Mojsova, včeraj v Novi Gorici, na osrednji slovesnosti ob 40-letnici združitve Primorske z maticno domovino. Ocenil zgodovinskih dogodkov in boju slovenskega naroda za lasten obstoj, krvavemu oboroženemu protifašističnemu boju, prizadevanjem za doseg pravičnih meja po vojni in razvoju dogodkov v naslednjem obdobju, ki so privedli do vzpostavitve dobrososedskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo v taki obliki, kakor jih doživljamo danes, je Lazar Mojsov posvetil dobesedno del svojega tričetrturnega govora, ki so ga prenašale tudi jugoslovanske radijske in televizijske postaje. »V boju za svobodo, neodvisnost in enakopravnost si je slovenski narod na Primorskem izbojeval tudi pravico do samoodločbe in združitve z maticnim narodom. Ta načela, ki jih priznavajo tudi italijanske antifašistične sile, so bila tudi temelj za graditev kasnejših odnosov med Italijo in Jugoslavijo.«

Izgradnja teh odnosov ni bila zmeraj lahka in premočrna, vendar je uspelo premostiti težke hipoteke preteklosti. Mojsov je poudaril aktualnost in

NADALJEVANJE NA 2. STRANI

Srečanje s predstavniki Slovencev v Italiji

Predsednik Lazar Mojsov je včeraj popoldne, pred zaključkom svojega obiska v Novi Gorici, sprejel tudi delegacijo Slovencev v Italiji, ki ga je seznanila s trenutnim položajem v prizadevanjih za doseg zaščitnega zakona ter z najbolj perečimi vprašanji, s katerimi se slovenska narodnostna skupnost v Italiji sooča, na področju šolstva, priznanja in uveljavljanja jezikovnih pravic in težkega finančnega stanja kulturnih ustanov.

Predsednik je dokazal, da je dobro seznanjen z razmerami in položajem Slovencev v Italiji, tudi na Videmskem, in zagotovil, da bo Jugoslavija tudi v bodoče dosledno in na vseh nivojih opozarjala in spodbujala predstavnike republike Italije za razrešitev tega vprašanja.

Napovedal je tudi, da bo za to v bodoče veliko več možnosti tudi na najvišjem nivoju, saj si Jugoslavija prizadeva, da bi prišlo do ustaljenih in pogostih srečanj na ravni državnih poglavarjev oziroma predsednikov vlad.

Prvi dan pogovorov generalnega tajnika OZN De Cuellarja v Teheranu

Iranski politični vrh še vedno zahteva mednarodno obsodbo iraških agresorjev

TEHERAN — Oči svetovne javnosti so sedaj uprte v Teheran, kjer je generalni tajnik OZN Perez De Cuellar pričel pogovore z iranskimi političnimi veljaki, da bi le poiskali izhod iz izredno zapletenega zalivskega klobčiča. Zahodni novinarji in diplomati, akreditirani v Teheranu, so glede možnosti uspeha misije precej skeptični, v tem slogu se je v televizijskem intervjuju včeraj izrazil tudi ameriški državni tajnik George Shultz, ki je obenem dejal, da bodo ZDA zahtevale sankcije proti tisti državi, ki resolucije Varnostnega sveta OZN ne bo sprejela.

O pogovorih De Cuellarja v Teheranu se zaenkrat še veliko ne ve, sigurno je le, da se bo na ločenih sestankih pogovarjal z vsemi vidnimi iranskimi političnimi osebnostmi. Včeraj se je De Cuellar tri ure pogovarjal z iranskim predsednikom vlade Musavijem in z zunanjim ministrom Velajatijem. Radio Teheran je včeraj sporočil, da sta De Cuellar in Velajati govorila izključno o resoluciji VS OZN, iranski

zunanj minister pa je ponovil že tolikokrat izrečeno frazo, da nimajo mednarodne pobude nobenega smisla, če ne bodo predhodno obsodile iraške agresije. De Cuellarja čaka vsekakor izredno težka naloga, verjetno pa ne bo odpotoval iz Teherana brez koncesij, saj bi bil v tem primeru položaj res brezizhoden in bi bil sprejem sankcij neodločljiv. Generalni tajnik OZN bo jutri odpotoval v Bagdad, po pogovorih z Iranci pa se bo vrnil v New York, kjer bo o pogovorih govoril na vsakoletnem zasedanju Generalne skupščine OZN.

Precej vzpodbudne novice prihajajo iz Libije, kjer je domača radijska postaja oddala poročilo o sestanku med libijskim veleposlanikom v Teheranu in iranskim predsednikom Ali Hamenejem. Kot znano se je trdno zavezništvo med državama v zadnjih tednih nekoliko zrahljalo, Hamenei pa je libijskemu diplomatu zagotovil pripravljenost svoje vlade, da se sedemletni iransko-iraški spopad preneha.

Italijanske ladje lahko odplujejo

RIM — Italijanski parlament je odobrila vladni sklep, da v Zaliv pošlje svoje vojne ladje. Včeraj je namreč tudi poslanska zbornica izglasovala zaupnico vladi, sklep je podprlo 342 poslancev, proti njemu pa se jih je izreklo 229. Tudi pri včerajšnjem glasovanju o zaupnici so se po pričakovanju poslanci strogo držali strankarskih navodil, saj so se za zaupnico izrekli vsi poslanci vladnih strank, proti zaupnici pa vsi poslanci opozicijskih strank.

Po razpravi so predstavniki strank podali glasovalne izjave, v katerih so po potrdili že znana stališča. Za KPI je spregovoril Massimo D'Alema. Dejal je, da je že sama razprava potrdila, kako je sklep ne le nevaren in zgrešen, ampak je bil sprejet tudi v zgrešenem trenutku, kar bo — kot je dejal

D'Alema — nujno privedlo v neučinkovitost pobude.

Za socialiste je spregovoril podtajnik Claudio Martelli, ki je podprl sklep vlade, »ker nikakor ne ovira zadnje mirovne pobude generalnega tajnika OZN De Cuellarja, saj bodo ladje odplule le, če bo njegova pot v Teheran in Bagdad neučinkovita«. Martelli je potrdil, da je vlada sprejela sklep izključno zaradi tega, da brani pravico do svobodne plovbe.

Obrambni minister Valerio Zanone je včeraj potrdil, da so ladje pripravljene ne odhod in bodo torej odplule že v torek. Zanone je tudi v poslanski zbornici potrdil, da imajo italijanske vojne ladje izključno obrambne naloge in bodo skušale vsaj delno omejiti posledice iraško-iranskega spopada.

Srečanje Vilenica 87



Nagrajevanje avstrijskega pisatelja Petra Handkeja

NA 11. STRANI

Nogomet: začetek A in B lige

**Triestina v Bergamu
Udinese s Tarantom**

□ □ □

Danes na turnirju Del Negro

**Jadranovi košarkarji
v finalu za 1. mesto**

□ □ □

Na madžarskem gostovanju

**Odbojkarice Mebla:
dobro kljub porazoma**

*Ko je svinčnik »velikih«
začrtal meje
pri nas*

**Posebna priloga
ob 40-letnici
uveljavitve določil
mirovne pogodbe**

Smrtna nesreča slovenskega alpinista Lucijana Cergola

NEVEJSKO SEDLO — Slovenski tržaški alpinist Lucijan Cergol se je včeraj smrtno ponesrečil med plezanjem na Strmi peči v skupini Montaža. Cergol se je skupaj s tržaškima soplezalcema komaj začel vzpenjati po klasični smeri Comici-Fabian v severni steni, ko je po vsej verjetnosti nenadoma izgubil opreke in po padcu obvisel mrtev na vrvi.

Kljub hitremu posegu gorski reševalni skupini včeraj zaradi mraka ni uspelo prenesti njegovega trupla v dolino. Med reševalci so tudi člani tržaške reševalne skupine.

Lucijan Cergol je bil priznan slovenski alpinist, ki je med drugim pred dvema letoma tudi vodil zamejsko alpinistično odpravo na Južno Anapurno.

NA 7. STRANI

● Predsednik predsedstva Mojsov

NADALJEVANJE S 1. STRANI

pomen Osimskega sporazuma, govoril o prizadevanjih, da se odpravijo zamude pri uresničevanju nekaterih še nerešenih vprašanj in na prvem mestu omenil sprejem zaščitnega zakona za slovensko narodnostno skupnost, prizadevanja za izgradnjo osimskih cest itd.

»Glede nerešenih vprašanj, je eno od najvažnejših vprašanje globalne zakonske zaščite slovenske manjšine v Italiji, tam, kjer avtohtono živi. Zelo pomembno je tudi vprašanje vrnitve kulturnih dobrin, gradnje cest itd. Želim ob tem poudariti, da visoko cenimo, kar je italijanska vlada do zdaj naredila za uresničevanje Osimskih sporazumov. Ko sprejemamo svoje obveznosti in ko ugotavljamo, kaj moramo še storiti, smatramo povsem naravno, da izrazimo tudi naša pričakovanja za nadaljnja prizadevanja, da se uredi to, kar od našega partnerja pričakujemo, a predvsem, da se uredi zakonska zaščita za slovensko manjšino,« je dejal Mojsov, ki je v naslednjem odstavku priznal zamudo pri gradnji cestnih povezav, predvidenih v sporazumu. Zamuda nastaja zaradi težkega ekonomskega položaja, vendar je že v končni fazi globalni načrt gradnje in posodobitve mednarodno pomembnih cest, kamor sodijo tudi osimske ceste. Gradnja le-teh se bo pričela še letos, najkasneje pa prihodnje leto.

V drugem delu govora je Lazar Mojsov opredelil mednarodno politiko Jugoslavije, ki ostaja zvesta načelom neuvrčenosti in ki si prizadeva za utrjevanje mednarodnih odnosov, za krepitev miru v svetu in varnosti za vse. »Naslanjamo se na zaključke Helsinške konference in izjavljamo, da smo pripravljeni na najširše ekonomsko sodelovanje in povezovanje Jugoslavije s celo Evropo, v splošno korist, vendar ob doslednem spoštovanju načela enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve.« Tako pripravljeno in odprto Jugoslavija dokazuje s sodelovanjem z različnimi meddržavnimi skupnostmi in tudi v povezovanju na medregionalni osnovi, ka-

kor je, recimo, delovna skupnost Alpe-Jadran.

V zaključnem delu govora je Mojsov govoril o ekonomskem in notranjepolitičnem položaju v Jugoslaviji, o razlogih krize ter o tem, kako priti iz nelahkega položaja. »Pred nami je zahtevna naloga, ustvariti pogoje za nov razvojni cikel v proizvodnji in na vseh področjih in to predvsem z lastnimi silami, skupno, tako, kakor smo doslej uspešno reševali vse naše velike probleme. Spodbujati je treba produktivnost in uspešnost, podpirati združevanje in povezovanje v proizvodnji, omogočiti, da vsakdo živi in se razvija le na osnovi rezultatov dela.« Mojsov je pri oceni gospodarske in politične situacije spregovoril tudi o negativnih pojavih, ki rušijo temelje družbene in gospodarske ureditve ter dejal, da je treba s takimi pojavi dokončno in brezkompromisno opraviti, da se povrne zaupanje delovnih ljudi v družbeni sistem in postavljene cilje. Zastavljene cilje, tako posameznih republik in pokrajin, v gospodarstvu in splošnem družbenem razvoju pa bo mogoče uresničiti le v okviru jugoslovanske socialistične skupnosti. »Federacija je skupna hiša, ki pripada vsem, in v njej se oblikujejo in zagotavljajo pravice za enakopravnost, vendar tudi obveznosti za doseg in uresničevanje skupnih ciljev.«

Predsednik je svoj govor zaključil s čestitkami in željami v slovenščini: »Želim vam, da novi sončni dan Nove Gorice traja večno.«

Na slovesnosti v Kulturnem domu je predsednika republike pozdravil predsednik skupščine občine Danilo Bašin. Slovesnosti so se udeležili številni ugledni gostje, predstavniki družbenopolitičnih organizacij, federacije, republike, občine, številne delegacije itd. Obisk uglednega gosta v Novi Gorici se je pričel s krajšim srečanjem s predstavniki družbenopolitičnih organizacij, po slovesnosti v Kulturnem domu pa se je udeležil še pomembnega dogodka v DO Iskra v Sempetru, kjer so izročili namenu nove obrate, popeljal se je po Sabotinški cesti, v Brdih pa so ga pozdravili predstavniki KS Kojško.

Na srečanju s temnopoltimi katoličani v New Orleansu

Papež črncem: Rasizem treba zatreti na nenasilen način

NEW ORLEANS — »Cerkev ni ne črna ne bela ne ameriška, ampak je to Kristusova Cerkev, kjer morajo domovati črni, beli in Američani ter vsaka kultura in rasa. Rasizem je najhujša ovira pokatoličnanju vseh temnopoltih, a proti rasizmu ne smemo z nasiljem, temveč z nenasiljem, kakor je učil Martin Luther King.« Tako je dejal Janez Pavel II. včeraj v New Orleansu, ko je odgovoril na pozdrav črnskega škofa Josepha Howzeja. Ta ga je bil opozoril, da v mnogih ljudeh ni kar tako ukoreninjeno načelo, češ, če si črnc, si tudi katoličan. Na 30 milijonov ameriških črncev jih je le 1,3 milijona katoliške vere, zato je njihovo gibanje za državljanske pravice zraslo pretežno v protestantskih vrstah, a polovica vseh črnih je še zdaj uradno »brez veroizpovedi« (unchurched).

Nič čudnega torej, če so temnopolti katoličani šele letos zasnovali lastno dušnopastirsko listino, ki jo je papež včeraj tudi odobril. Zdaj se bo moral Karol Wojtyła izreči še o smrtni kazni, kar zahteva lep del ne le Židov in protestantov, ampak tudi katoličanov. Leta 1983 je papež že pozval k spremembi najvišje kazni v zaporno.

D. G.

Papež in črnski škof Joseph Howze

(Telefoto AP)



Evropski denarni sistem odslej odpornejši proti špekulacijam?

KOPENHAGEN — Finančni ministri EGS so sprejeli niz ukrepov za izboljšanje in utrjevanje Evropskega denarnega sistema, ki so jih narekovala januarja prilagoditev menjalnih tečajev in poznejše špekulacije na škodo valut EDS. Danski minister Simonsen, ki je vodil včerajšnje zasedanje kolegijev iz dvanaesterice v Nyborgu, je izjavil, da so ti ukrepi bistvene važnosti za uresničitev prave liberalizacije na tržišču s kapitali.

Ministri so sklenili olajšati postopke za povračila kratkoročnih kreditov in omogočiti, da se posojila stoodstotno povrnejo v evropskih denarnih enotah (ECU), ter odredili strožje nadzorstvo

nad splošnim delovanjem sistema: »monetarni odbor« (posvetovalni organ EGS za denarne probleme) bo skrbel za to, da ne bo prihajalo med državami članicami do prevelikih razlik v stopnjah, ki kažejo raven inflacije, nezaposlenosti, obrestnih mer in plačilnih bilanc, »odbor guvernerjev« (vodij emisijskih bank) pa bo pazil na spoštovanje nihajnih škarij, ki urejujejo premike navzdol in navzgor posameznih tečajev, in nadziral posege na mednarodnem finančnem trgu. Ministri so se domenili, da ne pride zdaj do nobene spremembe v tečajnih paritetah kljub padanju dolarja in utrjevanju zahodnonemške marke.

La Malfa tajnik PRI

RIM — Po pričakovanju je včeraj vsedržavni svet republikanske stranke za svojega novega tajnika izvolil 48-letnega Georgio La Malfa. Z izvolitvijo se je tako prekinilo osemletno obdobje, ko je republikance vodil Giovanni Spadolini, ki je sedaj predsednik senata.

Giorgio La Malfa, sin zgodovinskega voditelja PRI Uga La Malfa, je diplomirani pravnik na fakulteti v Pavli. Po specializaciji v ZDA in Veliki Britaniji je La Malfa dolgo let poučeval na neapeljski fakulteti za ekonomsko-agrarna vprašanja. V parlament je bil prvič izvoljen leta 1972, leta 1979 je načeloval komisiji za industrijo, leto kasneje pa je postal minister za proračun.

Sodniki ne verjamejo vsem izjavam Anghesse

MASSA — Zaslizevanje Alda Anghesse, osebe, okrog katere se vrtila celotna preiskava o trgovini z orožjem in mamili med Italijo in Bližnjim vzhodom, je dosedaj »porodilo« okrog sto tipkanih strani. Med zaslizevanji je Anghessa sodnikom povedal datume, osebe in okoliščine trgovine, v katero so vpleteni industriji, mafijci, trgovci in barantači z orožjem.

Anghessa, ki je zelo verjetno sam agent tajne službe, se je označil za agenta-provokatorja, imel naj bi namreč nalogo, da prispeva k organizaciji prepovedanih poslov, kar bi mu omogočilo razkritje kriminalnih zvez. V genovski sodni palači, pod kompetenco katere spada tudi sodišče iz Masse, so sicer do Anghessovih izjav precej skeptični; če bi bile resnične, bi dokazovale, da je v prepovedani trgovini posredno sodeloval tudi državni aparat.

V sodni palači v Massi so preiskovalci analizirali vsebino aktovke, ki jo je v barijskem hotelu Majesty pustil Aldo Anghessa. Iz nepreverjenih vesti naj bi bilo v aktovki več dokumentov, ki pričajo o vpletenosti v trgovino tovarne Valsella Meccanotecnica iz Brescie, podjetja Misar in švedske tovarne orožja Bofors.

Namestnik državnega pravdnika iz Masse Augusto Lama je včeraj zaslizal 24-letnega Carmela Fabianija Malfitano iz Voghere, finančno-zavarovalnega svetovalca iz Milana, ki ga dolžijo, da je sodeloval z mafijci iz Trapanija pri »uvozu« in preprodaji kokaina, z Arabci pa pri kupovanju orožja, municije in razstreliva.

»Reggae« glasba izgubila svojo zvezdo Petra Tosha



Peter Tosh

(Telefoto AP)

KINGSTON (JAMAJKA) — »Reggae« glasba je izgubila še enega velikega umetnika. Peter Tosh, dolgoletni sodelavec in prijatelj Boba Marleya, je bil predsednočim žrtev kriminalnega napada na svoje bivališče v Kingstону.

Trije roparji so vdrl v njegovo stanovanje; ker se jim je glasbenik uprl, pa so streljali nanj in na njegove goste. Pet oseb je bilo ranjenih (med temi tudi Toshova žena), gost, ki je bil znan z nazivom »Doc« pa, je podlegel ranam.

Peter Tosh (alias Winston Herget McIntosh) je zaslovel v šestdesetih letih, ko je Marleyem sestavil skupino »The Wailers«. Leta 1973 sta se z Marleyem sicer sprla, oba pa sta nadaljevala solistično kariero pod srečno zvezdo »reggae« glasbe. Tosh je podpisal vrsto LP plošč, med katerimi so najbolj znane Wanted, Mama Africa, Legalize It. Najslavnejša skladba, ki nosi njegov podpis, pa je nedvomno Get Up, Stand Up.

Dva mrtva in dva ranjena v rudniku pri Valtellini

SONDRIO — V rudniku salovca (steatita) pri Valbrutti na območju Valtelline se je zgodila včeraj nesreča, v kateri sta bili dve osebi ob življenju, dve pa hujše ranjeni. Ker je rudnik, ki je last spojenih družb Valmalenco-Vallespluga, potreben vzdrževalnih del, so okrog osmih zjutraj 31-letni Michele Nana, 45-letni Renzo Salvetti, 34-letni Carlo Picceni, 37-letni Domenico Rossi in Salvettijev 27-letni nečak Renzo (vsi iz Lanzade pri Sondriu) utrjevali oboke enega od rovov. Nana je postal lačen in stopil iz rova po obložen kruhek, tedaj pa je zgrmel na njegove, nesrečne tovariše kakšnih 200 ton težka skala. Michele jim je pritekel na pomoč, vseh pa ni mogel rešiti: izpod skale je potegnil Rossija in mladega Salvettija, medtem ko so njegovega strica in Piccenija izvlekli gasilci šele popoldne in z največjo težavo: bila sta mrtva. Renzo Salvetti zapušta ženo in 12-letnega sina, Carlo Picceni pa ni bil oženjen. Domenico Rossi leži v ortopedskem oddelku bolnišnice v Sondriu s prognozo okrevanja v 40 dneh zaradi zmečkanin na obeh nogah, Fermo Salvetti pa v oddelku za oživljanje iste bolnišnice s pridržano prognozo prav tako zaradi zmečkanin na nogah pa še zmečkanja medenice.

Namestnik državnega tožilca v Sondriu je odredil strogo preiskavo in zaprtje rudnika, v katerem je bilo že več smrtnih nesreč. Tod naokoli je nič koliko rudnikov, pravega nadzorstva nad njimi pa, kot kaže, nobenega, od tod tudi stalni pritiski geologov na pristojne oblasti.

Sovjetska zveza zasušnja »Ameriko« Fantapolitika na ekranih Canale 5



Na snemanju TV nadaljevanke Amerika

RIM — »Dobra (filmska) zgodba, ki je ni še videl nihče.« Tako je predsednik ameriške televizijske mreže ABC Brandon Stoddard predstavil načrt mininadaljevanke, v kateri naj bi nastopali igralci Christine Lahti, Kris Kristofferson in Mariel Hemingway. Pisalo se je leto 1984, TV načrt pa se je konkretiziral v sporno Ameriko.

Berlusconijevi oddajniki Canale 5 bodo danes ob 22.30 predstavili prvi del fantapolitične nadaljevanke, s katero je hotel režiser (ki je obenem scenarist in koproducent) Donald Wrye pokazati Američanom, kako se jim bo godilo, ko jih bodo napadli »rdeči«. SZ bo leta 1997 premagala Ameriko, v Nebraski pa bodo gradili koncentracijska taborišča, ki bodo namenjena angleško govorečim domačinom.

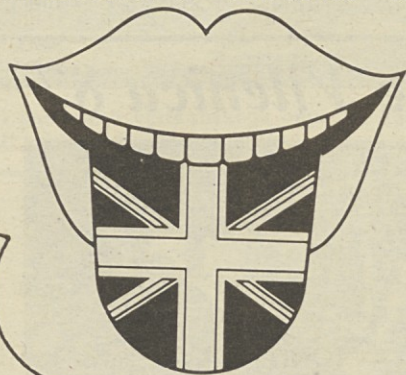
The New York Times je že svoj čas napisal, da je Amerika »brez hrbtenice«, »absurd«, celo »rubišh« (smet), in predvajanje TV-filma je dejansko dvignilo ogromno prahu. Fantapolitična vizija sovjetskega napada na ameriško demokracijo je iznenadila celo Američane, ki so sicer vse prej kot naklonjeni konkurenčni velesili, veliko nezadovoljstva pa je vzbudila na sovjetskih tleh, kjer so organizirali nekaj izbranih projekcij. Zdaj je na vrsti Italija, ki bo lahko že danes preverila, kako daleč lahko seže ameriški televizijski biznis, še posebej, ko zadiši po lovu na čarovnice.

angleškega jezika

se naučiš na

BRITISH SCHOOL

Ul. Torrebiana 18 - Tel. 69453 - 69140



TEČAJI ANGLEŠKEGA JEZIKA ZA ODRASLE

Angleški predavatelji: ki so specializirani v EFI (poučevanje angleščine kot tujega jezika). Tečaji so primerni za vsa starostna obdobja in poklice. Izbirate lahko med 8 različnimi termini: dopoldne, popoldne ali zvečer. Tečajnikom je na razpolago center »multi media« (računalniki, jezikovni laboratorij, video center, knjižnica) in »self/access centre« za tiste, ki imajo težave z urnikom; učilnice in dvorane za branje ter video so vedno odprte. Garancija: center AISLI, utrjevanje snovi, brezplačno ponavljanje. Edini uradni center Cambridge University za Furlanijo-Juljsko krajino.

Tudi informacija lahko pomaga otrokom, ki trpijo

ČEDAD — Med vsemi nasilji tega sveta je nasilje nad otroci najbolj brutalno, najmanj razumljivo in vendar so prav otroci izpostavljeni kruti nerazsodnosti odraslih.

Statistike pravijo, da je spolno nasilje na prvem mestu, računajo, da zajema kar 60 odstotkov vsega nasilja nad otroci. Sledi mu vrsta najrazličnejših brutalnosti. Neverjetne zgodbe govorijo o 10-13-letnih otrocih, ki živijo v globoki spirali mamil. Številni starši pretepajo svoje mladiče brez slehernega usmiljenja. In potem vsa psihološka nasilja, ki razderejo otrokovo notranjost. Tovrstno nasilje je »neizmerljivo«, vendar boli celo bolj od udarca s palico.

In potem že kar kozmično nasilje nad otroci, ki so lačni, bolni brez sleherne zdravstvene oskrbe, zapušteni ob robu velemest in sveta, znamenjani za vse življenje, brez perspektiv, s smrtjo, ki se zrcali v očeh. Koliko takšnih otrok vidimo po televiziji, na časopisnih slikah. Številke so kar srehljive, gre za pravi genocid: vsak dan umre na svetu od pomanjkanja približno 40 tisoč otrok. In vendar se zavest o nasilju, ki ga storimo nad otroki še ni prišla v zavest. Kot da je to nekaj, ki se nas, civilne ljudi, ne tiče. In vendar je nasilje nad otroci, nasilje nad našo lastno naravo, saj ugašamo življenje, ki se je komaj prižgalo, maličimo brsitko, ki je komaj ozelenela.

Besede izzvenijo patetično, ker je vsaka zgodba o otroku, ki trpi nasilje kruta, pogostokrat krvava, temna in nora. Dolžnost novinarjev je, da jo predstavijo kot takšno, v vsej njeni ostri resničnosti. Ljudje morajo vedeti in videti, o tej rakovi rani našega sveta in naše družbe ne smemo več molčati. Prav zato je mednarodna organizacija UNICEF sklenila odpreti široko fronto proti nasilju nad otroci, v boj pa je hotela vključiti tudi novinarje in z njimi množična občila. Tako se bo danes v Čedadu pričelo mednarodno zasedanje novinarjev, ki bodo razpravljali o pravicah otrok. Srečanje bo trajalo tri dni, udeležilo pa se ga bo nad 120 novinarjev iz vsega sveta. V upanju, da bo informacija pomagala vsem otrokom, ki trpijo.

Tudi Izola se sooča z onesnaženjem morja

Ob prebiranju podatkov, ki so navedeni v informaciji o stanju na področju varstva okolja v občini - informacija so pripravili v okviru akcije, ki je že februarja stekla pod imenom »Ekologija, energija, varčevanje« - se bo marsikateri Izolan dodobra premislil, preden se bo odločil, da v svoja pljuča zajame »svež« zrak značilen za obmorske kraje. Meritve onesnaženosti ozračja in vod (tudi morja) so namreč skrbi vzbujajoče in kažejo, da je že načeta »samočistilna« sposobnost narave.

Omenili bomo samo nekaj podatkov, ki so zajeti v analizi. Izola s 300-metrskim kanalizacijskim izpustom v morje, ki je zaradi zastarelosti na številnih mestih že močno načet, sploh nima urejenega odvajanja komunalnih odpadkov, zato ni čudno, da se po onesnaženosti morja približuje Kopru. Temu še posebej prispevajo tudi industrijske odpadke, predvsem Delamara, kjer je čistilna naprava še vedno v poskusnem obratovanju in ladjedelnice 2. oktober, iz katere železni ostriški tonejo naravnost v morje. Z izjemo Dvorov in Malije je problematična tudi vaška kanalizacija izolskega podeželja. Odplake so speljane v greznice, iz njih pa se ponavadi stekajo v zemljo ter s tem močno ogrožajo podtalne vodne vire.

Tudi zrak je v izolski občini dokaj onesnažen. Že vrsto let se Izolani ozirajo proti dimniku Droginega tozda Argo, ki - kot so pokazale meritve - letno izpusti 30 ton SO₂, tu je zoper Delamaris, ki s predelavo ribje moke in kuhanjem fižola zasmradi vso izolsko mestno jedro, nič manj nedolžni pa niso izpusti iz dimnikov stanovanjskih hiš, v katerih se ogrevajo s trdimi kurivi, predvsem nekakovostnim premogom.

Sicer se po podatkih splošnega komunalnega podjetja v letu dni v občini nabere kar 27 tisoč kubičnih metrov odpadkov (12 tisoč gospodinjstvih in 15 tisoč industrijskih), ki jih v Izoli že vrsto let odlagajo na neustrežno smetišče.

IZTOK UMER

■ LATISANA — Deželni odbornik za turizem in trgovino je v Latisani otvoril tretjo razstavo o trgovski dejavnosti v Furlaniji. Namen razstave je prikazati današnje stanje trgovskih dejavnosti, hkrati pa želi pobuda pospešiti nadaljnjo rast te pomembne gospodarske panoge.

Govor je bil tudi o prisotnosti deželne uprave v omenjenem sektorju, saj je potrebno še marsikaj narediti, da bodo bolje stekle vse povezave, ki so nujne za dobro poslovanje.

Pogovor s predsednico Komiteja za turizem SRS Bogomilo Mitič

V Sloveniji število turistov podobno lanskemu

LJUBLJANA — Čas obračunov se naglo bliža tudi za poletno turistično sezono v Sloveniji. Čeprav dokončnih podatkov še ni, so nekateri kazalci o gibanju v turističnem prometu dokaj zgovorni, kar (mimo pripetljajev z morskimi psi in vsakovrstnimi težavami in težavicami, ki so tako ali drugače deloma zagrenile turistični odziv) vsekakor zadošča za vsaj bežno bilanco. O tem smo se pogovarjali s predsednico Komiteja za turizem in gostinstvo SR Slovenije (v naši terminologiji je to resor za turizem in gostinstvo dejavnost pri slovenski vladi) Bogomilo Mitič, ki nam je postregla z nekaterimi koristnimi informacijami.

Najprej obvezno vprašanje: Kakšen je začasen obračun letošnje poletne turistične sezone v Sloveniji? So napovedi obveljale ali ne?

Načrti za letošnjo turistično sezono so bili dokaj ambiciozni, vendar niso povsem obveljali, tako da je turistični promet približno na nivoju lanskega leta. Bistveno novih kapacitet nismo mogli ponuditi, mogoče le nekaj več adaptiranih objektov in izvenhotelske ponudbe. Nekoliko smo izpopolnili nekatere turistične infrastrukture (npr. izgradnja novih teniških igrišč, skorajšnji zaključek del pri ureditvi igrišča za golf v Lipici itd.) in pa izboljšali zdraviliško ponudbo (glej odprtje term v Portorožu). Z dosego lanskega leta rezultatov v turističnem prometu pravzaprav ne moremo biti zadovoljni, vendar pa moramo po drugi strani upoštevati, da so bili obeti v začetku sezone - in to ne samo pri nas, ampak v celotnem temu delu Evrope - še slabši, tako da sta sezono »popravila« šele avgust in september.

Ali razpolagate s približnimi podatki o obisku domačih oz. tujih turistov in pa o turističnem odzivu v posamičnih panogah?

V Sloveniji je delež domačih turistov v poprečju približno 60 odstoten, medtem ko je turistov iz tujine 40%. Vendar v poletnih mesecih je stanje obratno, tako da je od 60 do 70 odst. tujih gostov, kar okvirno velja tudi za letošnjo sezono. Edina razlika je morda v tem, da je domačih gostov za malenkost več kot lani.

Kar se tiče obiskov iz tujine je stanje zelo ugodno v zdraviliščih, na področju mestnega turizma in v alpskem delu (Bled, Bohinj, planinarstvo). Slabše pa je na Obali, predvsem v hotelih, medtem ko je v privatnih sobah stanje boljše.

V primerjavi z lansko turistično sezono je bilo opaziti kakšne novosti?

Nekaj novosti je res bilo. Relativno dobro se je npr. povečal turistični promet iz Anglije, skoraj istotako tudi iz Italije, nekaj pa iz delov Skandinavije. Nekoliko slabše rezultate imamo z Nizozemske in sosedno Avstrijo; slabo je kazalo tudi z ZRN, vendar se je stanje v zadnjem delu sezone izboljšalo. Skratka, ob prevladujočih nemških turistih, ki s 27-30 odst. ostajajo na prvem mestu, se v zadnjih letih povečuje delež Angležev. Vzporedno se povečuje število aranžmajskih gostov, osipa pa število individualnih gostov, kajti Nemci so v glavnem ravno individualni gosti.

Kar se tiče ostalih novosti bi povedala, da je bilo letos v Sloveniji zelo veliko poletnih prireditev. To se je v preteklosti dogajalo le v večjih turističnih krajih, zdaj pa so se prireditve razširile še v manjše kraje in so dejansko neke vrste nadomestilo za tiste domače ljudi, ki so se odrekli letovanju. Te prireditve so bile zelo dobro obiskane. Značilnost letošnje turistične

sezone je bila tudi v tem, da so bili turistični kraji ob koncu tedna zelo obiskani, kar se v prejšnjih letih ni dogajalo v tolikšni meri.

Bolča točka jugoslovanskega, deloma pa tudi slovenskega turizma so nedvomno cestne povezave. Kakšne vrste pobud ima Republiški komite za turizem v načrtu v tej smeri?

Predvsem bi poudarila, da nadaljnji razvoj turizma ogroža celotna gospodarska situacija in ne samo ceste. Kar se pa tiče cestnih povezav je pozornost trenutno osredotočena na predor pod Karavankami in na dograditev avtoceste od Karavank do Gevgelije. Jasno je, da bo ta osrednja prometna žila veliko pomagala pri dotoku turistov v Slovenijo. Poleg tega so predvidena popravila na mariborski obveznici, nadalje delne rekonstrukcije od Razdrtega do Nove Gorice oz. Sežane in med Kozino in Rupo. Cesta med Divačo in Koprno pa bo žal še naprej ostala ozko grlo.

Pri celotnem programiranju in planiranju prioritet za cestno omrežje sodelujemo kot člani izvršnega sveta.

Je bilo letos veliko izgubarjev med slovenskimi delovnimi organizacijami, ki se bavijo s turizmom?

Povedati moram, da enostavni pogoji gospodarjenja za našo dejavnost niso ugodni. Predvsem se čutimo pri krajšani, to pa zato, ker nam zvezni ukrepi ne dajejo takih spodbud, kot

jih dajejo npr. blagovnim izvoznikom. In to z utemeljitvijo, da nam ni treba premagovati pregrad. Izvozniki dobivajo skratka štiri ali petkratne večje stimulacije, kot jih dobivamo mi za naše storitve.

Znano je, da plačujejo tuji turisti hotelske in druge storitve po višjih cenah kot pa domači gostje. Še vedno pa si veliko ljudi ni na jasnem, če se pri tem uporabljajo različni kriteriji.

Mi imamo enotne cene za poslovno ponudbo, vendar hotelska hiša v svojem poslovnem interesu (ki je ta, da pridobi čim več gostov) lahko naredi popuste. Vse je pač odvisno od višine popusta. Tista hotelska hiša, ki težje polni svoje kapacitete z domačimi gosti, bo morda naredila več popusta, dogaja pa se tudi, da ponekod sploh ni nikakršnih popustov.

Tuji turist bo torej plačal po predvideni ceni, domači gost pa bo imel 10 ali 20 odst. popusta...

Da, ali pa tudi še več, čeprav v konkretni ponudbi to verjetno ni najboljša rešitev.

Pogovor zapisal
IVAN VOGRIČ

Obnovljen vodovod v Slivjah

SLIVJE V BRKINIH — Po nedavni otvoritvi glavnega vida kraškega vodovoda je sežansko območje napravilo nov korak v izboljšanju preskrbe z vodo. V brkinski vasi Slivje je že uporabljen obnovljen vodovod, s katerim bodo dokončno opravili težave pri preskrbi z vodo, ki so kljub štirim izdatnim izvirom v bližini zaradi slabih vodovodnih napeljav ob suši pestile ta predel.

Naložba je vredna 55 milijonov dinarjev, od katerih jih je 11 milijonov prispeval sežanski SIS za oskrbo z vodo, 2 milijona so zbrali s samoprispevkom, ostanek pa je delež krajanov v prostovoljnem delu in soudeležbi v denarju. Vsako gospodinjstvo je namreč za vodovod prispevalo 250 tisoč dinarjev.

Kljub velikim prispevkom in uspehom pa prebivalci te krajevne skupnosti ne nameravajo spati na lovoričkah. Čimprej nameravajo zgraditi še vodovod v eni od okoliških vasi, radi bi dobili trgovino v neizkoriščenem zadržnem domu in ne nazadnje prišli do telefonov.

J. O.



AVTONOMNA DEŽELA FURLANIJA-JULIJSKA KRAJINA

OBVESTILO O PRELOŽITVI OBJAVE DATUMA IZPITOV

Z odlokom predsednika deželnega odbora št. 304/Pers. z dne 20. avgusta 1987 je deželna uprava zaradi tehnično organizacijskih razlogov preložila na 1. julij 1988 objavo na Deželni uradni list urnika in sedeža pismenih izpitov javni natečaj 10 mest koadjuvatorja na poskušnji s profesionalnim profilom administrativnega koadjuvatorja kot predvideva ODPO št. 475/Pers. z dne 10. novembra 1986.

Brošura o bolnici Franji sedaj tudi v italijanščini

IDRIJA — Pred dnevi je izšla brošura o bolnici Franja v italijanščini. Gre v bistvu za prevod že znane tekste, ki jih je napisal dr. Viktor Volčjak. Uvod v brošuro je prispevala Ana Štučin, za prevod pa je poskrbela Marija Šestan. Brošuro je izdal idrijski mestni muzej.

Pobuda je vsekakor koristna, bolje rečeno, potrebna je bila, saj obišče bolnico Franjo tudi lepo število Italijanov. Drobna knjižica o legendarni partizanski bolnici je vsekakor lepo pregledna. Napisana je preprosto, a vendar nazorno. Bralec dobi jasno sliko o delovanju bolnice in to iz vseh ozirov.



Vsakokrat ko brošuro prelistamo, nas preseneti nenavadna iznajdljivost ljudi, ki so bolnico zgradili, jo obvarovali pred morebitnimi napadi in v njej delali. V Franji so zdravniki in bolničarji opravljali že kar neverjetne zdravniške posege in operacije in to v okoliščinah, ki so bile skrajno nelažne, čeprav je treba zapisati, da je bila bolnica z minimalnimi sredstvi izjemno dobro organizirana.

Tudi varnostni ukrepi so bili precizni, vseskozi iznajdljivi in nam še danes govorijo o izjemno dobro pripravljani in organizirani vojski.

Naj še dodamo, da je italijanski prevod dober, ob zaključku brošure pa je seznan italijanskih borcev, ki so jih zdravili v Franji. Bogato slikovno gradivo nam daje jasnejšo sliko legendarne bolnice in ljudi, ki so v njej delali.



AVTONOMNA DEŽELA FURLANIJA-JULIJSKA KRAJINA RAZPIS NATEČAJA

Z objavo spodaj navedenega odloka predsednika deželnega odbora v uradnem deželnem listu z dne 9. septembra 1987 je deželna uprava razpisala naslednji natečaj:

ODPO št. 16/Pers. z dne 14. januarja 1987

Javni natečaj z izpiti za 3 mesta tehnika agenta na poskušnji s poklicnim profilom kvalificiranega agenta v sklopu osebja Avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine.

Za sodelovanje na natečaju se zahteva dokončno obvezno šolanje, obvezno pa spričevalo osnovne šole ter t.i. »patentino di abitazione« 2. stopnje kot predvideva 16. člen zakona št. 615 z dne 13. julija 1966.

Prošnje morajo biti napisane samo na predpisanih kolkovanih obrazcih, ki jih lahko kandidati dvignejo od ponedeljka do petka med 9. in 12. uro na naslednjih deželnih uradih, kjer je tudi razobešen natečaj:

Trst: Splošno tajništvo predsedstva odbora - Ul. Carducci 6 (pritličje, urad za informacije)

Videm: Deželna uprava za javne ustanove - Ul. Savorgnana 11

Gorica: Pokrajinski urad za javne ustanove - Ul. Montesanto 17

Pordenon: Pokrajinski urad za javne ustanove - Ul. Cavallotti 12

Tolmeč: Krajevno gozdno nadzorništvo - Ul. S. Giovanni Bosco

Če kandidati ne morejo ali težko dvignejo predpisane obrazce v teh uradih, lahko prošnjo napišejo na kolkovani fotokopiji obrazca, ki je priložena razpisu in bo na vpogled v navedenih uradih pa tudi na vseh deželnih gozdnih postajah vsak dan od ponedeljka do petka, od 17.00 do 17.30.

Prošnje morajo biti vložene v Splošno tajništvo predsedstva deželnega odbora Furlanije-Juljske krajine, Ul. Carducci 6, Trst, najkasneje do 19. ure 9. oktobra 1987.

Uradni deželni list lahko kupite:

v Trstu v knjigarni »I. Svevo« na Korzu Italija 9/1 (Prehod Rossoni);

V Vidmu v knjigarni »Benedetti«, Ul. Mercatovecchio 13;

v Pordenonu v knjigarni »Minerva« na Trgu XX. septembra;

v Gorici v papirnici in knjigarni »Antonini«, Ul. Mazzini 16.

AVTONOMNA DEŽELA
FURLANIJA - JULIJSKA KRAJINA



*izreka dobrodošlico obiskovalcem
deželne razstave v italijanskem paviljonu*

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

ZANESLJIV PARTNER V PROSTORU
ALPE-ADRIA

TRST — Ulica Filzi 10



SIAT SERVIZIO TECNICO INDUSTRIALE

IMPORT - EXPORT - ZASTOPSTVA

TRST - Ul. F. Severo 21
Tel. (040) 62176

FILIALA V GORICI: Korzo Italia 205
Tel. (0481) 87213

*Jesenski mednarodni
zagrebški velesejem*

od 13. do 20. septembra

**Največja
sejemska
prireditel
v SFRJ**

Danes se bo v Zagrebu začela največja sejemska prireditel v Jugoslaviji — Jesenski mednarodni Zagrebški velesejem, ki bo trajal ves teden, vse do 20. tega meseca. To bo poslovno — razstavna prireditel, ki je po svoji velikosti in gospodarski pomembnosti v Jugoslaviji brez para in je tudi v svetu ena izmed največjih in najpomembnejših. V Zagrebu se je že zbrala množica razstavljalcev in kupcev, še več pa bo prišlo tistih, ki bodo pripeljali le svoje oči na pašo.

Jesenski velesejem ima dolgo tradicijo. Njegov predhodnik, »Zagrebški zbor«, je bil ustanovljen daljnega 1909. leta. Od tega leta sta razstavljanje na bregovih Save prekinili le svetovni vojni.

Jesenski mednarodni Zagrebški velesejem je vsakoletna prireditel, brez katere bi Zagreb bil revnejši, jugoslovanski in vsesvetovni poslovni svet pa brez nešteti kupčij.

Letos bo v Zagrebu mogoče videti izdelke 3.200-tih razstavljalcev — 2.100 jih bo iz Jugoslavije in 1.100 iz 69 drugih držav, med katerimi bo tudi Italija.

Velesejem bo potekal na površini 280 tisoč kvadratnih metrov, za dobro počutje gostov pa bo skrbelo več kot 1.500 stalnih in honorarnih uslužbencev prireditel.

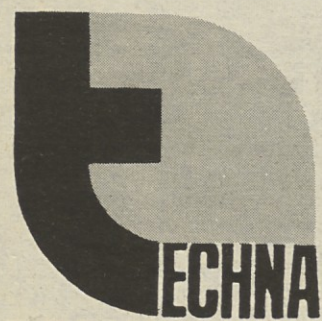
Jesenski velesejem je velika prireditel, na kateri se nihče ne bo dolgočasil. In če se bo kdo naveličal sprehajati med stojnicami, ga opozarjamo, da vsa sejemska prireditel ne bo potekala le na policah, temveč tudi med njimi. Vsak dan bodo pokušnje vin in raznih jedi, modne revije in še marsikaj.

Med »resnimi« dogodki opozarjamo le na najpomembnejše: — 14. septembra bosta Evropska skupnost in Gospodarska zbornica Jugoslavije organizirali seminar na temo gospodarskega sodelovanja Evropske skupnosti z Jugoslavijo; — istega dne bo Svet za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV) pripravil tiskovno konferenco; — 18. septembra bo prodajni dan držav iz Evropskega svobodnotrgovinskega območja (EFTA); — in istega dne se bo predsednik jugoslovanske vlade Branko Mikulič sestal z gospodarstveniki na že tradicionalnem pogovoru.

Se na eno spremljevalno prireditel moramo posebej opozoriti. Ves čas trajanja velesejma, bo na njem odprta tudi borza novih tehnologij (imenujejo jo »Technology Transfer Forum«). Zagrebški velesejem jo je pripravil v sodelovanju z Organizacijo Združenih narodov za industrijski razvoj (UNIDO) in zagrebškim inštitutom za dežele v razvoju, ki bosta zainteresiranim državam dala na voljo svoji banki podatkov. Sicer pa bo na borzi novih tehnologij mogoče dobiti tudi najnovejše jugoslovanske dosežke.

Novost letošnjega Jesenskega velesejma bo tudi posebej naglašen nastop ene izmed držav udeleženk. Letos bo ta država Indija. Izdelke njenih tradicionalnih obrti bo mogoče kupovati ves čas sejemskega rajanja. In tudi sicer bo Indija razstavljal več kot druge države.

Zagreb bo ta teden, od 13. do 20. septembra svetovni center poslovnega sveta.



S. R. L.

IMPORT - EXPORT

TRST — Ulica Ghega 2
Tel.: (040) 64535 - 64449
Telex: 460517 TECHNIA I

OMNIACOMMERCE

di S. Savarin

IMPORT — EXPORT — ZASTOPSTVA

TRST, Ul. F. Severo 21

tel. (040) 631301 - 631880
telex 460129 OMNIAC I

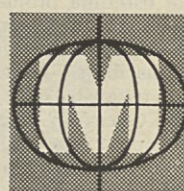


RESIM

ZASTOPSTVA
UVOZ
IZVOZ

34133 TRST — Ulica Cicerone 8
Telefon: (040) 61241 - 61478 - 62112 - 62995
P.P. 101 — Telex: 460561

FILIALA: 34170 GORICA — Korzo Italia 202
Telefon: (0481) 30840



mercantile s.r.l.

UVOZ - IZVOZ

TRST - Ul. Torrebianca 18
Tel.: 64744 - 60691 - Telex: 460470
Filiala: GORICA - Ul. Favetti 16

FARCO s.r.l.
FINE CHEMICALS

34132 - TRST
Ul. del Lavatoio 4
Tel.: (040) 65134/5
Tx: 461012
Telefax: 040/69490

KEMIJA
FARMACEVTIKA

FILIALA GORICA:
Ul. Trieste 160 - Tel. (0481) 20769

FRIUL IMPORT-EXPORT-RAPPRESENTANZE
EXPORT s.r.l.

UVOZ — IZVOZ

VIDEM — TRST

Sedež: 33100 Videm - Ul. Adige 27/7 - tel.: (0432) 282967
Podružnica: 34135 Trst - Scala Belvedere 1
Telef.: (040) 43713/411826 - Telex: 460319 - FRIEX
Telefax: 040/43073

C.G.R.

SPLOŠNA TRGOVINA IN ZASTOPSTVA
D. Z. O. Z. — UVOZ - IZVOZ

TRST - Ulica Geppa 9
Telefon: 69316 - 69558 - 61579
Telex: 460559 - PP 185

Filiala GORICA:
Trg Martiri per la Libertà d'Italia 5

agroforest s.r.l.

IMPORT EXPORT ZASTOPSTVA

TRST
Tel: (040) 631002, 61242, 61060
Ulica Geppa 9
Telex: 460134 agrof

GORICA
Ulica Trieste 160
Telefon: 0481/20982



13.-20.9.87

Trgovinska zbornica:
Priložnost za analizo
poslovanja
po avtonomnih računih

Tudi letos bo Tržaška trgovinska zbornica poskrbela za ureditev razstavnega prostora za podjetja iz Furlanije-Juljske krajine na jesenskem velesejmu v Zagrebu. S svojo prisotnostjo želijo gospodarski pa tudi politični predstavniki F-JK poudariti pomen te mednarodne prireditve za utrditev in nadaljnji razvoj gospodarskih stikov med Jugoslavijo in Italijo. Kot je znano, predstavlja poslovanje po avtonomnih računih letos ponovno tisti element, ki vzbuja zaupanje v še večjo rast gospodarskih stikov. Po dveletnem nazadovanju je poslovanje po avtonomnih računih letos doseglo izreden razmah. Tako je po prvih sedmih mesecih letošnjega leta menjava po tržaškem avtonomnem računu dosegla vrednost 322 milijard lir, kar je za dobrih 85 odstotkov več kot v enakem obdobju lanskega leta.

Vzrok za povečanje menjave po avtonomnih računih gre iskati predvsem v ukinitvah nekaterih omejitev z jugoslovanske strani, tudi na podlagi večkratnih posredovanj predstavnikov trgovinskih zbornic iz Trsta in Gorice.

Jesenski zagrebški velesejem pomeni za gospodarstvenike iz F-JK in SR Hrvatske priložnost za ponoven pretres vseh vprašanj, ki zadevajo promet po avtonomnih računih, in ostalih vprašanj, ki zadevajo poglobitev medsebojnega sodelovanja na vseh področjih.

Na razstavnem prostoru Furlanije-Juljske krajine bo prisotnih ducat deželnih podjetij in gospodarskih ustanov. Razstavljali bodo opremo za pralnice in kemične proizvode (Wilma), gostilniško in restavracijsko opremo (Prasel), pripomočke za zlatarje in urarje (Nevar), kozmetične in estetične priprave (Filpaco) ter marmor in granit (Zenith). Predstavljene bodo tudi nekatere druge dejavnosti, ki so značilne za tržaško gospodarsko stvarnost, kot špediterstvo (Parisi), Tržaška pristaniška ustanova, Tržaška velesejem-ska ustanova in tudi Ustanova za turizem dežele Furlanije-Juljske krajine.

Tržaška trgovinska zbornica

Oglase
pripravil



publiest

oglasni
oddelek

Telefon 040/775275

Veneta

import - export

Pizzi Rita

TRGOVINA NA DEBELO
IN ZUNANJA TRGOVINA
Z MESOM IN KMETIJSKIMI PROIZVODI

TRST — Ul. Mazzini 18
Telefon (040) 65946 — Telex: 461030 VENETA I



adriaimpex S.p.A.

UVOZ — IZVOZ — PREDSTAVNIŠTVA

Pooblaščen izvoznik:

IVECO — FIAT — PIRELLI — COMETTO

Industrijska vozila, originalni rezervni deli in gume za Jugoslavijo

TRST — Ulica Geppa 9
Tel. (040) 68802 — 64489 - 62254
Fil.: GORICA — Korzo Verdi 59
Tel. (0481) 33576
Telex: 460231 ADEX I



Banca Agricola Kmečka banka c.r.a.g.l. r.z.o.j.

GORICA — Tel. 0481/31811
Telex: 460412 - 461239 AGRBAN

VAŠ OSEBNI SODELAVEC V TUJINI IN DOMA,
KI VAM NUDI STROKOVNE, UČINKOVITE USLUGE
NA BLAGOVNEM IN FINANČNEM PODROČJU



ADRIATRANS Srl

Zadružna organizacija avtoprevoznikov

KAMIONSKI TERMINAL FERNETIČI
34016 (loc. B23AB23B) Repentabor (Trst)
Tel. (040) 212328 - 213029



ALPEX SRL

IMPORT-EXPORT

34126 TRST
Ul. Pindemonte 4
Tel.: (040) 575170 - 577363
Telex: 460371 ALPEX I

FILIALA:
Ul. 4 novembre 14
RONKE — GORICA

Adriano Corsi s.r.l. Import-Export

Sedež: ŠTEVERJAN (GORICA)

Uradi in skladišče: PRADAMANO (Videm)
Državna cesta — SS 56 — km 7
telefon (0432) 670396 — teleks 450162

NUDI:

- **ZA GRADBENIŠTVO:**
valjarje BITELLI in hidravlična kladiva MONTABERT
- **ZA KMETIJSTVO:**
traktorje, goseničarje, motokultivatorje, kosilnice itd.

SERVIS IN NADOMESTNI DELI



BANCA DEL FRIULI

Družbeni sedež in glavna direkcija:
VIDEM (UDINE), Via Vittorio Veneto 20

POSLOVALNICE:

TRST (TRIESTE) — Via Rossini 14
Via del Ronchetto 28
GORICA (GORIZIA) — Corso Verdi 125
TRŽIC (MONFALCONE) — Piazza Cavour 22
KRMIN (CORMONS) — Piazza Libertà 1
CEDAD (CIVIDALE) — Piazza Diaz
TARCENT (TARCENTO) — Via Udine
TRBIŽ (TARVISIO) — Piazza Unità 17

MENJALNICA



Barbieri & C. s.p.a.

import-export-transit

TRST - Ul. S. Caterina 7 Tel. 62281/2/3/4
Telex: 460089 - 460456 BARBCO I
Filiala: GORICA - Ul. Cravos 27

KMETIJSKO-PREHRAMBENI ARTIKLI ♦ TEHNIČNO-INDUSTRIJSKI ARTIKLI ♦ KEMIJSKI IN SUROVINE ♦ LES ZA PREDELAVO — HRASTOVA, JESENOVA IN BUKOVA HLODOVINA

INTERFOREST - Ul. S. Caterina 7 TRST

COMAGRA s.r.l.

Commerciale agricola

IZVOZ-UVOZ
KMETJISKIH PROIZVODOV

Sesljan 41/D-34019 Trst
Tel. 040/299415, 299042-Tx.: 461201



dott. G. d'Onofrio
UNIVERSAL S.p.A.

IMPORT - EXPORT

Uradi: TRICESIMO (Udine) - Italia
Palazzo Esposizioni Morena - Tel. (0432) 852082
Telex n. 450167 Donofrio-Udine

Filiala: GORIZIA
Via Paternolli, 11 - Tel. (0481) 34157

Filiala: TRIESTE
Via Roma, 15 - Tel. (040) 65633

Filiala: MONTENERO DI BISACCIA (CB)
Via Frentana - Tel. (0875) 96238



OSCAR DELL'EXPORT 1970

□ NERJAVEČA JEKLA - HLADNO IN TOPLO VALJENA JEKLA □ MAGNETNE PLOČEVINE □ KEMIČNI IN PLASTIČNI PROIZVODI □ KMETIJSKI PROIZVODI □ KOMPONENTE ZA ELEKTROMECHANIKO □ NAFTNI PROIZVODI - CINKANE IN INOX CEVI

AVTOPREVOZNIŠTVO

CUNJA R. Eredi s.d.f.

TRST

Prevezemamo vse vrste prevozov
za Evropo - Azijo - Severno Afriko

Telex: 460441 Tel. 040/213944



TP

IMPORT - EXPORT

Sedež:
GORICA
Ul. Duca d'Aosta 146
Tel. (0481) 22211-2
Telex: 460655 TEKNO 1
Filiala: TRST

ZAŠČITNA SREDSTVA ZA POLJEDELSTVO
KEMIČALIJE IN BAZNA KEMIJA

tekno progres s.r.l.

Voditelji koalicije sploh niso nastopili v razpravi Ostre kritike opozicije večini ob preustroju občinskega odbora

»Tresle so se gore, rodila se je miš«, je izid predsinočnje seje tržaškega občinskega sveta, ki se je zavlekla pozno v noč, je komentiral svetovalec opozicije, ko je oporekal predstavnikom večinske koalicije, da si ne upajo niti predstaviti kandidate in programe za preustroj občinskega odbora, ki je bil edini sad (po vsem videzu niti ne zaključene) dolgotrajnega preverjanja med tajniki Liste za Trst, kršćanske demokracije, PSI, PSDI, PRI, Slovenske skupnosti in (včasih) PLL. In res, začuda, v razpravi o odstopu vseh odbornikov (listarski župan Staffieri pa je ostal na svojem mestu) in o imenovanju novih ni nastopil niti eden od voditeljev koalicije.

Kljub pozivom iz vrst opozicije, zlasti komunistične, so načelniki največjih koalijskih strank Cecovini (LpT), Tripani (KD) in D'Amore (PSI) vztrajno molčali, tako da se je razprava omejevala na dvogovor med županom in opozicijskimi govorniki. Staffieri se je v svojem uvodu k razpravi o obeh sklepih omejil na obnovo poteka preverjanja med tajniki večine, ki so že junija odločili, da mora priti do manjše preosnove občinskega odbora, vsi odborniki pa so formalizirali odstop le 9. t. m. Glede programov pa je župan zatrdil, da veljajo tisti, ki jih je obrazložil v svojih izjavah ob odobritvi proračuna.

Pri tem se je vnela med županom in opozicijo živahna razprava o pravilnosti postopka in dokumentacije v zvezi z ostavkami. Komunisti in Parovel (Tržaško gibanje) so namreč oporekali zakonitosti hkrati in zapoznele predložitve ostavk, češ da so posamezni odborniki odstopili v različnih časih. Lokar je tudi sam povedal, da je sporočil županu ostavko že 25. julija, a jo je formaliziral šele 9. septembra. Kljub vsemu pa je skupščina nato soglasno vzela na znanje odstop odbornikov (Parovel se iz protesta ni udeležil glasovanja).

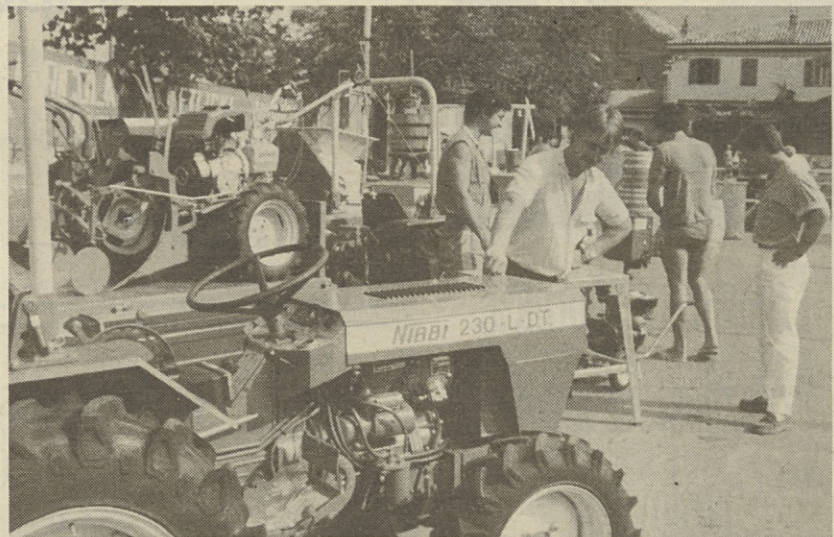
Opozicija je imela spet glavno besedo tudi v diskusiji pred izvolitvijo novih odbornikov. Calabria (KPI) je očital večinski koaliciji, da je julija bežala pred odgovornostjo, ko

je kar za 52 dni preložila preustroj odbora, s čimer je za dolgi čas odložila razpravo v občinskem svetu o mnogih perečih vprašanjih. Občinski odbor, ki temelji na taki koaliciji, je poudaril načelnik skupine KPI, je sploh najslabši v povojnem času, tako glede upravne učinkovitosti kot glede politične usmerjenosti. Zelo oster do večine je bil tudi zastopnik Tržaškega gibanja Parovel, ki ji je očital nesposobnost pri reševanju osnovnih problemov občine, obenem pa kvarno vlogo pri podpiranju nacionalističnih strasti in slabšanje mednarodnih odnosov ob meji, pri čemer je navedel nekritično podporo ezulskemu shodu.

Svetovalec Slovenske skupnosti Lokar je poudaril, da se je za preustroj odbora z njegovim izstopom prva zavzela njegova stranka, zaradi protislovenskih tonov, ki so se ji druge stranke koalicije posluževale med junijsko volilno kampanjo. Izstop SSK iz občinskega odbora (ne pa iz večine) pomeni torej znamenje in opozorilo, da je treba prenehati z negativnim odnosom do Slovencev in si SSK pričakuje od strank večine pozitivnih premikov v smeri večjega razumevanja za nujnost uzakonitve ustrezne zaščite, je poudaril Lokar, ki je tudi kritiziral občinsko upravo zaradi prevnete podpore shodu istrskih in dalmatinskih beguncev.

Po treh tajnih glasovanjih je nato skupščina izvolila 12 efektivnih odbornikov, in sicer demokristjane Tomizzo, Cernitza, Calandruccia in Vattovanija, listarje Salvagna, Hermeta in Fortija, socialiste Segheneja, Jagodica in Bassanija, republikanca Pacorja in socialdemokrata De Gioio, ter tri namestnike, in sicer listarja Colombisa, demokristjana Capecchija in republikanca Rossija. Novost predstavlja izstop Lokarja (SSK) in Orlanda (KD) ter vstop socialdemokrata De Gioie in demokristjana Capecchija. V prihodnjih dneh bo župan razdelil odbornikom resorske pristojnosti, ki bodo ostale verjetno v bistvu nespremenjene, razen prihoda De Gioie na odbornišvo za javne industrijske storitve (namesto Orlanda) in Capecchija na odbornišvo za davke (namesto Lokarja).

Tradicionalni prireditvi v dolinski občini V Botaču odprta Pot prijateljstva v Boljuncu pa kmetijska razstava



Prijetno septembrsko vreme je včeraj privabilo številne ljubitelje narave na že tradicionalni sprehod v Botač ob priliki odprte meje. Jesenska izvedba te priljubljene manifestacije je sicer manj "slovesna" od spomladanske, ni pa nič manj obiskovana. Če bo tudi danes vreme naklonjeno, kot sicer predvidevamo, bo sprehajalcev še več, veliko pa se jih bo nemara odločilo tudi za nekoliko napornejšo turo po Poti prijateljstva do Beke na jugoslovanski strani. Meja bo tudi danes odprta od 9. do 18. ure, obiskovalce odprte meje pa še enkrat pozivamo, naj imajo pri sebi čim manj prtljage in veljaven osebni dokument.

Kdor se ne namerava podati v Glinščico pa si, vedno v dolinski občini lahko ogleda razstavo kmetijskih strojev in izdelkov ter domačih pridelkov ki jo je na trgu v Boljuncu priredila dolinska občinska uprava. Na ogled so (kot kaže slika) razni stroji, kletarski pripomočki in posoda, pridelovalci in kmetje iz Brega pa ponujajo svoje pridelke, med temi so med, razno sadje, zlasti slive, jajca in vino. Nadalje si bo mogoče tudi danes ogledati tolste pajske in se odločiti za nakup. Razstava bo danes odprta samo do 13. ure.

V torek se začne mednarodni tečaj o prevozi v EGS

V torek, 15. septembra, se bo začel 28. mednarodni tečaj v okviru študijskih dnevo o prevozi v Evropski gospodarski skupnosti. Letos bo glavna tema višja hitrost železnice v letu 2.000 kot faktor evropske gospodarske integracije. Tečaj prireja Zavod za študij o prevozi v EGS.

Istega dne ob 15.30 bo v prostorih Pomorske postaje v Trstu otvoritev razstave pod naslovom Italijanske železnice z višjo hitrostjo. Ob tej priložnosti bodo prisotni številni predstavniki oblasti in vodilne osebnosti Državnih železnic. Proizvodna podjetja pa bodo na razstavi lahko predstavila svoje proizvode s pomočjo vzorcev in ilustracij.

Razstava bo odprta od 15. do 20. septembra 1987 z naslednjim urnikom: v torek, 15. septembra, od 16. do 19. ure; v ostalih dneh pa od 10. do 13. ure in od 16. do 19. ure.

Nadaljujejo se openski Glasbeni večeri

Po zadnjem uspelem koncertu, na katerem je v okviru praznika Tabor 87, ki ga tradicionalno prireja poletni Slovensko kulturno društvo Tabor z Opčin, nastopila mlada tržaška pianistka Katja Milič, se ciklus openskih Glasbenih večerov nadaljuje z drugim klavirskim recitalom. V petek, 18. septembra, bo namreč nastopil v Prosvetnem domu na Opčinah 26-letni pianist Benjamin Šaver, doma iz Nove Gorice. O mladem, a že uveljavljenem glasbeniku in o programu, s katerim se bo predstavil občinstvu, bomo v prihodnjih dneh še podrobneje poročali.

Srečanja Giorgia Tombesija v Celovcu

Predsednik tržaške Trgovinske zbornice Giorgio Tombesi se je v okviru celovškega lesnega sejma srečal včeraj v tem koroškem mestecu z avstrijskim zunanjim ministrom Aloisem Mockom in z zveznim ministrom za poljedelstvo in gozdarstvo Josefom Rieglerjem.

Na srečanju sta ministra zagotovila, da bo skušala avstrijska država prispevati k razvoju tržaškega pristanišča. Hkrati pa se zavzema za to, da bi se izboljšali kulturni in gospodarski odnosi med Koroško in Furlanijo Julijsko krajino.

Tombesi je tudi govoril o tehničnih in delovnih vidikih italijansko-avstrijske pogodbe, ki zadeva prehod lesnih izdelkov preko tržaškega pristanišča v Sredozemlje in končno v Perzijski zaliv.

Vodja strokovne službe KZ dr. Mario Gregorič ob pripravi na trgateg »Tudi kisline odločilne za kakovost vina«



Dr. Mario Gregorič

V okviru Kmečke zveze že dolga leta deluje stalna strokovna služba. Po svojih močeh in zmožnostih skuša nuditi strokovno oporo tržaškim kmetovalcem v vseh panogah, letos pa s še posebno pozornostjo spremlja delo vinogradnikov. Svoje ugotovitve in nasvete jim posreduje tudi s tiskovnimi sporočili, kakršno objavljamo v okviru. Službo vodi tržaški agronom dr. Mario Gregorič in nanj smo se obr-

nili za krajši pogovor ob pripravi na letošnji trgateg.

»Letos za razliko od prejšnjih let sledimo delu ne le v kleti, marveč tudi v vinogradu,« pravi dr. Gregorič. »Opazili smo namreč, da tržaški vinogradniki zelo pogosto delajo napake že ob trgatvi in prej, kar se seveda pozna pri kakovosti pridelka. Razume se, da bi delo vinogradnikov morali temeljito spremljati že pri gnojenju in zatiranju parazitov in celo pri urejevanju nasadov. Tega zaenkrat v okviru Kmečke zveze ne zmoremo, čeprav velja povedati, da so ti problemi zelo pogosto predmet tečajev iz vinogradništva in vinarstva, ki jih v sodelovanju z našo organizacijo prireja Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje.«

Strokovni službi KZ je ob njeni novi pobudi priskočil na pomoč vodilni enolog podjetja Vina Kras iz Sežane inž. Vodopivec. Pod njegovim vodstvom ob blizu sledijo delu skoraj dvajsetih vinogradnikov na Tržaškem. Trenutno spremljajo dozorevanje grozdja z namenom, da bi določili najugodnejši čas za trgateg. V ta namen vsakih deset dni merijo odstotke sladkorja in kislin v grozdju. Po mnenju izvedencev so med tržaškimi vinogradniki dokaj razširjena nekatera zgrešena prepričanja prav kar zadeva čas trgateg.

»Tako imenovana tehnološka zrelost grozdja je odvisna od številnih dejav-

nikov,« pojasnjuje dr. Gregorič. »Naši vinogradniki zelo pazijo na stopnjo sladkorja in skušajo trgati čim pozneje. Rad pa bi poudaril, da so enako važni, če ne še bolj, odstotki kislin v grozdju. Če je grozdje preveč zrelo — kar se pri nas pogosto dogaja, kisline ne dosegaajo tiste količine, ki je potrebna, da bi vino bilo hranljivo, sveže in pitko. To je velika napaka, kajti mi živimo v optimalni zemljepisni legi za doseg pravilnega razmerja med sladkorjem in kislinami. V južnejših krajih imajo probleme zaradi pomanjkanja kislin v grozdju, v severnejših pa zaradi pomanjkanja sladkorja. Pri nas takšnih težav nimamo, žal pa tega ne znamo vedno najbolje izkoristiti.«

Dozorevanje grozdja v tržaki pokrajini

Stalna strokovna služba Kmečke zveze, ki nadzoruje dozorevanje grozdja v tržaški pokrajini, je drugo serijo meritev odstotkov sladkorja in kislin opravila v četrtek, 10. t. m. Ob tem je ugotovila naslednje:

Bele sorte, predvsem zgodnje, kot so beli pinot, sauvignon in v nekaterih krajih tudi malvazija, lepo zorijo. Pri njih je razmerje kislin in sladkorja takšno, da bo potrebno s trgatvijo pohiteti v tem tednu. Če grozdje ne bo potrgano, obstaja nevarnost zmanjšanja kislin, kar bi prizadelo kvaliteto pridelka. Vinogradniki naj se kar držijo teh napotkov, če hočejo pridelati sveže in pitko vino.

Za ostale sorte, kot so npr. malvazija, merlot in refošk, pa je enološka služba mnenja, da je treba s trgatvijo počakati vsaj do tretjega merjenja sladkorja in kislin, na osnovi katerega bo mogoče določiti najugodnejši čas. Vinogradnike opozarjamo, da bodo pravočasno obveščeni o začetku trgateg ostalih sort.

Za Kmečko zvezo
inž. M. Vodopivec
SOZD Timav - Klet Sežana

Razgovor s pevovodkinjo Aleksandro Pertot Zbor »Milan Pertot« vabi v svoje vrste mlade pevce

Začetek sezone je za naša kulturna društva vedno čas novih delovnih načrtov. Pri mešanemu zboru »Milan Pertot« pa bi težko govorili o začetku dejavnosti, saj je zbor pravzaprav delal vse poletje in se v novo sezono podaja že nekako vpeljan in opogumljen z uspehi, ki jih je žel s svojimi nastopi na raznih prireditvah.

»Res je, da zbor to poletje ni počival, ali pa je bil njegov počitek zelo kratek,« nam je povedala pevovodkinja Aleksandra Pertot. »Najprej smo bili dva dni v Novem mestu na Dolenskem, kjer smo imeli v tamkajšnjem gledališču uspešen koncert. Sledil je krajši premor, ki mu je sledil koncert v Kraškem muzeju v Repnu, kot uvod v letošnjo Kraško ohcet; nastopili smo tudi pri sami ohceti v repentabrski cerkvi. Nevesta je namreč Barkovljanka in tako smo pri poročni maši zapeli, sama pa sem nastopila tudi s solo petjem in z igranjem na violino.«

Oba nastopa sta predstavljala dober start za gostovanje na Koroškem. Zbor je namreč pel v krajih Kirchbach in Tressdorf, in sicer v okviru zborovskega srečanja Alpe Jadran.

»Prireditve je bila lepa in zanimiva. Nas je spremljal tudi literarni večer, da se je naše petje nekje povezovalo z recitacijami raznih literarnih odlomkov. Kritiki in občinstvo so naš nastop zelo dobro ocenili. Da je bila pohvala res iskrena, dokazuje povabilo



Z nastopa barkovljanskega zbora v Kirchbachu

na podobno prireditve, ki bo prihodnje leto. Edina slaba točka gostovanja je bilo slabo vreme. A tudi to ni moglo pokvariti dobrega razpoloženja, ki je sedaj že nekakšna naša konstanta in ki kaže, da je življenje in delo v našem zboru ne samo naporno, ker pač zahteva vaje, temveč tudi veselo, prijateljsko, kar lahko spodbudi mla-

de, da pristopijo k tej dejavnosti. Zborovsko petje res zahteva veliko vaj, toda v zboru, kakršen je naš, je veliko priložnosti, da se mladi med seboj srečujejo, da preživijo skupaj lepe večere v družabnosti in prijateljstvu.«

Mešani zbor »Milan Pertot« je začel z rednimi vajami 7. septembra in se

že pripravlja na nastop 19. t. m. v Križu.

»Okvirnih načrtov o letošnjem delovanju zbora še nismo dokončno izdelali. Načrtujemo pa gostovanje v Stuttgartu, kjer bo srečanje predstavnikov evropskih manjšin. Obetajo pa se nam številni nastopi in koncerti, kot tudi gostovanja.«

Zbor je pridobil še pet novih mladih pevcev. Goreča želja pevovodkinje Aleksandre pa je, da bi k zboru pristopilo še več mladih.

»Nismo le barkovljanski pevski zbor, temveč zbor, ki bi želel vključiti čim več mladih tudi iz mesta. Pri nas vlada prijetno in prijateljsko vzdušje, da se bo vsak novi član hitro vključil in tudi zelo dobro počutil. Vabim zato vse mlade, ki si želijo petja in dobre družbe, da se nam pridružijo. Do decembra bomo imeli še nekaj nastopov z že pripravljenim programom. Začeli pa bomo že s študijem novega programa, s katerim se želimo v novi sezoni predstaviti občinstvu. Naj še povem, da ima naše društvo lepo športno igrišče ter je tako mogoče dejavnost v zboru povezati tudi s športom.«

Pevci se zbirajo v društvenih prostorih v Barkovljah vsak četrtek ob 20. uri. Vsi tisti, ki bi se želeli priključiti zboru, naj ne odlašajo. Večer, preživet v krogu mladih pevcev, bo prav gotovo prijetnejši, kot posedenje po barih, ali gledanje televizije.

(N. L.)

Čuden nastop predsednika Pokrajine Locchijevo nasprotovanje dokladi za dvojezičnost

Predsednik tržaške pokrajinske uprave Dario Locchi je izkoristil priložnost odprtja posveta o novi delovni pogodbi za osebe krajevnih uprav, da je izrekel nasprotovanje priznanju posebnih doklad za uslužbenca, ki opravljajo svoje delo v dveh jezikih. V svojem uvodnem nastopu je namreč izrekel vsebinske pomisleke, kot navaja sporočilo tiskovnega urada Pokrajine, glede pravne izvedljivosti določil člena 60 dekreta predsednika republike št. 268 z dne 13. maja letos, ki priznava posebne doklade, vezane na profesionalnost, za uslužbenca različnega (od italijanskega) materinega jezika, v naši deželi in torej tudi za osebe tržaške Pokrajine in Občine.

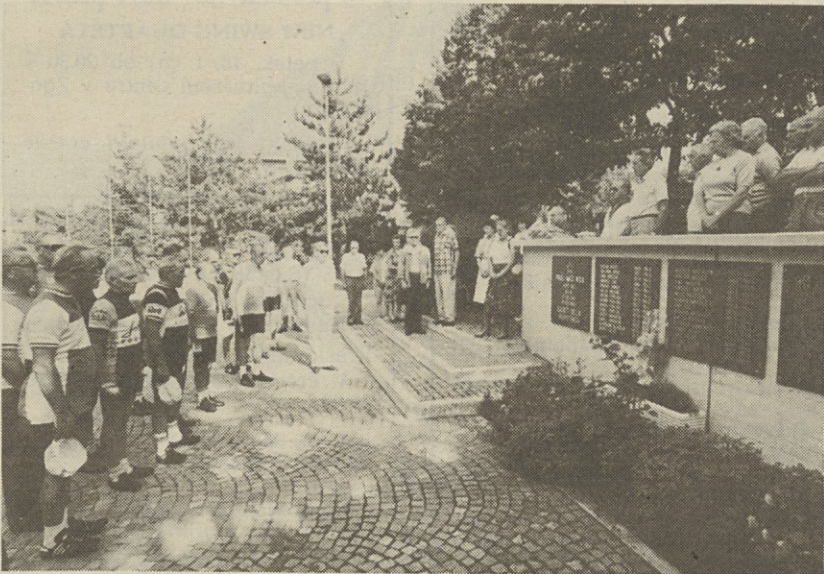
Locchi utemeljuje svoje pomisleke z ugotovitvijo, da omenjeni člen dekreta (ki uzakonjuje sindikalni sporazum o novi delovni pogodbi) postavlja pogoje, da »se lahko izplačuje doklada za dvojezičnost le v krajevnih upravah, kjer je sistem dvojezičnosti institucionalno priznan kot obvezen, kar se pri nas ne dogaja.« Predsednik tržaške Pokrajine pa nasprotuje načelno vsemu temu normativu, češ da »neprimer- no odpira možnost, v nenavadni obliki dekreta, ki daje zakonsko veljavo sindikalnim sporazumom, uvajanja oblik privilegijev in diskriminacije, ki jih zakon nikakor ne predvideva.«

»Naravno pa je, je nadaljeval Locchi, da bi morebitno uveljavljanje tega normativa (ki je bil zamišljen za deželi z avtonomnim statutom Doline

Aoste in Tridentinske-Južne Tirolske) bilo vsekakor podrejeno sprejetju ustreznih skupščinskih sklepov. Na vsak način je potrebna pojasnitev s strani notranjega ministrstva, tudi v zvezi s pojmovanjem profesionalnosti, s katero je povezano priznanje doklade«, je zaključil predsednik Pokrajine.

Do tod nastop Locchija, ki seveda zasluži vsaj nekaj pripomb. Predvsem izzveni njegovo odklonilno stališče do priznanja doklad osebu, ki obvlada v naših krajih poleg italijanščine tudi slovenščino, vsaj na splošno protisindikalno. To še zlasti, ker so tako na Deželi, kot na tržaški Občini in tudi na Pokrajini, nameščeni usluž- benci, ki so bili nameščeni po razpisu natečajev, pri katerih so te uprave iz- recno zahtevale od kandidatov obvla- danje slovenščine. Gre sicer v glav- nem za prevajalce, toda ne samo za- nje. Po omenjenem sporazumu o novi delovni pogodbi, ki ga je lanski de- kret uzakonil, bi torej ne smelo biti dvoma, da jim predvidena doklada pripada. Po drugi strani pa Locchijevo stališče odraža vnaprejšnje zavrača- nje naravne pravice slovenskega dela prebivalstva, da more občeovati v od- nosih z javnimi upravami, torej tudi s tržaško Pokrajino, v svojem materi- nem jeziku, in gre torej za politično zaprtost, ki nikakor ni v čast predse- dniku uprave, ki je pristojna tudi za ozemlje okoliških Občin, kjer je raba slovenščine že dolgo let nesporna.

Slovesnosti tudi na Colu in na Opčinah Sklep kolesarske vožnje »Po poteh 30. divizije«



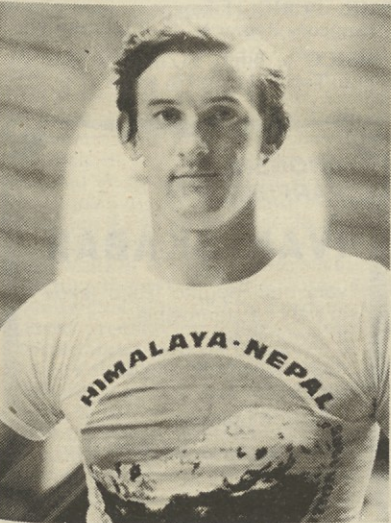
S krajšo svečanostjo na pokopališču na Colu v repentabski občini, nato pa s slovesnostjo pred spomenikom padlim na Narodni ulici na Opčinah, so se včeraj zaključile prireditve in sloves- nosti na našem območju, povezane s kolesarsko vožjo »Po poteh 30. divizi- je«, ki se je začela v sredo v Kobaridu, potekala po raznih krajih Primorske na obeh straneh meje, sinoči pa se je končala s pozdravom predstavnikov borčevskih organizacij v Sežani.

Okrog 16. ure so prispeli kolesarji na Col, kjer je pokopan eden izmed komandantov edinic, ki so sestavljale

30. divizijo. S Cola so se kolesarji po- peljali do Opčin, kjer je pred spome- nikom padlim za svobodo spregovoril udeležencem kolesarske vožnje in do- mačinom v imenu krajevnih sekcije VZPI-ANPI Drago Gorup, ki se je spo- mnil bojev partizanskih edinic za osvoboditev Opčin in Trsta.

Polaganju venca in enominutnemu molku v počastitev padlih je nato sle- dila še vožnja do Sežane, kjer se je manifestacija v počastitev obletnice priključitve Primorske Sloveniji in ob- letnice ustanovitve 30. divizije tudi končala.

Malo po začetku vzpona je izgubil oprimek in po padcu obvisel mrtev na vrvi Smrtna nesreča slovenskega alpinista Lucijana Cergola med plezanjem v steni Strme peči v skupini Montaža



Lucijan Cergol

Prelepa in vabljava, a obenem za- hrbtna gora Strma peč v skupini Montaža blizu Nevejskega sedla je včeraj zjutraj okrog 8. ure zahtevala življenje mladega slovenskega ple- zalca Lucijana Cergola, gorskega re- ševalca in vodjo Alpinistične šole SPDT, ki je predlansko leto vodil za- mejsko himalajsko odpravo na Juž- no Anapurno, pred petimi leti pa se je udeležil slovenske alpinistične odprave na Anapurno 1. Cergol, ki je bil star 29 let, se je včeraj s prija- teljem, Albertom Brizzonijem in Mauriziom Luinom, oba sta doma iz Trsta, spopadel s precej težavno kla- sično smerjo Comici-Fabian na se- verni strani Strme peči. Cergol je plezal prvi, v razdalji 15 metrov pa sta mu sledila njegova soplezalca.

Kako je prišlo do nesreče, tega Brizzoni in Luin nista znala razložiti reševalcem. Pretresena zaradi žalos- nega dogodka sta povedala le, da sta nenadoma zaslišala obupan krik in videla prijatelja, ki se je odtrgal s stene in padel v globino. Ponesreče- nec je obvisel na pritrjeni vrvi ka- kih 10 metrov pod njima in ni več kazal znakov življenja. Prijatelja sta se s težavo spustila do njega in za- prepadena ugotovila, da mu ni več močnega pomagati. Cergol je pri pad- cu verjetno udaril z glavo ob skalo in je v trenutku izdihnil.

Njegova prijatelja sta ga z vravo in klini pritrdila na steno in takoj odšla po pomoč. Okrog 12. ure sta prispela v dolino, kjer sta o dogodu obvestila člane gorske reševalne postaje v Predelu, ki so se skupno z reševalci finančne straže z Nevejskega sedla in s Trbiža takoj odpra- vila v severno steno Strme peči, kjer je bil obvisel mladi alpinist. Akcije so se udeležili tudi člani gorske re- ševalne skupine iz Trsta, znanci in prijatelji ponesrečenega alpinista, ki so prispeli na Nevejsko sedlo v popoldanskih urah in krenili za re- ševalci.

Do lažje dostopnega kraja je reše- valce odpeljal vojaški helikopter; dlje seveda ni mogel, saj ne bi mo- gel nikjer pristati. Do kraja nesreče pa je bilo še dobrih pet ur hoje; za- dnji del poti, ki je prekrit z nevar- nim ruševjem, so morali reševalci še preplezati. Prva reševalna skupina je šele proti večeru končno prispela do Cergolovega trupla. Prerezali so vrvi, s katero je bil pritrjen ob skalo; in ga položili na položno polico v steni. Več vsekakor niso mogli stori- ti, ker se je medtem že začelo temni- ti. Ni jim torej preostalo drugega, kot da pustijo mrtvega alpinista bli- zu kraja nesreče. Takšna odločitev je bila vsekakor nujna, saj bi prenos trupla po delu poti, prekrite z rušev- jem, ogrožal življenje reševalcev. Zaradi velike strmine in teme, ki je povsem onemogočala vidljivost, bi le en nepreviden korak lahko po- vzročil pravo tragedijo. Obstajala je namreč resna nevarnost, da bi komu od reševalcev spodrsnilo na nestabi- lnih tleh.

Reševalna akcija se bo nadaljeva- la danes zjutraj. V popoldanskih urah bodo verjetno truplo ponesre- čenega alpinista pripeljali v dolino. Del reševalne skupine je ostal v bi- vaku ob vznožju gore Cimone, ki je za dobro poldrugo uro hoje oddaljen od kraja nesreče. V bivaku sta pre- nočila tudi tržaška alpinista, Cergo- lova kolega in prijatelja Luciano Milič in Roberto Borghesi. Za žalos- tno vest sta oba izvedela včeraj po- poldne. Nič nista izgubljala časa in sta skupno z alpinisti tržaške reše- valne skupine takoj krenila na pot proti Nevejskemu sedlu. Ko sta pri- spela na cilj, sta se odpravila proti severni steni Montaža in še pred mrakom dohitela ostale reševalce.

HELENA JOVANOVIČ

Padec mladeniča v dolini Glinščice

Včeraj dopoldne se je pri plezanju v dolini Glinščice ponesrečil 23-letni Mauro Costantini iz Drevoreda Sanzio št. 5. S prijateljem, 29-letnim Francescom Petroniom, ki stanuje v isti ulici, sta skušala preplezati strmo, približno 15 metrov visoko steno hriba Sv. Mihaela pred zavetiščem Premuda. Za tak težak podvig premalo izkušena al- pinista sta se navezala na močne vrvi, saj brez njih ni mogoče preplezati gladke skale. Nenadoma je Petroniu spodrsnilo; mladenič je obvisel nad prepadom. Costantini mu je hotel po- magati iz stiske, pri tem pa je sam iz- gubil ravnotežje in padel v prazno. Ranjen je obležal 8 metrov nižje.

Karabinjerje in Rdeči križ so o do- godku obvestili člani Radia Club Nor- dest, ki opravljajo vsako soboto in ne- deljo prostovoljno delo v dolini Glin- ščice. Njihova naloga je, da vzdržuje- jo radijsko zvezo s tem krajem, dokler ne bo končno napeljana telefonska povezava z Botačem.

Reševalna akcija je trajala približno eno uro. Bolničarji so namreč stopa- li skrajno previdno, saj so se bali, da se je mladenič hudo poškodoval. Od- peljali so ga v bolnišnico na Katinaro, kjer je trenutno pod zdravniškim opa- zovanjem. Mladenič se je močno uda- ril v sence, se potolkel po vsem telesu in si ranil levo nogo. Vse pa kaže, da ni v življenjski nevarnosti, čeprav zdravniki trenutno še niso izrekli pro- gnoze.

Slovo od Antona Erjavca



Včeraj popoldne so v Senožečah po- spremili k zadnjemu počitku na doma- če pokopališče domačina in hkrati na- šega tržaškega občana Antona Erjav- ca, ki je bil med prijatelji in znanci bolj znan pod imenom Toni. Pokojni- ka je v razmeroma kratkem času ugra- bila svojem in družbi neozdravljiva bolezen pri samih 62 letih.

Toni Erjavca je bil sicer po rodu Se- nožečan, a je v trgu na Krasu bolj malo živel, kajti njegova družina se je preselila v Tržič, kjer je Toni odraščal in se zaposlil v ladjedelnici. Še zelo mlad, pri samih 17 letih je bil že

vklučen v antifašistični boj in jeseni 1943, ob razpadu italijanske vojske, je delovno orodje v tovarni zamenjal s partizansko puško, se nato bojeval po vsej Primorski, bil tudi huje ranjen in bil demobiliziran šele 1946. Nato se je vrnil v domače kraje, najprej v Koper, nato v Trst, kjer si je uredil dom in postavil trgovsko podjetje, ki je poslo- valo predvsem s Srbijo.

Ceprav je zaradi poslovne angažira- nosti imel bolj malo prostega časa, se ni izmikal družbenim obveznostim in je bil dolgo let v glavnem odboru tr- žaške Zveze vojaških invalidov, torej organizacije, ki je opravila doslej veli- ko tihega, a napornega dela.

K pogrebu pokojnega Tonija Erjav- ca se je zgrnilo veliko ljudi, seveda predvsem domačinov, senožeških ob- čanov, bilo pa je tudi več pokojniko- vih tržaških znancev in prijateljev, iz Beograda pa je prispela tudi delegaci- ja pokojnikovih poslovnih tovarišev in prijateljev.

Od pokojnika so se s kratkimi nago- vori poslovili v imenu tržaške zveze invalidov Franc Udovič, v imenu kra- jevne skupnosti ter senožeške Zveze združenj borcev Viktor Dolenc, v ime- nu srbskih odnosno jugoslovanskih poslovnih tovarišev in znancev pa Ante Josipović. Divaški moški pevski zbor pa je pod vodstvom svojega pe- vovodje Edija Raceta zapel več lepih, ganljivih pesmi.

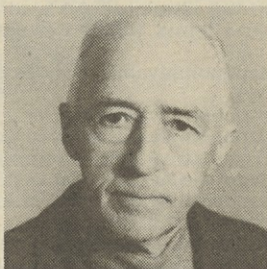
Pokojnikovi vdovi in drugim svoj- cem naj gre naše iskreno sožalje. (fre)

Danes na Opčinah kotalkarska revija

Na kotalkališču Poleta na Opčinah bodo danes ponovili kotalkarsko revi- jo, ki so jo Poletovi kotalkarji pripra- vili za proslavitev 20-letnice društva. V reviji nastopa 70 kotalkarjev, ki so naštudirali vrsto izredno lepih solistič- nih in skupinskih točk. Revija bo na kotalkališču v Repentabski ulici, pri- čela pa se bo ob 19. uri.

† Po dolgi in mučni bolezni nas je zapustil naš dragi mož in oče

Anton Sosič



Pogreb bo jutri, 14. t. m., ob 12. uri iz mrtvašnice glavne bolnišnice v cer- kevi na Opčine.

Žalostno vest sporočajo žena Ana, hči Irene z možem, sin Sergio z ženo, vnuka Mario in Miriam, brata, sva- ka in svakinji.

Trst, Opčine, Koper, Benetke, Mel- bourne, 13. septembra 1987

(Pogrebno podjetje - Ul. Zonta 3)

ZAHVALA

Ob izgubi našega dragega

Franka Citterja

se zahvaljujemo vsem, ki so nam izra- zili sožalja ali na kakršenkoli način počastili njegov spomin.

Družina

Opčine, 13. septembra 1987

ZAHVALA

Ob izgubi dragega očeta

Pepija Trobica

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so z nama sočustvovali.

Livia in Vladi

Opčine, 13. septembra 1987

ZAHVALA

Toplo se zahvaljujemo vsem, ki so nam bili ob strani ob izgubi našega dragega očeta in deda

Jožeta Kočevarja

Posebna zahvala vsem darovalcem vencov in cvetja, v dobrodelne name- ne ter vsem, ki so na katerikoli način počastili njegov spomin.

SVOJCI

Dolina, 13. septembra 1987

ZAHVALA

Ob izgubi naše predrage

Angele Čufar vd. Bernetič

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so se od nje poslovili, jo spremili na zadnji poti in ji poklonili cvetje ter na kate- rikoli način z nami sočustvovali.

Zahvaljujemo se gospodu župniku M. Živcu in dr. F. Križmančiču. Posebna zahvala gre dr. M. Nabergerju, ki nam je vedno stal ob strani.

Hčerka Marija in sorodniki

Bazovica, 13. septembra 1987

13. 9. 1980 13. 9. 1987
Ob 7. obletnici tragične in prerane smrti našega dragega

Fulvia Slavca



se ga z bolečino v srcih spominjajo mama, oče, sorodniki, prijatelji in vsi, ki so ga imeli radi.

Dolina, 13. septembra 1987

JEZIK IN KULTURA
NEOLOGLJIVI KOMONENTI

TEČAJI SLOVENŠČINE
RAZLIČNE STOPNJE

Slovenski učiteljji.
Znižana letna cena 198.000 lir.
VPISOVANJA: Italijanska ustano-
va za spoznavanje slovenskega je-
zika in kulture - Ul. Valdirivo 30/II.
nadstr. - Tel. 69321.
URNIK: 17.00 - 20.00

UPRAVA OBČINE DOLINA
prireja
danes, 13. septembra 1987 na trgu v Boljuncu

SEJEM KMETIJSKIH STROJEV
IN OPREME
s prodajo poljskih pridelkov

Danes je tudi odprta meja v dolini Glinščice
Urniki sejma: od 9. do 20. ure

SLOVENSKI DEŽELNI ZAVOD ZA POKLICNO IZOBRAŽEVANJE
prireja v šolskem letu 1987/88 v Trstu sledeče tečaje:

1. Drugi letnik tečaja s kvalifikacijo za tehnično upravne uradnike (900 ur);

2. Drugi letnik tečaja s kvalifikacijo za kamnoseke (1200 ur);

3. Prvi letnik tečaja s kvalifikacijo za tehnično upravne uradnike (1100 ur);

4. Izpopolnjevalni tečaj za programerje elektronskih računalnikov (175 ur);

5. Izpopolnjevalni tečaj za personal computing (160 ur);

6. Izpopolnjevalni tečaj za gostinstvo (400 ur);

7. Tečaj ažuriranja za vodenje zadržug (60 ur);

8. Izpopolnjevalni tečaj za dopisnike v angleščini (150 ur);

9. Izpopolnjevalni tečaj za knjigovodstvo - IVA ter mehanizirano knjigovodstvo (130 ur);

10. Tečaj vinogradništva in kletarstva - občina Zgonik (60 ur);

11. Tečaj čebelarstva za začetnike (60 ur);

12. Tečaj za splošno živinorejo (30 ur);

13. Tečaj za gojenje aktinidije (30 ur).

Vpisovanje in podrobnejše informacije do 18. septembra na sedežu Zavoda v Trstu, Ul. Ginnastica 72 (Dijaški dom), tel. 577941, vsak dan (razen sobote) od 9. do 12. ure. Za tečaje iz kmetijstva je vpisovanje tudi na Kmečki zvezi v Trstu, Ul. Cicerone 8/B, tel. 62948.

Danes, 13. septembra, v Lonjerju

PRAZNIK ŠPORTA

Delovali bodo dobro založeni kioski, v večernih urah pa PLES z Nevo, Maro in Germanom.

PRAZNIK SOLATE

PD Kolonkovec se zahvaljuje vsem podjetjem in državnim ustanovam, ki so prispevali k dobremu uspehu praznika.

Najlepša hvala tistim članom in prijateljem, ki so pomagali.

Predsednik društva Josip Stančič

koncerti

XI. Glasbeni september. V torek, 15. t. m., ob 20.30 bo v evangeličansko-luteranski cerkvi na Trgu Panfilij koncert dua: Amedeo Baldovino - violončelo in Maureen Jones - klavir. Na sporedu Bachove, Beethovne in Brahmsove skladbe.

razstave

V umetnostni galeriji Barbacan bo od 19. septembra do 3. oktobra razstavljal slikar Ivo PETKOVŠEK. Razstava bo odprta po običajnem urniku.

V prostorih bivše konjušnice pri Miramaru je do 30. septembra odprta monografska razstava, posvečena Gustavu Pulitzerju Finaliju.

Razstava Človek in trta v Kraškem muzeju v Repnu bo odprta do 16. oktobra. Urnik: od ponedeljka do petka od 17.00 do 20.00; ob sobotah in nedeljah od 11.00 do 13.00 in od 17.00 do 20.00.

včeraj-danes

Danes, NEDELJA, 13. septembra

JANEZ

Sonce vzide ob 6.40 in zatone ob 19.22

- Dolžina dneva 12.42 - Luna vzide ob 21.54 in zatone ob 13.31.

Jutri, PONEDELJEK, 14. septembra

RASTKO

PLIMOVANJE DANES: ob 1.01 najvišja 12 cm, ob 6.13 najnižja -18 cm, ob 12.43 najvišja 36 cm, ob 19.50 najnižja -28 cm.

PLIMOVANJE JUTRI: ob 1.48 najvišja 1 cm, ob 5.58 najnižja -8 cm, ob 12.53 najvišja 29 cm, ob 21.04 najnižja -21 cm.

VREME VČERAJ: temperatura zraka 24 stopinj, zračni tlak 1020,5 mb naraščajo, vetrič z morja, vlaga 74-odstotna, nebo jasno, morje skoraj mirno, temperatura morja 24,2 stopinje.

ROJSTVA IN SMRTI

RODILI SO SE: Ilaria Pagnini, Stefano Martinelli, Giacomo Fabbretti, Tanja Correnti, Giacomo Lazzini, Michele Tizianel.

UMRLI SO: 66-letni Mario Viezzoli, 92-letna Carolina Zigon vd. Bartoli, 96-letna Caterina Sborovaz vd. Brunetta, 43-letna Adele Biagioni, 76-letna Antonia Kolmanic por. Canziani, 65-letna Francesca Mogorovich, 82-letna Irma Gregorich vd. Ceresola, 79-letni Antonio Sossi, 78-letni Luigi Eler, 86-letni Ernesto Boscarol, 69-letni Emilio Jocklich.

DNEVNA IN NOČNA SLUŽBA LEKARN

Nedelja, 13. septembra 1987

Dnevna služba od 8.30 do 13.00 in od 16.00 in 20.30

Trg Goldoni 8, Ul. Belpoggio 4, Ul. L. Stock 9 (Rojan), Trg Valmaura 11, Ul. Rossetti 33, Ul. Roma 16, Ul. Flavia 89 (Žavljje).

KD RDEČA ZVEZDA
v sodelovanju z glasbeno zadrugo Ars Nova prireja

Koncert
in predstavitev nove plošče
NEW SWING QUARTETA

V petek, 18. t. m., ob 20.30 v športno-kulturnem centru v Zgoniku.

Vabljeni vsi ljubitelji črnske duhovne glasbe.

TRŽAŠKA POKRAJINA
Koncerti komorne glasbe
v sodelovanju z Glasbeno matico

Kraški muzej v Repnu

V četrtek, 17. septembra, ob 20.30

Skladbe Mayerja, Devienneja, de Haana, Biersacka.

Trio

Giorgio Marcossi - flavta
Lino Urdan - klarinet
Vojko Cesar - fagot

Vstop prost

Ob 48. obletnici postavitve
kapelice Kraljici miru na Katinari bo danes, 13. septembra, ob 9.30 sv. maša v kapelici.

kino

LETNI KINO - ARISTON - 17.00, 21.30
Giulia e Giulia, r. Peter Del Monte; i. Kathleen Turner, Sting, David Byrne, Gabriele Ferzetti.

LETNI KINO - LJUDSKI VRT - 21.00
Casa, dolce casa, kom., ZDA 1986; r. Richard Benjamin; i. Tom Hanks, Shelley Long.

EXCELSIOR I - 16.30, 22.15 Arma letale, i. Mel Gibson.

GRATTACIELO - 17.00, 22.15 Predator, fant., ZDA; r. J. McTiernan; i. A. Schwarzenegger.

EDEN - 16.00, 22.00 La grande notte di Diana, porn., □□

VITTORIO VENETO - 16.15, 22.10 Top Gun, akc., ZDA 1986, 110'; r. Tony Scott; i. Tom Cruise, Kelly McGills.

NAZIONALE I - 16.30, 22.00 Pregled srhljivke: La casa di Helen, r. Ethan Wiley.

FENICE - 17.30, 22.15 Porcelloni in vacanza, r. George Mendeluk; i. Sally Kellerman, Patrick Dempsey.

EXCELSIOR II - 17.00, 21.45 Arizona junior, dram., ZDA 1987, 100'; r. Joel Coen, i. Nicholas Cage, H. Hunter.

NAZIONALE II - 16.30, 22.00 Linea di fuoco, r. N. Gutman; i. C. Walken.

MIGNON - 17.00, 22.00 Il nome della rosa, dram., ZRN/Fr./It. 1986; r. Jean-Jacques Annaud; i. Sean Connery, F. Murray Abraham.

CAPITOL - 16.30, 22.00 Basil, l'investigatopo, ris., ZDA 1987; r. B. Mattinson, D. Michener, J. Musker.

NAZIONALE III - 16.30, 22.00 Il misterioso caso del Drago Cinese, r. Eric Gustavson; i. Henrik Scееle, Elizabeth Sand.

LUMIERE FICE - 16.00, 22.00 Camera con vista, kom., V. B. 1986, 120'; r. James Ivory; i. Helena Bonham Carter, Julian Sands.

RADIO - 15.30, 21.30 Vizi proibiti a Dallas, porn., □□

Prepovedano mladini pod 14. letom □ - 18. letom □□

Dnevna služba - tudi od 13.00 do 16.00

Trg Goldoni 8, Ul. Belpoggio 4, Ul. L. Stock 9 (Rojan), Trg Valmaura 11, Ul. Flavia 89 (Žavljje).

Nočna služba - od 20.30 do 8.30

Ul. Rossetti 33, Ul. Roma 16, Ul. Flavia 89 (Žavljje).

OPČINE (Proseška ulica 3 - tel. 422923) - od 8.30 do 13.00. Od 13. ure dalje samo po telefonu za najnujnejše primere.

Od ponedeljka, 14. septembra, do sobote, 19. septembra 1987

Dnevna služba - od 8.30 do 19.30

Trg Oberdan 2, Ul. Tiziano Vecellio 24, Ul. Zorzutti 19, Largo Osoppo 1 (Greta), Lungomare Venezia 3 (Milje).

ZGONIK (tel. 229373) - samo po telefonu za najnujnejše primere.

Dnevna služba - od 19.30 do 20.30

Trg Oberdan 2, Ul. Tiziano Vecellio 24, Ul. Zorzutti 19, Largo Osoppo 1 (Greta), Trg Cavana 1, Trg Giotti 1, Lungomare Venezia 3 (Milje).

ZGONIK (tel. 229373) - samo po telefonu za najnujnejše primere.

Nočna služba - od 20.30 do 8.30

Trg Giotti 1, Trg Cavana 1, Lungomare Venezia 3 (Milje).

ZGONIK (tel. 229373) - samo po telefonu za najnujnejše primere.

ZDRAVSTVENA DEŽURNA SLUŽBA

Nočna služba od 20. do 8. ure, tel. 7761, predpraznična od 14. do 20. ure in praznična od 8. do 20. ure.

LOTERIJA

BARI 30 15 63 90 51

CAGLIARI 58 9 2 12 81

FIRENCE 23 46 49 18 59

GENOVA 38 87 46 69 89

MILAN 33 19 80 2 73

NEAPELJ 50 42 83 69 8

PALERMO 89 31 18 43 58

RIM 89 72 46 25 69

TURIN 3 33 17 59 87

BENETKE 30 9 16 4 39

ENALOTTO

1 X 1 X X X 2 2 1 1 X 2

KVOTE:

12 64.231.000.—

11 1.038.000.—

10 72.000.—

IMAM JIH ZA VSE OKUSE!

Segulin

TRST UL. Mazzini 51 0733-361

foto kino optika

ZA VSAKOGAR NEKAJ POSEBNEGA

optika

Vikj

kontaktne leče

Ul. Buonarroti 6 (pr. Ul. Rossetti) TRST Telefon 77-29-96

razne prireditve

KD Vesna - Križ vabi na KONCERT mešanega pevskega zbora M. PERTOT iz Barkovelj, ki bo v soboto, 19. septembra, ob 20.30 v Križu na Kocjanovem boraču blizu Kržade. V primeru slabega vremena bo nastop v dvorani Doma A. Sirk.

razna obvestila

Zapoj z nami! Ženski pevski zbor I. Grbec te vabi na prvo vajo v letošnji sezoni jutri, 14. septembra, ob 20.30 v prostorih KD I. Grbec v Šklednju - Ul. di Servola 124.

Mešani pevski zbor Slovenec vabi stare pevce in vse ljubitelje petja na prvo vajo v letošnji sezoni, ki bo v torek, 15. t. m., ob 20.30 v srenjski hiši v Borštu.

MPZ F. Venturini obvešča, da bo prva vaja v letošnji sezoni v torek, 15. 9., ob 20. uri v Kulturnem centru A. Ukmar - Miro pri Domju.

Dekliški zbor Vesna obvešča pevke, da bo prva vaja v torek, 15. septembra, ob 20.30 v Domu A. Sirk v Križu. Obenem pa vabi vse, ki imajo veselje do petja, da se jim pridružijo.

Upravni odbor Godbenega društva V. Parma iz Trebč obvešča, da bo pričetek pouka v društveni Vzhodnokraški godbeniški šoli v sredo, 16. septembra. Dosedanji učenci se bodo zbrali ob 16. uri za razdelitev urnika instrumentalnega pouka in nauka o glasbi. K pouku bomo sprejeli tudi nekaj novih učencev iz vseh vzhodnokraških vasi. Le-te bomo sprejemali od 17. do 18. ure v Ljudskem domu v Trebčah. Istega dne ob 20. uri bo tudi sestanek vseh godbenikov v zvezi z načrtovanjem programa dejavnosti za sezono 1987/88.

SKD Barkovlje obvešča, da bo seja glavnega odbora v četrtek, 17. t. m., ob 20.30.

Danes se vzameta

SANDI in KSENIJA

Najboljše jima želi

KD F. Prešeren

Danes se vzameta

KSENIJA in SANDI

Mnogo sreče na novi življenjski poti jima želijo

bivši sošolci

čestitke

V Barkovljah praznuje danes 85. rojstni dan ALBERT MIKLAVEC (Berto). Bog te nam ohrani še dolga leta v zdravju in zadovoljstvu! Vsi tvoji dragi.

Draga SILVANA in DARJO! Ob vstopu v zakonski jarem vama iz srca zaželimo vse naj, naj, najlepše. Družine Vaške skupnosti Trnovca.

Danes praznujeta 7. obletnico poroke KATJA in JOŽKO REBULA. Še na mnoga srečna, vesela in brezskrbna leta jima iz srca kličejo hčerki Sonja in Erika ter vsi, ki ju imajo radi.

Naša bivša pevka ARIANNA BOGA-TEC je osvojila državni naslov. Da bi še naprej uspešno jadrjala ji želi Dekliški zbor Vesna.

Mariji in Alexu Mazzucci se je rodil sin DANIJEL. Srečnima staršema in sestrici Tjaši iskreno čestitajo Marija, Osvaldo in Sara ter družina Breclj.

menjalnica

11. 9. 1987

Ameriški dolar 1295.—

Nemška marka 722.—

Francoski frank 214.—

Holandski florint 640,50

Belgijski frank 34,30

Funt šterling 2135.—

Irski šterling 1910.—

Danska krona 183,50

Grška drahma 9.—

Kanadski dolar 970.—

Japonski jen 8.—

Švicarski frank 872.—

Avstrijski šiling 102,40

Norveška krona 194.—

Švedska krona 202.—

Portugalski eskudo 8,50

Španska peseta 10.—

Avstralski dolar 900.—

Debeli dinar 1,30

Drobni dinar 1,30

OBVESTILO DIJAKOM

- V PONEDELJEK 14. - 21. SEPTEMBRA, izredna priložnost, da naročite oz. nabavite še zadnje učbenike

TRŽAŠKA KNJIGARNA

S. A. C. A. T.

IMPORT - EXPORT

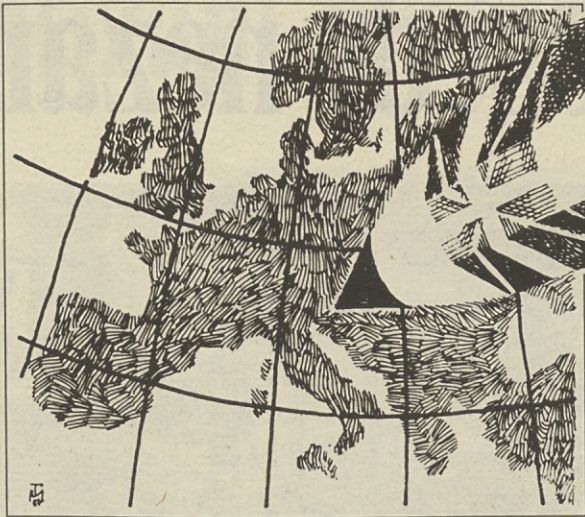
• nadomestni deli za

FIAT - ZASTAVA - ALFA - LANCIA

in za tuje znamke avtomobilov

UL. SV. FRANČIŠKA 38 - TRST - TEL. 768667 - 772002

Ko je svinčnik »velikih« začrtal meje pri nas



Posebna
priloga
ob 40-letnici uveljavitve
določil mirovne pogodbe

primorski
dnevnik

Ob številnih pozitivnih dosežkih marsikatero nerešeno vprašanje

JOŽE PIRJEVEC

V razkošju dvorane »d'orloge« na francoskem zunanjem ministrstvu ob Quai d'Orsay, prav tam, kjer so leta 1856 podpisali pogodbo ob koncu krimske vojne, je bila 10. februarja 1947 slovesnost, ki naj bi tudi formalno sklenila vojno stanje med Italijo in državami zmagovalkami. Slavnostni dogodek ni bil brez napetih pričakovanj, saj se do zadnjega ni vedelo, ali bo Jugoslavija pripravljena podpisati sporazum, ki so ga po mesecih mučnega mešetarjenja sprejeli predstavniki štirih velikih sil. O jugoslovanski dokončni odločitvi so bili v Rimu tako negotovi, da je markiz de Sorgana, italijanski predstavnik v Parizu, dobil od predsednika vlade De Gasperi in zunanjega ministra Sforze navodilo, naj mirovne pogodbe tudi sam ne podpisuje, »če bi prišlo v francoski prestolnici do kakršnihkoli zapletljivosti«. Toda ob desetih zjutraj, ob uri, napovedani za začetek svečanosti, se je Stanoje Simić, jugoslovanski zunanji minister, pridružil svojim kolegom ob mizi zmagovalcev in je, kot da bi v prejšnjih tednih ne bilo slišati iz Beograda nobene hude besede, povsem mirno podpisal pogodbo v imenu svoje vlade. Markiz di Sorgana je storil isto. Kljub temu da je prišlo pri tem do majhne nevšečnosti (peresa, ki so jih uslužbenci francoskega protokola pripravili na mizi, niso pisala), je bila opoldne svečanost že zaključena. Zvečer je zunanji minister Georges Bidault priredil velik sprejem v Versailles: Jugoslavlani so se ga udeležili, Italijani pa so bili demonstrativno odsotni.

V noči med 14. in 15. septembrom je sporazum stopil v veljavo in začel se je tisti proces zakoličevanja meje med Italijo in Jugoslavijo, ki se je proti pričakovanju vseh zavlekel za skoraj dvajset let in se iztekel šele z osimskimi sporazumi. Kljub temu da je bila pariška mirovna pogodba potemtakem samo ena od etap pri oblikovanju današnje ozemelske ureditve, je zato, ker je prva, vredna, da prikažemo v glavnih obrisih njeno zgodovinsko genezo in se zamislimo vsaj nad nekatere njeni posledicami, ki pogojujejo v dobrem in slabem tudi današnje stanje.

Sporazum, do katerega je prišlo v Parizu, nikakor ni navduševal beograjske vlade, ki je med vojno in takoj po njej računala z mejo na Soči, torej s priključitvijo Jugoslaviji vsega tistega — delno etnično mešanega ozemlja — na katerem že od naselitve žive Slovenci. Od junija 1945 dalje, od trenutka, ko so morale partizanske čete pod grozečim anglo-ameriškim pritiskom zapustiti Trst, je bilo Titu in njegovim najožjim sodelovalcem sicer jasno, da tega cilja ne bo mogoče doseči in da bo treba pristati na kompromise. Ta zavest pa jim ni preprečevala, da bi na mirovni konferenci ne nastopili s svojimi maksimalnimi zahtevami in se zanje odločno in borbeno ne angažirali, v prepričanju, da je treba pač zahtevati dosti, če hočeš dobiti vsaj nekaj. Italijani so se ravnali po istem načelu in naglašali upravičenost svojih predvojnih meja, to pa je predstavnikom velikih sil, ki so edini imeli v rokah škarje in platno, dajalo vsaj možnost, da po svoji uvidevnosti izdelajo mirovno pogodbo, ki ne bo povsem prizadela no-

bene od obeh sprtih držav in bo predvsem v sovzočju s tistim ideološko-vojaškim ravnotežjem, ki se je začelo v letih po vojni uveljavljati v srednji in jugozahodni Evropi. Pri tem velja poudariti, da so pa obenem zahodnjaki videli v Jugoslaviji, zagnani v svojo socialistično preobrazbo in zagledani v Stalinovo Sovjetsko zvezo, »najljubšo hčerko Moskve« in tudi nevarno predstražo tiste komunistične ofenzive v Sredozemlju, ki ni težila samo proti Grčiji (kjer je pravkar divjala državljanska vojna med konzervativno atensko vlado in levičarskimi silami), temveč tudi proti Italiji in Franciji. Obe državi sta bili na robu gospodarskega propada in v obeh sta obstajali komunistični partiji, ki sta lahko računali na podporo širokih ljudskih množic.

V takih razmerah je bilo sicer mogoče ugotavljati, kot je storil še sredi maja 1945 britanski premier Clement Attlee, da je konec koncev v jugoslovanskih zahtevah »nekaj vsebine«, obenem pa tudi sumiti, če povzamemo neki telegram zunanjega ministra Ernesta Bevina, da Tito kuje nevarne zarote, da namerava pod tako ali drugačno pretvezo zasedi ob prvi priliki

povsem zaslužil svoj sloves, da ima kamnito zadnjico, kajti pri pisanju mirovne pogodbe se je boril za vsako besedo, za vsak odstavek, ne da bi v resnici dosegel kaj konkretnega v prid Jugoslovanom. Od tu tudi prve napetosti, prvi očitni znaki razhajanj med izjavami jugoslovanskih in sovjetskih diplomatskih predstavnikov, ki so jih jim pripisovali (kakor jim ga zaenkrat tudi v Moskvi in Beogradu še niso) večji pomen.

V jeseni 1946 je jugoslovanska diplomacija — predvsem pod pritiskom tistih Slovencev, ki so bili v samem vrhu državnega in partijskega ustroja — napela vse sile, da bi preprečila ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja. Pri tem je skušala navezati z Italijani neposredne stike ter rešiti sporno vprašanje na bilateralni ravni. V začetku septembra je Aleš Bebler povedal svojemu bivšemu kolegu v italijanskem zunanjem ministrstvu Realeju, da je jugoslovanska vlada pripravljena zagotoviti avtonomijo Italijanom na Reki, v Zadru in Pulju, če se Rim odpove Gorici in sprejme skupno jugoslovansko-italijansko oblast v Trstu. Pozneje je prišlo do vrste podobnih pogovorov tudi na višji ravni

anglo-ameriške vojaške uprave (predvsem osnovne in srednje šole), Benečanom pa niso priznale ničesar, niti tega, da bi jih imele za del slovenske etnične skupnosti. »Razmere so ostale« — tako pravi Claus Gatterer v svoji knjigi *Im Kampf gegen Rom* — »tako, kot so bile. Toda ali je bilo mogoče pričakovati od Rima več razumevanja za tuje govorečo manjšino, kot ga je bil pripravljen pokazati za svojo lastno?«

Pri tem avstrijski časniki in zgodovinar misli seveda na Italijane v Istri, ki jim rimska vlada nikakor ni pomagala, da bi ostali doma. Po sklenitvi mirovne pogodbe so namreč Italijani iz Pulja in drugih istrskih mestec, priključenih k Jugoslaviji, množično zapustili svoje kraje in se preselili v cono A. »Eksodus«, kakor mu pravijo, je imel kar biblične razsežnosti in je zapustil v človeškem ustroju prizadehtih pokrajin globoko, še nezacelejeno rano. Pri tem je potrebno poudariti, da jugoslovanske oblasti v glavnem ljudi niso silile, naj odidejo, čeprav z druge strani tudi ne gre spregledati dejstva, da v povojni Jugoslaviji z meščanskimi in malomeščanskimi sloji (in ti so bili v večini v istrskih mestecih) niso

Iz Santinovich besed je razvidno, da ne loči med državno in narodnostno pripadnostjo in da si niti ne more predstavljati obstoja etnične manjšine z lastnim kulturnim in jezikovnim izrazom. Podobno je mislila tudi rimska vlada (na katero so imele vpliv tudi nacionalistične skupine in osebnosti, ki so še včeraj sodelovale s fašizmom). Ravnala se je pač po obrazcu, značilnem za italijansko državno tradicijo: »ena država en narod«, in zato podpisala odhod Italijanov iz Istre ter njihovo naselitev v Trstu. S tem pa so bili ustvarjeni tudi pogoji, ki so v poznejših desetletjih krepko vplivali na to, da je bilo treba na dokončno rešitev mejnega vprašanja med Italijo in Jugoslavijo čakati do srede sedemdesetih let. Tudi to, da se še danes v Julij ski krajini večini strank splača v predvolilnem boju zabrenkati na protislovensko in protijugoslovansko struno, je posledica (čeprav ne samo) »eksdusa« in z njim povezane tragedije.

Svobodnemu tržaškemu ozemlju je odzvonilo že leta 1947, ko se velike sile z Jugoslavijo in Italijo vred niso mogle sporazumeti pri imenovanju guvernerja, ki naj bi stal na čelu njegovega upravnega ustroja, povsem očitno pa po sporu med Titom in Stalinom. Tedaj je tudi politikom in diplomatom v Londonu in Washingtonu postalo jasno, da je treba Jugoslaviji priznati cono B, če naj ne bi usodno prizadeli Titovega režima. Jugoslovanske razkolnike pa je bilo treba ohraniti na površju, saj so postali po izobčenju iz Informbiroja za Zahod pomembna postavka v hladni vojni, ki je divjala med obema blokoma. Posledica tega spoznanja je bil leta 1954 podpisani londonski memorandum, s katerim so se Angleži in Američani dokončno odpovedali vmešavanju v zverženo in zanje tudi finančno obremenjujoče tržaško vprašanje in ga prepustili rimski in beograjski vladi, naj ga poslej rešujeta sami, kot vesta in znata.

Ne eni ne drugi ni mogoče očitati, da bi po londonskem memorandumu ne naredili marsikaj pozitivnega pri premagovanju starih nasprotij in nezupanj. Že to, da je bila od konca petdesetih let do danes meja skoraj brez prekinitev na široko odprta za pretok ljudi in blaga, je dosežek, ki ga zna povsem ceniti samo tisti, ki ob njej živijo. Kljub mednarodnim obvezam in pogostemu zagotavljanju o medsebojni dobri volji pa vendar ostaja še marsikak problem odprt. Slovenci v Italiji in delno Italijani v Jugoslaviji niso bili in še niso deležni vse tiste zaščite in podpore s strani državnih oblasti, ki bi bila nujna, če naj ohranijo svojo narodnostno in kulturno identiteto ter prispevajo svoj delež k oblikovanju vzdušja, v katerem naj bi se povsem sproščeno izražala zapletena, a zato tudi bogata stvarnost primorskih krajev. Zakaj se to ni zgodilo? Tu so predvsem sile, katerim je občutek ogroženosti pred »slovansko nevarnostjo« ena od glavnih opor njihove oblasti. Sicer pa prvinskega strahu pred vsako drugačnostjo, spomina na prestante krivice in nacionalistične miselnosti, ki korenini v stoletni tradiciji, ni mogoče odpraviti od danes do jutri. »V Trstu se bo nekaj spremenilo«, pravi znani italijanski intelektualac, ki je eden od najvidnejših borcev proti vsakršni narodnostni prenapetosti, »ko bo pomrla današnja generacija. Na žalost tudi sam spada vanjo.«

Zakaj priloga o mirovni pogodbi

Štirideset let je minilo od tistega 15. septembra 1947, ko je začela v naših krajih veljati mirovna pogodba in ko je nastajalo sicer mrtvorojeno STO. Štiri desetletja so dovolj dolga doba, da bi o tedanjih dogodkih lahko govorili z zgodovinsko oddaljenostjo. Vendar sta s tega vidika Trst in vsa dežela izjema, saj od časa do časa bruhanja na dan razprava z isto virulenco kot v prvih povojnih letih. Rane očitno še niso zaceljene, čas še ni izlečil bolečin, seveda pa so za takimi polemikami tudi mahinacije tistih, ki iz

nasprotij preklosti kujejo svoj kapital, ki zlonamerno zlorablja in podžigajo spore. Razprava o tistem obdobju je zato potrebna, saj se vendar moramo osvoboditi spon preteklosti. Štiridesetletnica mirovne pogodbe je priložnost za to in Primorski dnevnik je s to prilogo želel dati svoj prispevek. Zato tudi priloga odraža različne poglede in različna stališča vendar v optiki preseganja in prebolevanja preteklosti, ki ne sme zastirati pogleda v prihodnost.

VOJMIRO TAVČAR

s svojimi četami Trst in aktivno podpreti komuniste v severnoitalijanskih mestih. Ti strahovi so v dobršni meri botrovali tudi zahtevi zahodnjakov, naj se iz večjega dela Julijske krajine, ki je bil sporen in ki so ga v coni A zasedle anglo-ameriške, v coni B pa jugoslovanske čete, oblikuje. Svobodno tržaško ozemlje. Angleži in Američani so računali, da bodo, če ne drugače, na ta način za enkrat ohranili v Trstu svojih deset tisoč vojakov, ki so bili močna obramba pred vsakršno »avanturo«, ki bi grozila z jugoslovanske strani.

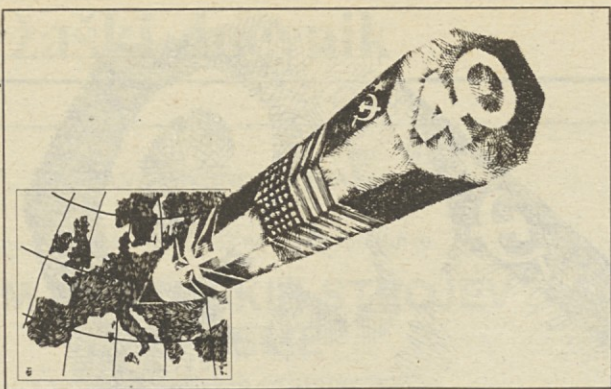
V Beogradu so misel o Svobodnem tržaškem ozemlju (pojavi se je junija 1946) sprejeli z nezadovoljstvom, kajti ustanovitev takšne vmesne države na severnem Jadranu, ki naj bi segala od Devina do Novigrada, bi pomenila, da bo Slovenija ostala brez lastnega dostopa do morja. »Vsak okraj pač ne more imeti morja«, je na Kardeljeve in Beblerjeve proteste odgovarjal sovjetski zunanji minister Molotov, ki je doslej povsem podpiral jugoslovanske teze, a je po Stalinovem izrecnem ukazu (narekovali so ga seveda globalni interesi Sovjetske zveze) začel že julija popuščati zahodnjakom. V naslednjih mesecih je Molotov sicer

(najodmevnejši so bili tisti med Titom in Togliattijem), ki pa niso rodili nikakršnega rezultata, ker Foreign Office in State Department na vprašanje rimske vlade, ali naj jih nadaljuje, nista dala spodbudnega odgovora.

Svobodno tržaško ozemlje je torej nastalo kot kompromisna rešitev velikih sil, s katero se predvsem nista strinjali obe neposredno zainteresirani državi, in je bilo že zaradi tega ob samem rojstvu obojeno na smrt. Kljub temu pa so pri pisanju mirovne pogodbe z Italijo za to zadolženi diplomati zagrizeno razpravljati o njegovem statusu in ga kot eno od pomembnejših prilog tudi v detaljih izdelali. Slovincem in Hrvatom, ki naj bi živeli v novi državni enoti, je bila v statutu zagotovljena popolna enakopравnost z italijanskim prebivalstvom na vseh ravneh javnega življenja. Slovenci iz tistega dela Goriške, ki je bil priključen k Italiji, in Slovenci v Benetiji in Kanalski dolini pa niso bili deležni tolikšne pozornosti. Mirovna pogodba je namreč dokaj bežno govorila o manjšinskih pravicah in prepustila v bistvu rimskim oblastem, da jih krojijo po svoji volji in uvidevnosti. Te so v glavnem ohranile goriški Slovincem tisto, kar so že dobili od

ravnali v rokavicah. Ne gre tudi pozabiti, da so mnogi istrski Italijani doživeli leta 1945 travmo, ki je povsem sprevrgla njihov pogled na svet in na odnose med narodnostmi v domačem prostoru: »Slavo-komunisti«, še do včeraj osovraženi in zaničevani kot barbari, so namreč prišli na oblast.

Psihološko stisko, ki je rasla iz ogroženega občutka večvrednosti, nezmožnost soočati se s povsem novo objektivno težko stvarnostjo, je dobro izrazil tržaški in koprski škof Antonio Santin v pismu ameriškemu predsedniku H. S. Trumanu, kjer je med drugim zapisal: »Ločiti se od domovine bi bilo v vsakem primeru za nas boleče, toda sprijaznili bi se z usodo, če bi to pomenilo postati del narodov, kot so Francija, Belgija, Holandija, Anglija, Norveška, Združene države itd., kjer bi bili priznani kot človeška bitja in bi z nami tudi tako ravnali. A razmere v Julijski krajini pod jugoslovansko upravo so strašne. Tam je človek brez vseh pravic, njegova osebnost je uničena, samovoljno je oropan vsakršne posesti. Tam lahko živi samo tisti, ki se je sprijaznil z dejstvom, da ne misli, ne govori, ne sodi in sprejema vse, kar mu je vsiljeno, naj bo pravično ali nepravično...«



Dramatični dogodki izpred 40 let in nadaljnji razpleti v odnosih med Italijo in Jugoslavijo v pričevanju enega od protagonistov

Prijateljstvo med sosedi nezamenljivo

JULIJ BELTRAM

Po podpisu mirovne pogodbe z Italijo 10. februarja 1947. leta je nad 20 zmagovitih držav položilo ratificijske listine, kot je bilo sklenjeno, do 15. septembra 1947. S tem je mirovna pogodba stopila v veljavo. Suverenost italijanske države je prenehala tudi nad Svobodnim tržaškim ozemljem, ki ga je mirovna konferenca v Parizu v noči na 10. oktober 1946 ustanovila kot samostojno državo pod upravo guvernerja. Sklenjeno je bilo, da guverner ne more biti ne Jugoslovčan ne Italijan in da bo odgovoren za svoje delo Varnostnemu svetu OZN. Na teritoriju STO se bo izvolila po demokraciji postopku skupščina, ki bo imela določene naloge in kompetence.

Ta del mirovne pogodbe se ni nikoli uresničil. Tri zahodne sile so izigrale svoje bojne zaveznike in sčasoma uspele z raznimi mahinacijami, podvalami in grožnjami, da se je del STO s Trstom ponovno priključil Italiji. Ta boj je trajal dolgih 8 let vse do Londonskega memoranduma o soglasju 5. 10. 1954. Slovenskemu narodu in Jugoslaviji je bila s tem povzročena nova nepopravljiva krivica.

V noči na 16. september 1947. leta so se pomaknile čete jugoslovanske ljudske armade na nove meje z Italijo in na mejo STO. Istočasno so italijanske čete zasedle Gorico in prišle na začetno mejo z Jugoslavijo. Povratek italijanske uprave v Gorico bo v začetku goriških Slovencev ostal kot mračna podoba objestne nadutosti in divjstva. Pet dni je trajala prava šentjernejska noč za Slovence in antifašiste v Gorici. Organizirane škvadre plačanih qualunquistov so Slovence v mestu razbijale trgovino za trgovino, tiskarne, knjižnice, delavnice, razbijali vse dvojezične table in napise, do smrti pretepli nekaj ljudi. Po ulicah so lovili Slovence in jih podili iz mesta. Sciavi andé a casa vostra! Ta sodni dan za goriške Slovence je mirno opazovala policija in karabinjerji so se greli ob zubljenih zažganih slovenskih knjig, ki jih je drhal znosila iz knjižnic na ulice in zažgala. Škoda, povzročena Slovence v Gorici, se je takrat cenila v stotinah milijonov lir.

Ta žalostna predstavitev ponovne italijanske uprave v Gorici septembra 1947. leta ni pozabljena, pa jo vendar ne omenjamo zato da bi kakorkoli podirali dosežene dobre odnose z italijanskim narodom, ki za omenjeno divjanje na stari celini Italije najbrže niti ni vedel. Toda nikoli ne bomo izbrisali iz zgodovine in naše zavesti nastanka naselja na griču že 200 let prej, predno so goriški grofje postali fevdalni gospodje in ki so ga njeni graditelji imenovali **Gorica**.

Kako drugače so vodilni ljudje Hrvaške sprejeli ljudi v Pulju. Dva dni potem ko je odšla anglo-ameriška vojska, je podpredsednik hrvaške vlade Marjan Cvetković na velikem zborovanju med drugim dejal: »Tisti zapeljanci, ki so zapustili svojo zemljo, zapustili svoje ljudstvo in poslušali zvodnike in izdajalce, se bodo prej ali slej kesali svoje odločitve ... Med nami je mnogo Italijanov, ki ste ostali v trdni veri, da boste našli v novi Jugoslaviji svojo novo domovino, ki vas

Z manifestacijami in napisi so Slovenci jasno izražali svojo opredelitev za Jugoslavijo (Foto M. Magajna)



je sprejela kot brate, kjer boste uživali polno nacionalno svobodo s pravico do svobodnega življenja in do vsega, kar bodo uživali ostali narodi Jugoslavije. To zaupanje in to bratstvo med Hrvati in Italijani se mora še bolj poglobiti, biti mora zaščiteno v najbolj občutljivih problemih življenja v praksi, biti mora varovano ...

Ta izjava ima posebno zgodovino. V času mirovnih pogajanj je italijanska vlada moralno in materialno podprla iredentistične organizacije pri agitaciji za množičen odhod iz Istre, da dokaže svetu nevzdržnost zahtev Jugoslavije za priključitev Primorske in Istre k Jugoslaviji. Na nedosegljiv sramotilen način je slikala razmere v »komunistični«¹ Jugoslaviji, ki da je podaljšana roka sovjetske zveze in pritiskala na ljudi za odhod. Začelo se je množično optiranje za Italijo in odhajali so tisoči kvalificiranih delavcev z Reke. To odhajanje strokovnih delavcev je povzročilo resnemu gospodarstvu mnogo težav in si je prizadevalo, da jih zadrži na delu. To dokazuje tudi iskanje novih kvalificiranih delavcev, ki so v tisočih prihajali iz Tržiča na Reko.

O namenu te zločinske agitacije pričljivi govori Luigi Longo, sekretar CK KPI, kot je februarja 1947. leta objavilo osrednje glasilo KPI »Unità«: »Lažniva protislovenska govorja, vzpodbujanje in obljubljanje, ki so ga dajali italijanski poslanci (papeževe komisije, italijanske vlade?), ki so sprožili in razvili pravo gibanje za odhod (exodus)... Obljubljali so delo, stanovanje, pomoč in vseh vrst olajšav vsakomur, ki se odloči za odhod ... dajali so obljube vseh vrst, ne da bi vedeli, če jih bo mogoče uresničiti ... in ti ljudje so se odločili za odhod, ne da bi jih kdorkoli prisilil ... Izselitev zato, da ne bi ostali v Jugoslaviji ... kjer ni nezaposlenih, kjer nasprotno primanjkuje delovne sile, zlasti delavcev specializovanih, tehnikov, poklicnih delavcev ...«² Luigi Longo se »zgraža nad usodo zapeljanih ljudi, ki s culo na rami romajo iz mesta v mesto, iščejo delo in stanovanje, ko je znano, da milijoni ljudi v Italiji nimajo strehe nad glavo ne zaposlitve ...«³

Škof iz Pulja Raffaele Radossi je že 21. decembra 1946 pridigal ljudem v

Pulju: »Kdor bo odšel brez cilja, si ne sme delati prevelikih iluzij, pa tudi ne sme zapasti prevelikemu pesimizmu. Zdaj ko je datum določen (misli na 10. februar 1947), bo vlada pohitela, da podvzame vse potrebne ukrepe, da olajša ali vsaj napravi sprejemljivejšo novo bivališče, komur se odloči za odhod ...«⁴ Škof je tudi zagotavljal vso skrb cerkvenih oblasti, posvečeno potrebam in pomoči.

Politične in propagandne spekulacije o »beguncih«, dejansko zapeljanih optantih, ki se še danes zlorabljajo za hujskanje proti Jugoslaviji in kot argument za šikaniranje in zapostavljanje Slovencev zlasti v Trstu, ne morejo utišati glasnih dokazov resnične zgodovine.

Podpis mirovne pogodbe in njen vstop v veljavo 15. septembra 1947 je obetal začetek novih demokratičnih odnosov med Jugoslavijo in Italijo. Pričakovati je bilo mogoče, da bo italijanska vlada sprejela tako kompromisno rešitev v škodo Jugoslavije (Italija je pogodbo podpisala) in da bo s tem začela nastajati nova skupnost treh narodnosti na osnovi enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja, skupnost, ki bi zagotavljala nemoten kulturni in gospodarski razvoj vsake in vseh. Toda tudi taka rešitev ni bila v skladu z imperialističnimi računi velikih.

Med usodne dogodke zgodovine STO sodi resolucija Informbiroja iz junija 1948. Zaradi odpora jugoslovanskega političnega vodstva proti vazalni politiki Stalina, ki je hotel spremeniti Jugoslavijo v svoj fevd, je Stalin grobo napadel Tita in jugoslovansko vodstvo, češ da je izdalo internacionalizem, da se napihuje s pretirano hvalo o NOB, da je Jugoslavijo osvobodila Rdeča armada, da ima v vodstvu agente gestapa. S to obsodbo so se strinjale vse KP v Evropi, članice Informbiroja.

To je bila edinstvena prilika za vse agente z leve in desne, ki jim je enotnost delovnih ljudi Trsta in okolice grenila življenje in preprečevala uresničevanje restavracije starih razmer.

ozemlja okrog Trsta ustanovi Svobodno tržaško ozemlje.

»In kaj je z Gorico?« sem ga vprašal. Z izrazom začudenja mi je odgovoril: »Kaj z Gorico — Gorica ostane italijanska.«

Seveda sem se razburil in očital Molotovu, da sva se dan poprej dogovorila, da privolimo v Svobodno tržaško ozemlje samo pod pogojem, če bo Gorica jugoslovanska. Na to mi je odgovoril: »Kaj toliko vztrajate pri tem mestecu, ki nima nobenega pomena ne za vas in ne za Italijo. Poglavitno vprašanje je bilo Trst in tu smo dobili maksimum, kar smo mogli doseči.«

Bil sem seveda skrajno nezadovoljen, ker sem bil prepričan, da je bilo mogoče doseči drugačen, ugodnejši rezultat. To mi je tudi nekaj dni pozneje, ko je bil celoten dogovor z Italijo v glavnem že končan, potrdil angleški diplomat, namestnik ministra za zunanje zadeve Neal, ki mi je, ko sem mu omenil Gorico, smejal se rekel, da so oni imeli pravzaprav isti predlog kot mi, to se pravi, da se ustanovi Svobodno tržaško ozemlje, Gorica pa se prepusti Jugoslaviji, toda Molotov

ni vztrajal pri tem in tako je Gorica ostala Italiji.

Seveda ne morem reči, ali je bilo to, kar mi je povedal Neal, resnica ali intriga, toda bolj sem se nagibal k temu, da je resnica, saj sem bil tudi sam prepričan, da bi to bilo mogoče doseči, če bi Molotov vsaj nekaj dni še vztrajal pri takšni rešitvi.

Drugi resen spor sva imela z Molotovom, ko je šlo za mejo med Svobodnim tržaškim ozemljem in Jugoslavijo. Mi smo zahtevali morsko obalo od Milj in naprej proti jugu kakor tudi del morske obale na zahodu od Trsta. Pravzaprav nismo preveč verjeli, da bi mogli dobiti obalo zahodno od Trsta, ker so bile zahodne sile v tem oziru zelo odločne in je bilo prav malo verjetno, da bi v tej smeri popustile. Toda od Trsta proti jugu so bile »šanse«, da bi večji del obale pripadel Jugoslaviji. Takrat smo bili prepričani o tem in smo pritiskali na Molotova, naj se vztrajno bojuje za čim ugodnejšo rešitev. Molotov je sicer spočetka postavil in nato tudi branil naše zahteve tako glede južne kakor tudi glede zahodne obale, toda kaj hitro je popustil v razpravi in privolil v francosko linijo.

V Trstu je CK KPI imel slovitega razbijača enotnosti Vidali, ki je v starem slogu izbral ta Stalinov napad in začel silovito in grobo razdvajati enotno fronto delavcev v Trstu, ki je nastala pod vodstvom OF in v skupnem boju proti fašizmu. Fronto, ki je organizirala splošno vstajo v Trstu in pod Komando mesta in 9. korpusa razorožila sile kolaboracionistov in zajela mnogo fašistov in nemških vojakov. Enotna fronta borcev proti imperializmu tudi v povojnem času se je v Trstu razvila in Vidali je vedno glasneje podpiral priključitev STO k Italiji. V Trstu ni bilo več sile, ki bi se lahko uprla buržoaziji in njenim ciljem. Vojaška uprava je vsa povojna leta odkrito podpirala italijanske pretenzije na STO, od česar je imel koristi ameriški kapital, ki se je usodno ugnezdil v italijansko gospodarstvo. S tem so bile zavarovane strateške težnje ZDA v Sredozemlju. Nabite kaverne z rampami za lansiranje raket proti Vzhodu so rezultat dobrohotne politike ZDA od italijanskih zahtev v povojnih letih.

Po razsluho nekaj učinkovite enotnosti delavcev in demokratičnih sil v Trstu, za kar ima Vidali nemilne žaluge, je bila odprta pot za kakršnokoli odločitev tržaškega kapitala. Slovenski življenj v mestu in okoliških vaseh je postal tarča zastrupljajoče nacionalistične gonje in doživljal osamljen in nezaščiten sramotilne očitke, kot bi se moral sramovati svojega porekla in rodne kraja. Delavski razred je postal blede senca nekdanje moči in se s tal, kamor ga je porinil Vidali, ni nikoli več dvignil.

Četrto stoletje po teh dogodkih so se postopoma z dobro voljo na obeh straneh razvijali boljši odnosi med državama, odpirala se je meja za nemoten prehod ljudi ob meji in rasla je tudi izmenjava dobrin in blaga. Ljudje se v širokem pasu ob meji obnašajo kot dobri sosede, kar je posebno razveseljivo. Žal to dobro sosedstvo motijo ostanki nekdanjih Giuntovih požigalcev, ki nekaznovano napadajo in žalijo slovensko prebivalstvo.

Razlaščenje slovenskih gospodarstev in naseljevanje tujerodcev po slovenskih vaseh z namenom, da se spremeni etnični sestav prebivalstva, stiska Slovence na vedno ožji prostor in vedno večjo odvisnost. To gotovo ni v soglasju z intencijami mirovnega sporazuma, kot je anahronizem nepriznavanja enakopravnosti slovenski manjšini v demokratični državi, zlasti če tako zapostavljanje velja edino za slovensko manjšino v celi Italiji.

Štirideset let po podpisu, polnih tudi dramatičnih dogodkov, zaključimo s pozitivno bilanco. Jasni so tudi mednarodni horizonti in strah pred nuklearno katastrofo, ki bi lahko pokopala človeštvo za tisočletja, trezni tudi najbolj razgnete glave. Naše dobre meddržavne odnose dokazujejo in razveseljujejo vedno nova pobratenja slovenskih mest in vasi z italijanskimi, ki mnogo prispevajo k medsebojnemu poznavanju in razumevanju in zagotovo utrjujejo skupno zavest, da je prijateljstvo med sosedi nezamenljivo za dobro počutje in za mirno življenje.

Mirovna konferenca v spominih E. Kardelja

Z Molotovom sem sodeloval vsak dan in o vseh vprašanjih, ki so bila tistega dne na dnevnem redu konference. Vsak dan sem šel po ruskem običaju k Molotovu na »zajtrk«, to se pravi po našem pravzaprav na kosilo. Ker je bilo to vsak dan po vsaki konferenci ministrov, me je Molotov pri teh »kosilih«¹ redno informiral o tistih vprašanjih, ki so se nanašala na nas, tako da sem bil vsak dan sproti obveščen o položaju na konferenci petih ministrov. Dogovarjala sva se tudi o kompromisih in odstopanjih, ko ni bilo mogoče več vztrajati pri poprej navedenih težah. Mislim, da morajo biti narodi Jugoslavije hvaležni Sovjetski zvezi in drugim socialističnim deželam za to ip-tenzivno pomoč.

Toda to ne pomeni, da smo se mi s sovjetsko delegacijo vselej znašli na

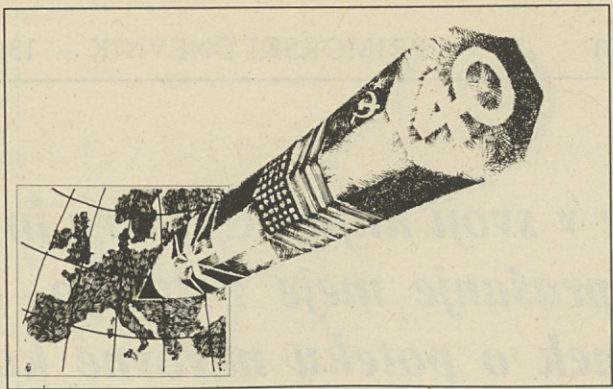
istih pozicijah, oziroma da je le-ta vedno sprejemala in zastopala naša stališča. Tudi kompromise je po našem mnenju sklepala včasih brez potrebe ali pa vsaj prehitro ali brez določenih nasprotnih uslug. Spominjam se zlasti dveh takšnih primerov.

Prvič, po brezuspešnih prizadevanjih, da bi dobili Trst, smo se s sovjetsko delegacijo dogovorili, da bo privolila v ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja, a tako, da bo Gorica pripadla Jugoslaviji. Ko sem drugega dne kakor ponavadi prišel na »zajtrk«² k Molotovu, me je ves vesel pričakal in rekel: »Dobili smo.«³ Vprašal sem: »Kaj smo dobili?«⁴ Odgovoril je: »Trst bo svobodno ozemlje, zahodne vlade so privolile v naš predlog, da naj se iz dela

Razumljivo, da sploh nisem pričakoval, da se bo to vprašanje tako hitro odločilo. Ko sem prišel k Molotovu in me je obvestil o taki rešitvi, sem bil tako rekoč ves iz sebe. Molotovu sem očital vse mogoče; med drugim sem mu rekel tudi, da je s tem majhnemu narodu, slovenskemu narodu — ki na vsem tem področju po versajskih mejah obkroža Jadransko morje na nekaj kilometrov in na katerega obalah živi — z novo pogodbo ponovno zaprt dostop do njegovega morja.

Molotov je bil besen zaradi tega in mi je med drugim rekel: »Ali mislite, da mora imeti vsak okraj svoje morje!«

Podobnih, vendar ne tako ostrih in v tolikšni meri bistvenih spopadov je bilo še nekaj. Sicer pa moram ponoviti, da je bilo sodelovanje normalno in da se je sovjetska vlada precej trudila, da bi nam pomagala. Tam pa, kjer je šla na hitre kompromise in odstopanja, je bilo to očitno povezano s celim kompleksom mirovnih pogodb ne le z Italijo, ampak tudi z Nemčijo in drugimi državami, ker je šlo za medsebojne kompromise in medsebojno dogovarjanje med velesilami.



Od Londonskega pakta iz leta 1915 do težavnih pogajanj za rešitev tržaškega vprašanja po koncu druge svetovne vojne

Ko so partizani presenetili zahodne zaveznike

Za začetek se spomnimo nekaterih pomembnejših dogodkov iz novejšje zgodovine odnosov med jadranskima sosedoma.

Londonski pakt z dne 26. aprila 1915 (cena za prelom Italije s starima zaveznicama v »Trojni zvezi« — Avstro—Ogrsko in Nemčijo ter vstop v prvo svetovno vojno na strani sil Antante) je vseboval italijanske maksimalne teritorialne zahteve. Italiji je med drugim obljubljal Trst, Kanalsko dolino (do žabniškega razvodja), Gorisko, del Notranjske, Istro, severno polovico Dalmacije in večino Jadranskih otokov. Pakt je bil sklenjen z obrambno funkcijo proti avstro—ogrskega cesarstvu, vendar je Italija po razpadu cesarstva skušala uveljaviti njegovo jadransko klavzulo proti novo nastali jugoslovanski državi.

Britanska napredna javnost je na to tajno pogodbo gledala kot na kršitev pravice narodov do samoodločbe in kot na previsoko ceno za italijansko pomoč v vojni. Pakt pa je še globje prizadel ameriško politično mnenje. Združene države niso sodelovale pri pogodbi in na mirovni konferenci v Versaillesu je predsednik Wilson nasprotoval izročitvi obljubljenih ozemelj Italiji. Rezultat tega je bil, da je bila končna ureditev prepuščena Italijanom in Jugoslovanom samim na podlagi pogojev, ki so bili za Jugoslovane krivični. »Filozofija« londonskega pakta in posledice v njem zapisanih ekstremnih, maksimalističnih zahtev so bile zlo, ki je že na samem začetku zastupljalo, onemogočalo zdrav razvoj jugoslovansko—italijanskih odnosov.

Italijanska in zlasti fašistična politika do jadranske sosedbe po Rapallu je bila razkosati Jugoslavijo na majhne, po možnosti vazalne države. To potrjuje takratna italijanska podpora ustskim separatistom.

V drugi svetovni vojni je pri delitvi jugoslovanskega plena z nacistično Nemčijo Italija dobila dele Hrvaškega Primorja in Dalmacije z otoki, priključila pa je tudi del Slovenije (Ljubljanska pokrajina). Poleg tega je okupirala dele Hrvaške, Bosne, Hercegovine in Črno goro. Albaniji, ki je bila formalno v realni uniji z Italijo, dejansko pa od nje anektirana, so priključili Kosovo ter zahodni del Makedonije.

Italijanski okupatorji so se v Jugoslaviji že od samega začetka vojaško znašli v položaju, ki jih ni dosti manj zaposloval kot vojna v Afriki. Po uspešni zavezniški invaziji na Sicilijo in izkrcanju na polotoku je bila fašistična Italija prisiljena k vdaji. Tako so se v ruševinah končale fašistične pretenzije, ki so jih pred njimi gojili že nacionalistični maksimalisti, o oblikovanju širokega italijanskega mostišča na vzhodni Jadranski obali. Ostale so le hude posledice dveipolletne italijanske okupacije.

Kot v Jugoslaviji je bil fašizem točen tudi na partizanski fronti na vzhodni meji. Oborožen boj se je po kapitulaciji (1943) razrastle v splošno ljudsko vstajo. Na ruševinah italijanskega državnega aparata je na območju s slovenskim in hrvaškim prebivalstvom poglajala globoke korenine nova, neposredno izvoljena ljudska oblast. Logična posledica tega so bili akti najvišjih predstavniških teles na-

Manifestacije v Trstu ob prihodu mednarodne komisije, ki je morala preučiti vprašanje meje med Italijo in Jugoslavijo
(Foto M. Magajna)



rodnoosvobodilnega gibanja (Vrhovnega plenuma OF, ZAVNOH, AVNOJ) o priključitvi Slovenskega Primorja in Istre k svobodni Sloveniji oziroma Hrvatski v federativni Jugoslaviji.

Vprašanje jugoslovanske zahodne meje je dobilo še zlasti po letu 1943 prvorazredni mednarodnopolitični pomen. Velika Britanija je namreč hotela popolno nadzorstvo nad Trstom kot nujen pogoj za zagotovitev angleškega političnega vpliva v Italiji, Srednji Evropi in na Balkanu. Britanski ministri predsednik W. Churchill se je v letih 1943 do 1945 zavzemal celo za vojaški vdor v Istro, zasebo Trsta in prodor skozi ljubljanska vrata do Dunaja in Budimpešte, da bi tako Rdeči armadi preprečil prodor v osrčje Evrope, s čemer pa se niso strinjali odločujoči ameriški politični in vojaški dejavniki.

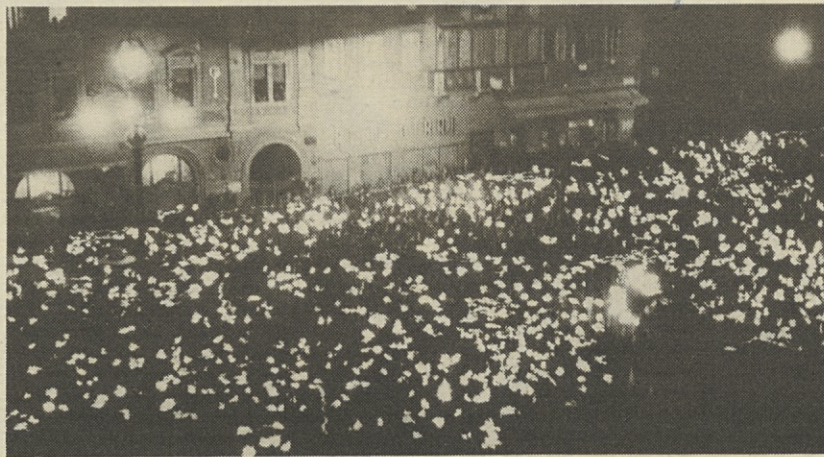
Podrobno načrtovana, strateško dognana in učinkovito izvedena operacija jugoslovanske armade za razbitje nemške vojske na območju Julijske krajine in zasedba Trsta in Gorice 1. maja 1945 je presenetila angloameriške politične in vojaške kroge, ki so računali, da bo zagrozen odpor obkoljenih nemških čet na Reki zaustavil jugoslovansko napredovanje in da bodo angloameriške enote pred jugoslovanskimi zasedle Trst. Kljub Churchillovim intervencijam so namreč enote novozelandske divizije generala Freyberga prispele v to jadransko pristanišče šele dan pozneje (2. maja).

Na spornem območju Trsta in Julijske krajine je prišlo do ostre vojaške eskalacije, da bi prisilili k umiku iz Trsta in Julijske krajine jugoslovansko armado, ki je hitro organizirala zaledno in civilno upravo. Še vedno ni mogoče povsem meritorno odgovoriti, do katere stopnje eksplozivnega vrelišča so odgovorni zavezniški krogi nameravali stopnjevati ta razvejani vojaški pritisk: ali bi tvegali nekaj tednov po brezpogojni nacistični kapitulaciji novo (tretjo svetovno) vojno z vsemi njenimi neslutnimi posledicami? Dodajmo le, da je ravnovesje v težki oborožitvi (posebno v številu oklepnih enot) bilo nekajkratno v jugoslovansko škodo in to je gotovo vplivalo, da so se jugoslovanske enote (16. maja) umaknile z ozemlja zahodno od Soče.

da se ti dve območji vključita v angloameriško cono, vendar brez uspeha.

Za presojo splošne politike Velike Britanije in ZDA je značilno tudi ravnanje njune vojaške uprave z avtohtonim slovenskim in hrvaškim prebivalstvom v tako imenovani coni A: med drugim je, razen nekaterih izjem, pustila nespremenjene vse protislovenske diskriminacijske zakone, kakršni so veljali do italijanske kapitulacije 8.9.1943. Jugoslavija je 18.7.1945 zaman protestirala proti takšnemu ravnanju.

Italijanska diplomacija je svojo takratno politično strategijo glede usode meje že od vsega začetka v veliki meri zasnovala na hipotezi o nujnosti razdora med glavnima zahodnima vesilama in SZ ter na povezovanju odprtega vprašanja vzhodne meje s trenutnimi notranjimi razmerami v Italiji



Po izmenjavi diplomatskih not so se začele 21. maja 1945 jugoslovanske enote umikati iz Koroške. Na osnovi dogovora Morgan—Jovanovič (9. junija) so se jugoslovanske enote 12. junija 1945 umaknile iz Trsta. Velika Britanija in ZDA sta namreč takrat politično vrednotili Jugoslavijo kot državo pod sovjetskih vplivom in zato je njuna politika temeljila na domnevi, da bi Trst v jugoslovanskih rokah pomenil oporišče SZ na Sredozemlju, kar bi vplivalo tudi na notranji položaj v Italiji. Sicer pa je kriza, do katere je prišlo maja 1945 zaradi Trsta, med prvimi vidnimi neuspehi politike Teherana in Jalte, ki je videla možnost povojnega koeksistiranja v bolj ali manj natančno opredeljenih vplivnostnih območjih in podobnih aranžmajih v glavnem na račun manjših in šibkejših. Umik jugoslovanskih čet iz Trsta pomeni konec tako imenovanega vojaškega obdobja v tej prvi fazi reševanja vprašanja nove jugoslovanske zahodne meje.

20. junija 1945 sta v Devinu jugoslovanska in zavezniška vojaška delegacija podpisali sporazum o vprašanju demarkacijske črte v Julijski krajini. Angloameriško območje pa ni zajemalo vsega spornega ozemlja, do katerega je Jugoslavija postavljala svoje ozemeljske zahteve. Zunan sta ostali Beneška Slovenija in Kanalska dolina, za kateri je Jugoslavija na devinskih razgovorih zahtevala, naj bosta vključeni v angloameriško okupacijsko cono. V not britanski in ameriški vladi je Jugoslavija ponovno zahtevala,

(možnost prodora komunistov). Jugoslovansko stališče pa je temeljilo na tem, da se naj striktno spoštuje etnično načelo, kar je pomenilo, da pripadajo mesta podeželju in pristanišča zaledju ter da mora etnična meja biti etnična linija med agrarnim prebivalstvom. Sicer pa so Slovenci in Hrvati glede svoje zahodne meje vedno vztrajali na zemljepisno—etnični meji strnjenegega ozemlja, ki se razprostira ob spodnji Soči in nato še onstran do starega langobardskega limesa med Krimom in Huminom, do kjer je v splošnem obstajala slovanska naselitev. Pomembno vlogo pri oblikovanju strokovnih stališč o razmejitvi je imel Znanstveni inštitut pri IO OF, ki je bil ustanovljen na osvobojenem ozemlju že januarja 1944.

Londonska konferenca v Potsdamu ustanovljenega Sveta zunanjih ministrov je potekala septembra 1945 v zaostrenem mednarodnem vzdušju rojevaje se hladne vojne. Očitno je bilo, da bo veliko težav pri iskanju kompromisne rešitve glede nove jugoslovansko—italijanske razmejitve. Po mnenju neposrednega udeleženca pri pogajanjih A. Beblerja je šlo predvsem za dve stvari: Zahod je potreboval soglasje SZ, da postane tedanja demarkacijska (Morganova) črta državna meja Jugoslavije, in drugo, da bo treba odločitev potrditi na kasnejši mirovni konferenci. Kompromisni izhod je bila tudi ustanovitev komisije namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil, ki je marca in aprila meseca

1946 na terenu proučila etnični (narodnostni) položaj. Zedinila se je sicer za skupno poročilo vendar s štirimi različnimi razmejitvenimi predlogi.

Osrednje sporno vprašanje je bila usoda Trsta. Francija je na zadnjih tajnih sestankih Sveta zunanjih ministrov v Parizu (od 25. aprila do 16. maja 1946) predlagala, da bi ga internacionalizirali po vzorcu Gdanska izza prve svetovne vojne, vendar je Jugoslavija to zavrnila. Na naslednjem zasedanju Sveta (od 15. junija do 12. julija 1946) je francoski zunanji minister predlagal, da bi Trst in njegovo neposredno zaledje postavili za deset let pod nadzorstvo OZN. 2. julija 1946 je Svet zunanjih ministrov predlog z nekaterimi spremembami sprejel. Jugoslavija naj bi dobila ozemlje vzhodno od mejne črte, ki jo je predlagala francoska delegacija, ozemlje zahodno od nje pa bi razdelili na dva dela, ki bi ju ločila nekaj kilometrov dolga črta vzdolž ustja Timave v morje. Severni del, ki je zajemal Kanalsko dolino in Gorico, naj bi ostal v Italiji. Iz južnega dela, ki je obsegal opek pas od Štivana proti Trstu, tržaško območje in del Istre do reke Mirne, pa naj bi ustanovili Svobodno tržaško ozemlje (STO). Jugoslavija si je prizadevala za spremembo predložene meje in je predlagala popravke na morski obali od Milj proti jugu, pa tudi glede dela obale zahodno od Trsta, vendar ni uspela. Ko je sovjetska delegacija privolila v francosko linijo, je Jugoslavija dejansko izgubila še zadnjo možnost, da bi glede tržaškega voza še karkoli spreminila v svoj prid.

Gorico bi Jugoslavija po vsej verjetnosti lahko dobila, a SZ ni do konca podpirala jugoslovanske zahteve. Tako je Gorica pripadla Italiji.

Mirovna konferenca v Parizu (od 29. julija do 15. oktobra 1946) je potekala v luči nasprotij med ZDA in SZ. Jugoslavija je bila takrat v izredno slabih odnosih z ZDA in vsi njeni predlogi so bili zavrnjeni.

Na sklepnem zasedanju Sveta zunanjih ministrov v New Yorku od 3. novembra do 12. decembra 1946 so se zunanji ministri naposled le sporazumeli še o nekaterih odprtih vprašanjih glede statuta STO. Kar se tiče meje, ni bilo nobenih sprememb.

10. februarja 1947 so predstavniki 21. držav podpisali mirovno pogodbo z Italijo. Podpisala jo je tudi Jugoslavija, ki je v posebni izjavi med drugim opozorila, da ne bo priznala etničnih sprememb, ki bi nastale v prihodnosti z uveljavitvijo te pogodbe. 15. septembra 1947 je pogodba začela veljati, s čemer je bilo ustanovljeno STO in je prenehala italijanska suverenost nad tem območjem.

Vprašanje jugoslovansko—italijanske razmejitve pa je bilo s tem le delno rešeno: šele parafiranje Memoranduma o soglasju 5. oktobra 1954 in podpis osimskih sporazumov 10. novembra 1975 sta dokončno spravila z dnevnega reda sporna mejna vprašanja.

(Povzeto po referatu Vprašanje jugoslovansko—italijanske razmejitve v razdobju 1943-47, ki ga je dr. Janko Jeri pripravil za srečanje jugoslovanskih in italijanskih zgodovinarjev, ki je bilo lani v Trstu)

Politika VB in ZDA

Takoj po vojni Trst ni bil »omibillicus mundi«, kljub temu pa je bilo takratno tržaško dogajanje odraz mednarodnih napestosti in mednarodnega križanja interesov. Tako med drugim ugotavlja tržaški zgodovinar Giampaolo Valdevit, ki je dolgo let raziskoval politiko Velike Britanije in ZDA do tržaškega vprašanja. O tem problemu je Valdevit objavil obsežno študijo, obenem pa tudi poročal na simpoziju zgodovinarjev, ki ga je lani priredil v Trstu Inštitut Gramsci.

Angleška in ameriška politika do Trsta nista bili zmeraj podobni, pravzaprav je do aprila leta 1945 obstajala le angleška politika do Trsta, medtem ko se ZDA niso ukvarjale s tem vprašanjem. Razlog je bil v posebnem Rooseveltovem gledanju, saj je predsednik ZDA želel čimprej končati vojno v Evropi, omejiti uporabo čet za zasedbo, in usmeriti vse energije v vojno na Pacifiku. Seveda se je Roosevelt zavedal tudi politične razsežnosti problemov, ki jih je načeljena vojna, vendar je menil, da bi ravno tak pristop po eni strani lahko omejeval izolacionistične težnje ameriškega javnega mnenja, po drugi strani pa spodbujal sporazumevanje s SZ o novem mednarodnem redu. Državno tajništvo je bilo pogosto odrinjeno od procesa odločanja in njegovi »planing papers« so bili često le teoretične vaje.

Politika Velike Britanije v zvezi s tržaškim vprašanjem pa je temeljila na zamisli o vplivnih sferah. London je imel kot cilj uresničitev zamisli »uravnovešanja oblasti« v Evropi, pri tem pa bi bila VB voditeljica zahodne sfere in sicer v tesnem partnerstvu z ZDA. Načrti za Julijsko krajino so predvidevali ustanovitev zavezniške uprave in odgoditev dokončne rešitve do mirovne konference. Ko te perspektive ni bilo več, pa se je Churchill zavzel za sporazum diplomatskega značaja, ki je priznaval SZ pravico do obrambne sfere v Vzhodni Evropi.

Po dogodkih v Grčiji, kjer je spopad med krajevnimi političnimi in vojaškimi silami prisilil VB k vojaškemu posegu, se je London zavzemal predsem zato, da bi se izognil dodatnemu trenju na balkanskem območju. Tako je nastala zamisel o demarkacijski črti, ki bi sovpadala s črto etnične ločitve, ki jo je predlagal Eden v Jalti. Ta zamisel pa je imela še en cilj: zajamčiti določen britanski vpliv v povojni Jugoslaviji s pospešitvijo sporazuma Tito—Subašić. Nanjo se je opiral tudi Aleksander v svojih navodilih 28. maja, čeravno po izidu tekme za Trst ta politika ni bila več aktualna. Senca grške izkušnje pa je bila zaznavna v Trstu še v maju 1945, ko si je VB prizadevala, da bi preprečila utrditev jugoslovanske uprave v Julijski krajini.

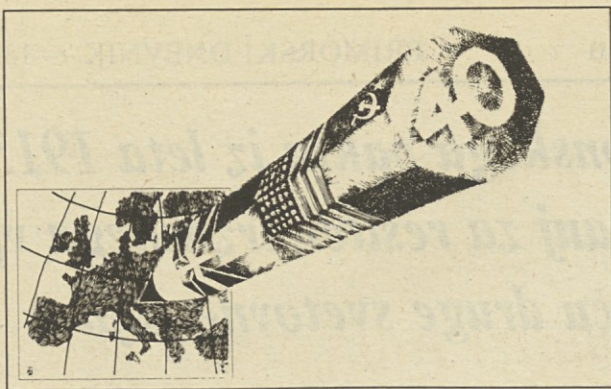
Združene države so stopile na tržaško prizorišče v tem obdobju, ko Churchill ni uspel, da bi uresničil svojo zamisel. Ameriška politika je tedaj težila k zmagi nad Nemčijo in k temu, da bi bila ta zmaga temelj povojnega sodelovanja s SZ. Obenem pa je od polovice leta 1943 naraščala tudi zavest, da se Moskva pripravlja na oblikovanje lastne vplivne sfere v Vzhodni Evropi. Med kratkoročnimi in dolgoročnimi cilji je bila v Rooseveltovi politiki vrzel, ki je predsednik ni uspel napolniti. Kmalu po Jalti pa je postal razkorak med predstavo in vsebino odnosov SZ—ZDA stvarnost. SZ je dejansko proste roke v notranjih zadevah Poljske, se pravi države, ki naj bi bila preizkusni kamen jaltskega dogovora. In ravno primerjava med Poljsko ter Trstom (State department je opozoril Trumanu, da ima SZ na Poljskem svoje čete in nadzor nad položajem, v Julijski krajini pa so sicer angloameriške čete, ozemlje pa je kljub temu v rokah Jugoslovancev) je botrovala Trumanovi odločitvi, da je treba »Jugoslovane pognati ven«.

Ameriški odnos do tržaškega vprašanja je bil posledica kombinacije starih in novih perspektiv ob prehodu od Roosevelta k Trumanu, saj je bil po eni strani še vedno prisoten prej omenjeni Rooseveltov pristop, po drugi pa se je uveljavljal v odnosu do SZ takoiimenovani »quid pro quo approach«, se pravi hitra igra dajanja in jemanja s plačilom v gotovini. V ameriški politiki do Trsta sta se odražali dve težnji: ena je videla v SZ

državo, s katero je pogajanje možno, druga pa je tolmačila SZ kot silo, ki je usmerjena k socializmu in ki se ji je treba zoperstaviti. V primeru Trsta so Trumanove verbalne skrajnosti skrivale kompromisno rešitev med stališči Washingtona in Beograda. Ta rešitev je bila nazadnje tudi sprejeta, vendar so zato ZDA izvajale na Jugoslavijo tudi vojaški pritisk. Koncept »qui pro quo« so začeli izvajati, ko je Jugoslavija najprej zavrnila možnost pogajanj: tedaj je prevladalo mnenje, da je pritisk upravičen, da bi prišlo do prej omenjenega zblizljanja.

Ko je izjalovila ameriška politika pogajanja s pozicije omejevanja ali zadrževanja. Osnova te politike je bila percepcija bipolarnega mednarodnega reda, ZDA pa so težile za tem, da omejijo vpliv SZ na njeno interesno sfero, obenem pa preprečijo širjenje tega vpliva in morebitno verižno reakcijo, ki bi jo izval propad takoiimenovanih protisil. To je veljalo tudi za Julijsko krajino, saj so se ZDA bale, da bi morebiten polom notranje uprave STO omogočil Jugoslaviji »politično kontrolo nad ozemljem in torej proste roke«. Morebitni umik angloameriških čet bi zato resno ogrozil »možnost obnavljanja Zahodne Evrope z Marshallovim načrtom«. Ta posebna aplikacija teorije domina je imela tudi vojaško razsežnost, saj je upoštevala strateški pomen Italije in sredozemskega območja ter nevarnost za komunikacijske poti na tem območju, če bi italijanska domina padla.

Prepletanje mednarodnega in krajevnega vidika se je, vsaj z ameriškega zornega kota, ustavilo letih 1948 in 1949, ko je prišlo do razkola med Jugoslavijo in SZ. Eden od ciljev strategije omejevanja se je zdel tedaj pred pragom: izzivati napetosti in razkole v komunističnem svetu. S tega vidika so ZDA spreminile svoje stališče, saj so imele interes zagotoviti stabilnost jugoslovanske vlade in tako dokazati, da izzivanje Moskve tudi v komunističnem svetu še ne pomeni samomora. Kmalu se je sicer izkazalo, da »jugoslovanska shizma« ni izvozno blago, ostalo pa je dejstvo, da SFRJ ni bila več država, ki bi jo morali omejevati, kvečjemu bi jo lahko vključili v koncept perimetralne obrambe, kar je bilo zelo značilno za zadnjo fazo Trumanove uprave.



Aleš Bebler je v svoji knjigi Čez drn in strn obravnaval tudi vprašanje meje z Italijo. Iz knjige povzemamo odlomek o poteku mirovne konference

Velika diplomatska bitka

... Tekel je čas in 29. julija se je v Luksemburški palači v Parizu sestala Mirovna konferenca.

Začetek konference je vse presenečal. Več kot deset dni se razpravljanje ni premaknilo dalj od proceduralnih vprašanj. Šlo je za to, ali naj konferenca sklepa z navadno ali z dvotretjinsko večino. Vprašanje je bilo vsebinsko zelo važno, kajti z običajno večino, kakršno je zahteval Zahod, bi Zahod lahko sam sprejemal sklepe, ne da bi se Vzhod z njimi strinjal. Vzhod pa je seveda zahteval dvotretjinsko večino, s čimer bi dobil neke vrste »veto« in s tem možnost novih kompromisov. Zahodna večina je končno dosegla, da se o sklepih glasuje z navadno večino.

Zahodna večina — z vsemi Avstralci, Novozelanci, Holanci, Norvežani, Kanadci, Brazilci, Belgijci, Kitajci, Južno Afriko, Indijo in Grčijo, ki so imeli navadno večino — je tako sebi izglasovala vse pravice in je nato vsa konferenca potekala tako, kot je večina hotela. Tako je tudi v vseh bistvenih stvareh glasovala.

Vsa konferenca je trajala več kot dva meseca, vse do 9. in 10. oktobra. V tem času so naši nasprotniki slišali marsikatero zanje neprijetno resnico.

Diskusijo o miru z Italijo je pričel predsednik vlade Alcide de Gasperi, ki ga je predstavil francoski predsednik George Bidault. De Gasperi je v svojem govoru zahteval približno Wilsonovo linijo, se pravi največji del Julijske krajine z motivacijo, da bi brez take meje Italija bila v nevarnosti. Rekel je: Nikdar, nikdar v naši moderni zgodovini niso vrata naše domovine bila tako brezupno odprta, nikdar naše možnosti obrambe niso bile tako omejene...

Za ta govor je ameriški minister James Byrns de Gasperija javno pohvalil!

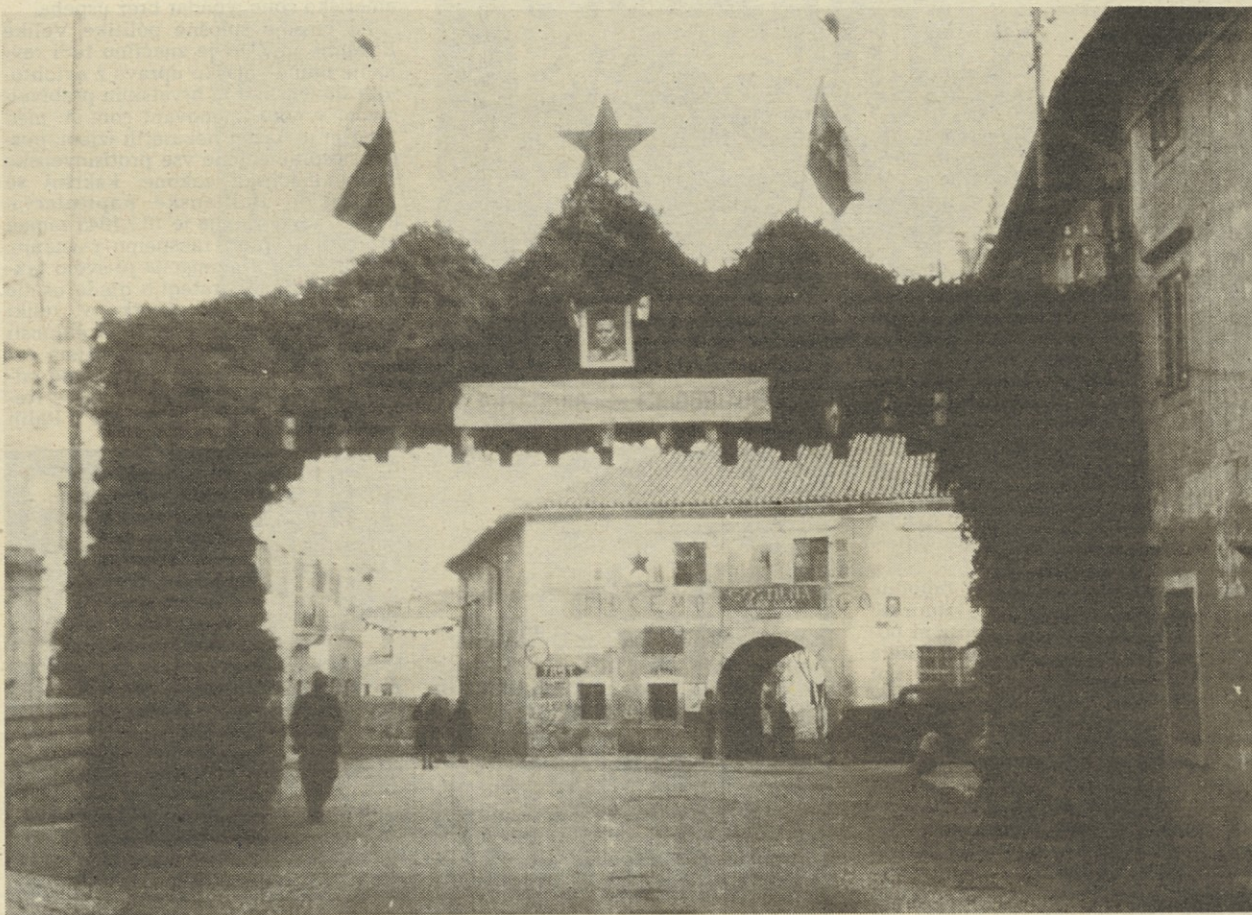
Kardelj je v svojem odgovoru na kratko očrtal naše stališče na konferenci. Oznalil in ocenil je italijansko politiko in s tem vse zahodne politike proti nam na primeru naše meje z Italijo. Rekel je, da Zahod podpira italijanske zahteve, ker hoče v novi Italiji podpreti tiste sile, ki bi iz Italije napravile »jez proti slovanskemu pritisku«. Te sile uspešno zastopa italijanski govornik. On brani »neprekinjeno linijo, ki se je začela ob koncu prejšnjega stoletja« in vodi od stare Italije, tiste, ki je 1895 napadla Etiopijo, ki je 1912 zasedla Dodekanes, ki je 1915 zahtevala Londonski pakt, 1921 pa Rapalsko pogodbo, vse do Mussolinijeve Italije. »Res je, da ni ves italijanski narod podprl te politike. To ni bila narodna politika. Zato bi bilo danes pričakovati, da bo italijanski predstavnik tu pred nami z ostrimi besedami obsojil škodljivo imperialistično politiko prejšnjih italijanskih vlad in govoril v imenu in jeziku tistih italijanskih antifasistov in demokratov, ki take politike niso sprejemali... Govor de Gasperija pa ni nič drugega kot dobro izračunan plan obrambe tistih imperialističnih pozicij, ki naj bi jih Italija po tej vojni še naprej obdržala...«

De Gasperiju je odgovoril tudi Molotov, ki je zlasti poudaril okolnost, da italijanski govornik ni omenil gospodarskih določb v načrtu pogodbe, ki jih postavljajo zahodne velike sile in za katerimi se skriva težnja prevladovanja zahodnih zaveznikov na Sredozemskem morju.

Preden se je začela diskusija o meji v teritorialno-politični komisiji, je Molotov sklical v svoj urad predstavnike prijateljskih držav. Bil sem s Kardinalem na tem sestanku. Molotov je rekel, da je najslabša točka predlagane francoske meje tisti njen del, ki Jugoslaviji odreja Gorico. Zato predlaga, da prijateljske delegacije storijo vse, kar morejo, da se ta del predloga oziroma načrta odbije, oziroma popravi v korist Jugoslavije. Vsi prisotni smo predlog sprejeli. Tako so v naslednjih dneh Belorusi predlagali svoj amandma, po katerem naj bi meja potekala zahodno od francoske v Beneški Sloveniji in v okolici Gorice, s tem da bi Gorica bila jugoslovanska. Po tej liniji ne bi bilo koridorja Devin-Kontovel, a vzhodno od Trsta bi se meja Svobodnega ozemlja končala pri Lazaretu.

Tudi Zahod je prišel z amandmaji, in sicer Južnoafrikanci in Brazilci. Njihovi amandmaji so bili precej podobni začetnim predlogom ZDA in Velike Britanije.

Nato se je začela diskusija v politično-teritorialni komisiji, kjer je prvič



Slavolok, s katerim so po kraških vaseh sprejemali komisijo, ki je preučevala vprašanje meje (Foto Mario Magajna)

govoril Italijan Ivanhoe Bonomi, stari senator, znan že iz časa Rapalla. Bonomi je bil toliko taktičen, da je režimu Italije nad Julijsko krajino nadel ime »žalosten zgodovinski sklep« in obljubil bodočim italijanskim državljanom druge krvi »ljubeznivo skrb«. Zahteval pa je, da se francoska linija popravi in gre pri Gorici na vzhod, v Istri pa da se razširi proti jugu in vključuje v Italijo vso zahodno Istro s Puljem vred! To pa zlasti zato, ker je sicer Italija v nevarnosti od vzhoda. »Naša severna meja je popolnoma nemogoča s stališča obrambe, ker olajšuje invazijo Italije in dovoljuje naglo obkoljevanje italijanskega teritorija ob morju.«

Bonomiju sem odgovarjal jaz. Bilo je to 3. septembra. Moj govor je bil obširen.

Bonomi je trdil, da je bila Rapalska pogodba »čudež«, češ da sta dva naroda z njo premagala svoje strasti, da bi brez intervencije tujih sil našla svobodno mejo med dvema rasama.

Na to njegovo trditev sem odgovoril z naštevanjem vseh vrst pritiskov na Jugoslavijo v času Rapalla. Vojaškega z okupacijo našega ozemlja, gospodarskega z okupacijo morskih pristanišč in posebno političnega z uporabo Londonskega pakta. Citiral sem dobesedno telegame zahodnih ministrov Mitterranda in Lloydja Georgea, s katerimi so pritiskali na nas in spodbujali Italijane. Zato je italijanski zunanji minister Sforza lahko tako samozavestno sporočal jugoslovanskemu ministru za zunanje zadeve Antunu Trumbiću, da »Italija more in mora rešiti problem z enostranskim dejanjem, če pogajanja ne bi uspela.«

Tako je bilo »svobodno odločanje«, o katerem je s takim navdušenjem govoril Bonomi. Zato so kapitulacijo Jugoslavije v Italiji proslavili kot zmago in sta grof Sforza in Bonomi dobila odlikovanje Annunziato, medtem ko je bilo v Jugoslaviji odstopanje sprejeto kot nacionalna tragedija in je zunanji minister Ante Trumbić moral dati ostavko.

Bonomi je trdil, da je zahteva po Julijski krajini izraz italijanskega nacionalizma. Omenil sem v odgovoru, da Mazzini Trsta in Julijske krajine ni imel za italijanska in da je še leta 1915, malo pred Londonskim paktom, italijanska vlada nudila zavezništvo Avstriji, ne da bi zahtevala kakšne teritorialne spremembe, ne da bi zahtevala — Trst!

Posebno ostro sem nastopil proti Bonomijevi zahtevi cele doline Soče, in to zato, da bi tam zgradili progo, ki bi Trst bolje povezovala z Avstrijo! In pa zato, ker leže tam hidroenergetski objekti, ki so Trstu nujno potrebni!

Manj oster sem bil proti Bonomijevi zahtevi, da se Italiji priključi skoraj vsa Istra, s Puljem in Brionskimi otoki, pa še otok Lošinj — zahteval je tudi

svobodno reško državo ter avtonomijo za Zadar — ker tega na konferenci ni nihče več resno jemal.

Zelo oster pa sem bil ob vprašanju Gorice, tem slepiču na predlagani meji.

Tu sem Bonomiju ujel na »čudni« logiki. Trdil je, da mesta ne morejo slediti podeželju. Ker Trst in Gorica z italijansko govorečima centroma mest ne moreta slediti slovenski okolici in zaledju, se morata od te »slovenske mase« ločiti in iti svojo pot. Spet drugje pa je trdil, da mesto ne more biti odtrgano od podeželja. Gorici so potrebni voda, elektrika, železnice, rudniki, industrija, delovna sila itd. Torej mesto ne sme slediti podeželju, pač pa podeželje lahko in mora slediti mestu!

Resnično logika, ki je tesno navita na ekspanzionistično melodijo!

In po tej logiki (sem zaključil) očitno zaradi Gorice Italijani izražajo željo po Tolminu, Idriji in Postojni! ...

... Ob koncu govora sem po pooblastitvi svoje vlade predložil našo kompromisno linijo, in sicer:

1. pristajamo na internacionalizacijo Trsta;

2. predlagamo novo formulacijo omejne linije, ki se od etnične razlikuje bolj kot prvotna zahteva.

Njene razlike od francoske linije bomo razložili v komisiji.

Po mojem govoru ni bilo diskusije. Nekaj za nas koristnih besed je rekel Višinski - da je Trst naravni del svojege zaledja. Drugi dan se je oglašil še nekdo - bil je to brazilski delegat - ki je predlagal, naj se celotno vprašanje meje odloži za leto dni, hkrati pa je pismeno in z zemljevidom predlagal mejo, podobno prvotni ameriški. Nato se je oglašil južnoafriški delegat s podobno novo linijo in argumentacijo v duhu »etničnega ravnotežja«. Pa še Amerikanec Tom Coneli z lekcijo, naj se Jugoslovani ne ukvarjajo z geografijo!

Oglasilo pa se je še nekaj naših prijateljev: Jan Masaryk za Češkoslovaško in Kuzma Kiselov za Belorusijo.

Masaryk je najbolj poudaril, da Trst ni italijanski, kajti nastal je v času Avstro-Ogrske in njegovi zidarji so bili Slovani.

Kiselov nam je pomagal s številkami iz štetij prebivalcev. Rekel je, da je francoska linija v nasprotju z načelom, naj bo meja etnična, ker je načelo etničnosti zamenjala z etničnim ravnotežjem ter dosegla to, da bo v Italiji 180.000 Jugoslovancev, kompaktno naseljenih na svojem nacionalnem ozemlju, na jugoslovanski strani pa kakih 80.000 Italijanov, po večini ostankov beneških kolonistov, razmetanih po jugoslovanskem ozemlju. Nato je Kiselov razložil svoj amandma, ki daje Jugoslaviji Beneško Slovenijo, Gorico in koridor Devin-Trst.

Naš nasprotnik je bil tega dne Britanec Mac Neil, ki je šel tako daleč, da je vztrajal na bistvenih zahtevah francoske linije in dodal, da bo njegova delegacija predlagala ponovno razpravljanje v celoti, če te točke ne bodo sprejete.

Francoz Couve de Murville je zahteval francosko linijo, rekoč, da je Trst Italiji nujno potreben iz gospodarskih razlogov.

Poljak Višnjevič pa je govoril v nasprotnem duhu, da Trst gospodarsko spada k svojemu zaledju.

Celo diskusijo je zaključil Kardelj. Ovrzel je predloge Brazilca in Južnoafrikanca s številkami iz podpisov prebivalstva in nato odgovoril Amerikancu Coneliju, rekoč, da se z zahtevami po tujih ozemljih ukvarjajo samo Italijani. Mi smo tukaj, je rekel, samo zato, ker zahtevamo svojo rodno zemljo, ki nam je vzel tuji zavojevalec in ki smo jo v teku te vojne s svojimi rokami osvobodili. Dosledno bi od gospoda Conelija bilo, da se obrne na Italijo, kajti ona zahteva naše ozemlje, oziroma skuša obdržati ozemlje, ki ga je dobila z diktatom v Rapallu.

Mac neilu je Kardelj med drugim rekel, da njegov govor v eni točki spominja na telegram italijanskega ambasadorja v Londonu, s katerim je 4. novembra 1920 sporočil grofu Sforzi dobesedno tole: Lloyd George mi je rekel, da je poslal v Beograd telegram v smislu, ki smo ga želeli, namreč, da Vlada Njegovega veličanstva daje velik pomen sklepu jadranskega problema. V primeru neuspeha pogajanj bo britanska vlada, zvesta svojim dolžnostim, pomagala italijanski vladi, če bo le-ta hotela izkoristiti Londonski pakt.

Za Couve de Murvilla je rekel Kardelj, da postavlja upravičene zahteve Jugoslavije in imperialistične zahteve Italije na tehtnico, kot da so enakovredne!

V drugem delu govora se je Kardelj zlasti posvetil samemu problemu Trsta, ki je vse do okupacije 1918 bil gospodarsko središče slovenskega naroda in po svojem položaju najbolj naraven izhod na morje za vso Jugoslavijo.

Končno je Kardelj odbil vso francosko linijo, tako glede Kanalske doline, Beneške Slovenije, Gorice in linije okrog Trsta.

Po Kardelju je še kratko govoril Ukrajinec, ki je rekel, da je beloruski amandma - z Gorico za Jugoslavijo - »skrajni minimum«, ki bi ga lahko sprejeli.

Ob koncu je komisija zavrgla brazilski amandma, da se celo vprašanje odloži za leto dni.

Čez nekaj dni, 9. septembra, se je začela razprava po sektorjih. Moja naloga je bila, da o njih govorim po vrsti: Kanalska dolina, Benečija, Gorica, Tržič, meja s Trstom in Istro.

V govoru o Kanalski dolini sem poudaril tri okolnosti: prvič, da so staroselci, ki tam žive že 13 stoletij, vsi Slovenci. Drugič, da je Rabeljski rudnik zmeraj delal za avstrijsko tržišče in je svojo rudo dajal v glavnem celjski cinkarni. Tretjič: delavci tega rudnika in drugi domačini so svojo privrženost Jugoslaviji manifestirali s svojim sodelovanjem z jugoslovanskimi partizani v zadnji vojni. Desetine rudarjev je dalo svoja življenja za svobodo in priključitev njihovega kraja Jugoslaviji.

Ko sem govoril o Beneški Sloveniji, mi je bil glavni argument sodelovanje njenega prebivalstva z našo vojsko in vključevanje mladine vanjo. Ob pohodu našega odreda v te kraje je tam nastal Narodnoosvobodilni odred Beneške Slovenije. Prebivalci so volili svoje krajevne odbore in prvič v zgodovini vzeli upravo svojih krajev v svoje roke. Ta volja prebivalstva se je tudi pred komisijo lepo pokazala, le da je komisija ni zabeležila.

Največ sem moral povedati o Gorici, kajti z odvzemom Gorice je ves okraj, ki se daje Jugoslaviji, oropan svojega glavnega mesta. Gorica, mesto s slovenskim imenom, ki mu nihče, ne Habsburžani ne Italijani, ni izmislil drugega naziva, naj bi živela sama, odtrgana od svoje okolice in pokrajine, ta pa brez svojega centra! In gre za okolico in pokrajino, ki je bila med prvimi našimi kraji v borbi za svobodo. In to šele v zadnji vojni. Za vse Slovence je bila Gorica med dvema vojnama simbol trpljenja in mučeništva slovenskega življa pod italijanskim fašizmom. Zato je izguba Gorice za nas več kot največja krivica. To je žalitev!

Pri vprašanju mesta Tržiča sem se omejil na dve točki: na priključitev tržičkih delavcev naši vojski v jeseni 1943 in njihove simpatije za priključitev k Jugoslaviji, za kar so z manifestacijami pred komisijo pričevali. Jezikovno sta Tržič in okolica do neke mere mešana. Govorijo oba jezika, po večini italijansko.

Meja tržaškega ozemlja jemlje Jugoslaviji, poleg samega Trsta, koridor od Devin, okolico Trsta in pa slovensko in hrvaško ozemlje tja do Buj.

Zakaj to? Britanski delegat Mac Neil je rekel, da so morali tu reševati tri probleme: etničnega, ekonomskega in političnega. Odgovarjal sem, da etničnega problema tu niso reševali, ekonomskega še manj. Gre torej le za političnega. Trstu, ki nam ga jemljejo, so hoteli in hočejo dati 70 km naše obale očitno iz političnih, ali še jasneje, vojaških razlogov, kot teren za vojaški desant. In zato po istem projektu dobi tržaški guverner vse pravice in celo pravico proglasitve obsednega stanja. Skratka, dosedanja Morganova linija se razširja preko svoje dosedanje omejitve na velik del ozemlja, ki smo ga, kot vse ostalo, sami osvobodili in ga že sami upravljamo več kot leto dni. Tega naši ljudje ne bi razumeli!

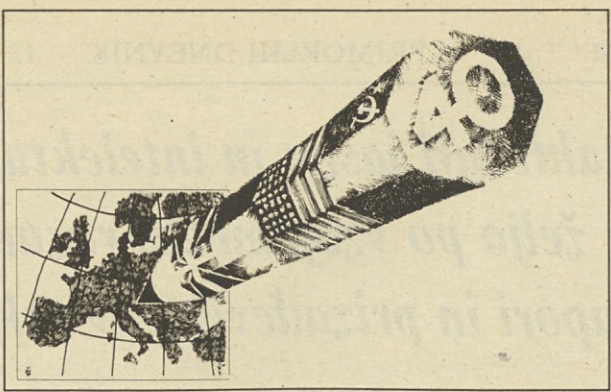
O posameznih govorih ni bilo razprave. Ob koncu je bilo nekaj nastopov angleških dominionov - indijski za nas, kanadski, novozelandski in južnoafriški proti nam.

Ko je prišlo do glasovanja, smo mi najprej dali pismeno izjavo, da naše oborožene sile ne odstopajo od Morganove linije. Tej izjavi je sledila Kardeljeva, da Jugoslavija ne bo sprejela krivične linije.

Glasovali smo najprej o češkoslovaškem amandmaju, ki je predlagal, da se za vprašanje italijansko-jugoslovanske meje in meje med Jugoslavijo in Trstom osnuje podkomisija. Tu je začel delovati zahodni glasovalni stroj. Mi smo dobili sedem glasov (Češkoslovaška, ZSSR, Poljska, Belorusija, Jugoslavija, Ukrajina in Indija), tri delegacije so abstinirale (Belgija, Etiopija in Francija), proti pa je glasovalo vseh ostalih deset.

Nato smo glasovali o naših jugoslovanskih amandmaji, po sektorjih. Vsi so bili z zahodno večino, kar vsi s 13 proti 5!

Po ponovnem prepiru, ali naj bi odlagali ali ponovno sklepali, je diskusija končana s Kardeljevo izjavo, ki izraža obžalovanje, da se meja določa z voljo večine, ki se Jugoslaviji vsiljuje z diktatom — namesto s prijateljskim iskanjem sporazuma med zavezniki. Če tega ne dosežemo, je zaključil Kardelj, bo pogodba o miru z Italijo ostala brezplodna...



Ob mirovni pogodbi se je začel pojav množičnega izseljevanja Istranov. Korenine »eksodusa« v analizi italijanske zgodovinarke

Zakaj jih je toliko odšlo

Kaj je bilo izseljevanje? V par besedah je bilo odhod iz Istre in Reke preko 200.000 ljudi v razdobju od leta 1945 do leta 1956. Mnogo bolj zapleteno je ugotoviti vzroke tako izrednega pojava, ki ga lahko obravnavamo na različnih ravneh: z vidika mednarodnega dogajanja ali na ožji ravni krajevnega dogajanja, to je življenja v vaseh in manjših mestih, ki jih je ta pojav prizadel; spet lahko upoštevamo politiko vpletenih držav, oziroma njeno dejansko in večkrat protislovno izvajanje. Upoštevati je treba vse to in se obenem zavedati, da so potrebne še dodatne raziskave in da veliko dokumentacije še ni na razpolago, sicernas lahko zavedajo poenostavljene razlage do katerih je prišlo in ki jih delno še srečujemo. Orožje polemike v povojni politični bitki je še danes zelo uporabljeno.

Katere so »resnice«, s katerimi se srečujemo? Najprej stara teza liberalno—nacionalno krogov o načrtu Jugoslavije, da namerno izseliistrske prebivalce italijanske narodnosti iz pridobljenih področij, ki bi postala varnejša obspremenjeni etnični fiziognomiji. Za to tezo se skriva tista o napadalnosti slovenskega prebivalstva do italijanskega, kot odrazu sicer nepriznane zavisti »narodov brez zgodovine« za dosežke neke višje civilizacije. Medtem ko je inaična izseljenec—fašist že davno odpadla, je še živo prepričanje, da se skriva za takim množičnim izseljevanjem poseg italijanske vlade, željne, da izkoristi kot propagando »mučeništvo« istrskega prebivalstva in da si na mejnem območju prisrbi sredstva, ki bi jih uporabila proti Slovincem in komunistom. V obeh primerih se zatekamo k neke vrste zakulisnemu lutkarju, ki lahko manipulira odločitve na tisoče oseb, zato da uresniči svoj načrt: k nekemu političnemu mitu torej, ki ima lahko funkcijo, da legitimira, nudi gotovost, razporeja, nikakor pa ne pojasnjuje.

Italijani so zapuščali Reko v glavnem v obdobju 1945-47. V Istri se je izseljevanje istočasno, vendar je postalo množično (v predelih južno od Mirne) šele po uveljavitvi mirovne pogodbe (septembra 1947), ko so prebivalci italijanske narodnosti lahko izbirali med enim ali drugim državljanstvom. V con B STO pa se je do leta 1953 pojav omejeval na nekatere razrede in, kot bomo videli, je bil večinoma vsiljen. Ko je bil memorandum podpisan, pa izseljevanja ni bilo več mogoče zaustaviti. Poglavje zase je izseljevanje aktivnih članov partije, ki so po letu 1948 ostali zvesti Kominformu.

V vseh teh primerih pa aneksija ni bila vzrok izseljevanja. Edina izjema je bil Pulj, kjer je odhajanje postalo množično, ko je mesto prešlo pod jugoslovansko suverenost. Izselitev je bila vsekakor bridka izbira, ki je bila sicer svobodna, saj ni mogoče zagovarjati teze o preračunanem načrtu Jugoslavije ali Italije, saj sta obe državi skušali pojav zajeziti. Jugoslaviji ni koristil odhod italijanskega prebivalstva, saj je kvaril vtis o miroljubnem sožitju narodov v državi, ki ga je Jugoslavija hotela posredovati mednarodnemu javnemu mnenju, poleg tega pa je Istro prikrajšal za dragocen vir kvalificirane delovne sile. Italijanska vlada pa se je sprva bolj bala množičnega priseljevanja, kot pa cenila politično in propagandno možnost.

Geneza razočaranja

Če zavržemo tezo preračunanega načrta, kateri so bilivzroki odhoda? Odgovor lahko da le analiza posameznih dogodkov, oziroma različnih valov izseljevanja, ob tem pa je treba dodati, da je bil pojav tudi posledica nekaterih protislovij iz medvojnega obdobja.

Med nemško okupacijo je bila možnost priključitve Trsta in Istre bodoči socialistični Jugoslaviji zelo pomembna za osvobodilno gibanje, ker je dala osvobodilni borbi značaj prepreda jugoslovanskih narodov ter združevala narodnostno vprašanje in načrt za socialno revolucijo.

Perspektivo so sprejeli tudi italijanski pripadniki osvobodilne fronte, v kateri so bili predvsem predstavniki delavskega razreda obalnega področja s komunistično tradicijo. Do tega ni prišlo brez težav, ki so sicer ostale nerešene, vendar so se v vihuri boja podredili zahtevam vojaške in politične discipline. Delno je šlo za probleme, ki so izvirali iz internacionalističnih težej italijanskega komunističnega delavskega razreda, ki je imelpridržke do poudarjanja domačih problemov in je bil naklonjen samoodločbi. V nekaterih primerih je centralistična usmeritev jugoslovanske komunistične partije zbujala kritike. Na vsak način pa ta vprašanja niso bila nerešena in italijanski komunistični del je ostal zvest politični platformi jugoslovanskega osvobodilnega gibanja. Tako so bila sicer tudi navodila italijanske komunistične partije, ki je videla v tej politični liniji edino možno rešitev.

Ob koncu vojne se je priključitev socialistični Jugoslaviji zdela rešitev, ki so ji nekateri odseki prebivalstva bili naklonjeni ali so nanjo celo gledali z navdušenjem. Večina pa je to rešitev sprejela s previdnostjo, s katero je že v preteklosti reagirala na nemško okupacijo. Spet drugi, predvsem srednji sloji obmorskih mest, so na spremembe glede narodnostne opredelitve gledali z bojaznijo in nezupanjem in jih šteli imeli za kulturno in civilno nazadovanje. Odnosi do novega režima so bili torej najrazličnejši.

Vzroke teh zadržkov osvetljuje poročilo, ki so ga 31.maja 1945 napisali vodje štirih okrožij Rovinja, mesteca z močnim delavskim razredom solidne komunistične tradicije in kjer so prihod jugoslovanske vojske sprejeli z navdušenjem.

»Imen ne bomo razodeli, kajti opazke, ki bodo sledile, so splošno mnenje. Z zadovoljstvom smo izvedeli za plakat, ki povečuje komunizem. Večinoma smo pričakovali z navdušenjem uveljavitev komunizma s svojim simbolom in ne nacionalistično, saj slednje ustvarja malodušje. Razširjeno je nezadovoljstvo z nabormom, ker ljudje ne dojemajo njegove važnosti ali ker jim njegova pomembnost ni bila pojasnjena. Nezadovoljstvo nastaja, ker z italijansko

manjšino ne ravna bratsko kot obljubljeno, kajti nekateri hrvaški elementi vsiljujejo Italijanom hrvaščino. Želimo, da se plakati vedno tiskajo v italijanščini in hrvaščini. Isto velja za prehrano, zaradi katere se prebivalstvo vznemirja. Širi se nezadovoljstvo, ker z mladimi Italijani, vpoklicanimi pod orožje, ravna drugače kot s Hrvati; Italijani dobivajo le male količine cigaret in jedo ločeno od Hrvatov. Hrana je slabša in to ni v skladu z bratstvom, ki naj bi veljalo. Končno priporočamo obojestransko razumevanje in spoštovanje, zato da ne bi prišlo do nacionalističnih izpadov, ki ne vzbujajo večjega navdušenja. Z vsem spoštovanjem, ki ga čutimo do hrvaške večine, moramo izjaviti, da napredna Istra ne išče neke druge domovine. Vendar nacionalizem, gangrena narodov, ne sme preprečiti uspešnosti napredka h kateremu teži združitev z demokratično progresivno Jugoslavijo. »MANIFATTURA TABACCHI« poroča: množice se polašča malodušje zaradi zadnjega nabora, saj predpostavlja, da to napoveduje nov spopad. Pravijo, da v več obalnih vaseh polajajo rdeče zastave, medtem ko kaže, da pri nas prevladuje buržoaznost ali neki hrvaški nacionalizem. Dejstvo, da se je pojavil rdeči prapor v delavskem sindikatu, nas je nekoliko opogumilo, mnogi pa želijo, da bi se mu dodalo emblem delavcev. Ljudje so nezadovoljni, ker primanjkuje živeža in se jih polašča malodušje, ker bomo težko zmagali preden dosežemo blaginjo. Veliko se govori na račun dejstva, da se do naših someščanov ne obnašamo kot do zaveznikov, pač pa z njimi nekateri hrvaški elementi celo slabo ravna. (dokument iz »Rovigno proletaria e partigiana non vuole l'annessione alla Jugoslavia« je bil objavljen v »L'Arena di Pola« 7.marca 1946)

Gre za pomembno pričevanje, ki prikazuje reakcije krogov, ki so vse prej kot nasprotovali priključitvi ter uveljavitviljudske oblasti in pojasnjuje razočaranja, ki je postopoma raslo in je neizogibno privedlo do razdora med italijanskim prebivalstvom in novimi vodilnimi organi, do odprtega spopada in slednjic do izseljevanja. Vzroki nezadovoljstva, ki jih omenja poročilo so bili različni, prevladovali pa so nesporazumi in trenja med Italijani in Hrvati, oziroma točneje, očitno zapostavljanje Italijanov. Vzrok za to so pripisovali porajanju hrvaškega buržoaznega nacionalizma (na tak način so bili partijski tovariši oproščeni), kljub temu pa niso zmolčali, da kar je nastajalo v Rovinju, ni bil socializem, za katerega so se borili.

Politično-socialni načrt in izbira državne pripadnosti

V grobem gre za to: uresničevanje politično—socialnega načrta (izgradnja socializma) je bilo povezano s točno opredeljeno izbiro državne pripadnosti, obenem pa se je moralo spoprijeti s problemom kočljivih odnosov med nacionalnimi skupinami, med katerimi je fašizem zaostril obstoječa trenja. Naj damo, da so tedaj socializem gradili po izposojenem sovjetskem vzorcu. Vse to se je dogajalo v posebnem trenutku, in sicer med mirovno konferenco, ki je neizogibno poudarila vprašanje opredelitve za eno ali drugo državno pripadnost. Za jugoslovanske oblasti je bilo bistveno dokazati mednarodnemu javnemu mnenju plebiscitarni pristanek istrskega prebivalstva. Od tu izbira, da se na vsak način, tudi z nasiljem, prepreči morebitne znake nesoglasja.

Logika je bila sledeča: problem soglasja ne sme pogojevati strateških ciljev, saj bo soglasje samoumeven sad utrditve socialistične revolucije. Do tistega trenutka pa naj bi vodilni organi nadaljevali z opravljanjem svojih nalog, ne da bi nanje vplivalo nesoglasja. Da si pravilno tolmačimo povojno delovanje istrskih vodilnih razredov moramo upoštevati vse to. Ob tem velja še omeniti, da so bili v vodilnih krogih na vseh ravneh v glavnem člani KPJ, ki je bila močno centralistična stranka, v kateri so osrednji bvoditelji sprejemali ključne odločitve.

Prepad se širi

Načela po katerih so delovala razsodišča za odstranjevanje nezanesljivih elementov, so bila zelo ohlapna. Po odredbi, ki so jo izdali 15.januarja 1946 je bil lahko kaznovan z odstranitvijo, torej tudi z odpustom iz službe, kdor je aktivno in prostovoljno sodeloval s fašističnim režimom in nato z nemškim okupatorjem (sicer so se ti ljudje izselili že pred koncem vojnem v okviru tako imenovanega »crne izselitve«), bolj na splošno pa vsakdo, ki je »deloval zoper ljudstvo. Ni težko ugotoviti, da je je bilo tako mogoče obsoditi vsakega oporečnika še zlasti pa tistega ki je očitno nasprotovalizbiri za Jugoslavijo. Kmalu so se začeli pritiski na prebivalstvo, zato da pristopi k SIAU (Slovensko—italijanska antifašistična unija), ki je imela nalogo, da propagira priključitev federativni republiki.

V vzdušju negotovosti o zaključku mirovne konference in ob naraščanju napetosti zaradi nasilnih metod ljudske obrambe, je prišlo do pobud, ki naj bi dokazale mednarodnemu javnemu mnenju, da si istrsko prebivalstvo enotno želi priključitve Jugoslaviji: avgusta 1945 so začeli zbirati podpise, oktobra pa je temu sledilo ljudsko štetje. Mesec za tem so volili Ljudsko deželno skupščino (Assemblea popolare regionale).

Prve mesece leta 1946 je označevalo pričakovanje mednarodne komisije, ki bi morala na pariški konferenci posredovati točnejše podatke za mero-dajno ureditev etnične fiziognomije področja. Odpor velikega dela italijanskega prebivalstva, da se ob tej priliki udeleži manifestacij, ki jih je organizirala SIAU in ki je izzvala ostre reakcije ljudskih oblasti, je bil znak globokega preloma, ki ga je še poslabšalo nezadovoljstvo zaradi tedanjih številnih

gospodarskih reform, s katerimi sohoteli rešiti hude težave pri oskrbi živeža, ki so bile značilne za osiromašenoistrsko gospodarstvo, obenem pa zrahljati vezi s tržaškim tržiščem. Iz tega razloga so oktobra 1945 uvedli nov denar: jugoliro. Stavka, do katere je prišlo v Kopru ob tej priliki, je znak splošnega nezadovoljstva, dokazuje pa tudi prepričanjeitalijanskega prebivalstva, da lahko se vpliva na potek dogajanja. Zato je bila iz psihološkega vidika represija, ki je temu sledila, toliko hujša. Stavkajočim niso bile nenaklonjene le ljudske oblasti, pač pa tudi prebivalci vasi notranjosti, ki so se v mestecu zbrali, da bi uprizorili kontramanifestacijo tisti, ki jo je organizirala SIAU.

Izseljevanje iz mestnih središč

Konec vojne naj bi pomenil povratek k normalnosti, to pričakovanje pa se ni uresničilo in razočaranje zaradi tega je bilo travmatično. Življenski pogoji so bili še težki ali so se celo poslabšali, vendar zmede ni povzročalo toliko to, kot pa predpisi, ki so odgovarjali načelom vojnega gospodarstva. To je skrbelo predvsem male trgovce, ki jih je nova politika zamrznjenih cen kmalu privedla do roba onemoglosti. Prav ta razred je bil v prvem obdobju najhujše prizadet, poleg uradnikov, ki so jih odpustili iz službe zaradi čistk in vseh, ki so jih v vzdušju rastoče napetosti prizadeli kazenski ukrepi in ustraševanja, ker so odkrito nasprotovali jugoslovanski pripadnosti.

Pojav izseljevanja, pogost a ne še množičen, se je še omejeval predvsem na te razrede. Večinoma je šlo za redke posameznike, ki jih je propaganda označila preprosto kot fašiste, goljufe, moralno zavrti osebnosti. Nelagodje se je začelo pojavljati tudi med delavci; agrarna reformaje v kratkem vzbudila nekatere pomisleke med samimi kmeti, v teh primerih pa je odločitev za odhod dozorela polagoma in na drugačen način. Delavci so, vsaj do preloma leta 1948, pozitivno ocenjevali dosežke vlade. Ta ocena je potisnila v ozadje morebitne razloge za nezadovoljstvo. Pri kmetih pa je treba upoštevati obupanju v novo reformo, naklonjenjo malim posestnikom in zakupnikom, njihovo trdostravno navezanost na zemljo, zaradi katere so se zadnji odločili za izselitev.

Pređen bi mirovna pogodba začela veljati, je bilo odhajanje torej pojav, ki je zanimal predvsem mestna središča. Odhajali so predvsem predstavniki srednjih slojev,seveda pa je pojav zajel tudi druge družbene plasti zlasti v manjših naseljih, kjer so se vsi poznali. Prvi odhodi so že načeli občutljivo ravnovesje sožitja in so nakazali neko novo težnjo. V vzdušju rezkih nasprotij in drastičnih alternativ je v ljudski miselnosti preiti »na drugo stran« dobilo pomen, da ni več mogoče ostati.

Na Reki se je ta proces odvijal veliko hitreje in je izseljevanje potekalo neprekinjeno, končno pa je pojavzajel še delavski razred. Jeseni leta 1947 so namreč številni komunistični delavci tržiske ladjedelnice zasedli mesta, ki so jih zapustili reški delavci in s tem potrdili nespremenjeno zaupanje v socialistični Jugoslaviji, kljub »izdaji« tovarišev.

Poročila opisujejo le pojav, o vzrokih izseljevanja pa lahko samo ugibamo: mogoče je bilo to posledica vplivnosti srednjega sloja, ki je iz politično—kulturnih razlogov nasprotoval priključitvi; ali pa je do tega privedel občutek osamljenosti italijanskega prebivalstva. Odnosi slednjega z zaledjem, ki je bilo v celoti hrvaško, so bili od nekdaj slabši od odnosov med prebivalci istrskih mestec in kmeti iz notranjosti. Poleg tega je treba tudi upoštevati uvedbo temeljitějšíh in strožjih reform. Skopo gradivo ne pojasnjuje, kako se je vse to prepletalo Izseljevanje pa je bilo nespremenljivo dejstvo, ki so ga oblasti skušale zamenjati zajezi in ki je zanje predstavljalo poraz, saj je zajemalo plasti prebivalstva, ki jim nikakor ni bilo mogoče reči, da so fašisti ali reakcionarji, zavezniki finančnega kapitala in zatiralci narodnosti.

Na Božič leta 1946 se je pričelo izseljevanje iz Pulja. Do septembra 1947 je iz mesta odšlo več kot 20.000 ljudi vseh družbenih slojev in političnih prepričanj. Ostalo je le nekaj tisoč prebivalcev, v glavnem delavcev z družinami. Precejšen del puljskega delavskega razreda, ki je začetno podpiralo priključitev Jugoslaviji, se je odločil za izselitev.

Dogajanje v Pulju je bilo od prihoda zaveznikov popolnoma drugačno kot v Istri. Nasproti sta si stala dva tabora: delavski razred, ki se je skliceval na načela enotnega sindikata in narodnoosvobodilni odbor z glasilom Il nostro giornale, v drugem pa je bil ostali del prebivalstva in puljskega CLN, v katerem so bili predstavniki novostanovljenih političnih strank, od PSIUpa do liberalcev, z glasilom L'Arena di Pola, ostanejo več mesecev zelo toga. Že spomladi 1946 ob prihodu medzavezniške komisije, je spontana manifestacija za povratek k Italiji pokazala na prvi pomemben premik težej delavskega razreda. V naslednjih mesecih je bil ta proces nezadržan, posebno po razglasitvi sklepov Pariške konference. Zakaj se je to zgodilo, je treba še pojasniti, čeprav razpoložljivo gradivo, katerega pomemben del so zapiski, ki jih je izdal puljski CLN, dopušča točnejši prikaz dogajanja kot pa v primeru Reke. Domnev je več: vzroki bi lahko bili kot v Rovinju razočaranje do zadržanja, ki ni odgovarjalo idealom internacionalizma ali moč teles, vezanih na socialistično stranko, ki je bila za povratek k Italiji; ali pa spet sposobnost časopisa »L'Arena di Pola«, ki ga je urejeval socialist Miglia, da se obrne do delavskega razreda z utemeljitvami, ki so slednjemu bile znane in dobrodošle. Poleg tega lahko med vzroke prištevamo tudi zaskrbljujoče vesti, da bi onespobili industrijske obrate, če bi Pulj prešel pod jugoslovansko suverenost.

Optiranje in spor s kominformom

Izseljevanje iz Pulja je vzbudilo v javnosti večjo pozornost kot odhajanje z Reke in iz Istre. Temu prvemu množičnemu preseljevanju je sledilo tisto, čeprav različnega značaja, ki ga je povzročila možnost optiranja v onem delu Istre, ki je prešel pod jugoslovansko suverenost. Izbrati italijansko dražavljanstvo je pomenilo izselitev. Prošnjo je bilo treba vložiti do oktobra 1948. Pred izbiro se znašli vsi Istrani italijanske narodnosti. Kako težka je bila izbira, pa dokazuje dejstvo, da je bilo do pomladi 1948 prošenj relativno malo, od aprila dalje pa so prošnje postale številnejše, dokler pojava ni bilo več mogoče zaustaviti.

Počasen začetek je razumljiv. Postopek za vlaganje prošenj je bil zapleten, posebno pa je bilo naravno, da so se predvsem tisti, ki jih niso ustražovali, neradi odločili, da zapustijo domovino. Ne gre izključiti dejstva, da so nekatere skupnosti izbrale to pot kot posledico pritiskov ljudskih oblasti, da bi otežkočile izbiro. V pričevanjih mnogih, ki so to doživeli, je pogosto zaslediti skupni občutek osamljenosti in vkljenosti v nenaravno situacijo, medtem ko je drugod, v Italiji, življenje potekalo navadno. Odhod je tako postal sredstvo s katerim braniti ravnovesje lastnega obstoja, še posebno, če je bil del sovaščanov že na tem, da odide in bi bila prihodnost torej vsekakor negotova.

Poleti 1948 je v dogajanje posegel nov in nepričakovan dogodek. Kot posledica spora med Jugoslavijo in Kominformom, so se posebno v mestih ob obali mnogi, ki so prej podpirali ljudsko oblast nenadoma znašli »na drugi strani« in so se nanje zvrnile obtožbe, pritiski, nasilje. Za komuniste, ki so ostali zvesti Moskvi in so zato pogosto bili ob delo ali dom, je bila izselitev nujna izbira in jih pri tem ni nihče skušal ustaviti. Bili so manjšina, toda znatna, in njihova usoda je vplivala na ostalo prebivalstvo. Bolj kot kdajkoli je postal jasen razloček, da so oblast »drug«. Prvi val izselitev se je zaključil februarja 1949, potem ko so optiranje odločili, pa se je pojav ponovil po letu dni. Ko je bilo vsega konec, je bila etnična fiziognomija osrednje—južne Istre dokončno predrugačena, razen nekaterih izjem, predvsem Rovinja.

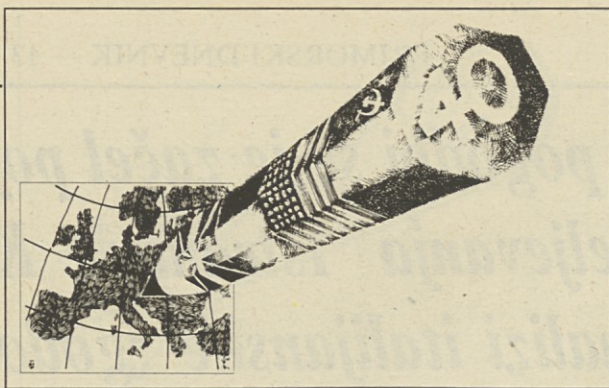
Lahko bi torej rekli, da je bila za cono B Svobodnega Tržaškega Ozemlja le stvar časa. Do deklaracije jeseni 1953 je ostajalo namreč živo, čeprav vedno bolj šibko, upanje v povratek k Italiji. Mnogi so delali v Trstu, krožile so vesti in skrivaj tudi italijanski časopisi. Stike so vzdrževali predvsem predstavniki istrskega CLN, organizacije katere člani so bili istrski zastopniki strank, ki so podpirale vlado in ki ji je Rim posredoval sredstva, namenjena v finančno podporo komur bi se sicer, zaradi gmotnih težav, moral izseliti. V okviru linije De Gasperija in Sforze je bilo pomembno od leta 1950, da bi pripadniki italijanske skupnosti ostali strnjeni in številni na območju, ker so upali, da ga bodo zopet vsaj delno pridobili. Odnos do ljudskih oblasti ni bil boljši kot drugod, vendar je bil to občutek izoliranosti šibkejši, prebivalstvo je bilo bolj strnjeno in je vztrajalo v pričakovanju, da se razmere uredijo. Kljub temu so ukrepi krajevne uprave, tudi gospodarski, bili prebivalstvu tuji, saj niso odgovarjali njegovim zahtevam.

Razdelitev zemlje so na videz izpeljali s privolitvijo kmetov in prav tako ustanovitev zadrug, v skladu s političnimi smernicami o kmetijstvu in trgovini, ki so jih uvedli tudi drugod v Jugoslaviji. V očeh kmetov pa so to bile novosti, ki so motile tradicionalni način obdelovanja zemlje. Z gospodarskega vidika pa se je večji del zadrug kmalu izkazali prava polomija. Krivdo za težave, ki jih je v tistih letih doživljalo gospodarstvo tega območja, kjer je bilo več širših predelov, ki jih je pestila revščina, ni mogoče v celoti pripisovati politiki, ki so jo izvajale ljudske oblasti, razumljivo pa je, da so v vzdušju, ki je nastalo, njim pripisovali glavno odgovornost počasne povojne obnove. Prav tako je prihajalo do zastojev v obratovanju v obalnih področjih, kjer so bili odpusti iz službe vedno bolj pogosti, tokrat ne iz političnih razlogov. Togost trgovinskega sistema, v katerem je prevladovalo nekaj državnih obratov, je povzročilo stalno pomanjkanje dobrin na domačem tržišču in obenem pripomoglo k temu, da se kmetom in ribičem ni več splačalo prodajati svojega pridelka in ulova. Kljub vsemu temu se je do leta 1950 izseljevanje iz cone B zdelo malo verjetno.

Spomladi tistega leta so razpisali volitve okrožnih komitejev Kopra in Bui. Ta odločitev je spadala v okvir nekega širšega dogajanja. Kot posledica preloma 1948 se je Jugoslavija, v vedno boljših odnosih z zahodnimi državami, opredelila za razbijitev Svobodnega Tržaškega Ozemlja. Velika Britanija in ZDA sta to rešitev ocenili kot sprejemljivo in kmalu je nanjo morala pristati tudi italijanska vlada. Na obeh straneh Morganove črte so si eden za drugim sledili ukrepi, ki so merili k utrjevanju vključitve obeh con v Italijo oziroma Jugoslavijo. Leta 1949 je v Trstu prišlo do prvih upravnih volitev, leto zatem je do njih prišlo tudi v con B.

Znaten del prebivalstva ni volil, zato so oblasti nastopile z nasiljem. Učinke tega dogodka so v naslednjih mesecih še poslabšali ukrepi ljudskih oblasti, da bi se pretrgalo vezi med prebivalstvom in cono A: prišlo je do omejitev na mejnih prehodih in kdor je delal v Trstu, je moral del zaslužka obvezno menjati v jugolire, predvsem pa so tiste razrede Istranov, ki so zaradi svojega družbenega položaja ali službe bili za zgled someščanom, in sicer italijanska duhovščina in učitelji, doleteli izgoni, odpusti in izgnanstvo. Izseljevanje teh ljudi, ki so ga ljudske oblasti edinega načrtno izvajale, je potekalo med leti 1951 in 1952 in je bilo le uvod množičnemu izseljevanju, ki je v približno dveh letih po podpisu memorandumu obljudilo cono B.

(Povzeto po študiji Liliane Ferari L'esodo dall'Istria, ki je bila objavljena aprila 1985 v biltenu Qualestoria).



Obletnica »eksodusa« priložnost za zbližanje

GIORGIO DEPANGHER

Začel bi kar z vprašanjem: ali je mogoče, da v mestu, ki je zazrto v svojo preteklost in daje vtis, da dan za dnem objokuje izgubljena nebesa gospodarstva in kulture, ali tarna nad osebnimi in kolektivnimi tragedijami, ki sta jih povzročila fašizem in vojna, ali je mogoče, da postaneta v takem mestu proslavljanje ali spomin na važen dogodek njegove zgodovine priložnost za pogled v prihodnost, prispevek k zorenju ljudi?

Pred štiridesetimi leti (obletnica je v teh dneh) so Istrani množično zapustili svojo zemljo. Dogodek sodi nedvomno v tržaško zgodovino, je eno od tistih poglavij, s katerimi se mesto ubada, od kar so prišli prvi begunci. Zgodovinsko raziskovanje dogodka zahteva še veliko dela in prav je, da se poglobi tiste dramatične trenutke z dodatnim dokumentarnim gradivom, ki bo s časom na razpolago. Zgrešeno pa bi bilo, če bi kot ujetniki čakali na tako sodbo - če bo do nje sploh prišlo - kot na nekaj definitivnega in katarzičnega, če ne bi stopili v korak z vsakodnevnim dogajanjem in če bi bili zadovoljni le v primeru, da bi razsodba podčrtala krivde in krivice nasprotnika.

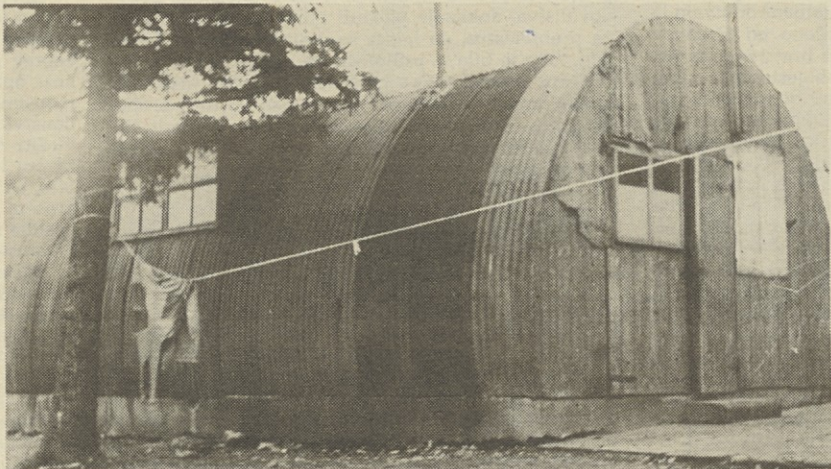
To poudarjam, ker se mi zdi, da nekateri to zahtevajo, kot če bi ugotovitev krivcev in žrtev lahko zbrisala z grenjenost, zapiranje, ostra nasprotja. S takim pričakovanjem se le namerno vzdržuje stisko in napetosti ob nevarnem igranju s čustvi in bolečinami izkušnja.

Zgodovinarji naj se torej dosledno lotijo dela in naj postavijo v ospredje dogodke in podatke, ne pa svojih ideoloških pogledov, arhivi naj bodo odprti, istočasno pa naj se ljudje in v tisti, ki jih predstavljajo ter usmerjajo, potrudijo in dogovorijo o tistih nekaj točkah, ki lahko ustvarijo klimo razumevanja in prijateljstva.

Štiridesetletnica odhoda Istranov je zato lahko priložnost za skupno razmišljanje tistih, ki živijo v Trstu danes, se pravi tistih, ki živijo v mestu že generacije in tistih, ki so prišli v Trst iz Istre v onih dramatičnih dneh. Razmišljanje pa je nujno, da se izkaže, ali je ob tem pojavu možen le spopad z nadaljevanjem neljubih in utesnjujočih nasprotij, ali pa je mogoče poiskati tudi bolj spravljive poglede in ob manj emotivnem pristopu razumeti tudi razloge drugih.

Vprašajmo se najprej - čeprav se bo ta prva zahteva lahko zdela banalna - ali soglašamo s trditvijo, da je bil odhod Istranov, ki je zajel od 200 do 300 tisoč ljudi, velika ljudska tragedija. V Trstu je namreč še zelo razširjeno podcenjevanje tega pojava, kot če bi Istrani lahkomišelnost zapustili hiše, zemljo, delo in čustvene vezi, prepričani skoraj, da bodo ob zamenjavi lahko nekaj zaslužili. Kdor misli tako, se po mojem mnenju moti in nima do tujih nesreč in bolečin tistega spoštovanja, ki je temelj vsakršnega nekonfliktnega odnosa. Res je sicer, da niso samo Istrani trpeli za posledicami fašistične in nacionalistične politike, ki sta jo navdihovali sovraštvo in želja po prevladi; zgodovina jasno govori - seveda tistemu, ki ji prisluhne - o preganjanju in nasiljem nad Slovenci. Vendar bi bilo neumno, če bi oba dogodka postavili na isto raven, samo da bi poudarili nasprotja in bi povzdigovali kljubovalnost in odpornost tistih, ki so se uprli, podcenjevali pa tiste, ki so zapustili Istro. S tem v zvezi ne gre pozabiti, da se stališča De Gasperijs, ki je nasprotoval odhodu, ni udeležilo v jasno in dosledno akcijo, ki naj bi prepričala ljudi, da ostanejo, pač pa so prevladali jasni in očitni pozivi k odhodu. Napisane zgodovinske študije opozarjajo na namerno zlorabljanje, na zunanje pritisk, na nezdržljivost interesov nekaterih plasti istrske buržoazije, vendar gre za obrobne signale, ki ne razložijo pojava biblijskih razsežnosti. Ko pojav zadeva 300 tisoč ljudi - Italijane, Slovence, Hrvate - ki zapustijo vse in se izselijo, čeprav trdjanje perspektive niso bile jasne in pomirjujoče - delavci, kmetje, ribiči in ne samo buržuji - je očito, da so bili vzgibi zelo globoki in jih ni mogoče obravnavati lahkomišelnost in površno.

In preidimo k drugemu aspektu, k domnevnim beneficijem za begunce. To, kar so begunci dobili, je bilo le časovno nepretrgano priznavanje privilegijev in olajšav, ali pa je šlo za naravno povračilo in torej za pravico, da dobijo najprej potrebni minimum in nato možnost dostojnega življenja?



Zakaj bi tolmačili ta finančni napor samo kot breme za skupnost, kot če bi Istrani odvzeli denar Tržčanom? Ali bi tisti denar resnično in v vsakem primeru prišel v Trst? Ali ni šlo za zelo jasne in jasno opredeljene politične izbire, pri katerih Istrani niso imeli neposredne odgovornosti? Nedvomno je bila politična izbira dejstvo, da se niso odločili za resno in dokončno rešitev, pač pa za kapljanje posegov, da je problem bil dalj časa odprt in da so ustvarili klientelarne odnose, ki so se jih poslužili ob določenih priložnostih kot so bile na primer volitve. Ob taki pomoči so si mnoge osebe in nekatere politične sile gradile velik kapital začenši z volilnim. To pa je drug aspekt

problema, ki zadeva tudi zgrešen odnos in odgovornosti leve.

Tretjič: prisotnost Istranov v Trstu (ki ima veliko starejše korenine) je za mesto breme, ali pa prispevek k rasti s prilivom marljivosti, strokovnosti, inteligence? Kaj bi bil danes Trst brez tistih 70-80 tisoč Istranov, ki živijo v tem mestu, pa tudi če ne pozabimo tistih (Tržčanov, a tudi Istranov), ki so bili prisiljeni oditi v Avstralijo ali drugam? Veliko je namreč Istranov-Tržčanov, ki so na najrazličnejših področjih prispevali k slovesu Trsta.

Četrtrič: priznati je treba tudi, da so se Istrani po večini opredelili za demokracijo in dokazali zvestobo demokratični državi in njeni ustavi ter

Zakaj so mnogi ostali

»Iz pokrajinskega agit-propa so me poslali, da bi govoril o političnem položaju in o kratkoročnih načrtih italijansko oziroma istrsko-beneško govorečemu prebivalstvu Višnjana in Vižinade. V Višnjanu je bila dvorana nabito polna in govoril sem kar se da preprosto. Na koncu sem vprašal, ali sem bil dovolj jasen in ali imajo kakšna vprašanja. In rekel sem še, kakor so mi bili naročili, da ne sme biti več nacionalnega sovraštva. Popolna tišina. V jeziku, ki je govornika takoj razkril kot Hrvata, jo je pretrgal ljubezniv starejši gospod z zagorelim kmečkim obrazom. Tako je rekel v italijanskem dialektu: »Šior tovariš, meni je ime barba Tone in imam eno njivo v Višnjanu. Tisto leto je bilo slabo in nisem mogel palačat davkov. Prišli so financarji in odvedli Boškarino. Tale zraven mene je barba Piero. On je Italijan, kot jaz Hrvat, in ima zemljo blizu moje. On je imel dve kravi in financarji so mu vzeli obe. O katerem sovraštvu ste govorili?«

S tem in še drugimi utrinki iz prvih poveljnih dni je Eros Sequi na srečanju zgodovinarjev, ki je bilo novembra lani v Trstu, opisal vzdušje, ki se je oblikovalo na dvojezičnem območju v Istri. Nato pa je še bolj konkretno razčlenil vzroke izbire mnogih Italijanov, da ostanejo v novi Jugoslaviji. Me drugim je navedel:

V Istri, na Reki in v celi Julijski Krajini so bili vsi delavci, še posebej italijanski, za socializem. Pod Mussolinijevim režimom je bilo mogoče v Rovinju srečati stare člane italijanske komunistične partije, ki so na predvečer prepovedanih praznikov (na primer prvega maja) zlagali kovčke v pričakovanju, da bodo prenočili v zaporu. Da je bil Rovinjski res »rdeč« dokazuje tudi dejstvo, da niti z eno asfaltirano cesto ni bil povezan s čezistrsko cesto od Pulja do Trsta. Reči je mogoče, da je bil odstotek Italijanov, ki so bili naklonjeni socializmu in komunizmu, dosti višji od odstotka napredno opredeljenih Slovencev, ki so živeli v pretežno kmečkih predelih. To je pomemben podatek za pojasnitev razlogov, ki so vodili Italijane pri »izbiri« med socialistično Jugoslavijo in Italijo, ki je bila takrat sredi političnih in socialnih sprememb in pod okupacijo zahodnih, predvsem ameriških zaveznikov.

Izbira se je nanašala predvsem na državo. Med razglašenimi ideološkimi načeli, v katere so ljudje res verjeli in ki so izhajala iz marksizma in leninizma, so bila tudi modna gesla, ki jih nista ponavljala le dnevniki in periodični tisk, ampak jih je bilo mogoče prebrati tudi z zidov hiš. Spominjam se napisov, širokih črk, ki so ostale na porušnem vhodu v Pulj: »Narod, ki zatira druge narod, sam ne more biti svoboden.«

Slovanski narodi so proti okupatorju vodili »narodnoosvobodilni boj«. In to je bilo povsem prav. Tudi zato, ker zahodni zavezniki narodnoosvobodilnemu boju niso mogli nasprotovati, kar vsekakor bi, če bi namesto narodnoosvobodilne bila naglašena predvsem razredna komponenta.

Za Italijane pa je bilo vprašanje drugače; nanje namreč ni delovala zamisel »narodnega«, osvobodilnega boja — ta bi lahko kvečjemu zavirala njihovo vključevanje v jugoslovansko partizansko gibanje. Vedeti moramo, da je bilo v mestih v večini italijan-

ske prebivalstvo in da zato ni vladalo prepričanje, da Istra po svoji »narodnosti« pripada Jugoslaviji.

Razlog, ki mu pravimo »narodnostni«, je predstavljal oviro za mobilizacijo Italijanov v vrste gibanja pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije. Ko sem v prvi polovici julija 1944 prišel v lesenjačo agit-propa Pokrajinskega komiteja KPH Istre in Reke, so mi dali primerek okrožnice KPI italijanskim tovarišem v Julijski Krajini. Italijane so vabili, naj sodelujejo v boju, ki so ga jugoslovanski tovariši že organizirali. Sodelujejo naj, je bilo rečeno, brez narodnih skrbi, ker bodo vsa vprašanja meja urejena po koncu vojne in po zmagi na podlagi skupnega dogovora med italijanskimi in jugoslovanskimi voditelji kot med dobri in poštenimi tovariši. Ne vem, ali je bilo res tako; vem pa, da sem se večkrat spomnil teh zagotovil, ki naj bi prepričala neodločne Italijane, naj ne zamujajo s pristopom oziroma izbiro. Ta okrožnica, natipkana na več kot štirideset let starem papirju, pa še obstaja.

Vse to je vplivalo na izbiro, ki jo je bilo potrebno opraviti. Spričlo človeške resničnosti, ki nas je obkrožala, spričlo strašnega pekla, proti kateremu smo se tolkli, ni bila »izbira države« videti prav nič posebnega. Borili smo se predano in tvegali svoja življenja za ideale svobode, pravice in bratstva, proti katerim so začeli vojno voditelji naše izvorne države. Čigav ideal je bil torej najvišji in nabolj plemeniti? Kaj je bilo bistvo žrtve, ki bi jo morali dati, da bi se odkupili za krivdo, ki je sicer nismo zagrešili sami, ampak ljudje našega jezika in naše kulture?

Če temu pristajemo še vero in popolno zaupanje v zagotovila voditeljev našega plemenitega boja, ne bo težko razumeti, odkod naša izbira, ki nam je nalagala odpovedi, ki bi bile povsem brezumne, če ne bi bilo najgloblje vere in če ne bi šlo za vprašanje polnega in svobodnega narodnega obstoja: bolj polnega od tistega, ki nam ga je ponujala država, katere člani smo bili.

A zaradi pomanjkanja človečnosti in pozabljanja naših zagotovil, so se dogodile tudi takšne tragikomične stvari, kot je bila »hrvatizacija« podpredsednika Zveze Italijanov Istre in Reke, ki je postal predsednik Ljudskega komiteja najpomembnejšega istrskega mesta prav zato, ker je bil Italijan, pripadnik naroda, ki mu je takrat pripadala večina prebivalstva v mestu! Rezultat tega dogodka je bil pavilovski: naredili so izkoreninjenca in za tega bivšega župana naj bi ljudje mislili, da njegovo ime ne zveni ne italijansko ne slovensko, temveč da je Albanec!

Taki boji ali manj komični, predvsem pa žalostni dogodki so vplivali na odločitev tistih, ki so »izbrali« drugo stran — opcijo in odhod iz rojstnega kraja. Nič ne pomagajo razprave o nepopravljivi preteklosti in o izsiljevanju zaupanja tistih, ki svoje izbire niso spremenili. Koristilo pa bi, če bi dobili odgovore, kakršne sta nam dala Kardelj in Bakarič v pogovorih na Reki (takrat so bila mirovna in razmejitvena pogajanja še daleč). Na vprašanje, ali naj ima v javnih dokumentih in prireditvah prednost hrvaški ali italijanski jezik, je Kardelj odgovoril: »V Jugoslaviji ni uradnih jezikov. Na Reki je večina italijanska, zato pride na prvo mesto jezik večine.« In Bakarič ga je podprl.

In koliko sporov o oslovi senci bi še režili, če bi ostali zvesti našim načelom in našim idejam?!



Prizora iz begunskih taborišč

(Foto Mario Magajna)

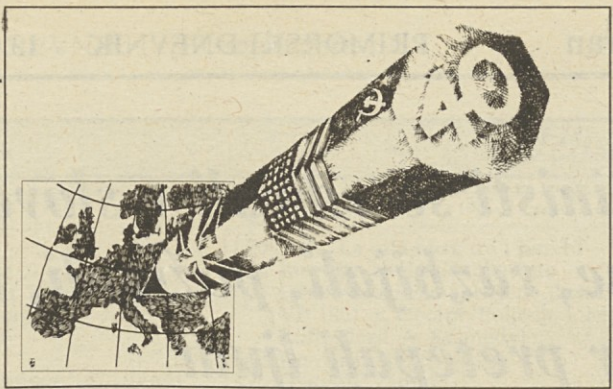
venskih krajih je dražila istočasno občutljivost Slovencev in Istranov in ni pomagala k vzpostavitvi vzdušja razumevanja in prijateljstva, ki bi si ga bili lahko želeli. S tako izbiro so namreč Istrane oddaljili od mesta, kjer so imeli največ gospodarskih in prijateljskih vezi, da bi jih vključili v slovensko okolje, ki prišlecem v tistem trenutku ni moglo vzbujati simpatije. Po drugi strani pa so se Slovenci znašli ob sovražnih ljudeh, niso razumeli vzrokov njihovega odhoda, predvsem pa so novonaseljeni ogrožali dotedanje etnično razmerje.

Ali zahtevam preveč, če predlagam jasno in intelektualno pošteno soočanje z željo po vzajemnem razumevanju? Ali lahko gredo prizadevanja in napor v to smer?

Nacionalno vprašanje, v katerega se vključuje tudi problem Istranov, je plavajoča mina, ki je preveč ljudi noče onesposobiti in ki jo vselej spušča na površje, ko je treba dvigati temperaturo, postaviti bariere in oživljati nasprotja. S tega vidika so nedavne volitve le zadnji primer takega početja. Občutljivost posameznih komponent tržške družbe je še velika. To je posledica interesa določenih sektorjev, da problem ostane še pekoč, pa tudi dejstva, da je v nekaterih skupinah, ki so še povsem ločene ali ki vsekakor premalo komunicirajo, zakoreninjena zagledanost v svoj prav in prežveke krivice. Ti ljudje pa ne razumejo odnosa do drugih kot soočanje z analizo pravičnih in zgrešenih stališč enega ali drugega, pač pa le kot zahtevo, naj druga stran prizna lastno krivdo. To pričakovanje, da eni osvojijo stališča drugih, pa povzroča izčrpujočo imobilizem, medtem ko bi potrebovali uveljavitev sil, ki hočejo razčleniti protislovja, najprej svoja. Spoštovanje, ki ga upravičeno terjamo do vprašanja izselitve, seveda ne sme biti enosmerno, saj so v Trstu še druge rane, druga prav tako legittima pričakovanja, ki zadevajo gospodarske aspekte in demokratične pravice. Tako priznanje seveda ni neko prilizujoče vzporejanje, pač pa je obvezna pot, ki lahko odpravi vzroke užaljenosti in lastnega viktimizma ter pomaga mestu, da zraste.

Štiridesetletnica odhoda Istranov je lahko priložnost za poraz vseh tistih, ki bi radi razpihivali nasprotja in se poigrali s čustvi ljudi. Obstajajo sicer nekateri zaskrbljujoči signali glede shoda prihodnjih dni, vendar ni rečeno, da bodo prevladali. Mislim, da nihče ne oporeka upravičenosti shoda in tudi ne važnosti, ki jo lahko ima zopetno snidenje, obnavljanje vezi za skupnost, ki je v glavnem razkropljena. Nesprejemljivo je dejstvo, da bi shod zlorabili za oživljanje nacionalistične nostalgije, ki nima nič skupnega z domotožjem po zapušeni zemlji ali s potrditvijo nacionalne izbire, ki jo je vsakdo pošteno odplačal na osebni ravni. Zgrešeno bi bilo, če bi se mesto pustilo vplesti v zlorabljene manifestacije, prav tako zgrešena pa bi bila stališča, ki bi težila k prepovedi. Treba je dojeti in ovrednotiti nov interes, ki ga, čeprav zelo plašno, na tem področju kažejo nekoč sovražni krogi.

Spomniti se izselitve Istranov na omikan način lahko krepi (in mora krepiti) sožitje v Trstu. Obenem pa bi tako na najlepši način v praksi proslavili še eno štiridesetletnico, štiridesetletnico ustave, ki je popeljala Italijo na pot demokracije. S takega vidika bi trditev, da je Trst italijanski, pomenila le potrditev obveze za vse bolj konkretno uresničevanje načel demokracije in omike, ki jih je ustavodajna skupščina sprejela v decembru 1947. leta.



Tako smo poročali pred 40 leti

O tem pregledu

Najmanj dva razloga sta za objavo tega kratkega pregleda dogodkov v prelomnem letu 1947, zlasti tistih v februarju, ko je bila mirovna pogodba z Italijo podpisana v Parizu, še bolj tistih v septembru, ko je začela veljati. Prvi je, da so tisti naši bralci, ki so kot dvajset- do tridesetletniki tista leta doživljali, danes šestdesetletniki in sedemdesetletniki in se jih komaj še spominjajo, oni pa, ki so bili takrat ali še nerojeni ali v otroških vrtcih, za tedanje dogodke vedo le, če so iz radovednosti prelistali letnik našega dnevnika za tisto leto. Drugi razlog pa je letošnje napovedano množično zborovanje beguncev z izgovorom 40-letnice množičnega optiranja — imenovanega »esodo« — dela istrskih Italijanov ob prikrivanju tridnevnega terorja v Gorici, in na pr. ogabnega zločina v Trstu, kakršen je bil umor enajstletnega otroka, da niti ne omenjamo početij tistih, ki so mirovno pogodbo proglasili za »diktat« in najhujšo krivico, ki se je premagani Italiji zgodila. Tretji razlog pa je, da vabilu uredništva na obujanje spominov iz tistega leta ni mogoče ugoditi — ob pomanjkanju osebnega dnevnika in spričo skoraj polstoletne časovne oddaljenosti, drugače kot s pregledom in iz-

pisom naslovov najvažnejših poročil v zadnjih mesecih.

Naj dodamo še, da je bil naš dnevnik takrat dnevno glasilo slavne Osvobodilne fronte, da je zaradi pomanjkanja papirja izhajal petkrat tedensko na samo dveh straneh in samo ob nedeljah na štirih, kot tedaj tudi ostali dnevniki: »Corriere di Trieste«, »Giornale di Trieste«, »La Voce Libera«, »Il Lavoratore« in nekaj časa tudi »Glas zaveznikov« in »Giornale Alleato«, ki so se vsi tiskali v tiskarni prepovedanega »Il Piccolo« na Trgu Goldoni štev. 1, kjer je bilo do konca junija 1948 tudi naše uredništvo. Odgovorni urednik je bil do marca 1948 Dušan Hreščak. — Cena posamezne številke je bila 5 lir ali tri jugolire ali 2 din.

Končno naj povemo, da smo ob primerjavi izpisanih poročil s poglavitnimi publikacijami o zgodovini tržaškega vprašanja, katerih avtorji so De Castro, Duroselle, Jeri ter avtorji publikacij »Storia di un esodo« in »Nazionalismo e neofascismo nella lotta politica al confine orientale 1945-75« ugotovili, da samo slednja vsebuje nekatera izmed njih. To pa je hkrati še četrti razlog za objavo in branje tega pregleda.

S. R.

Pred in po podpisu 10. februarja 1947

Novo leto 1947 se je začelo v pričakovanju podpisa mirovne pogodbe, katere besedilo so 11. decembra leta 1946 sestavili po naročilu pariške mirovne konference zunanji ministri zmagovitih držav z ustanovitvijo **Svobodnega tržaškega ozemlja** in z novo mejo z Italijo. Pravzaprav je bilo vse leto 1947, kot prelomno leto, polno tudi drugih dogodkov, začeti z novim letom. Zato začenjamo pregled poročila našega dnevnika z novoletno številko, ki je obsegala, namesto dveh vsakdanjih, kar osem strani z zemljevidom STO in fotografijami glavnih dogodkov.

Sreda, 1. januarja 1947: France Bevk, uvodni članek »V nasprotju z našo odločno voljo, nespodbitemi načeli in razlogi samoodločbe so nas razkosali na tri dele, katerih vsak bo živel drugačno usodo. Kot narodu so nam zaprli izhod na morje in nas odrezali od življenjsko važnih kulturnih in gospodarskih središč. Zdaj, kakor po prvi svetovni vojni nam tuje imperialistične sile kratijo naše naravne pravice...«

Z največjim poudarkom pa je objavljena »Novoletna poslanica SIAU — Slovansko-italijanske antifašistične unije«, katere članica je bila takrat tudi **Osvobodilna fronta**, pod naslovom čez skoraj vsi prvo stran: »ENOTNOST IN BRATSKA SLOGA — JAMSTVO BODOČIH USPEHOV«. — Proti poskusom imperialističnega vmešavanja, za demokratizacijo vsega javnega življenja, za gospodarsko blaginjo, za resnično zbliznanje med Jugoslavijo in Italijo.«

Italija je proglasila mirovno pogodbo za »diktat« in poskušala njeno uresničenje najprej preprečiti, pozneje — ko ji to ni uspelo — revidirati. Konkreten dokaz je bila najdba orožja, kot je bilo objavljeno z naslovom čez vso prvo stran v **petek, 3. januarja:** »BOMBE IN STROJNICE PROTI TRŽAŠKI DEMOKRACIJI« — Na uradu za brezposelne so našli tisoč ročnih bomb, štiri težke in štiri lahke »brede«, 56 brzostrelk, 50 pušk in nad 52.000 nabojev.

V polnem teku je bilo iseljevanje iz Pulja, znano kot »eksdos« ali »esodo«. Dnevnik je istega dne objavil o tem vest pod naslovom: »OGORČENJE V PULJU ZARADI NOVEGA ODVAŽANJA STROJEV«.

Najdba orožja in odvažanje strojev iz Pulja sta tudi v naslednjih treh dneh zavzela naslove čez vso prvo stran:

Sobota, 4. januarja: »Zakaj nočejo kompromitirati krivcev? — TRŽAŠKO LJUDSTVO ZAHTEVA RAZČIŠČENJE« — Kako je bilo kljub tolikšnemu aparatu civilne in vojaške policije mogoče nakopiti ogromne količine orožja v očitne pustolovske namene?«

Nedelja, 5. januarja: »Medtem ko bi uradni krogi radi iz zagate... OGORČENJE TRŽAŠKEGA LJUDSTVA NARAŠČA« — Zavezniška vojaška uprava kaj lahko prepreči in mora preprečiti kriminalne načrte neofašističnih legionarjev in njihovih gospodarjev.«

Drugi naslov, ki govori o krvavem dogodku, ko je policija streljala na delavce, se glasi v **torek, 7. januarja:** »PULJSKO LJUDSTVO PROTESTIRA PROTI ODVAŽANJU NJEGOVH STROJEV«. Tistega dne so padli kar trije neoboroženi delavci, po njihovem pogrebu je dnevnik poročal pod naslovom:

»PULJ JE POČASTIL PADLE« — Veličasten pogreb žrtev, ki so padle v borbi neoboroženih delavcev proti policijskim brzostrelkam.«

Nad tem naslovom pa še vest čez dva stolpca: »NOVA NAJDBA EKSPLOZIVA« — 20 kg tritola pri znanem šovinistu pri Škocjanu na Soči.«

Sreda, 8. januarja: »PULJSKI ZLOČIN JE POVZROČIL OGORČENJE V JUGOSLAVIJI« — Glavni naslov: »ZA VSE BODO PULAGALI RAČUN«.

Na drugi strani dnevnika pa je vest pod naslovom: »TUDI V BENEČIJ ZBIRAJO OROŽJE IN TERORIZIRAJO DEMOKRATIČNO LJUDSTVO«.

Petek, 10. januarja: »PRIHOD MEDNARODNE KOMISIJE ZA GOSPODARSKA VPRAŠANJA« (Bila je sestavljena iz predstavnikov štirih in Jugoslavije, da bi za OZN preložila po nalogu zunanjih ministrov poročilo o gospodarskih potrebah STO).

Sreda, 15. januarja: »OROŽJE V PULJU« — Pri priznanem nacionalistu so našli štiri lahke strojnice in številne nabojke.

Četrtek, 16. januarja: »PONOVNI PROTEST VUJA (Vojaške uprave Jugoslovanske armade za

cono B) ZARADI IZVAŽANJA STROJEV IN NAPRAV IZ PULJA«.

Sobota, 18. januarja: »MIROVNE POGODBE BODO PODPISALI 10. FEBRUARJA«.

Nedelja, 19. januarja: uvodni članek Branka Babiča: »GOSPODARSKA BODOČNOST STO«. — Članek o posebnem statusu: »Volitve morajo biti štiri mesece po prihodu guvernerja«.

Torek, 28. januarja: »Ekspozé dr. M. Bartoša: Jugoslovanska vlada je pripravljena pod ugodnimi političnimi in gospodarskimi pogoji zaposliti tržaško industrijo«.

Četrtek, 31. januarja: »ZVU NADALJUJE KLJUB OBLJUBAM S POLITIKO GOSPODARSKEGA UNIČEVANJA MESTA«.

Petek, 31. januarja: »ZAVEZNIŠKE OBLASTI PODPIRAJO ODVAŽANJE STROJEV IN ODSEJJEVANJE ITALIJANSKEGA PREBIVALSTVA IZ PULJA«. — Glavni članek: Pogovor z dr. M. Bartošem o gospodarskem razvoju Trsta. — Na drugi strani daljši članek: »PULJSKI IZSELJENCI«, v katerem piše med drugim: »Vsak drugi dan pripelje parnik iz Pulja v Trst »begunce... Imperialistično-šovinistična propaganda... je naslikala ljudsko oblast kot nekaj nezasiščenega... Po drugi strani pa jih vabijo: Italija čaka z odprtimi rokami »trpeče brate iz Pulja«. Po tri mesece predjuma dajejo uradnikom, delavcem in obrtnikom ponujajo po 15 tisoč lir kot nekakšno odškodnino za odsejjevanje. Obključajo jim, da bodo imeli povsod prednost... Delavci v puljskem predmestju ne gredo nikamor... Tudi z Reke so odhajali begunci. Odhajali so tisti, ki so se zaradi svojih grehov bali ljudske sodb...«

Od srede, 5. do torka, 11. februarja zaradi stavke v tiskarni na Trgu Goldoni dnevniki in Trstu niso izhajali. Zato je bila vest o podpisu mirovne pogodbe objavljena šele v **sredo, 12. februarja:** pod prejšnjim naslovom nad tremi stolpci sredi prve strani: »PODPIS MIROVNE POGODBE V PARIZU: JUGOSLAVIJA SE NE ODREKA NARODNOSTNO NJENIM OZEMLJEM, KI SO PO POGODBI OSTALA IZVEN FLRJ«. Toda poglavitni naslov čez vso stran je bil za poročilo o demonstracijah, ki so jih organizirali nasprotniki pogodbe, ki pa niso naletele pri Tržačanih na ugoden sprejem, saj je bila večina — kot je izjavil celo pokojni škof Santin — za samostojen Trst. Zato se je glavni naslov v dnevniku glasil:

»ŠOVINISTIČNE PROVOKACIJE ODJEKNILE V PRAZNO: Ob brezbrzičnosti Tržačanov je namesto »mogočne manifestacije« po mestu klavarno tavalo krdelec pobalinov, ki so nazadnje iskali utehe pri nemških ujetnikih« (Okrog 200 kričočev je namreč obkolilo kamion z nemškimi ujetniki in se z njimi objemali ob vzklkih »Viva i tedeschi, viva i nostri amici!...« Lep uspeh za voditelje tržaškega CLN, je pripomnil dnevnikov kronist).

Ostali podrejeni naslovi so še: »OKUPACIJSKA OBLAST DOPUŠČA V GORICI ŠOVINISTIČNI TEROR« — Demokratične kulturne prireditve pa prepovedujejo«. Poročilo iz Pulja pa je objavljeno pod naslovom: PULJ MOGOČNO MANIFESTIRA SPRIGO PRIKLJUČITVE K JUGOSLAVIJI«.

Naj v naslednjem navedemo še najbolj značilne naslove za dogodke po podpisu:

Četrtek, 13. februarja: »PO DESETEM FEBRUARJU: V ZLOČINIH ZAMAN IŠČEJO IZHODA: NAPAD NA SLOVENSKO GIMNAZIJO V TRSTU« — Na drugi strani pa: »Mogočne manifestacije v Kopru ob zaključku agrarne reforme v Istri«.

Petek, 14. februarja: uvodnik Branka Babiča NOVE PERSPEKTIVE. — Na drugi strani pa: »PROTESTNA STAVKA V TRŽIČU« — Odločen odgovor vsega delavstva na fašistični teror«.

Nedelja, 16. februarja: »MEJE STO IN GOSPODARSKO DOLOČBE« — Celotna besedila prilog mirovne pogodbe.

Torek, 18. februarja: »STALNI STATUT STO: Besedilo priloge št. VI«.

Četrtek, 20. februarja: »Priloga XIV. mirovne pogodbe: Gospodarske določbe za odstopljena ozemlja«. »Določbe o državljanstvu«.

Sobota, 22. februarja: »KANDIDATI ZA GUVERNERJA« — Nordensckeld, Engenland, Kleffens, Guisan, Azcarade« (iz Švedske, Švice, Južne Afrike in Španije).

Torek, 25. februarja 1947: Brez dvoma sodi med najvažnejše dogodke v mesecu februarju po podpisu mirovne pogodbe razpust PNOO — Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst, ki je bil izvoljen v septembru leta 1944 in deloval delno vzporedno z ZVU tudi po umiku Jugoslovanske armade iz Trsta 12. junija 1945 tudi v

coni »A«, v coni »B« pa ob JLA v celoti poleg Oblastnega NOO za Istro.

Zadevni odlok je bil skupaj z ustreznim proglasom sprejet 23. feb., objavljen pa 25. feb. Podpisali so ga: predsednik France Bevk, I. podpredsednik Giuseppe Pogassi, II. podpredsednik Branko Babič, tajnik dr. Boris Puc, in člani Leopoldo Gasparini, Julij Beltram, Angelo Comar, Zorko Jelinčič in Eugenio Laurenti. Nalov vesti na šestih stolpcih se je glasil: »V INTERESU UTRDITVE MIRU se je PNOO za Slov. Primorje in Trst razšel«.

Na drugi strani dnevnika pa je bilo objavljeno poročilo iz Gorice »Z NAPADOM NA NAŠE USTANOVE so se šovinisti »dostojno« predstavili italijanskemu vojaškemu zastopniku« (To je bil general Monaci, ki je obiskal štab 88. ameriške divizije očitno v zvezi z določilom mirovne pogodbe, ki je Gorico dodelila Italiji).

Četrtek, 27. februarja: Vest z velikim poudarkom z naslovom čez vso prvo stran: »Ob zaključku dela gospodarsko-finančne komisije — V GOSPODARSKEM SODELOVANJU Z JUGOSLAVIJO — ki ponovno potrjuje svojo pripravljenost, se Trstu odpirajo perspektive napredka, blagostanja, dela in kruha za vse prebivalstvo«.

Pred in po uveljavitvi 15. septembra 1947

Najvažnejši dogodek leta 1947 je bila vsekakor uveljitev mirovne pogodbe, ko je Italija dejansko in formalno mednarodnopravno izgubila suverenost nad Trstom in celotnim STO. Zato tudi pregled najvažnejših dogodkov v vsem mesecu septembru navajamo tako, kot je o njih poročal iz dneva v dan naš dnevnik.

Od 1. do 2. septembra: USTANOVNI KONGRES KOMUNISTIČNE PARTIJE STO z izvolitvijo 34-članske centralnega komiteja, katerega imena prvih desetih članov so bila: Branko Babič, Vittorio Vidali, Rudi Uršič, Giorgio Jaksetič, Sleri Armando, Ukmar Anton, Gasparini Leopoldo, Destradi Alessandro, Beltram Julij, Semili Emilio, Štoka Franc, Bernetič Marija.

11. septembra: Napad na jugoslovanskega vojaka v Ul. Carducci.

12. septembra: »Za tržaškega guvernerja kandidirajo Belgijec, Čilenec in Norvežan«. — V ponedeljek bodo zavezniške čete zapustile Pulj — Izjave generala Lee-ja«. — Zemljevid mejne črte od Medvedjaka do Kokoši.

13. septembra: »Po Krasu pred priključitvijo — NIKDAR VEČ NE BOMO HLAPČEVALI! — pravijo Kraševci. — Danes predaja oblasti v Sežani«. — »Kdo bo vodil upravo na STO-ju do guvernerjevega prihoda«. — Predaja oblasti v Pulju bo jutri. — »Ura naše sloges« (uvodnik).

14. septembra: »JUGOSLOVANSKE ZASTAVE NA PRAGU TRSTA IN GORICE«. — »Pulj, tržaški in gorški Kras, Brda in Soška dolina v zastavah in slavolokih«. — Priprave na festival priključitve po vsej Primorskii.

»FAŠISTIČNI RAZBOJNIKI S STROJNICO UBILI 11-LETNO MILKO VRABEC« — v kulturnem krožku Vpika Šmuc in laže ranili tovarišico Vando Jerman. »Z GROŽNJAMI IN TERORJEM SE ITALIJA VRAČA V GORICO«

Torek, 16. septembra: NA STO NI MESTA ZA FAŠISTIČNE ZLOČINE - TRŽAŠKO DELOVNO LJUDSTVO JE RAZGNALO FAŠISTIČNE RAZGRAJACE - Z VZKLIKI »ITALIA, ITALIA« SO BANDITI METALI BOMBE IN STRELJALI NA MIRNO PREBIVALSTVO — S SPLOŠNO ENOURNO STAVKO JE DELAVSTVO PROTESTIRALO PROTI TERORIZMU«

»POGREB MILKE VRABEC BO DANES POLDNE«

»ATENTATORJI SO PRISTAŠI LEGA NAZIONALE« — »NAPAD NA JUGOSLOVANSKO KOMISIJO«

»V GORICI NADALJUJEJO ITALIJANSKI FAŠISTI S TERORJEM«

»JUGOSLOVANSKE ČETE SO OPOLNOČI PRISLE NA NOVO MEJO« — PULJ V ZASTAVAH«

Ratifikacijske listine položene v Parizu

»V Soški dolini je civilna komisija do zadnjega izvajala teror«

Sreda, 17. septembra: VES DEMOKRATIČNI TRST V OBRAMBI DEMOKRACIJE — 150.000 glava množica se je včeraj poklonila pred nedolžno žrtvijo fašističnih zločinov.«

»NAVDUŠENJE V SULKANU: TITOV VOJSKO JE LJUDSTVO OBSULO S CVETJEM - VELIKE MANIFESTACIJE PO VSEJ PRIMORSKI - RAZVELJAVLJENJE ITALIJANSKIH ZAKONOV - ODLOČEN NASTOP PULJSKIH GASILCEV - IZJAVA GEN. T. S. AIREY-a V GORICI: DVODNEVNA »CARTA BIANCA« DE GASPERIJEVIM NEOFAŠISTOM - Kar ni uničil fašizem in nacizem, skuša dokončati De Gasperijeva Italija.« »PROGLAS DEMOKRATIČNE FRONTE« osvobojenim Primorcem.

»PO SLEDIOVIH FAŠIZMA« (uvodnik)

»Fernandez odklonil mesto guvernerja STO-ja.«

Četrtek, 18. septembra: »DE GASPARI PLJUJE NA OBVEZE MIROVNE POGODE - V GORICI: SLOVENCI ŽE TRETJI DAN IZVEN ZAKONA - TEROR VODI »DIVISIONE GORIZIA« POD POVELJSTVOM OFICIRJEV-EZULOV - VČERAJ SO ZAKLALI TOVARIŠA MILJAVCA, PRED TEM PA PRETEPLI V BOLNIŠNICI SLOVENSKE BOLNIKE - TODA SLOVENCI NE BOMO KLONILILI« - Prošnja Slovencev v Italiji maršalu Titu - »TRŽAŠKI ANTIFAŠISTI BODO TUDI SAMI ZNALI NAPRAVITI RED - GIUNTA PRED SODIŠČEM«. — »Policijski teror pri Sv. Jakobu«.

Petek, 19. septembra: »OB POGREBU TOVARIŠA CASTAGNE JE STOTISOČGLAVA MNOŽICA PONOVO ZAHTEVALA: SMRT FAŠIZMU - JUŽNOAFRIŠKI, AMERIŠKI IN ANGLEŠKI MLADINCI GOVORJO NA POGREBU«

»DE GASPERI SE NESRAMNO IZGOVARJA: POZIV SLOVENCEV POD ITALIJO - CLN SI HOČE S HINAVSKIM PROGLASOM OPRAITI ROKE - TEROR PA SE NADALJUJE. - Angloameričani kršijo določbe mirovne pogodbe.«

Sobota, 20. septembra: »Protest jugoslovanske vlade zaradi pogromov v Gorici in zaradi surovega

nastopa ameriškega vojaštva« - »VELIČASTNA LJUDSKA ZBOROVANJA PO VSEJ PRIMORSKI IN JUGOSLAVIJI«

Nedelja, 23. septembra: »Ob današnjem festivalu priključitve: LE VKUP, LE VKUP KAMNARJI ZDAJ, NA DELO VSI ZIDARJI ZDAJ!«

»Pustili smo, da si dajo duška,« je dejal policijski uradnik preganjani gorški ženi.

Zemljevid meje Jugoslavije z Italijo in s STO.

»Slovinci pod Italijo zahtevajo enakopravnost« - Izjave predsednika Demokratične fronte Slovencev pod Italijo na tiskovni konferenci v Rimu.

RAZDEJANJE PROSTOROV PODRUŽNICE PRIMORSKEGA DNEVNKA V GORICI - Prvič 12. in 13. sept., drugič pa 15. in 16. sept. - Fašistični roparji so odnesli radio-aparat, dva pisalna stroja, vso drugo pisarniško opremo, dva fotelja, dve mizi, omaro in ves arhiv. Na vrata je nato gorška kvestura nalepila listek z napisom: »Ti prostori so na razpolago kvesture«.

»Avstralska delegacija je danes zahtevala, naj se takoj skliče seja Varnostnega sveta za preučitev vprašanja imenovanja tržaškega guvernerja.«

Torek, 23. septembra: »NIKOLI VEČ HLAPCI TEMVEČ ZA VEDNO GOSPODARJI NA SVOJI LASTNI ZEMLJI - NA LJAKU JE 200.000 LJUDI PROSLAVILO PRIKLJUČITEV SLOVENSKEGA PRIMORJA K FLRJ - GOVOR FRANCETA BEVKA - GOVOR BORISA KIDRIČA« - GOVOR MIHE MARINKA - ZA PRIMORSKO 778 MILIJONOV DIN - SLOVENSKA DELEGACIJA PROTESTIRA PRI DE GASPERIJU.

VELIKA MANIFESTACIJA V PULJU - ITALIJANI V JUGOSLAVIJI UŽIVAJO VSE PRAVICE KOT ENAKOPRAVNI DRŽAVLJANI - NOVO ŽIVLJENJE V PULJU

JUG. POSLANIK DR. M. IVEKOVIČ JE V RIMU OPOZORIL ZUNANJE MINISTRSTVO NA TERORISTIČNA DEJANJA PROTI SLOVENCEM, KAR POMENI KRŠITEV S STRANI ITALIJE ČLENOV 14, 15, 16 IN 17 MIROVNE POGODBE IN DA JE OPOZORILO PRVO TE VRSTE V SMISLU ČLENOV 4 IN 27 POGODBE

»O guvernerju STO bodo razpravljali v sredo«

V Varnostnem svetu, na tajni seji.

ZA ZGRADITEV NOVE GORICE ODOBRENA ENA MILIJARDA DIN - STAVKA PRI CRDA SE NADALJUJE.

Sreda, 24. septembra: »SPLOŠNA PROTESTNA STAVKA SE NADALJUJE - Delavstvo bo do kraja branilo svoje izvoljene sindikalne zastopnike, razredni sindikat in demokratične svobodince.«

»Danes bodo v VS sklepali o tržaškem guvernerju.«

Četrtek, 25. septembra: »Splošna protestna stavka prekinjena« - Člani tovarniškega odbora se povrnejo na delo, aretirani tovariši puščeni na svobodo« - »Proglas mestnega odbora Enotnih sindikatov«

»ALI BO BUISSERET (Belgijec) TRŽAŠKI GUVERNER?«

»Strnjene slovenske kraje priključujejo italijanskim občinam - Namerna cepitev slovenske manjšine, da se ji onemogoči občinska samouprava«

»NA GLAVNI SKUPŠČINI OZN: FLRJ PROTI REVIZIJI MIROVNE POGODBE Z ITALIJO« - »ZACHASNA MEJA STO JE DOLOČENA«

»A. Marazza, podtajnik notranjega ministrstva, preučuje položaj v Gorici.«

»SMRT KRIVČNO OBDOJENEGA GORIŠKEGA PARTIZANA«

Petek, 26. septembra: »KOGA JE POSLAL DE GASPERI UREJEVAT MIRNO SOŽITJE MED SLOVENCIM IN ITALIJANI V GORICI - DELEGACIJA DEMOKRATIČNE FRONTE SE JE ZGLASILA PRI PODTAJNIKU MARAZZI IN PREFEKTU G. PALAMARI, POTEK KO JE SPREJEL ZASTOPNIKE »ODBORA DEPORTIRANCEV« IN JIMA ZAGOTOVILA, DA SE OB PARTIZANSKI ZMAGI NI IZVRŠILA NOBENA AKCIJA PROTI ITALIJANOM SAMO ZATO, KER SO BILI ITALIJANI: NOBENE TRGOVINE NISO IZROPALI, NOBENEGA ITALIJANSKEGA NAPISA NISO IZBRISALI, VSE TO PA SE DOGAJA SEDAJ PROTI SLOVENCEM, KER SO SLOVENCI. - MARAZZA JE REKEL DELEGATOM, NAJ POSREDUJEJO, DA SE »DEPORTIRANCI VRNEJO« IN DA SO BILI ITALIJANSKI VOJAKI MED OKUPACIJO SLOVENIJE PRIJAZNI: DELEGATI SO MU ODVRNILI, DA JE BIL REZULTAT TE »PRIJAZNOSTI« SMRT 40.000 SLOVENCEV«

»SPOMENICA MONS. J. UKMARJA ŠKOFU SANTINU«

(Prevod v slovensščini).

»Se nobene vesti o imenovanju guvernerja.«

»TRUMAN PODPISAL MIROVNO POGODBO«

»Nov udarec tržaškemu gospodarstvu — Omejitve električne potrošnje«

»PODBROBNOSTI O DIVJANJU V GORICI«

»ZAPOMNI SI, DA JE RIŽARNA ŠE DOVOLJ VELIKA — PO ZASLUGI ZVU SO V CIVILNI POLICIJI LJUDJE, KI GROZJO Z RIŽARNO«

Sobota, 27. septembra: »Jugoslavija naj predloži kandidata za tržaškega guvernerja, predlaga Francija«

»Resolucija DF Slovencev v Italiji za gorškega prefekta glede izvajanja določb mirovne pogodbe o nenadlegovanju partizanov in o prepovedi delovanja fašistom, predvsem o enakopravnosti Slovencev.«

»TOGLIATTI BRANI GORIŠKE SLOVENCE«

»Razprava zaradi dogodkov v Lanišu bo v ponedeljek«

»200 milijonov dinarjev za obnovo Pulja«

Nedelja, 28. septembra: »To je tisto mrtvo mesto Pulj« nad fotografijo velike množice na Trgu v Pulju, ki se je udeležila velikega političnega zborovanja ob priliki priključitve mesta LR Hrvatski in FLRJ

»Zveza dijakov Trsta in ozemlja postavlja temelje enotnosti mladine STO«

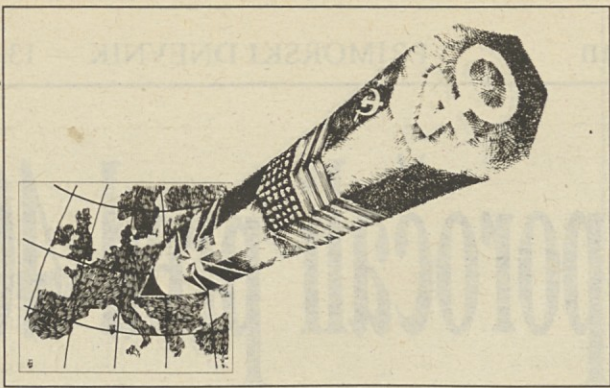
»NEKAJ ŠTEVILK OB PRIKLJUČITVI: ozemlje FLRJ se je povečalo za 7.362 kv. km, prebivalstvo pa za 500.000 ljudi«

»Prometna povezava Brd z Novo Gorico« (z ustreznim zemljevidom)

»Upravni aparat ob ustanovitvi STO« (uvodnik na str. 3)

»Nepozabni praznik združitve« s 15 fotografijami prizorov s prireditv in zborovanj ob priključitvi k FLRJ.

»Nove oblike terorja proti goriskim Slovincem«.



Podivjani šovinisti so vdiral v slovenske hiše in trgovine, razbijali, požigali, kradli ter pretepali ljudi

Ob predaji oblasti v septembru 1947 pravi pogromi proti Slovencem v Gorici

MARKO WALTRITSCH

GORICA — Že od začetka 1947 je bilo znano kod bo potekala nova državna meja med Italijo in Jugoslavijo. Štirje Veliki so, po dolgih razpravah, osvojili takozvani francoski načrt. Štirje Veliki so si prevzeli tudi nalogo ratificirati mirovne pogodbe z Italijo. »Ratifikacija mirovnih pogodb še ni stopila v veljavo, ker niso še vse države podpisnice izpolnile formalnosti predložitve listin v Parizu. Verjetno je, da bo to v kratkem sledilo.« Tako je pisala Soča, goriški tednik, 12.septembra 1947, samo nekaj dni pred dokončno razmejitvijo med Italijo in Jugoslavijo, ki pa je takrat predvidevala tudi ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja.

Jasno je, da so bili tako Anglo-Američani na eni strani, Italijani in Jugoslavnici na drugi, pripravljeni na predajo oziroma prevzem oblasti v njim pripadajočih krajih.

Pred razmejitvijo normalno vzdušje

Na Goriškem so tedni pred dokončno razmejitvijo potekali v skoro normalnem vzdušju. Prebivalci italijanske narodnosti so bili seveda zadovoljni, da bo Gorica ponovno pripadala Italiji ter so se pripravljali, da bodo dostojno počastili vojske italijanske republikanske armade, ko bodo vkorakali v mesto. Nekateri prenapeti šovinisti in nacionalisti, še zlasti tisti organizirani v zloglasni Divisione Gorizia, ki je tudi v prejšnjem dvestoletnem obdobju divjala na račun Slovencev v mestu, pa so se pripravljali, da bodo predajo oblasti izkoristili za nadaljne napade na Slovence.

Tudi Slovenci živeči v krajih, ki bi pripadali italijanski državi, so se v mesecih pred septembrom pripravljali za življenje v novih razmerah. Veliko slovenskih ljudi se je že v poletnih mesecih izselilo v Solkan ali Šempeter, torej v kraje, ki bi po novem pripadli Jugoslaviji. Nekateri so sklenili, da bodo to naredili v zadnjem trenutku. V mesecih pred razmejitvijo je prišlo tudi do nekaterih zamenjav stanovanskega lastništva. Istrani italijanske narodnosti, ki so se nameravali izseliti iz Pulja v Italijo, so pri naših ljudeh iskali možnost zamenjave hiše v Pulju s podobno v Gorici. Marsikdo je temu nasledel.

Prva številka tednika Soča

24.julija 1947 je izšla prva številka tednika Soča. Podnaslov je bil »Glasilo goriških, beneških in kanalskih Slovencev«. Jasno je bilo, da bo to glasilo vseh Slovencev, ki bi po razmejitvi bili v mejah italijanske republike. To svojo nalogo je Soča kasneje tudi vestno opravljala. Novemu listu, ki je zamenjal Soški tednik, ki je v Gorici izhajal od osvoboditve tja do nastanka Soče, so ustanovitelji dali naslov Soča, da bi s tem nadaljevali tradicijo lista z enakim imenom, ki je pet desetletij pred prvo svetovno vojno med številnimi slovenskimi goriškimi listi bil vodilni v borbi za uresničenje pravic Slovencev v Gorici in v vsej deželi.

10.avgusta 1947 je bila v Gorici ustanovljena Demokratična fronta Slovencev. Na ustanovni kongres, ki je bil v dvorani-telovadnici gostilne. Pri zvezdi na Trgu sv.Antona (starejši Slovenci iz mesta in s podeželja so mu pravili Stari trg), je prilo 177 delegatov iz tistih krajev Goriške, ki bi bili prišli pod Italijo, iz Benečije, Režije ter Kanalske doline. Kongresu je predsedoval odv.Karol Podgornik, star politik, ki je bil takoj po prvi vojni za eno mandatno dobo tudi izvoljen v rimski parlament, in ki je vedno bil med prvimi v vrstah odpora proti potujčevanju. Uvodno poročilo na tem ustanovnem kongresu je imel Viljem Nantut. V razpravi pa je sodelovalo veliko delegatov. Dr.Podgornik je potem bil tudi izvoljen za predsednika Glavnega odbora DFS.

V Gorici so se slovenski ljudje tam konec avgusta ter v začetku septembra 1947 ravnali čisto normalno. Vedelo se je, da bo prišlo do razmejitve, vendar ljudje so mislili, da ne bo zaradi tega nobenih pretresov. Slovenski časopisi so objavljali vabila na vpis v razne šole ter najavljali redni začetek pouka. Obstojal je le strah, da bodo slovensko učiteljske prenesli v Trst. Slovenski listi ter stariši so protestirali pri zavezniškem guvernerju, ta pa je obljubil, da ne bo prišlo do preselitve zavoda, ki je bil v Gorici že iz let pred prvo svetovno vojno (seveda sem ne šteje mo nasilne fašistične prekinitev). V Sovodnjah so bili domačini za-



Fotografija o požiganju slovenskih knjig v Gorici, ki je bila objavljena na prvi strani tednika Soča

dovoljni z letino, še zlasti z debelim krompirjem. Na Poljanah so izražali negodovanje ker niso še imeli elektrike. Iz istega razloga so se jezili Vrhovci. Primorska mladina je takrat urejala potok Lijak. V akciji so sodelovali tudi mladinci iz Gorice. Slovenci iz Krmina, včlanjeni v društvo Sonce, so bili na izletu na Bledu. ZSPD - Zveza slovenskih prosvetnih društev je za 28.september v Sovodnjah pripravljala Ljudski tabor. Rupensko društvo Novi žar je domačine popeljalo v Cerkno in na ogled bolnice Franja. Nekaj dni kasneje so tam bili tudi Podgorci. Slovensko planinsko društvo je konec avgusta priredilo izlet v izviru Soče in na planino Razor. Nekaj Števerjancev se je konec avgusta znašlo pred zavezniškim sodiščem v Gorici, ker so jim doma našli nekaj starega orožja oziroma municije.

12.septembra 1947 je Soča poročala, da so v Štandrežu igrali komedijo Rodoljub iz Amerike, da je bila mladina iz Pevme na obisku v bolnici Franja, da so se na podoben izlet pripravljali tudi na Oslavju, da je bil v Števerjanu sestanek DFS, da je bil tam še en sestanek kolonov, da je bila podgorska mladina aktivna v prosvetnem delu, da je Štmaverce skrbelo kako bo po razmejitvi z dobavo krme in drv! dotlejo so si to priskrbeli na svojih zemljiščih na pobočju Sabotina), da se bodo 16.septembra pričeli popravni izpiti na raznih slovenskih šolah.

Hudi izgredi ob predaji oblasti

Naslednja številka Soče pa ni redno izšla 19.septembra, marveč šele 23.septembra. Bila pa je to izredna, enkratna, številka, številčno neoznačena, v drugačnem tisku, brez navedne tiskarja.

16.septembra je namreč prišlo do predaje oblasti. Angloameriško oblast je dokončno zamenjala italijanska. Uradnemu delu predaje poslov in prevzemu oblasti s strani italijanske vojaške in civilne oblasti ter upravičenemu zadovoljstvu prebivalcev italijanske narodnosti, ki so z veliko manifestacijo dali duška svojem zadovoljstvu ter pozdravili vojske divizije Mantova, ki so prišli v mesto, je bilo žal treba dodati tudi to kar se je dogajalo za kulisami, vendar ob belem dnevu in vednosti tako zavezniške kot italijanske policijske oblasti.

Medtem ko je delegacija Demokratične fronte Slovencev, ki jo je vodil prof.Andrej Budal, šla že 15.septembra v

Rim, da bi se tam srečala s predstavniki vlade (pogovor s predsednikom vlade Alcідom De Gasperijem je bil šele 18.septembra), so podivjane in organizirane tolpe Divizije Gorizia v mestu vdiral v trgovine in stanovanja slovenskih ljudi, seveda predvsem tistih, ki so med vojno sodelovali z Osvobodilno fronto, s SIAU takoj po njej, ter razbijale, pretepale, požigale in marsikje tudi ropale.

Napadi so se pričeli že kak dan prej. Pavlinova gostilna je bila že na večer 11.septembra napadena s tremi bombami. Istega dne so nekateri slovenski trgovci (Klavora, Jess, Vižin, Gabrijelčič, itd) prejeli grozilna pisma. Peku Živcu v Ulici Favetti so zagrozili, da mu požejo trgovino, če se ne izseli. Umaknil se je v Solkan. Odvetniku Podgorniku so grozili že v prejšnjih dneh, zaradi tega je sklenil, da se izseli v Solkan. Pred njegovo vilo v Ulici Codelli so na že natovorenem kamjonu hoteli sežgati pohištvo. Naslednjega dne so pretepli odvetnika dr.Viktoria Devetaka. V noči od 12. na 13.septembra pa so vdrl v uredništvo Soče in Primorskega dnevnika ter ju razdejali. Naslednjega dne so na Korzu vdrl v prostore Ljudske založbe in jo opustošili, slovenske knjige ter časopise pa zmetali na ulico in jih sežgali. Prav tako kot so podivjani fašisti naredili 4.novembra 1926, ko so iz Trgovskega doma zmetali slovenske knjige ter jih na ulici sežgali, ter tako kot so nacisti delali s knjigami judovskih poiscev ter drugih nasprotnikov Hitlerjevega režima.

Najbolj so se spravili na slovenske trgovce. Vdrl so v Čubejevo gostilno v Ulici Duca d'Aosta. Vdrl so v gostilno Poldota Češčuta v isti ulici in pretekli lastnika, ki je bil invalid. Še prej so vdrl v gostilno Kralj v Kapucinski ulici. Od tod so podivjane škvadre odhajale na »akcije«.

Najhuje v dneh 14., 15. in 16. septembra

Še huje je bilo v dneh 14., 15. in 16.september. V velikem številu primerov so bili najprej civilna policija ter zavezniška vojaška policija, potem pa karabinjerji, priča tem napadom. Napadalcev niso ustavili, marveč so mirno gledali na tako početje, ali pa celo aretirali napadene ljudi.

Kar naprej lahko naštevamo. Vdrl so v delavnico Josipa Štruklja. Vdrl so v fotografsko delavnico Kleindiensta na Travniku. Pretepli so Davorino Bevkovo. Napadli so kavarno Bratuš. Vdrl so v

hišo Jožice Smetove. Napadli so trgovino Čuk na Korzu, gostilno Pri Maksu v Ulici sv.Ivana, Figlijevo gostilno na Kornu, trgovino koles Janka Plahute, trgovino Klavora v Ulici Carducci, skladišče lesa Severina Hvale, stanovanje Franciške Ciglič, čevljarso delavnico Stanka Vižintina, gostilno Pri belem zajcu, tvrdo UIVOD, stanovanje zidarskega mojstra Franca Simčiča, Kmečko banko, pekarno Viatori, avtodelavnico Leopolda Doljaka, trgovino Petra Čermelja, trgovino Ignaca Budihne, trgovino Avgusta Erzetiča, hišo Lojzeta Komjanca, trgovino Klavora. Bombo so postavili trgovcu Hvaliču, vdrl so v stanovanje Korenovih, v stanovanje Kristine Figelj, streljali s puško v hišo Silvija Perkorerja, pretepali ljudi po cestah, da so so mnogi morali zateči v bolnišnico. Nekaj jih je bilo ranjenih s strelnim orožjem. Vdrali so v razna stanovanja ter slovenske ljudi v njih pretepali. To se je zgodilo Srečku Mikužu in Silvani Kodermac. Tri bombe so ponoči vrgli v hišo mehanika Ivana Furlana v Stražicah, dve pa v gostilno Pri Brusovki. Vdrl in poškodovali so trgovino Alojzija Schiefa, gostilno pri Severinu, trgovino uraja Suligoja. Doma so pretepli Marijo Seličovo. 16.septembra zjutraj so po mestnih zidovih nalepili plakate z imeni slovenskih ljudi, ki jih je treba spraviti iz Gorice. Napovedovali so še dodatne seznane. To je bilo vabilo na linčanje ljudi. 45—letno Gizelo Leban so na ulici pretepli in jo do golega slekli. Vdrl so v stanovanje in pisarno odvetnika Josipa Grudna. Ukradli so mu denar, pohištvo, obleko in knjige pa zmetali na ulico in sežgali. Gradbeniku Makucu so razbili en tovornjak in druge stroje. 16.septembra so v drugo vdrl v pisarno Primorskega dnevnika in Soče ter vse razbili. Tega dne so spet sežgali slovenske knjige. Ob ognju so se analfabeti veselili. Oropali so trgovino Koren, spet so vdrl v številne druge trgovine, ki so bile že v prejšnjih dneh napadene. Vdrl so v stanovanja Marja Brezgarja, čevljarja Juga, Špacala, Ivana Brica, družine Sirk, gostilno Droč, stanovanje Rosconijevih, in še in še. Preveč prostora bi porabili, da bi napisali imena vseh, ki so bili v tistih nekaj dneh napadeni, oškodovani in marsikdaj tudi izropani. Nekateri so bili doživeli podobne napade že v prejšnjih dneh letih pod Zavezniško vojaško upravo. Nekateri so podobne napade doživeli kasneje. Marsikateremu se ja kaj podobnega dogajalo za časa fašizma in tudi med vojno. Dodajmo še, da so napadli tudi sedež goriške federacije KPI v Drevoredu 24.maja, potem gostilno socia-

lista Ferruccia Pizzula v Ulici Codelli, na ulici pa pretepli komunista Borgheseja.

Podivjani nacionalšovinisti, brez dvoma plačani, ki so jih vodili znani agitatorji, so se spravili še zlasti na slovenske trgovce. Gospodarska moč Slovencev v Gorici jim je vedno bila trn v peti. Za časa Avstrije, za časa fašistične vladavine in seveda tudi po vojni.

Stanje na podeželju

Seveda na bolj miren način je prišlo do predaje oblasti v krajih na podeželju. Vaščani so stražili vhode v vasi, fašistični nacionalisti pa se sploh niso upali iz mesta. V izredni številki Soče z dne 23.septembra, ko tudi v naslednji redni, ki je izšla šele 11.oktobra (v prejšnji tiskarni Jucchi je niso, zaradi dobljenih groženj, hoteli več tiskati, zato so morali poiskati novega tiskarja, in sicer Ludvika Lukežiča) najdemo več dopisov o dogajanju v tistih dneh na podeželju.

V Števerjanu se je karabinjerji poveljnik pogovarjal tako z župnikom kot z domačinoma Kumarjem in Bratušem. V vas je prišel tudi župan iz Koprivnega, kateremu bi bil Števerjan uradno priključen, ki se je menil o odprtju občinske podružnice v vasi. V Štandrež so prišli karabinjerji. Domačini so jim predložili položaj v vasi in razne stvari so bili kaj kmalu skupno urejene. Drugače je bilo v Sovodnjah, kamor je vicebrigadir karabinjerjev, ki je tja prišel šele 18.septembra, naročil župniku, da mora ta razglasiti, da morajo do konca meseca izginiti slovenski napisi s trgovin, ter da v teh napisih slovenščina lahko prisotna le na drugem mestu za italijanščino ter z manjšimi črkami. Isti podčastnik, da je tudi zahteval, da ga morajo vaščani vprašati dovoljenje za katerokoli zborovanje ali sestanek. S podobnim problemom so se domačili soočili v Doberdolu, to pa tudi v kasnejših letih. V Mirniku pa so nekateri gospodje z občine takoj začeli rovariti za ukinitvev tamkajšnje slovenske šole.

To se je dogajalo v tistih septembrskih dneh v Gorici. Nekateri slovenski občani, ki so bili takrat oškodovani in tudi oropani, so kasneje zaman iskali zadoščenja. Nekateri so pisali raznim visokim osebnostim v Rim. Dobili so negativne odgovore, češ, da se ni v tistih dneh v Gorici dogajalo ničesar takega. Ničde od razbijačev in pretepačev ni bil nikdar klican na zagovor za vse to kar je bilo narejenega v tistih dneh.

Delegacija DFS pri de Gasperiju

Delegaciji Demokratične fronte Slovencev, ki je 18.septembra 1947, bila pri predsedniku vlade Alcīdu de Gasperiju, pa je ta vidni politik povojno demokratične Italije, omenil, da »Glede manjšinskih pravic ne veže italijanske vlade še vedno mirovna pogodba, temveč tudi nova italijanska ustava in mišljenje ogromne večine italijanskega naroda. Tirolski Nemci imajo svojo avtonomijo, svoje šole in tisk, za drugo se še dogovarjajo; pritožbe pa prihajajo še vedno. Tako je treba preučiti tudi vprašanje slovenske manjšine, katero je treba zadovoljiti, ker si želi italijansko ljudstvo prijateljskih odnosov z Jugoslavnimi. Po udaril je, da nihče ne misli kratiti Slovencev pravic, ki jim pritičejo... Izrazi »fašisti« in »neofašisti« so se mu zdeli neumestni, češ da so bili izgredi bolj nacionalna mržnja in posledica tega, da nekateri goriški Italijani še manjkajo in so družine v negotovosti ter da so poosttrili položaj mnogi begunci iz Istre.« Tako je pisala Soča o obisku delegacije DFS pri De Gasperiju. Ta je imenoval tudi posebno komisijo, na čelo katere je postavil podtajnika Marazzo, da bi preučila goriške dogodke tistih dni.

Delegacija DFS je predsedniku vlade izročila tudi precej dokumentirano Spomenico, v kateri je bilo precej podatkov o tem kar nam je Slovincem nasilno odvzel fašizem.

Položaj se ni docela pomiril v naslednjih dneh in tednih. Soča je še vedno poročala o raznih šikanah, o novih napadih, o grožnjah. Slovincem so nekateri hoteli onemogočiti življenje v Gorici. Marsikdo se je zaradi tega izselil. Oteževali so vpis v slovenske šole, bojkotirali so slovenske trgovine, slovenske delavce, ki so pošiljali otroke v slovensko šolo, so odpuščali z dela. Življenje za Slovence v Gorici ni bilo lahko niti v naslednjih mesecih in letih, pa čeprav se niso vrnili hudi, grozni dnevi sredi septembra, ki so toliko gorja povzročili poštemim goriškim meščanom slovenske narodnosti.

nedeljski televizijski in radijski sporedi

RAI 1	RAI 2	RAI 3	RTV Ljubljana	TV Koper
11.00 Maša 11.55 Nabožna oddaja 12.15 Ekološka oddaja: Zelena linija 13.00 Dnevnik - ob enih 13.30 Dnevnik - vesti 13.55 Kviz: Toto TV 14.00 Variete: Domenica in... (vodi Lino Banfi) 14.20 Športne vesti 16.45 Športne vesti 17.45 Športne vesti 18.30 Športne vesti: 90. minuta 18.55 Variete: Domenica in... (2. del) 19.50 Vremenska napoved 20.00 Dnevnik 20.30 TV film: Little Roma (Ennio De Concini, r. Francesco Massaro, i. Ferruccio Amendola, Maria Fiore, Claudio Amendola, 1. del) 22.00 Športna nedelja 23.30 Aktualno: Giulia e Giulia - Izraznost in tehnične novosti filma (pripravila Francesco Bortolini in Claudio Masenza) 0.25 Dnevnik - zadnje vesti 0.40 Aktualno: Literarna nagrada Mondello (prenos iz Palermo)	11.00 Nan.: La mia terra tra i boschi 11.25 Risanka: L'albero abbattuto 11.35 Film: Assassinio sul treno (krim., VB 1961, r. George Pollock, i. M. Rutherford, A. Kennedy) 13.00 Dnevnik - ob trinajstih 13.25 Dnevnik - šport 13.30 Nanizanka: Saranno famosi 14.20 Nanizanka: Un caso per due 15.30 Športna oddaja: Studio e stadio 16.30 Nan.: Il brivido dell'imprevisto 17.00 La giostra della Quintana 18.05 Dnevnik - športne vesti 18.10 Film: Situazione disperata ma non seria (kom., ZDA 1965, r. Gottfried Reinhardt, i. Robert Redford Alec Guinness) 19.40 Vreme in dnevnik 20.00 Športna oddaja: Domenica sprint 20.30 It. nog. prvenstvo A lige 21.30 Film: Notte d'incubo a Detroit (srh., r. Michale Pressman, i. Richard Thomas, Mary Cropsby) 23.00 Dnevnik in vreme 23.15 Inf. odd.: Protestantizem 23.45 Glasbena oddaja: Jazz danes - Max Roach Quartet (2. del)	11.10 Šport: motociklizem 125 in 500 ccm, VN Portugalske 15.25 Neposredni športni prenosi: kolesarstvo, nato motociklizem 250 ccm, VN Portugalske 17.00 Filmske novosti 17.10 Film: Gianni e Pinotto contro il dottor Jeckyll (kom., ZDA 1953, r. Charles Lamont, i. Bud Abbott, Lou Costello) 18.20 It. nog. prvenstvo B lige 19.00 Vreme in dnevnik 19.15 Športna oddaja: Domenica gol (pripravil Aldo Biscardi) 19.30 Deželne vesti 19.40 Deželne športne vesti 20.00 Glasbena oddaja: Pokerconcerto - Compilation (prenos iz Bussole Inn) 20.30 Dokumentarna serija: Vojaki, Zgodbe o ljudeh v vojni - Oficirji (11. del) 21.15 Dnevnik 21.30 Nanizanka: I professionals 22.20 Dnevnik 22.25 Deželne vesti 22.30 Deželna nogometna prvenstva	10.05 Poročila 10.10 Otroški spored: Živ žav 11.00 Otroška nadaljevanka: Dr. Who - Robot (pon. 6. dela) 11.25 Glas. oddaja: Alpski večer 87 12.00 Kmetijska oddaja: Ljudje in zemlja 12.30 Poročila 14.50 Nadaljevanka: Mrtve duše (po istoimenskem romanu N. V. Gogolja, r. M. Švejecer, i. A. Trofimov, A. Kaljagin, 2. del) 16.10 Poročila 16.15 Film: Rachel, Rachel (dram., ZDA 1966, r. Paul Newman, i. Joanne Woodward, Estelle Parsons, James Olson) 17.50 Mladinska oddaja: Ex Libris - O rezbarstvu (Tokrat bo govor o eni izmed izumirajočih starih obrteh, zlasti o oblikovanju v lesu, rezbarstvu in pozlatastvu.) 19.00 Kino in risanka 19.26 Vremenska napoved 19.30 Dnevnik 20.00 Nad.: Pretežno vedro (4. del) 21.05 Rubrika: Zdravo	17.00 Otroški spored: risanke 18.00 Nadaljevanka: Vite rubate 19.00 Variete: Speciale. Sotto le stelle 19.45 Nadaljevanka: Veronica 20.30 Nanizanka: New Scotland Yard 21.30 Film: Il massacro di Fort Apache (vestern, r. John Ford, i. Henry Fonda, John Wayne, Shirley Temple) 23.45 Dokumentarec: Il Louvre



Little Roma - vsakdanje zgodbe navadnih ljudi. RAI 1 ob 20.30

CANALE 5	ITALIA 1	TELEFRIULI	RADIO TRST A	RADIO KOPER (slovenski program)
8.30 Jutranja telovadba 8.40 Nanizanke: La grande vallata, 9.30 Alice, 10.00 Mississippi 11.00 Film: I cospiratori (dram., VB 1960, r. Tay Garnett, i. Robert Mitchum, Anne Heywood, Dan O Herlihy) 13.00 Glasbena oddaja: Superclassifica show 14.00 Film: 55 giorni a Pechino (pust., ZDA 1963, r. Nicholas Ray, i. Ava Gardner, Charlton Heston) 17.00 Nanizanke: Kate e Alie, 17.30 Fifty Fifty, 18.30 Trauma center, 19.30 Love Boat 20.30 TV film: Amerika (dram., ZDA 1987, r. Donald Wrye, i. Kris Kristofferson, Mariel Hemingway, Robert Ulrich, 1. del) 22.30 Aktualno: Amerika Dossier 23.15 Nanizanki: Gavilan, 0.15 Sceriffo a New York	10.15 Rubrika o modi: Il Girasole 10.45 Film: Il figlio di Zorro (pust., It. 1973, r. Granfranco Baldanello, i. Robert Widmark, William Berber) 12.30 Nanizanka: Mi benedica padre 13.00 Otroška oddaja: Ciao Ciao, vmes risanke L'incantevole Creamy, Juny Peperina inventa tutto, Speed Buggy, Vola mio Mini Pony 14.30 Nanizanke: Buck Rogers, 15.30 Il principe delle stelle, 16.30 Ghostbusters, 17.00 Boomer, cane intelligente 17.30 Šport: teniški turnir U.S. Open (prenos iz Flushing Meadows) 19.30 Nanizanka: New York 20.30 Film: Angela, il suo unico peccato era l'amore (dram., Kanada 1977, r. B. Sagal, i. S. Loren, S.Railsback) 22.10 Šport: teniški turnir U.S. Open (prenos iz Flushing Meadows) 1.00 Nanizanka: Mystery Movies - Hec Ramsey	8.30 Otroška oddaja: Bim bum bam, vmes risanke Bun Bun, Dungeons and Dragons, Tarzan 10.00 Nanizanka: Riptide 11.00 Športna oddaja: Domenica Italia I sport 13.00 Rubrika: Grand Prix 14.00 Glasbena oddaja: Dee-jay Beach 16.00 Nanizanke: Street-hawk, il falco della strada, 17.00 Manimal 19.00 Risanke: Littlest, Hazard, Droids adventures, Snorky 20.30 Variete: Cabaret per una notte 23.00 Nanizanke: Hardcastle e McCormick, 0.45 La strana coppia	8.00, 13.00, 19.00 Dnevnik; 14.00 Poročila; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Maša; 9.45 Dnavni pregled deželnega tiska; 9.55 Glasbeni mozaik; 10.15 Mladinski oder: Emil in detektiv; 11.45 Nabožna oddaja: Vera in naš čas; 12.00 Poletni variete: Radio oddih (pon.); 13.20 Glasba po željah; 14.10-19.00 Naša nedelja z glasbo in besedo; 14.10 Rubrika: Na počitnice! (oddaja o letošnjem poletnem centru, ki ga je na Opčinah pripravil Sklad Mitja Čuk, pon.); 15.00 Na obisku (pon.); 16.00 Glasbena oddaja: 17. festival Števerjan '87 (nastopajo ansambl Idila iz Maribora, Zvone Lipovšek iz Vojnika ter Bratje iz Oplotnice; 17.00 Pregled športnih dogodkov, nato Glasbene skice.	10.30, 12.30, 14.30, Poročila; 10.00 Otvoritev; 10.10 Sosednji kraji in ljudje, na današnji dan, servis, reportaže in intervjuji; 11.30 Polje, kdo bo tebe ljubil; 12.00 Glasba po željah; 14.15 Za razvedrilo: Marika in Drejce; 14.35 Glasbena oddaja in tedenskelestvica Radia Koper: Vročih 10 (vodi Iztok Jelačin); 15.00 Posnetek javne radijske oddaje; 16.30 Primorski dnevnik; 17.00 Informativna rubrika: Nedeljski ritem; 18.00 Pregled dogodkov, nato Nedelja na športnih igriščih; 19.00 Zaključek sporedov.
RETEQUATTRO	TELEPADOVA	TELEQUATTRO	LJUBLJANA	RADIO KOPER (italijanski program)
8.00 Nabožna rubrika 8.30 Film: L'oro maledetto (pust., ZDA 1951, r. Ted	13.00 Aktualno: Maria Pia 14.00 Zdravniška oddaja: Ronefort terapija 14.30 Film: Dal peccato alla gloria (dram., 1961, r. Ramon Torrado, i. Renè Munoz, Esther Zulema) 16.30 Nanizanka: Fantasi-landia 17.30 Risanke: Space Robot, Daltanious, Ken il guerriero, Galaxy Express	(Se povezuje s sporedi Italia 1) Lastne oddaje: 19.30 Dnevnik in športni pregled 20.30 Zadnje vesti in športni pregled	5.00, 6.00, 8.00, 9.00, 10.00, 12.00, 13.00, 15.30, 17.00, 19.00, 21.00, 22.00. 23.00 Poročila; 7.00 Jutranja kronika; 7.20 Dnevni koledar; 7.30 Zdravo, tovariši vojaki; 8.07 Radijska igra za otroke; 9.05 Še pomnite, tovariši; 10.05 Promenadni koncert; 11.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo; 13.20 Za naše kmetovalce; 16.00 Lotrca domačih; 17.05 Nedeljska reportaža; 17.30 Pojo amaterski zbori; 18.00 Zabavna radijska igra: Prikazen in večše (Sunčana Škrinjarič); 18.30 Glasbena medigra; 19.00 Dnevnik; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Glasbene razglednice; 20.00 V nedeljo zvečer; 22.20-24.00 Glasba.	7.15, 12.30, 19.30 Dnevnik; 10.30, 13.30, 17.30 Poročila; 6.00 Glasba; 6.40 Summers ago; 7.00 Dobro jutro; 8.00 Pristrčno vaši; 8.00 Pregled športnih dogodkov; 9.30 Dragi Luciano; 10.00 Popevka tedna; 10.05 Čudovitih sedem; 10.35 Vstop prost; 11.00 Dogodki in odmevi; 12.00 Glasba po željah; 14.30 Popevka tedna; 15.00 Dance parade; 16.00 Glasbene aktualnosti; 17.00 Pregled športnih dogodkov; 18.10 Vnandranje po starih ulicah; 18.45 High power; 19.00 Summers ago; 19.30 Športna nedelja; 20.00 Nočni spored.
TELEQUATTRO	TELEPADOVA	TELEQUATTRO	LJUBLJANA	RADIO KOPER (italijanski program)
8.00 Nabožna rubrika 8.30 Film: L'oro maledetto (pust., ZDA 1951, r. Ted	13.00 Aktualno: Maria Pia 14.00 Zdravniška oddaja: Ronefort terapija 14.30 Film: Dal peccato alla gloria (dram., 1961, r. Ramon Torrado, i. Renè Munoz, Esther Zulema) 16.30 Nanizanka: Fantasi-landia 17.30 Risanke: Space Robot, Daltanious, Ken il guerriero, Galaxy Express	(Se povezuje s sporedi Italia 1) Lastne oddaje: 19.30 Dnevnik in športni pregled 20.30 Zadnje vesti in športni pregled	5.00, 6.00, 8.00, 9.00, 10.00, 12.00, 13.00, 15.30, 17.00, 19.00, 21.00, 22.00. 23.00 Poročila; 7.00 Jutranja kronika; 7.20 Dnevni koledar; 7.30 Zdravo, tovariši vojaki; 8.07 Radijska igra za otroke; 9.05 Še pomnite, tovariši; 10.05 Promenadni koncert; 11.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo; 13.20 Za naše kmetovalce; 16.00 Lotrca domačih; 17.05 Nedeljska reportaža; 17.30 Pojo amaterski zbori; 18.00 Zabavna radijska igra: Prikazen in večše (Sunčana Škrinjarič); 18.30 Glasbena medigra; 19.00 Dnevnik; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Glasbene razglednice; 20.00 V nedeljo zvečer; 22.20-24.00 Glasba.	7.15, 12.30, 19.30 Dnevnik; 10.30, 13.30, 17.30 Poročila; 6.00 Glasba; 6.40 Summers ago; 7.00 Dobro jutro; 8.00 Pristrčno vaši; 8.00 Pregled športnih dogodkov; 9.30 Dragi Luciano; 10.00 Popevka tedna; 10.05 Čudovitih sedem; 10.35 Vstop prost; 11.00 Dogodki in odmevi; 12.00 Glasba po željah; 14.30 Popevka tedna; 15.00 Dance parade; 16.00 Glasbene aktualnosti; 17.00 Pregled športnih dogodkov; 18.10 Vnandranje po starih ulicah; 18.45 High power; 19.00 Summers ago; 19.30 Športna nedelja; 20.00 Nočni spored.
RETEQUATTRO	TELEPADOVA	TELEQUATTRO	LJUBLJANA	RADIO KOPER (italijanski program)
8.00 Nabožna rubrika 8.30 Film: L'oro maledetto (pust., ZDA 1951, r. Ted	13.00 Aktualno: Maria Pia 14.00 Zdravniška oddaja: Ronefort terapija 14.30 Film: Dal peccato alla gloria (dram., 1961, r. Ramon Torrado, i. Renè Munoz, Esther Zulema) 16.30 Nanizanka: Fantasi-landia 17.30 Risanke: Space Robot, Daltanious, Ken il guerriero, Galaxy Express	(Se povezuje s sporedi Italia 1) Lastne oddaje: 19.30 Dnevnik in športni pregled 20.30 Zadnje vesti in športni pregled	5.00, 6.00, 8.00, 9.00, 10.00, 12.00, 13.00, 15.30, 17.00, 19.00, 21.00, 22.00. 23.00 Poročila; 7.00 Jutranja kronika; 7.20 Dnevni koledar; 7.30 Zdravo, tovariši vojaki; 8.07 Radijska igra za otroke; 9.05 Še pomnite, tovariši; 10.05 Promenadni koncert; 11.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo; 13.20 Za naše kmetovalce; 16.00 Lotrca domačih; 17.05 Nedeljska reportaža; 17.30 Pojo amaterski zbori; 18.00 Zabavna radijska igra: Prikazen in večše (Sunčana Škrinjarič); 18.30 Glasbena medigra; 19.00 Dnevnik; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Glasbene razglednice; 20.00 V nedeljo zvečer; 22.20-24.00 Glasba.	7.15, 12.30, 19.30 Dnevnik; 10.30, 13.30, 17.30 Poročila; 6.00 Glasba; 6.40 Summers ago; 7.00 Dobro jutro; 8.00 Pristrčno vaši; 8.00 Pregled športnih dogodkov; 9.30 Dragi Luciano; 10.00 Popevka tedna; 10.05 Čudovitih sedem; 10.35 Vstop prost; 11.00 Dogodki in odmevi; 12.00 Glasba po željah; 14.30 Popevka tedna; 15.00 Dance parade; 16.00 Glasbene aktualnosti; 17.00 Pregled športnih dogodkov; 18.10 Vnandranje po starih ulicah; 18.45 High power; 19.00 Summers ago; 19.30 Športna nedelja; 20.00 Nočni spored.

ponedeljkovi televizijski in radijski sporedi

RAI 1	RAI 2	RAI 3	RTV Ljubljana	TV Koper
11.55 Vremenska napoved 12.00 Dnevnik - kratke vesti 12.05 Variete: Portomatto (1. del) 13.30 Dnevnik 14.00 Film: Le legioni di Cleopatra (zgod., It. 1959, r. Vittorio Cottafavi, i. Linda Cristal, Ettore Manni, George Marchal) 16.25 Dokumentarna oddaja: Pan - Zgodbe o naravi 16.55 Nadaljevanka: Giacinta (po istoimenskem romanu Luigijs Capuane, r. Gian Luigi Calderone, 2. del) 18.00 Dnevnik - kratke vesti 18.05 Variete: Portomatto (2. del) 19.40 Almanah in dnevnik 20.30 Film: I mastini della guerra (vojni, ZDA 1980, r. John Irvin, i. Christopher Walken, Tom Berenger, Colin Blakeley) 22.15 Dnevnik 22.25 Filmske novosti 22.30 Dnevnik - posebna oddaja 23.45 Šport: Mednarodni atletski miting (prenos iz Vidma)	11.45 Nad.: Tempi d'oro (3. del) 13.00 Dnevnik - ob trinajstih 13.25 Dnevnik - šport 13.30 Nanizanka: Saranno famosi 14.30 Dnevnik - kratke vesti 14.35 Zabavna oddaja: Arcobaleno, vmes dokumentarec o živalih in risanka Dick Tracy 17.00 Dnevnik - kratke vesti 17.05 Nanizanka: Blondie 18.30 Dnevnik - športne vesti 18.45 Nan.: Le strade di San Francisco 19.35 Vreme in dnevnik 20.15 Dnevnik - šport 20.30 Nadaljevanka: Capitol 21.30 TV film: Pet vznemirljivih zgodb - Il treno per le cinque (r. Carlo di Carlo, i. A. M. Merli, G. Urso, S. Molnar) 22.20 Dnevnik 22.35 Kviz: Il milionario (vodi Jocelyn) 23.25 Dnevnik in vreme 23.40 Nočni film: Casablanca Passage (vojni, ZDA 1978, r. Jack Lee Thompson, i. Anthony Quinn, James Mason)	17.00 Šport: kolesarstvo (prenos iz Mi-leta) 17.30 Športni dnevnik: Derby (pripravil Aldo Biscardi, sodelujejo Sara Simeoni, Sandro Mazzola in Novella Calligaris) 17.45 Šport: Sredozemske igre (prenos iz Latakije - Sirija) 19.00 Vreme in dnevnik 19.20 Deželne vesti 19.35 Deželne športne vesti 20.05 Izobraževalna oddaja: Formazione di un continente - L'altopiano del Colorado (pripravil Michael Andrews, priredil Giulio Massignan) 20.30 Nanizanka: I professionals - A te non faremo nulla 21.30 Dnevnik 21.35 Koncert: Kid Creole & Coconuts - Lifeboat Party (povezujeta Massimiliano Verni in Simonetta Zauli, r. Lillo Gullo) 22.25 Športna oddaja: Il processo del lunedì (pripravil Aldo Biscardi) 24.00 Deželne vesti	10.00 TV mozaik. Zrcalo tedna 10.20 Matineja. Film: Upornik brez razloga (ZDA) 17.10 TV mozaik (pon.) 17.30 Poročila 17.35 Otroška oddaja: Radovedni Taček - Mačka (11. del) 17.50 Mladinska oddaja: Pamet je boljša kot žamet - Prijatelj dveh sovražnikov (11. del) 17.55 Dok.: Nacionalni parki - Risnjak 18.25 Naša pesem (10. del) 19.00 Obzornik 19.26 Vreme in dnevnik 20.00 Nadaljevanka: Ključ do Rebeke (po romanu Kena Folletta, 1. del) 21.05 Aktualno: Kaj se dogaja z našimi financami 21.45 Koncert: Glasba Georga Gershwin (variacije za klavir in orkester iz Porgi in Bess, Amerikanez v Parizu; dunajski Simfonični orkester, solist Jack Dieval, dir. Georges Pretre) 22.25 Dnevnik 22.40 Jugoslovanska teveteka	17.00 Otroški spored: risanke 18.00 Nadaljevanka: Vite rubate 19.00 Odprta meja V Odprti meji med drugim: GORICA — Slovesnost ob 40-letnici povratka Italije v Gorico TRST — Shod beguncev v Trstu vzbujati zaskrbljenost TRST — Tečaj dinarja in jugoslovanski kupci v Trstu TRST — Demonstracija proti italijanski vojaški prisotnosti v Perzijskem zalivu ČEDAD — Mednarodni kongres novinarjev UNICEF o pravicah otrok v svetu 19.30 TVD Stičiče 19.45 Nadaljevanka: Veronica 20.30 Film: Il massacro di Fort Apache (vestern, r. John Ford, i. Henry Fonda, John Wayne, Shirley Temple, pon.) 22.50 TVD Vsesdanes 23.05 Dokumentarec: Zadnji tabuji

CANALE 5	ITALIA 1	TELEFRIULI	RADIO TRST A	RADIO KOPER (slovenski program)
8.30 Jutranja telovadba 8.40 Nanizanke: La grande vallata, 9.30 General Hospital, 10.25 Alice, 10.45 Orazio 11.15 Kviz: Tuttinfamiglia 12.00 Nanizanki: Arcibaldo, 12.30 Bonanza 13.30 Nad.: Sentieri 14.30 Film: Beato fra le donne (kom., Fr.-It. 1970, r. Serge Korber, i. Luis De Funes, Franco Fabrizi) 16.00 Nanizanke: Kate e Alie, 16.30 Alice, 17.00 L'albero delle mele 17.30 Kviz: Doppio Slalom 18.00 Nanizanke: Una famiglia americana, 19.00 I Jefferson, 19.30 Love Boat 20.30 Film: Borotalco (kom., It. 1982, r. C. Verdone, i. C. Verdone, E. Giorgi, C. De Sica) 22.30 Nan.: Superdallas 0.30 Filmska rubrika: Première 0.45 Nanizanka: Sceriffo a New York	11.00 Nanizanke: Strega per amore, 11.30 Giorno per giorno, 12.00 La piccola grande Nell, 12.30 Vicini troppo vicini 13.00 Otroška oddaja: Ciao ciao, vmes risanke Creamy, Juny Peperina, Mini Pony 14.30 Nadaljevanka: La valle dei pini, 15.30 Così gira il mondo 16.15 Nanizanki: Il Santo, 17.15 Aspettando il domani 18.15 Kviza: C'est la vie, 18.45 Gioco delle coppie 19.30 Nanizanka: Quincy 20.30 Film: Madame X (dram., ZDA 1965, r. David Lowell Rich, i. Lana Turner, John Forsythe) 22.30 Šport: teniški turnir U.S. Open (prenos iz Flushing Meadows)	13.00 Nanizanka: I cercatori d'oro 13.30 Nadaljevanka: Marta 14.30 Dok.: Dimensione Mediterraneo 15.30 Glasbena oddaja: Music Box 17.00 Film: Atto d'amore (dram., ZDA 1953, r. Anatole Litvak, i. Kirk Douglas, Dany Robin) 19.00 Dnevnik 20.00 Nanizanka: I cercatori d'oro 20.30 Športna oddaja 22.00 Nanizanka: Sherlock Holmes 22.30 Dnevnik 23.30 Zdravniška rubrika: Trentatré 24.00 Informativna oddaja: News dal mondo	7.00, 13.00, 19.00 Dnevnik; 8.00, 10.00, 14.00, 17.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Deželna kronika; 8.10 Osebnost; 8.35 Glasbeni mozaik; 9.00 Otroški kotiček: Ali jih poznate? Okno v živalski svet; 10.00 Pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima: violinist Ruggero Ricci, sopranistka Daisy Lumini, tenorist Carlo Gaifa, baritonist Andrea Martin, dir. Piero Bellugi; 11.15 Glasbeni mozaik; 12.00 Zapiski s poti; 13.20 Z revije Corovivo; 13.40 Glasbene skice; 14.00 Deželna kronika; 14.10 Naš popoldan z glasbo in besedo; 16.00 Poezija slovenskega zapada; 17.10 Klasični album; 18.00 Kmetijski tednik; 18.30 Glasbene skice.	13.30, 14.30, 17.30 Poročila; 6.00 Glasba; 6.05 Danes se spominjamo; 6.10 Vreme in prometni servis; 6.30 Jutranjik; 6.45 Cestne informacije; 7.00 Jutranja kronika in servis; 7.30 Poročila in dnevni pregled tiska; 8.00 Zaključek; 13.00 Danes na valu Radia Koper; 14.40 Reportaže, intervjuji, zanimivosti; 15.30 Dogodki in odmevi; 16.00 Glasba po željah; 16.30 Primorski dnevnik; 18.00 V podaljšku; 18.35 Popevke po telefonu; 19.00 Zaključek sporedov.
RETEQUATTRO	ITALIA 1	TELEQUATTRO	LJUBLJANA	RADIO KOPER (italijanski program)
9.15 Film: La fuggitiva (dram., It. 1941, r. Piero	8.30 Nanizanke: L'uomo da sei milioni di dollari, 9.20 Wonder Woman, 10.10 Tarzan, 11.00 Cannon, 12.00 Agenzia	(Se povezuje s sporedi Italia 1) Lastne oddaje: 19.30 Dogodki in odmevi 23.45 Dogodki in odmevi	5.00, 6.00, 6.30, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 19.00, 21.00, 22.00, 23.00 Poročila; 6.50 Dobro jutro, otroci; 8.05 Glasba; 8.25 Ringaraja; 8.40 Pesmice na potepu; 9.05 Glasba; 9.35 Za goste iz tujine; 10.05 Tekoča repriza; 11.05 Izbrali smo... Webra, Griega in Kozino; 12.10 Pod domačo marelo; 12.30 Kmetijski nasveti; 12.40 Godbe; 13.30 Melodije; 14.05 Križemkraj; 14.15 Mladi na glasbenih revijah; 14.40 Mozaik; 15.30 Dogodki in odmevi; 15.55 Glasba; 16.00 Vrtljak želja; 18.00 Ansambel Vlada Sredenska; 18.25 Zvočni signali; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Iz studia 26; 20.10 Pesmi slovenskih skladateljev; 20.30 Vedre note; 21.05 Zaplešite z nami; 22.00 Našim po svetu; 22.30 Zimzelene melodije.	6.15, 8.30, 9.30, 10.30, 13.30, 14.30, 16.30, 17.30, 18.30 Poročila; 7.15, 12.30, 15.30, 19.30 Dnevnik; 6.00 Glasba za dobro jutro; 6.07 Koledarček; 6.40 Summers ago; 7.00 Za dobro jutro; 8.00 Pristrčno vaši; 8.40 Po vaši izbiri; 9.32 Dragi Luciano; 10.00 Popevka tedna; 10.10 Zdravo otroci; 10.35 Vstop prost; 11.00 Pismo iz; 11.30 Na prvi strani; 11.35 Ansambel Casadei; 12.00 Glasba po željah; 14.30 Glasba; 14.45 Edig Galletti; 15.45 Sintonizirani; 16.00 Pogovor s psihologinjo; 16.33 Blitz; 17.00 Bublbing; 17.33 Summers ago; 20.00 Nočni spored.
RETEQUATTRO	ITALIA 1	TELEQUATTRO	LJUBLJANA	RADIO KOPER (italijanski program)
9.15 Film: La fuggitiva (dram., It. 1941, r. Piero	8.30 Nanizanke: L'uomo da sei milioni di dollari, 9.20 Wonder Woman, 10.10 Tarzan, 11.00 Cannon, 12.00 Agenzia	(Se povezuje s sporedi Italia 1) Lastne oddaje: 19.30 Dogodki in odmevi 23.45 Dogodki in odmevi	5.00, 6.00, 6.30, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 14.00, 19.00, 21.00, 22.00, 23.00 Poročila; 6.50 Dobro jutro, otroci; 8.05 Glasba; 8.25 Ringaraja; 8.40 Pesmice na potepu; 9.05 Glasba; 9.35 Za goste iz tujine; 10.05 Tekoča repriza; 11.05 Izbrali smo... Webra, Griega in Kozino; 12.10 Pod domačo marelo; 12.30 Kmetijski nasveti; 12.40 Godbe; 13.30 Melodije; 14.05 Križemkraj; 14.15 Mladi na glasbenih revijah; 14.40 Mozaik; 15.30 Dogodki in odmevi; 15.55 Glasba; 16.00 Vrtljak želja; 18.00 Ansambel Vlada Sredenska; 18.25 Zvočni signali; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Iz studia 26; 20.10 Pesmi slovenskih skladateljev; 20.30 Vedre note; 21.05 Zaplešite z nami; 22.00 Našim po svetu; 22.30 Zimzelene melodije.	6.15, 8.30, 9.30, 10.30, 13.30, 14.30, 16.30, 17.30, 18.30 Poročila; 7.15, 12.30, 15.30, 19.30 Dnevnik; 6.00 Glasba za dobro jutro; 6.07 Koledarček; 6.40 Summers ago; 7.00 Za dobro jutro; 8.00 Pristrčno vaši; 8.40 Po vaši izbiri; 9.32 Dragi Luciano; 10.00 Popevka tedna; 10.10 Zdravo otroci; 10.35 Vstop prost; 11.00 Pismo iz; 11.30 Na prvi strani; 11.35 Ansambel Casadei; 12.00 Glasba po željah; 14.30 Glasba; 14.45 Edig Galletti; 15.45 Sintonizirani; 16.00 Pogovor s psihologinjo; 16.33 Blitz; 17.00 Bublbing; 17.33 Summers ago; 20.00 Nočni spored.

Zaprašena strašila

Ob 40-letnici priključitve Gorice Italiji je nekatere zasrbelo. In tako so se po mestu pojavili lepaki z vsebino, ki gotovo ni v čast avtorjem. V pravcati neokusni tekmi med MSI, Lego nazionale in njim podobnimi izstopa stvaritev, ki jo je podpisal Odbor za proslavljanje 40-letnice Associazione Giovanile Italiana.

Podpisniki dolgega retoričnega besedila se predstavljajo kot tisti, ki so z zaničevanjem nevarnosti in neumorno vero vodili goriško prebivalstvo proti slavo-komunistični neomikani predznosti, katere cilj je bil, da bi z vsakim sredstvom Gorico priključili Jugoslaviji. Ob obujanju spominov postane ton teh nekdanih, danes povečini že upokojenih mladincev, naravnost epski. Z vzhiceniimi frazami opisujejo vzdušje med italijanskim prebivalstvom Gorice ob vstopu prvih italijanskih vojaških enot v mesto septembra 1947.

V zanosu velikodušnosti avtorji besedila poudarjajo tudi odkrito pripravljenost delovati vedno ob spoštovanju "naravnih (?) pravic naših soseščanov drugačnega materinega jezika".

Vendar se nam dvom o odkriti pripravljenosti teh naših prijateljev poraja že ob njihovi fobiji pred besedo Slovenci, ki jo v besedilu nadomešča jo zapletene opisne oblike. Gre za naš predsodek? Žal, ne! Že v naslednjem odstavku je namreč manjšini, politiki in strankam jasno povedano, da ne bodo ti prijatelji nikoli sprejeli zakonov ukrepov, ki bi ogrozili interese večine ali spreminjali italijanski značaj mesta.

In kaj, če bi si kdo drznil vseeno odobriti tak zakon? »Se obbligati, siamo lealmente a fare tutti avvertiti che saremo pronti a riprendere la lotta con la stessa dura fermezza ed ardore di un tempo«.

Prezrimo znanje italijanščine, ki je naravnost nespodobno za zastavonoše "italianissime Gorizie". Kar srhljiva je odkrita grožnja o povratku k nekdanjemu terorju, s katero skušajo ti gospodje podžigati današnjo mladino, že močno zaudarja po plesnobi. Zato pričakujemo, da demokratični del goriške javnosti zavrne take, danes neumestne bojvniške proglase. In prav tako neumestno je poveljevanje nekdane mladine AGI na lepaku Občine s podpisom našega prvega občana.

Po slavnostni seji skupščine slovesnost v Kulturnem domu Nova Gorica proslavila 40 let združitve z matično domovino

Nova Gorica je včeraj slovesno obeležila 40-letnico združitve Primorske z matično domovino. Osrednja slovesnost je bila ob 11. uri v Kulturnem domu, kjer je govoril Predsednik republike Lazar Mojsov in kjer so številni ugledni gostje zatem prisluhnili krstni izvedbi kantate Spominski spevi Marjana Gabrijelčiča, v izvedbi simfoničnega orkestra ljubljanske RTV pod vodstvom Antona Nanuta ter s sodelovanjem solistov Irene Vremšak, Zlate Nikolove, Jurija Reje in Nevena Belamariča.

Slovesnosti v Novi Gorici so se pričele že zgodaj zjutraj. Tako je bila v dvorani Občinske skupščine slavnostna seja z govorom predsednika Skupščine Danila Bašina, podelitvijo priznanj in nagrad, imenovanjem častnega občana ter podelitev domicila 5. SNOUB Srečko Kosovel. Za uvod v slovesnost je pel oktet Vrtnica, takoj zatem pa je delegacija zborov Skupščine ponesla venec k spomeniku padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja na Trnovem.

Nagovor ob prazniku je imel Predsednik skupščine Danilo Bašin, ki je uvodoma opozoril na pomembne obletnice, ki letos soupadajo z občinskim praznikom: 40-letnica priključitve Primorske, začetek gradnje Nove Gorice, obletnica prihoda Tita na čelo Partije, obletnica ustanovitve nekaterih delovnih organizacij.

Bašin je podal oceno gospodarskih gibanj v letošnjem letu, ki so, vsaj v prvem obdobju, pozitivna in boljša kot v lanskem letu.

Ob letošnjem pomembnem jubileju in ob praznovanju občinskega praznika so v Novi Gorici hoteli posebej počastiti slikarja in grafika Rika Debenjaka, ob njegovi 80-letnici. Na včerajšnji slovesnosti, kjer je bil slikar tudi osebno prisoten, je bil predlog o podelitvi naslova častnega občana soglasno in navdušeno sprejet.

Prav tako so bila na seji podeljena tudi letošnja občinska priznanja in nagrade. Nagrado občine Nova Gorica so podelili Aleksandru Kerševanu, Francu Leskovcu in Deanu Žigonu. Nagrado Franceta Bevka je prejel Marjan Tavčar, dolgoletni družbenopolitični in kulturni delavec. Priznanje občine Nova Gorica je prejelo trinajst občanov, oziroma ustanov.

Na slavnostni seji so primerno obeležili tudi 15-letnico pobratenja Nove Gorice z občino Otočac ter predstavnikom te skupnosti izročili priznanja.

Slovesnost se je sklenila s podelitvijo

domicila 5. SNOUB Simona Gregorčiča. Omeniti velja, da so se slovesnosti v dvorani Skupščine udeležili številni gosti, predstavniki pobratenih in prijateljskih občin in krajev, častni občani Nove Gorice itd.

Z zanimanjem so si zatem ogledali dokumentarno fotografsko razstavo Primorska 1945-1947 v avli Skupščine, zatem pa prisostvovali tudi slovesnosti v Kulturnem domu.

Na območju občine Nova Gorica je bilo včeraj še nekaj pomembnih dogodkov v obeležitev občinskega praznika. Pomembne slovesnosti bodo tudi danes in v naslednjih dneh.

V Podgori danes odprtje novega sedeža KD Paglavac

Sprevod bo krenil od spomenika ob 13.30

Podgora se danes pripravlja na izjemen in dolgo pričakovan dogodek: odprtje novega sedeža kulturnega društva Andrej Paglavac v Ul. IV. novembra, blizu železniškega podvoza. Od novega kulturnega središča pričakujejo Podgorci še večji zagon in popestritev kulturnega in športnega delovanja v vasi, ki je v vseh dosedanjih letih bilo okrnjeno tudi zaradi pomanjkanja primernih prostorov za dejavnosti.

Dogodek bodo danes obeležili z vrsto športnih in kulturnih prireditvev. Začeli bodo kolesarji, ki se bodo ob 10. uri odpravili na krožno pot ob vznožju (bolj izkušeni pa tudi čez pobočja) Brd. Športno in simbolično pomembna bo druga soška regata, s startom ob 13. uri v Solkanu in prihodom uro kasneje do prireditvene prostora. Predvideno je sodelovanje kakih sto kajakašev, ki bodo zaveslali skozi odprto mejo.

V zgodnjih popoldanskih urah se bo pričela tudi osrednja slovesnost. Ob 13.30 se bo pred spomenikom padlim v NOB zbral sprevod, ki bo nato šel do novega sedeža. Tam bodo priložnostni nagovori in kulturni spored, ki ga bodo oblikovali godba na pihala Kras iz Doberdoba, pevski zbori Topničar s Trnovca, Soča iz Nove Gorice ter domači zbor Andrej Paglavac in recitatorji Gledališke skupine Gorica.

Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje

prireja v šolskem letu 1987/88 v Gorici sledeče tečaje:

1. prvi letnik tečaja s kvalifikacijo za dodeljene prodaji (1000 ur);
2. tečaj s kvalifikacijo za stroje-pis (350 ur);
3. tečaj marketinga (60 ur);
4. tečaj za vrtnarstvo (40 ur);
5. tečaj za varstvo vinske trte in drugih rastlin - fitopatologija (30 ur).

Vpisovanje in podrobnejše informacije do 18. septembra v slovenskem dijaškem domu v Gorici, Ul. Montesanto 84, telefon: 83495, vsak dan razen sobote od 9. do 12. ure.

Odkritje spomenika Radu Simonitiju

V Novi Gorici bo danes ob 11. uri partizansko zborovanje ob odkritju spomenika Radu Simonitiju, skladatelju, dirigentu in ustanovitelju pevskega zbora NOVJ Srečko Kosovel. Na slovesnosti v Ul. Tolminskih puntarjev bosta govorila Danilo Bašin in Ivan Silič. V kulturnem programu nastopajo Tržaški partizanski pevski zbor, zbor srečko Kosovel iz Ajdovščine, Goriški pihalni orkester, pevec Bogdan Breclj in recitatorja Stane Raztresen ter Stanko Pregelj.

Jutri predstava v Kulturnem domu

Na pobudo rajonskega sveta za Svetogorsko četrt in Placuto bo jutri zvečer, s pričetkom ob 21. uri, gostovala v Kulturnem domu gledališka skupina Terzo Teatro. Mladi gledališčniki bodo uprizorili zabavno komedijo Josepha Otta Kesselringa Arzenik in stare čipke (Arsenico e vecchi merletti). Vstop na jutrišnjo predstavo bo brezplačen.

S to zabavno igro, ki predstavlja eno najboljših stvaritev angleškega "črnege" humorja, bodo goriški amaterji v prihodnjih dneh sodelovali na 5. vsedržavnem srečanju amaterskih odrov v Schiu pri Vicenzi.

Praznik grozdja v Krminu

Krmanske ulice bodo danes popolne prizorišče pokrajinskega praznika grozdja. Ob 16. uri je predviden sprevod okinčanih vozov, seveda na temo grozdja in trgatve. V natečaju za najlepšega sodeluje sedem vozov, dva pa bosta nastopila izven konkurence. V sprevodu bodo tudi mažoretke, folklorna skupina iz Ločnika, godbi iz Vileša in Corno di Rosazzo, pustna godba iz Milj ter domača skupina v zgodovinskih kostimih.

Prireditve se bodo nadaljevale na trgu pred bivšo kinodvorano Italia. Priredili bodo tekmovanje v vlečenju vrvi, izbor "najlepšega brkača", tombolo ter druge zabavne točke. Ob tem bodo seveda delovali kioski in enoteka z 200 sortami vina.

Koncert zmagovalcev natečaja Lipizer

S proglasitvijo zmagovalca in slavnostnim koncertom šestih prvouvršnih se nocoj ob 21. uri v avditoriju v Ul. Roma zaključijo letošnji, 6. mednarodni violinski natečaj Rodolfo Lipizer. Najboljše med več kot 40 nastopajočimi mladimi violinisti iz 25 držav bo na nocojšnjem koncertu spremljal orkester Duna iz Budimpešte.

V okviru Lipizerjevega natečaja je bil včeraj v pokrajinski sejni dvorani uspel posvet o violinski tehniki.

Avtomobilist težje ranjen v čelnem trčenju z avtobusom

Na državni cesti št. 305 v Vilešu, v bližini odcepa, ki pelje na avtocesto, je prišlo včeraj zjutraj do silovitega trčenja med avtobusom in osebnim avtomobilom. Točne okoliščine nesreče, v kateri je bil težje ranjen voznik avtomobila, skušajo pojasniti orožniki iz Gradišča. Zaenkrat je znano, da sta vozila trčila čelno. Avtobus podjetja Rosina iz Vidma, ki ga je upravljal 22-letni Corrado Cencig iz Premariacca, je vozil v smeri prozi Gradežu, iz nasprotni smeri pa je privozil 59-letni Giobatta Tomasini iz Rude.

Kot rečeno se je težje ranil Tomasini, ki so ga prepeljali v bolnišnico v Palmanovo. Tam so mu zdravniki ugotovili pretres možganov, zlom stegenice na levi nogi, zlom pogačice ter druge poškodbe. Zdravil se bo dobra dve meseca. Na srečo v avtobusu - v trenutku trčenja je bilo poleg vožerja sedem potnikov - ni bilo ranjenih.

kulturni dom

Jutri ob 21. uri nastop goriške gledališke skupine Terzo Teatro s komedijo Arzenik in stare čipke.

šolske vesti

Slovenski dijaški dom S. Gregorčič - Gorica sprejema prijave za šolsko leto 1987/88. Vpišejo se lahko kot notranji ali zunanji gojenci šoloobvezni učenci ter dijaki slovenskih šol. Gorica, Svetogorska 84, tel. 83495 — UPRAVA

razna obvestila

Razširjena seja članov gospodarske zadruge Vrh in KD Danica bo jutri, 14. septembra, ob 20. uri v novih prostorih. Pogovorili se bodo o poteku otvoritvenih slovesnosti.

Kulturno društvo Sovodnje vabi vse, ki bi želeli sodelovati v domači dramski skupini, da se udeležijo prvega informativnega sestanka, ki bo jutri ob 20.30 v Kulturnem domu.

ŠD Dom — sekcija za orodno telovadbo vabi na enotedenski skupni trening od 14. do 18. septembra v Kulturnem domu v Gorici in sicer vsak dan od 16. do 17.30. K udeležbi vabijo stare članke sekcije in učenke, ki so letos stopili v prvi razred osnovne šole.

včeraj-danes

Iz goriškega matičnega urada v tednu od 6. do 12. septembra:

kino

Gorica

CORSO 16.00-22.00 »Predator«.

VERDI 15.30-22.00 »Figli di un dio minore«.

VITTORIA 16.00-22.00 »America di notte. 2«. Prepovedan mladini pod 18. letom.

Tržič

EXCELSIOR 15.00-22.00 »Camping del terrore«.

Nova Gorica in okolica

SOČA 16.30-20.30 »Hitronogi kolesarji«.

DESKLE 17.00-19.30 »Vesoljski brodomci«.

DEŽURNA LEKARNA V GORICI Providenti, Travnik 34, tel. 84972.

DEŽURNA LEKARNA V TRŽIČU Comunale 1, Ul. Terenziana 26, tel. 44387.

11. 9. 1973

11. 9. 1987



Dragi Danilo, štirinajst let je že mimo, a tvoj spomin je vedno svež in boleč.

Tvoja mama

Tržič, 13. septembra 1987

OB 90-LETNICI SVOJEGA DELOVANJA
NUDI URARNA - ZLATARNA

Šuligoj

(1897-1987)

POSEBNE POPUSTE

Gorica - Ul. Carducci 49 - Tel.: 85-657

PRIZNANO MEDNARODNO
AVTOPREVOZNIŠKO
PODJETJE



La Goriziana

S.R.L.

GORICA — Via D. D'Aosta 180 - Tel. (0481) 22351 (avtomatska centrala)
TELEX: 460107 LAGORI I

PREVZEMAMO PREVOZ VSAKOVRSNEGA BLAGA

PRONTOCASSA

OSEBNO POSOJILO S POSEBNIMI »DODATKI«

BREZPLAČNO zavarovanje za eno leto

kasko

kraja

požar

preostali dolg

v sodelovanju s

CARNICA

assicurazioni

TVOJA banka ... od 1831. leta



CASSA DI RISPARMIO DI GORIZIA

OSEBNO POSOJILO S SERIJSKIMI »DODATKI«

To so posebni »dodatki«, ki ti jih ponujamo.

Poznaš pa tudi naše običajne ugodnosti pri financiranju (visok znesek, dolga odplačilna doba, hitra razpoložljivost sredstev in izredno nizki stroški).

Preden se odločiš za nakup novega avtomobila, obišči eno od naših podružnic in zaprosi za podrobnejše informacije.

Veseli bomo, če ti bomo lahko s številkami dokazali, da je

PRONTOCASSA

AUTO

Nagrada Vilenica Handkeju

Avstrijski pisatelj in pesnik Peter Handke sodi med najbolj pomembne osebnosti sodobnega literarnega ustvarjanja v nemškem jeziku. Rodil se je 1942 v Grebinju na dvojezičnem področju Koroške, kar se je predvsem v njegovem poznejšem ustvarjanju izkazalo kot pomembna biografska odrednica.

Čeprav Handkejev literarni opus že zdavnaj sodi v literarni kanon nemške, pa tudi evropske literature, ga slej ko prej odlikujeta inovativnost in močna odmevnost pri literarnem občinstvu.

V svojih prvih dramskih delih (Zmerjanje občinstva, 1966; Kaspar, 1968) je odprl in do skrajne obremenljivosti izkoristil možnosti gledališča in jezika.

To razbijanje jezikovnih kalupov je bilo potrebno, da bi jezik v prečišчени obliki lahko znova vključil v ustvarjalni proces. Podobne intencije - razbijanje klišejev in nereflektirano prevzetih miselnih in jezikovnih vzorcev - so botrovale tudi njegovim proznim prvencem (Sršeni, 1966; Vrtarjev strah pred enajstmetrovko, 1969).

Osredotočanje na prozo, ki je sledilo v 70. letih, je v Handkejevem ustvarjanju sprožilo tudi vsebinski in formalni obrat. Medtem ko mu je bila resničnost dotlej ujeta v jezik, mu sedaj postaja jezik spet sredstvo, s katerim posreduje svojo (subjektivno) resnico. Tako začenja združevati jezikovno-kritični pristop z vse večjo osamosvojitvijo fabulativnega elementa (Žalost onkraj sanj, 1972; Kratko pismo - dolgo slovo 1971; Levičnica, 1976). Stremljenje po inovaciji se umika pomiritvi, iskanju klasične komponente pripovedovanja, dorečenosti, ponovnemu uveljavljanju zgodbe in samoumevnosti pripovedovanja (Počasno vračanje, 1979; Zgodba o otroku, 1981).

Pripoved kot predmet pripovedovanja, soočanje z lastno fiktivno in dejansko preteklostjo, iskanje svoje globlje človeške in jezikovne identitete ter ne nazadnje jezik kot vir umetniške inspiracije so formalna in vsebinska izhodišča, iz katerih estetsko dovršeno plete zgodbo »Ponavljanja« (1986), in jih na poetski ravni reflektira in transcendira v »Pesmi trajanju« (1986).

S podelitvijo Mednarodne nagrade Društva slovenskih pisateljev VILENICA želi žirija poudariti Handkejev izjemni pomen za razvoj sodobnega evropskega literarnega izraza in literarne komunikacije v evropskem prostoru, ki v svoji odprtosti in toleranci, v svojih inovativnih impulzih in svojem vztrajanju kot zgled prerašča neposredni srednjeevropski okvir.

Tudi letos v novogoriškem kulturnem domu zanimiva in kakovostna koncertna ponudba

TATJANA GREGORIČ

NOVA GORICA — Novogoriški kulturni dom je s svojo redno koncertno dejavnostjo postal ena redkih kulturnih ustanov v Sloveniji, ki svojim poslušalcem nudi vsakoletna srečanja z obema osrednjima slovenskima orkestroma in svojo redno abonmajsko ponudbo bogati z izvenabonmajsko. Od leta 1981, od ustanovitve Kulturnega doma kot organizatorja koncertne dejavnosti v Novi Gorici (pred tem je to uspešno opravljala Zveza kulturnih organizacij), se je na odru te kulturne ustanove zvrstilo več kot 500 glasbenih prireditev, številnih srečanj z vrhunskimi domačimi in tujimi umetniki. Številni koncertni dogodki so tako oblikovali Novo Gorico kot pomembno glasbeno središče.

Tudi v svojo sedmo koncertno sezono, v sezono 1987-88, vstopa novogoriški Kulturni dom z začrtano programsko politiko: rdeči glasbeni abonma naj bi zadovoljil želje poslušalcev po orkestralni glasbi v izvedbi vrhunskih izvajalskih ansamblov, priznanih orkestrov, dirigentov in solistov, zeleni glasbeni abonma pa s svojim bolj komornim značajem prinaša šest koncertov odličnih domačih in tujih glasbenih umetnikov.

Uvodni koncert za rdeči glasbeni abonma bo imel 7. oktobra Simfonični orkester Slovenske Filharmonije (dirigent Milan Horvat, solist Miloš Mlejnik), v novembru se bomo seznanili z muziciranjem Komornega orkestra Latvinske Filharmonije (dirigent Tovij Lifčič, solist Stanko Arnold), sledili bodo koncerti Komornega orkestra RTV Ljubljana (dirigent Stojan Kuret, solist Sergio Azzolini), Simfoničnega orkestra Brno (dirigent Peter Vronski, solist František Novotný), Simfoniški RTV Ljubljana (dirigent Carter Nice, solista Ciril Škerjanc in Roy Bogas). Ponudbo rdečega glasbenega abonmaja bo sklenil skupni nastop Komornega

zbor iz Nove Gorice in Obalnega komornega orkestra (dirigent Janez Bole, solistka Olga Gracelj).

Godalni kvartet B. Smetana bo 12. oktobra otvoril ponudbo zelenega glasbenega abonmaja. V novembru bomo lahko ponovno prisluhnili odličnim članom Pihalnega kvinteta RTV Ljubljana, v decembru pa gostom iz Trsta, Klavirskemu kvintetu. V letu 1988 bodo komorne večere v novogoriškem kulturnem domu popestrili programi solistov Boljšoj teatra (Sektet Gabrt), pianist iz SZ Stanislav Bunin in violinistka Takumi Kubota iz Japonske.

Ob redni abonmajski ponudbi ne smemo zanemariti tudi programov za glasbeno mladino, ki jih novogoriški kulturni dom vsako leto organizira za vrte, osnovne in srednje šole (v sezoni 1986-87 je posredoval 46 takih vzgojno-izobraževalnih programov, ki jih je spremljalo 8.400 otrok). V izvenabonmajski ponudbi pa si bo še naprej prizadeval bogatiti kulturno ponudbo v krajevnih skupnostih, organizirati čim večje število koncertov domačih glasbenih v Novi Gorici in njeni okolici in seveda tudi v drugih krajih po Sloveniji. Posredovanja primorskih glasbenikov v druga kulturna središča (npr. Zemono, Tolmin, Ljubljano, Šmartno) so se v pretekli sezoni izkazala kot zelo uspešna in takih akcij bi si od kulturnega doma želeli čim več.

Ob zaključku predstavitve koncertne dejavnosti novogoriškega Kulturnega doma v sezoni 1987-88 naj omenim še tri koncerte tujih umetnikov v izvenabonmajski ponudbi. Srečanj z vrhunskimi glasbeniki iz tujine (zlasti iz zahodnih dežel) je čedalje manj (finančne težave!), zato pa so ti redki dogodki toliko bolj dragoceni.

28. septembra bo nastopil Kvartet saksofonov Rascher, 8. oktobra bomo prisluhnili klavirskim skladbam G. Gershwi- na v izvedbi pianista Francoisa Joella Thiollieria iz Francije (koncert v okviru letošnjih Kogojevih dnevov), 7. aprila 1988 pa pričakujemo Paco Pena s flamensko kitaro.

Razlogi japonskega gospodarskega čudeža Ko so ljudje srečni, da delajo...

JANEZ POVŠE

Knjiga priznanega japonskega strokovnjaka Kaora Ishikawe »Kako celovito obvladati kakovost« - izdala jo je Tehniška založba Slovenije - v mnogočem odstira največkrat povsem pavšalne poglede in mnenja o vsem tistem, kar se v vsem povojnem času dogaja na Japonskem. Kot je znano, je omenjena država s svojo gospodarsko in ekonomsko ekspanzijo prisilila celo takšne velikane, kot so Zvezna republika Nemčija, Združene države Amerike in Sovjetska zveza, da se resno zamislijo nad svojimi sposobnostmi, organizacijo dela in kvaliteto. Prav gotovo ne gre v tem vprašanju zgolj za potrošniško mrzlico in vzpodbujanje te mrzlice, ampak za mnogo širši splet pogojev in dosežkov, ki praktično zadevajo družbeno funkcioniranje v celoti.

Klasično mnenje zapadne civilizacije o Japonski je pač bolj ali manj vedno enako: Japonci so fanatiki posebne vrste, uničujejo in izčrpavajo se v delu, ne nazadnje nimajo druge in drugačne satisfakcije kot »noro« proizvajanje in še enkrat proizvajanje, ki končno postaja samemu sebi namen in v tem smislu neorgansko, vprašljivo, neživljenjsko. Kaora Ishikawa pa razgrinja s svojimi večdesetletnimi izkušnjami, od katerih se zdaj že uči ves svet, globlje razloge, poglede in resnice, ki so po eni strani osnova sodobne Japonske, po drugi strani pa pravzaprav visoka stopnja civilizacije. Leta 1950 je npr. Japonska opustila t. i. Taylorjev model vodenja, kar pomeni, da podjetje ali ustanovo vodijo inženirji, specialisti, z ustreznimi kontrolami prenašajo svoje zamisli na podrejene in drugostopenjske delavce. Japonci so torej že zdavnaj odkrili, da je takšno doseganje kvalitete s pomočjo »kontrol« - omenjeni sistem je še dandanes v rabi tako v Zapadni Evropi kot tudi v Združenih državah Amerike kot na svoj način v Sovjetski zvezi - v bistvu ne do kraja učinkovito in v odnosu na »neelitne« delavce tudi nehumano. Delavci se spremenijo v robote, lahko le izvajajo predlagane zamisli, zategadelj ne delajo z resničnim veseljem, kar pomeni, da je kontrola nujna. V tem smislu recimo dandanes v povprečnem prerezu odpade v ustanovi ali podjetju Združenih držav Amerike kar 15 % uslužbencev na t. i. kontrolo oziroma skupne službe, na Japonskem obsega kontrola le 5% uslužbencev, v boljših podjetjih pa le 1%. Na način kontrole kvalitete ni mogoče bistveno zvišati, kontrola ne dviga kvalitete, pač

pa poraja nezaupanje. Nezaupanje povzroča posredovanje napačnih podatkov, ki so potrebni za statistično obdelavo, vse podrejene službe in uslužbenci se pač zaščitijo z napačnimi, »lepšimi« podatki, kar onemogoča vodstvu pravilno ukrepanje.

Avtor razčlenjuje razliko med zapadno in vzhodno etiko, kjer vidi bistveno razliko: etika je v obeh primerih vezana na religijo, ta pa na zapadu smatra za človeka v bistvu za slabega, na vzhodu pa v bistvu za dobrega. Ena od posledic tega nezaupanja, ki ga je potem treba premostiti s kontrolo, je odstop od pravičnih in pravih ciljev, ki so vedno dolgoročni: kvaliteta je dolgoročna naložba, medtem ko je dobiček - kar počnejo Združene države Amerike - kratkoročna postavka. Zaupanje se tiče seveda tudi vodstvenih struktur, kjer je mogoče preverjati opravljeno delo direktorja šele po treh letih; v kolikor se mešamo v posle ljudi že prej, se ti potrudijo za hitre, kratkoročne, večinoma zategadelj tudi navidezne in napihnjene uspehe, kar pomeni pogubo dolgoročnosti in kvalitete. Celovito obvladovanje kakovosti - to je cilj pravilnega vodenja - pa mora zajeti vse plasti ustanove in podjetja, od generalnega direktorja do poslednjega delavca na traku ali v skupini, v tem smislu se organizirano vendar absolutno prostovoljno vzpostavljajo izobraževalni krožki, pri čemer smo pri drugem poglavitnem viru japonskega čudeža: izobraževanje, izobraževanje in še enkrat izobraževanje, vendar ne zgolj v predavalnicah ob predavanjih - slednja lahko predstavljajo največ tretjino izobraževalnega postopka - ampak v iskanju vseh konkretnih delovnih in teamskih povezav znotraj povsem konkretnega podjetja ali ustanove. In rezultati: zunaj so pač znani, svetovno gospodarstvo se že boji japonskega prodora, mnogo lepši in na žalost manj znani pa so tisti notranji. Ljudje namreč delajo radi, s svojo aktivnostjo so si izborili svobodno avtoriteto na dogovorjenem področju; kar se sliši čudno, srečni so, da delajo, in s to resnico seveda daleč presegajo vsakršno strogo planirano in nadzorovano delo. Ali kakor pripoveduje prevajalec knjige, ki je obiskal celo vrsto japonskih podjetij: delo poteka mirno in urejeno, brez naglice in nervoze, brez sodobnega stresa. Prav gotovo je informacija o »osrečujočem« delu tista vzpodbudna postavka, ki nas nemara navdušuje še bolj od rezultatov tovrstne organiziranosti, rezultatov, ki se - vsaj statistično - sicer kar prehitro mečejo v koš sumljivega potrošništva in nerazumne pridnosti.

»Zamisel o knjigi Lokev skozi čas je nastala ob petstoletnici Tabora. Avtorji so vsestransko znanstveno osvetlili zgodovino, življenje in delo te svojevrstne kraške vasi, o kateri se je doslej pisalo fragmentirano. V tem pogledu je knjiga izjemnega pomena. Krajan, še posebej mlada generacija, bodo iz nje lahko razbirali bogastvo preteklosti rojstnega kraja. Dragoce- na pa je tudi za vse, ki se poglobljajo v zgodovino in razvoj primorskih krajev,« je v uvodu pred kratkim predstavljene publikacije Lokev skozi čas zapisal Drago Mirošič. Knjiga, ki jo je izdala krajevna skupnost Lo- kevin Zveza kulturnih organizacij Sežana, sodi v zbirko Razprave pri znanstvenemu inštitutu Filozofske fa- kultete Ljubljana in je bila predstavl- jena v okviru mednarodne literarne prireditve Vilenica 1987 v Taboru v Lokvi. Predstavitve se je udeležilo lepo število domačinov.

Na tiskovni konferenci v Lokvi sta sodelovala tudi predstavnik Filozof- ske fakultete dr. Nace Šumi in dr. Ignacij Voje. Dr. Šumi je predstavil znanstveni inštitut, ki v okviru Filo- zofske fakultete deluje že devet let, njegova naloga pa je raziskovanje slovenske zgodovinske preteklosti iz različnih kotov. Doslej so izdali približno desetino načrtanega gradiva. Knjiga-Lokev skozi čas dokazuje, da je vedno bolj živa zgodovina zavesti pri ljudeh, in praznik, kakršen je bil prejšnji petek v Lokvi, veselo prese- neča, saj se je zbralo veliko ljudi.

Dr. Ignacij Voje je predstavil na- stanek in vsebino knjige, ki zajema obdobje, ko je bila Lokev pomembno gospodarsko, družbeno in prometno središče na Krasu. V knjigi, ki je izšla v 1.500 izvodih pri založbi Bori v Ljubljani, sodeluje devet avtorjev, prispevki pa so urejeni po tematski plati in s kronološkim pristopom. V uvodu Drago Mirošič nakazuje smisel izdaje te publikacije in predstavi Lokev v dobi fašizma in NOB. Ivan Gams podaja geografsko podobo kraja, predstavi zemljo in ljudi in posve- ti pozornost 700 metrov dolgi turisti- čno zanimivi jami Vilenica v bližini Lokve. Ferdo Gestrin opisuje Lokev in boj za trgovinske poti v srednjem veku, Ignacij Voje pa ima objavljen obsežen prispevek o turških vpadih na Slovensko in njihovih vplivih. Pe- ter Fister opisuje pomen kmečkih utrdb iz 15. in 16. stoletja na Sloven- skem. Ema Umek, ki je bila posebno zavzeta za izdajo te knjige, predstavl- ja Lokev v 16. stoletju, ki je pripada- la gospostvu Završnik, urbar iz leta 1574, pregled kmetij in kajzarjev, strukturo prebivalcev, obveznosti in dajatve, ki so jih dajali podložniki ter enega najstarejših načrtov vasi Lo- kevin, ki izvira iz obdobja 1764-1785. Andrejka Pavlin poodaja pregled et- nološke stavbne dediščine, Nace Šumi pa pomen stolpa v Lokvi za zgodovino renesančne arhitekture pri nas. Jasna Peršolja predstavlja bralno društvo v Lokvi v 19. stoletju in bralno in pevsko društvo Tabor, ki je bilo ustanovljeno 1905 leta in še danes deluje. Tehnični uredniki jad- ranki Bogataj je uspelo v zelo krat- kem času, da je zbrala in oddala ves material, pridobila tiskarno, da je v poletnem času dopustov natisnila zbornik, ki so ga dobila vsa gospo- dinjstva v Lokvi in Preložah pri Lok- vi, ki sodita v krajevno skupnost Lo- kevin. Fotografijo za naslovno stran je izdelal Stojan Gorup, hrbtno stran pa Vladimir Mljač, opremljevalka ovitka pa je Cveta Stefančič. Cena knjige, ki je tudi naprodaj, znaša 2.500 dinar- jevin.

Za Lokev je ta knjiga izrednega pomena in vsi so jo nadvse veseli. Deloma uporabna bo tudi za tujce, saj vsebuje obsežen povzetek tudi v ita- lijanskem in nemškem jeziku. Iz raz- prave, ki je sledila po predstavitvi knjige, je bilo čutiti, da so si domači- ni predstavljali, da bo knjiga vsebo- vala še druga področja na primer: umetnostne spomenike, delovanje v NOB in prispevek Lokavcev v povoj- ni zgodovini. Prevevalo pa je enotno mnenje, da je knjiga izjemnega po- mena za kraj in da so jo vsi veseli. S tem pa poslanstvo Filozofske fakulte- ti ni zaključeno. Vsi odgovorni, še posebej krajevna skupnost Lokev, so se zavzeli, da bi kmalu izšla druga knjiga o Lokvi.

Na predstavitvi knjige Lokev skozi čas, ki je prvi poljudno znanstveni poizkus pristopa k zgodovini te vasi na Sežanem, so v kulturnem pro- gramu sodelovali učenci lokavske osnovne šole in moški pevski zbor iz Divače.

Olga Knez Stojković



Slap v Glinščici in skala pod Napoleonovo cesto v objektivu Marjota Magajne

V Jugoslaviji tudi v turističnih krajih

Brezcarinske trgovine »duty free« povsod na svetu na letališčih in marinah



Skoro ga ni potnika, ki se iz inozemstva vrne domov z letalom, da ne bi na letališču carinikom pokazal plastične vrečke z napisom tega ali drugega duty free-shopa, v katerem je »steca« tujih cigaret, kak parfum pa še kak kos čokolade. Mednarodna carinska določila namreč dovoljujejo, da ob povratku domov iz tujine prinesemo določene količine cigaret, cigar ali tobaka, parfume, slaščice (v glavnem gre za čokolado), žgane pijače, pa še ure, fotoaparate, drug tehnični pribor in še marsikaj drugega, ne da bi zaradi tega plačali carine. Skoro ga ni turista, ki ne bi izkoristil te ugodnosti. Pa čeprav samo za nakup nekaj sto cigaret ali steklenice žgane pijače pa parfuma v najbrž kar se da čudno oblikovani steklenici. S cigaretami in z žgano pijačo ima vsakdo od nas vsak dan opravka. Zaradi tega takoj ugotovi, da cena teh izdelkov na letališču ali v letalu je kar precej manjša od tiste v naši tobakarni.

Je že tako, da so se vse državne uprave, neglede kakšna je njihova politična ureditev, na Zahodu ali na Vzhodu, v Evropi ali na kateremkoli drugem kontinentu, spravile na cigarete ter žgane pijače z državnimi ter občinskimi davki in pristojbinami. Ker so to izdelki, ki dobro gredo v prodajo, prav tako kot bencin, so kar precej obdavčeni. Kar precejšen delež državnega proračuna krijejo z denarjem raznih davkov in carin prav na te izdelke.

Zaradi tega je vsakdo od nas zadovoljen, ko se s poslovnega ali turističnega potovanja vrne domov ter mimo carinske kontrole prinese nekaj sto cigaret ter kako steklenico in si zadovoljno mane roke ker je »prišparal« deset ali dvajset tisoč lir, saj stane običajno navaden zabojček cigaret kupljen v duty free shopu tudi do tisoč lir manj kot vdomači tobakarni.

Seveda v takih brezcarinskih trgovinah na velikih letališčih imajo tudi večjo izbiro. Poleg najbolj znanih in zaželenih vrst cigaret dobiš tudi ekskluzivne, tudi najboljše kubanske cigare, najboljše parfume, posebne butike v katerih si lahko nabaviš tudi Cartierove ure, modne izdelke svetovno najbolj znanih kreatorjev. Ko potuješ na Daljni Vzhod dobiš na tamkajšnjih letališčih vse mogoče foto ter filmske aparate, kompjuterje ter podobno. Poznavalci teh trgovin pravijo, da je v Evropi najbolj založeno letališče v Amsterdamu. Lahko povemo, da so milanska letališča bolj založena kot pariško. V vsaki državi so seveda manjša letališča, ki vzdržujejo tudi mednarodni promet. Tu so seveda brezcarinske trgovine slabše založene, kar je tudi razumljivo.

V vsem svetu imajo možnost takega brezcarinskega nakupa tudi lastniki plovil. Naši mornarji to že dolgo let dobro vedo, saj so bile in so njim na razpolago take brezcarinske trgovine ob vsej istrski obali. Pa tudi na poto-

vanjih z ladjami, seveda tistimi ki gredo v inozemstvo, je moč kupiti razno blago carine prosto pod istimi pogoji, ki veljajo za potovanja v tujino z letali.

V Jugoslaviji so lani izglasovali nov zakon o brezcarinskih trgovinah. Te niso več samo na letališčih in v pristaniščih marveč tudi na kopnem, ob mejah, v hotelih, ob glavnih cestah. V njih lahko tujci kupijo carine prosto blago (s seboj morajo imeti potni list ali drug dokument, plačati morajo v tuji valuti) ter ga porabijo bodisi v Jugoslaviji ali ga nesejo čez mejo. Dosedanje brezcarinske trgovine v istrskih pristaniščih so tako dostopne tudi »kopenskimi« turistom, v zadnjem času pa so odprli nekatere nove v Kopru, v Kozini, v Bovcu, pred kratkim tudi Novi Gorici. Nekatera jugoslovanska podjetja bodo take duty free shope odprle še v nekaterih drugih krajih. Obiskali smo take trgovine za kopenske turiste, pa smo ugotovili, da je do- slej najbolj založena tista podjetja Pri- mex pri mejnem prehodu Rdeča hiša v Novi Gorici. Povedati je treba, da je v tej brezcarinski trgovini največ blaga, ki prija predvsem italijanskim kupcem, ne pa nemškimi, kot smo opazili v drugih podobnih trgovinah.

Cene v jugoslovanskih duty free shopih so za italijanske kupce precej vabljive. Predvsem tiste cigaret in parfumov. Nekoliko drugače je z žganimi pijačami. Cene teh niso za itali- janske državljane kdovekaj vabljive, kajti v prosti prodaji v Italiji so cene žganih pijač precej nižje v primerjavi z drugimi državami Evrope. Ker pa so cene v jugoslovanskih brezcarinskih trgovinah tempirane na cene v Avstri- ji oz. Nemčiji, te pa so precej višje od tistih v Italiji, postaja stvar za Italijane nezanemljiva. Tako je tudi ponekod drugje v svetu. Steklenica wiskija stane npr. v italijanski trgovini manj kot v brezcarinski trgovini na letališču v Londonu.

Sicer pa italijanski finančni stražni- ki na meji z Jugoslavijo pravijo, da prebivalcu obmejne pokrajine ni do- voljeno prinesiti vsakokrat ko se vrne v državo 300 tujih cigaret. Lahko pa to naredi če prestopi mejo v sosedni po- krajini. Tržačan lahko to naredi na mejnih prehodih Goriške, Gorican pa na mejnih prehodih Tržaške pokraji- ne. To so pravila.

Vsekakor pa je brezcarinska prodaja zavzela v vsem svetu zelo velike raz- sežnosti. Marsikdo veliko zasluži, mar- sikateri turist pa včasih tudi nasede, še zlasti ko gre za izdelke trajne vred- nosti.

MARKO WALTRITSCH

Z letalom v svet iz Ronk

Z letalom pridemo sedaj iz našega deželnega letališča Ronke v zelo krat- kem času v marsikatero turistično pomembno mesto v svetu. Doslej smo na- mreč imeli vsak dan več rednih poletov na progah do Rima in Milana. Seveda vzletajo s teh dveh letališč avioni, ki potujejo v ves svet. Zelo hitro smo lahko v Maroku ali na Antilih, na Baliu ali v Keniji. Od lanskega leta dalje imamo štirikrat tedensko čarterske polete v London. Angleška prestolnica pa je z letali povezana z vsem svetom. Od začetka tedna pa so Ronke vsak dan povezane tudi z Münchnom. To seveda odpira nove razsežnosti, še zlasti v dežele Vzhodne Evrope. Skratka, tudi z rednimi letalskimi zvezami lahko pridemo v še tako oddaljen turistični kraj v svetu.

Cene bencina v Evropi

Država	cena bencina		dovoljena hitrost (km na uro) urbana središča ceste - avtoceste
	domač denar	lire	
Avstrija	8,90	926	50 - 100 - 130
Belgija	26,60	904	60 - 90 - 120
Bolgarija	0,93	1.302	60 - 100 - 120
Češkoslovaška	9,00	1.530	60 - 90 - 110
Danska	6,65	1.300	60 - 80 - 100
Finska	3,36	1.011	50 - 100 - 120
Francija	4,81	1.053	60 - 90 - 130
Grčija	77,00	866	50 - 80 - 100
Irska	0,58	1.132	48 - 96 - —
Islandija	28,50	1.054	50 - 80 - —
Italija	1.350,00	1.350	50 - 100 - 140
Jugoslavija	460,00	741	60 - 80 - 120
Luksemburg	20,70	693	60 - 90 - 120
Madžarska	21,50	623	60 - 80 - 100
Malta	0,23	825	50 - 90 - —
Nemčija ZR	1,08	785	50 - 100 - 130
Nemčija DR	1,65	1.200	50 - 80 - 100
Nizozemska	1,64	1.066	50 - 80 - 100
Norveška	5,08	1.011	50 - 80 - 90
Poljska	75,00	506	60 - 90 - 110
Portugalska	112,00	1.198	60 - 90 - 120
Romunija	9,00	1.359	60 - 90 - 120
Sovjetska Zveza	0,50	1.029	50 - 90 - —
Španija	81,00	907	60 - 90 - 100
Švedska	4,00	844	50 - 90 - 100
Švica	1,02	906	60 - 80 - 100
Turčija	298,00	539	50 - 90 - —
Velika Britanija	0,36	792	48 - 96 - 113

Ko gremo na potovanje z lastnim vozilom v inozemstvo, je prav, da vemo za cene goriva v vsaki državi od teh, ki jih bodo prepotovali, kot tudi za dovoljeno hitrost za cestah, tako v urbanih središčih kot na navadnih cestah ter avtocestah. V naši razpredelnici smo skušali našim bralcem povedati vsaj najnujnejše. Kar se tiče hitrosti gre za običajne omejitve, ki so v veljavi v posamezni evropski državi. Kjer maksimalno dovoljena hitrost na avtocesti ni označena pomeni, da avtoceste sploh ni. Seveda lahko na posameznih cestah veljavo drugačne omejitve hitrosti. To pa so izjeme.

Označili pa smo tudi ceno litra super bencina, ki je veljala to polet- je v državah Evrope. Podatke je zbral italijanski avtomobilski klub ACI. Povedati je sicer treba, da se dandanes cene bencina hitro spreminjajo, tudi zaradi višanja ali nižanja cene nafte, ali pa novih državnih davkov, kar se je pred kratkim zgodilo tako v Jugoslaviji kot Italiji. Velja še povedati, da so v večini zahodnoevropskih držav cene svobodne. Zaradi tega ne bo nič čudnega, če boste od ene do druge črpalke v istem kraju plačali tudi do 50 lir manj za liter super bencina. Povsod je bencin najdražji na avtocestah. V državah Vzhodne Evrope pa je marsikje moč kupiti bencin le z boni, ki jih kupiš na meji. To velja za Bolgarijo, Poljsko, Romunijo in Sovjetsko zvezo. Na Češkoslovaškem ter v Jugosla- vijii je bencin v prosti prodaji, vendar so boni za tujce na voljo v turistič- nih uradih.

Dalmatinski otok je znan zaradi kar 2.718 ur sonca na leto

Letovanje s čolnom na Hvaru je nepozabno

Pesnik je zapisal da je Hvar otok bodečih grmov, sonca in škržakov, otok lavande (sivke), žajblja in vina, otok rožmarina in tihih zalivov. Za tu- ristične operaterje pa je to le otok, ki mora ustvariti toliko in toliko deviz- nega preliva, kjer na cenikih ni pro- stora za pesniško romantiko. Človeka torej dobesedno zaboli, ko na vsakem koraku po tem prekrasnem otoku opa- ža, kako se mu je človek v glavnem odtujil, kako je na žalost postal turiz- zem glavni vir dohodka, kako pašni lavande in vinske trte pod Glavico sa- mevajo in propadajo, kako rdeči pete- lin uničuje stoletne borove gozdove. Vse preveč pozabljamo na stavek »tu- rizem smo ljudje«. Brez ljudi, brez pra- vih ljudi, ki ne bi pozabili na žulje svojih prednikov, ki so skali in makiji iztrgali ped za pedjo zemlje, ni prave- ga turizma.

Turistična ponudba tega srednjeda- lmatinskega otoka je nedvomno pestra. Hoteli v Hvaru, Starem Gradu, Vrbov- ski in Jelsi so na sprejemljivi ravni, kampi z izjemo sućurajskega v Mlaski in vrbovskega, ki sta zgledna, pa ne- koliko manj. To pa ne moti skoraj ni- kogar, izredno milo podnebje in pre- krasno morje odtehtata tudi kako po- manjkljivost, kak z dolgočasen obraz in prephlepno turistično pobudo. Še bolj zadovoljni pa so tisti, ki letujejo pri zasebnikih, saj šele tu občutijo pravi utrip otoka, spoznajo, da na oto- ku še živijo ljudje, ki se mu niso odtu- jili. To velja predvsem za manjše kra- je, vasi in zaselke, kjer je turizem le dodatni vir dohodka, ne pa osnovni. Že sam pogled na vinograde ob teh vaseh zgovorno dokazuje, da tu živijo ljudje, ki dobro vedo, kako težak je vsakdanji kruh, in razumejo, da tudi turist pazi na svoj denar. Kdor pa si vseeno želi dopustniškega vrveža in v



večjih mestecih išče mondanost, naj skuša dobiti sobo ali stanovanje v sa- mem mestnem jedru in ne v počitniš- kih naseljih, kjer kraljuje železobetn. V dalmatinskih mestecih se hiše dru- ga drugo branijo pred poletno ripe- ko. Če pogledate tlorise teh mestec, je razporeditev ulic le navidezno nesmo- trna, pri podrobnejši analizi pa ugotov- imo, kako so zaščitene pred zimsko burjo in tramuntano ter poletnim ju- gom, odprte pa blažilnemu učinku

maestrala. Tega ni v novih naseljih, ki so nastala po zaslugi na tujem zapo- senlenih otočanov.

Povsem razumljivo, so turistični okusi skrajno individualni, da so dose- danje ugotovitve in bodoči nasveti skrajno subjektivni. Kdor si želi mno- žične turistične ponudbe, vrveža na »rivi« bo izbral mesto Hvar ali vsaj Jelso, kdor išče srednjo pot jo bo dobil v Vrbovski, Starem Gradu in Sućura- ju, kdor pa se hoče resnično odpočiti

in uživati v prekrasnem morju, se bo odločil za južno stran otoka od Sv. Nedije do Gromin Dolca. Mir pa bo imel tudi v urbaniziranih zalivčkih kot so Žukova, Basijna, Velika Stiniva in Bristova. Hvarska Milna je že od nekdaj plaža za Hvarane, da je v bis- tvu le podaljšek hvarskega vrveža.

V vsakem primeru pa bo letovanje na tem otoku nepozabno, če imamo s seboj, ali si vsaj posodimo čoln. Samo z njim lahko pridemo do prekrasnih

zalivov. Že res, da se je večina ribičev odpovedala svojim mrežam in vršam, da turiste peljejo tako na Paklene oto- ke kot v organizirane zalive Starogroj- skega zaliva in na otok Zečevo pri Vr- bovski. To pa ni isto kot potep z las- tnim čolnom.

Kot zadnje naj navedem še nekaj zemljepisno-klimatskih podatkov. Hvar je po velikosti s svojimi 299,6 kvadratnega kilometra četrti jadranski otok, a po Cresu s svojimi 68 kilometri najdaljši. Leži med otoki Bračem, Vi- som in Korčulo ter polotokom Peljaš- cem. Med najvišjim 626-metrskim vr- hom sv. Nikole (Glavica) in 603-metr- skim Humom pa vse od Sv. Nedije do Jelse je visoka planota izredne lepote in svežega podnebja, kjer je v višje ležečih krajih mediteranskega in alep- skega bora zamenjal naš stari znanec, črni bor. Od Starega Grada do Vrbov- ske je hvarska ravan, nekdanja rimska centurija, kjer bi lahko predelali tudi 500 vagonov vina.

Hvar pa je svetovno znan predvsem zaradi svojega milega sredozemskega podnebja in največjega števila son- čnih dni (2.718 ur sonca letno). Najtop- lejši mesec je julij (24,8 stopinje), naj- hladnejši pa januar (8,4 stopinje). Tem- perature pod ničlo so prava redkost, da turisti letujejo brezplačno, če zapa- de sneg. Letno pade 780 milimetrov dežja, na otoku pa ne primanjkuje vode, saj je dovolj izvirov, letos pa so tudi dokončali vodovod, ki oskrbuje otok z vodo s celine.

Po vsem tem lahko upravičeno trdi- mo, da se bo iznajdljivi in pozoren tu- rist na Hvaru počutil enkratno in da bo prebolel tudi dolgo pot, če bo pois- kal alternativne notranje ceste, da se približe do Splita.

VOJKO COLJA

Po rekordnem trgovinskem primanjkljaju ZDA

Velika negotovost na valutnih trgih

NEW YORK — Podatki o rekordnem primanjkljaju ameriške trgovinske bilance so v petek povzročili veliko zmedo na mednarodnem valutnem trgu. Ameriški dolar je najprej krepko izgubil na vrednosti, nato pa si je opomogel in se za spoznanje okrepil. Kljub temu pa je še brez odgovora vprašanje, kako bodo podatki o primanjkljaju vplivali ta teden na trg. Mnenja izvedencev so deljena, nekateri so optimisti, drugi pesimisti, v bistvu se pa vsi vprašujejo, kaj se bo zgodilo.

Ko so bili objavljeni podatki o ameriškem primankljaju, ki je v juliju dosegel 16 milijard in pol dolarjev, je denarna borza reagirala najprej zelo živčno, saj je cena dolarja v nekaj minutah padla za dva pfeninga in za tri jene. Vse je kazalo, da bodo morale hitro in odločno poseči emisijske banke, da ohranijo ceno ameriške devize, vendar dolar si je počasi opomogel. Kaže, da so zlasti investicijske banke naročile kopico dolarjev, ostali borzni operaterji pa so se pridružili. Ob koncu je dolar v New Yorku kotiral 1,809 marke ali 1.309,50 lire, kar je za spoznanje več kot ob koncu prejšnjega tedna.

Kaj se bo sedaj zgodilo? Pesimisti napovedujejo za ta teden padec vrednosti ameriške devize, »saj bo trg le s težavo prebavil petkovo preobledenost«, optimisti pa menijo, da bo dolar z lahkoto ohranil vrednost 1,80 marke. Najbrž se zato obeta obdobje negotovosti v pričakovanju ukrepov ameriške administracije.

ZDA so si pričakovale izboljšanje bilance, ker so bile prepričane, da bo postopno razvrednotenje dolarja spodbudilo izvoz in zaustavilo uvoz. Nekatere rezultate je dosegla, saj kljub naraščanju primanjkljaj ni dosegel 20 milijard dolarjev kot so napovedovali pesimisti, vendar stanje vzbuja precejšnjo zaskrbljenost. Kongres je začel na primer pritiskati na administracijo, da sprejme vrsto protekcionističnih ukrepov, ki bi lahko v znatni meri zaostriili težave v trgovinskih odnosih z Japonsko in z Evropo.

Po drugi strani pa je ameriška borza reagirala dokaj pozitivno in cena vrednotic je zmerno narasla. To je odraz različnih pogledov na stvarnost: kongres skuša izkoristiti težave administracije v pričakovanju volitev, ki bodo prihodnje leto, borza pa je prepričana, da bo vlada napela vse sile, da bi rešila trgovinsko vprašanje, da bi ob volitvah ne izgubila glasov.

Kakšno pot bo ubrala administracija ni še znano, gotovo pa je vsekakor, da bo izkoristila notranje težave in bo pritisnila na zahodne partnerje ter zahtevala precejšnje ugodnosti, pri tem pa bo opozarjala na nujnost ukrepov za omejevanje uvoza. Vse to pa bo tudi nujno vplivalo na kotacijo dolarja na mednarodnem trgu.

Ob vse hitrejšem ritmu tehnološkega razvoja

Nujna skrb za strokovno rast mladih kadrov v gospodarstvu

Kdor koli sledi gospodarstvu, je lahko ugotovil, da živimo v obdobju naglega tehničnega in tehnološkega razvoja produktivnih dejavnosti. To daje slutiti, da se bomo znašli ob zaključku tega tisočletja pred novimi in sodobnejšimi metodami dela. Hitro in nujno prilagajanje gospodarstvenikov novim zahtevam tržišča zahteva po eni strani visoke investicije in nove stroje ali delovne operativne, po drugi strani pa specifično usposobljene ljudi.

V naši deželi smo v zadnjih letih opazili pri zaposlovanju več ali manj enak trend kakor v drugih predelih države. Predvsem je naglo upadlo število zaposlenih v primarnih dejavnosti, zlasti v kmetijstvu; v Trstu je sledil tudi upadanje števila zaposlenih v sekundarnih dejavnostih, tudi ker so večji industrijski obrati že dolgo časa v krizi. Del te delovne sile je bil preusmerjen v terciarne dejavnosti, ki pa danes ne morejo več zaposliti odvečne delovne sile. V naši deželi je bila dolga leta državna uprava tisti ventil, ki je omogočil zaposlovanje mladine, a tudi ta tok se je zaustavil; v Trstu je v zadnjem desetletju znatno naraslo število zaposlenih v bančnem sektorju, toda z zmanjšanjem števila jugoslovanskih turistov - kupcev doživljamo tudi na tem področju veliko krčenje delovne sile.

Tudi če bi se industrijska proizvodnja povečala, ne moremo pričakovati linearnega porasta zaposlenih. Mnoge tovarne preurejajo svoj način proiz-

vodnje, prehajajo na večjo ali manjšo robotizacijo, kar omogoča sicer povečanje proizvodnje, toda z manjšim številom visoko kvalificiranih kadrov.

Tudi deželna in državna zakonodaja, ki teži k višanju stopnje zaposlenosti, oziroma predvideva specifične prispevke za zaposlovanje mladih, daje prednost zaposlovanju strokovno usposobljenih kadrov, ki bi zasedli mesta v tehnično posodobljenih obratih. Tehnološki razvoj ni zajel samo proizvodne hale, ampak je v zadnjem desetletju prodrl tudi v pisarne. Kompjuterizacija pisarn zahteva od mladine, ki išče novo zaposlitev, specifično znanje: pred leti je bila že velika prednost, če je prosilec znal uporabljati računski ali pisalni stroj; danes spada tako znanje že v splošno izobrazbo človeka, novi uradniki morajo obvladati vsaj osnove računalništva.

Logično je, da mora tudi slovensko gospodarstvo, ki je sestavni del deželnega in državnega gospodarstva, prilagajati svoje načine dela novim zahtevam, če hoče biti kos konkurenci. Poleg tega je vedno višja strokovnost predpogoj za katerikoli razvoj.

Nova tehnologija, ki je do danes prevladala v velikih podjetjih ali pisarnah, bo v najkrajšem času prodrla tudi v majhne obrtne delavnice, v trgovine, v skladišča, itd. Vsako leto daje elektronska industrija na trg nove stroje, ki obdelujejo podatke hitreje in točneje, od tistih, ki so bili na

razpolago leto prej. Investicije postajajo zaradi tega iz leta v leto dražje in zaradi tega morajo stroji delati čim več časa. Hitrost uporabe stroja je odvisna od človeka, ki z njim upravlja, kar zahteva dodatno učenje in hitro prilagajanje.

Postavlja se vprašanje, kje dobiti take kadre. Na žalost je italijanski državni šolski sistem dokaj zastarel in se ne prilagaja zahtevam sodobnega življenja. Pri tem gre za vprašanja pomankanja sredstev, primernih in sodobnih učnih programov, ki bi morali upoštevati zahteve gospodarstva. In tako se znajdemo v začaranem krogu: tehnološki razvoj je nagel, šola ne zmore prilagajati svojih struktur današnjim potrebam.

Zaradi tega so se v zadnjih letih razbohotili raznovrstni tečaji, raznovrstne privatne šole, ki skušajo usposobiti mladino za najperspektivnejše poklice. Privatne šole se le premnogokrat prilagajajo modi in zgodi se, da so na primer računalniški operaterji ostali brez dela, ker jih je bilo preveč, primanjkujejo pa programerji ali vzdrževalci vseh elektronskih pisarniških aparatov. To je le primer, kako privatna šola lahko išče le trenutni dobiček, a ni ustvarjalec razvoja mladine.

Breme izbire izobrazbe postaja torej skoraj domena posameznika, ki si mora po lastni presoji utirati pot in zbirati specializacije. Gospodarstveni ki ugotavljajo, da primanjkuje predvsem srednje strokovno izobražen kader, ki bi moral biti računalniško »pismen«. Tak strokovnjaki bodo postali jedro sodobne pisarne, delavnice ali industrijskega obrata. Seveda to še ne pomeni, da je pridobljena izobrazba zadostna. Vsakdo, ki bo hotel obdržati svoje delovno mesto se bo moral še vedno in dodatno učiti, saj bo v nasprotnem primeru zaostal za svojimi kolegi. Rekli boste, da se je to vedno dogajalo. To je morda tudi res, vendar je bil v preteklosti razvoj počasnejši in tako je prišlo do zamenjave delovnih mest na manj boleč način.

Zaradi tega se moramo vsi skupaj zamisliti, kako doseči čimprej potrebno strokovno raven. Nihče nam ne bo nudil rešitve na krožniku, naloga celotne družbe je, da seznanja mlade s tem, kaj jih čaka, kam naj usmerijo svoja hopenja, kako naj se pripravijo za bodoče obveznosti. To je morda težko delo, ki se bo vsekakor v kratkem obrestovalo.

ODO KALAN

OPEC za višjo ceno nafte

DUNAJ — Saudska Arabija dosledno podpira politiko OPEC, vendar ne bo spreminjala svoje proizvodnje in jo prilagajala glede na povpraševanje tržišča. Tako je med drugim izjavil saudski minister za nafto Nazer reviji Midle East Economic Survey. V prejšnjih letih je država namreč dvigala ali nižala proizvodnjo glede na tržišče tako da globalna proizvodnja OPEC ni presegala dogovorjene količine.

Nazer je imel intervju z ugledno gospodarsko revijo ob koncu zasedanja držav OPEC. Na seji so sklenili, da bo delegacija organizacije v začetku prihodnjega meseca obiskala države Zaliva in zahtevala od njih stabilizacijo proizvodnje kar naj bi stabiliziralo tudi cene nafte na Tržišču. Skupna proizvodnja opec namreč

presega za 1,2 milijona sodčkov na dan dogovorjeno količino, ob višji ponudbi pa so cene jasno nižje.

Pritiski organizacije so že dosegli nekatere učinke: Kuvajt se je baje odrekel prodaji lastne nafte na prostem tržišču, Irak pa naj bi se obvezal, da ne bo več priznaval svojim boljšim klientom popusta. Tudi Iran si prizadeva, da bi v tem času iztržil za svojo nafto kar največ. Višja cena »črnega zlata« naj bi vsaj delno krila izgubo, ki je posledica padca vrednosti dolarja.

Po mnenju izvedencev pa bodo članice OPEC le s težavo vsilile tržišču ceno 20 dolarjev za sodček. Čeprav se je v zadnjem času nafta nekoliko podražila in dosegla 19 dolarjev za sodček, bo v kratkem njena cena začela padati. Povpraševanje na tržišču

ču namreč ni tolikšno, poleg tega pa so vse razvite države povečale svoje strateške rezerve in težijo k čim večji razčlenjenosti energetskih virov.

Da bi ohranila ceno nafte se je organizacija OPEC domenila, da ne bo preseгла določene proizvodnje, vendar spoštovanje »strehe« je bilo vselej problematično, saj so članice organizacije v glavnem države v razvoju, ki potrebujejo sredstva, za nekatere pa - in to je primer Irana in Iraka - je nafta glavni vir finansiranja vojnih stroškov. Saudska Arabija, ki je v prejšnjih letih tako prilagajala svojo proizvodnjo, da OPEC ni presegel dogovorjene količine, tega ne namerava več storiti. Zato je tudi vprašanje, ali bo organizaciji uspelo vsiliti tržišču višje cene, oziroma ali bo sploh uspelo obdržati sedanjo raven.

patronat INAC svetuje - patronat INAC svetuje

Kdaj imajo državljani SFRJ pravico do pokojnine v Italiji

Prejeli smo s prošnjo za objavo in obrazložitev dve pismi jugoslovanskih državljanov v zvezi z uveljavljanjem pokojninskih pravic pri italijanskem nosilcu zavarovanja INPS.

Vpr.: »Čeprav se veliko govori in piše o italijanskih pokojninah, mi celotna zadeva ni povsem jasna in bi rada vaše pojasnilo. Moj oče je bil avstro-ogrski vojak in na osnovi 30 let delovne dobe (od te je nekaj let bil zaposlen tudi pod Italijo), prejel pokojnino v Jugoslaviji. Po nekaterih govoricah se lahko dobi v Italiji dve pokojnini, in sicer vojaško in delavsko. Razlika naj bi bila v tem, da vojaško izplačajo za 10 let nazaj, delavsko pa le od predložitve prošnje. Zanima me naslednje: se mu priznava avstro-ogrski vojaški rok? In, če vložiti zahteve za delavsko pokojnino, mora prej odkupiti dobo v Italiji? Lahko upa na ugodno rešitev ali sploh ne bo nič iz tega?«

S. M.

Vpr.: »Pred dobrim letom sem odkupil 5 let prispevkov v Italiji in sedaj so mi likvidirali delež italijanske pokojnine. Vendar pa je očitno prišlo do pomote, ker mi niso izplačali deset let zaostankov, kot to dobijo vsi ostali, ampak le od vloge dalje.«

V. K.

Odg.: Možnost pridobivanja pravice do pokojnine v Italiji je zadnja tri leta na jugoslovanskem obmejnem pasu dokaj aktualna tema in vzbuja med upravičenci nebrzdane appetite. Nič hudega, saj gre za povsem zakonito uveljavljanje sorazmernega dela italijanske pokojnine po mednarodni konvenciji med Italijo in Jugoslavijo iz leta 1957. Kdor prejema samostojno delavsko pokojnino v Jugoslaviji in je kadarkoli služil vojaški rok, oziroma

bil zaposlen v Italiji, lahko vloži pokojninski zahtevek. Priložiti mora seveda zadevne listine, kot na primer vojaški list (čakalna doba za njegovo izstavitve pa je zelo dolga). Birokratski postopek v povezavi med INPS na eni SPIS na drugi strani je zaradi obilice prošenj dokaj zamuden in traja približno leto, dve. Vsi tisti skeptiki, ki so dvomili, da bodo sploh kaj dobili od italijanskega nosilca zavarovanja, so sedaj krepko spremenili svoje mnenje, saj je INPS že izplačal sorazmerni del pokojnine z zaostanki kakim 2.500 jugoslovanskim državljanom, ki so vnovčili kar čedne vsote (največ kar 36 milijonov lir).

Vprašani naših dveh bralcev nam razkrivata, da se ustvarja javno mnenje na osnovi nestrokovnega tolmačenja zakonskih norm in tako se vrinjajo tudi netočnosti, oziroma izkrivljena predstava o pokojninskih pravicah. Zato bomo kar po vrsti razčistili nastale dvome in začnimo kar s prvim dopisom.

Avstro-ogrski vojaški rok nima v Italiji nobene veljave. Redno, oziroma izredno služenje vojaščine v Italiji se brez vsakršnih časovnih omejitev priznava kot simbolična pokojninska doba vsem bivšim vojakom, ne glede na njihovo današnje državljanstvo. Za uveljavitev pokojnine po konvenciji treba razpolagati v Italiji z vsaj enim tednom delovne dobe (seveda, če so bili plačani prispevki). Zadostuje pa tudi en sam teden parificirane vojaške dobe. Nikakor pa ni mogoče uveljaviti dveh pokojnin (vojaške in delavske), ker enostavno obstaja le delavska pokojnina, ki zaobjema tudi simbolične vojaške prispevke. Kdor vloži pokojninski zahtevek po konvenciji ima pravico do dozorlih zaostankov od dneva upokojitve v Jugoslaviji, vendar ta retroaktivnost učinkuje za naj-

več 10 let nazaj. In to ne glede na dejstvo, če se italijanska pokojninska doba nanaša le na vojaščino, le na redno delovno dobo, ali pa sestoji iz ene in druge vrste zavarovalnih prispevkov. Nekoliko drugačne pa so predpostavke za tiste (tudi vdove), ki na osnovi posebnega zakona odkupijo delovno dobo v obdobju 1. julij 1920 - 28. februar 1926, ker tedaj ni še veljalo obvezno zavarovanje. Tudi ti odkupljeni prispevki so parificirani ostalim, le da imajo veljavnost in učinek od dneva predložitve zadevne prošnje. Ker razpolaga oče naše bralke z redno delovno dobo v Italiji, mu ni treba odkupovati nobenega obdobja in lahko pridobi pravico do pokojnine za 10 let nazaj. Nepomembno je namreč, če italijanska pokojninska doba znaša en teden, ali pa na primer 10 let. Ker je pripadajoči pokojninski znesek vselej enak (razlika med minimalno italijansko in jugoslovansko pokojnino). Tako smo dejansko že odgovorili tudi našemu drugemu dopisniku, ki nikakor ne bo vnovčil 10 let zaostankov, ker je pridobil pravico do pokojnine od naslednjega meseca po predložitvi prošnje za odkup obdobja 1920-26.

Ureja BORIS SIMONETA

TEČAJI ANGLEŠKEGA JEZIKA



ENGLISH
LANGUAGE
CENTRE

- TEČAJI VSEH STOPENJ S PROSTO IZBIRO URNIKOV
- STROKOVNO USPOSABLJENI ANGLEŠKI PREDAVATELJI

Podrobnejše informacije:

V TRSTU

odgovorni Paul ali Simon
Trg Ponterosso 3 - Tel.: 764598 od 16. do 20. ure

V GORICI

odgovorni Tony ali Regent
Ul. del Seminario 7 - Tel.: 0481/33740

Alpe Adria Alpe Adria Alpe Adria

VECCHIETTI & REVINI srl

Ilastnik B. KRAPEŽ & Co.

MEDNARODNO ŠPEDITERSKO PODJETJE

VAM NUDI

VSE ŠPEDITERSKE STORITVE - ZAVAROVANJA
SKLADIŠČENJA - PREKOMORSKE POŠILJKE.

ZA TEHNIČNE NASVETE IN NAJBOLJŠO IZBIRO
PREVOZA OBRNITE SE NA NAŠ TARIFNI URAD.

Trst - Ul. Trento 15 - Tel. 68.383-68.386 - Telex 460465

41

MEDNARODNI
VZORČNI
SEJEM

CRUP
Casa di Pordenone
di Udine e Pordenone

4. - 13. SEPTEMBER 1987

Urniki: ob delavnikih 16.00 - 23.00
sobota in prazniki 9.00 - 23.00

Danes začetek obeh italijanskih poklicnih nogometnih prvenstev

A liga zadnjič s šestnajstimi ekipami

V B ligi Triestina v Bergamu, Udinese doma s Tarantom

Danes se začne italijanska A in B liga, ki bosta trajali tja do prihodnjega poletja. Vsekakor bo ta turnir nekoliko različen od ostalih, saj bosta dve ekipi (Empoli v A ligi in Triestina v B ligi) penalizirani za pet točk zaradi znane afere o nedovoljenih športnih stavah, poleg tega pa je nekoliko spremenjen mehanizem izpadov in napredovanj. S prvenstvom 1988/89 bo A liga šla na 18 ekip, zato bosta še letos iz najvišje lige izpadli samo dve ekipi, iz B lige pa bodo napredovale kar štiri enajsterice. V B ligi bosta napredovali prvi dve ekipi iz vsake od obeh skupin C-1 lige, tretjeuvrščeni pa bosta odigrali dodatno srečanje za napredovanje.

V vidiku teh novosti je že pred začetkom prvenstva marsikaj znanega. Tako bo predvidoma borba pred izpadom manj nevrotična od prejšnjih let. Empoli ima z odvzemom petih točk, za A ligo, neverjetni handicap, tako da je ekipa iz Toskane prvi kandidat za izpad iz lige. Ostale »šibke« ekipa

so Cesena, Pescara, Pisa, morda Avellino, Como in Ascoli.

Zato pa se bo borba za naslov, po trditvah protagonistov samih, razvnela že s prvim kolom. Favoritov je tokrat mnogo. Razdelili bi jih kar po skupinah. V prvi so, po splošnem mnenju, tri ekipe: Napoli, Milan in Juventus. Izbira je povsem logična. Napoli je prvak, ki se je še ojačil s takimi igralci, kot sta Francini in Brazilec Careca. Milan je nakupil vse najboljše, kar je nudil nogometni trg: Gullit, Van Basten, Ancelotti ter mlada Bortolazzi ter Mussi, poleg trenerja Sacchi se

veda. Juventus pa je... Juventus. Izgubil je Platinija, zato pa dobil Magrina, De Agostinija, Bruna, Tricello, kar vseeno pomeni precejšnje ojačenje.

V drugi skupini ekip, ki se lahko borijo za napredovanje, pa so Sampdoria Mancinija in Viallija, ki pa ji ni uspelo nakupiti reprezentanta Dosse- no, Roma Bonieka in Gianninija, Verona Bertholda in Eliaerja in Inter Scifa in Altobellija.

Tržačani bodo svojo prvo tekmo prvenstva B lige odigrali v Bergamu proti enemu od glavnih favoritov za napredovanje: Atalanti. Triestina bo

igrala brez poškodovanih Gandinija in Biaginija, medtem ko bosta Papais in Cinello stopila na igrišče. Vsekakor pa bo ta Triestina »zanimiva«, saj se je odpovedala »zvezdnikom« De Falcu in Iachiniju, obenem pa mora nadoknaditi celih pet točk.

Videmčani trenerja Giacomini, ki spadajo med glavnimi favoriti za nas- kok na A ligo, pa bodo igrali doma proti šibkemu Tarantu. Tokrat ne bo stopil na igrišče »zastava« Udineseja, bivši državni reprezentant »Ciccio« Graziani.

DANAŠNJI SPORED

A liga (ob 16.00): Ascoli - Roma, Avellino - Torino, Cesena - Napoli, Fiorentina - Verona, Inter - Pescara, Juventus - Como, Pisa - Milan, Sampdoria - Empoli.

B liga (ob 16.00): Arezzo - Genoa, Atalanta - Triestina, Lecce - Bologna, Parma - Cremonese, Piacenza - Barletta, Catanzaro - Brescia, Lazio - Sambenedettese, Modena - Bari, Padova - Messina, Udinese - Taranto.

Z nastopom na trofeji Baracchi

Moser sklenil cestno kariero



TRENTO — Šestindesetdeseta izvedba trofeje Baracchi, kolesarske dirke na kronometer za dvojice, je bila letos še posebej občutna, saj je pomenila slovo Francesca Moserja, enega doslej najboljših italijanskih kolesarjev, od cestnih preizkušenj. Nekdanji večkratni državni in svetovni prvak, zmagovalac gira, rekord v enourni vožnji in osvajalet šte- tih dirk v Italiji in po svetu, bo do konca kariere poskušal še doseči nov svetovni rekord v enurni vožnji na pokritem (10. oktobra v Moskvi), nato pa, če se seveda ne bo premislil, bo kvečjemu sodeloval na dirkah v velodromih, ki so manj zahtevne in dokaj donosne.

Moser žal cestnih preizkušenj ni sklenil z zmago. Izdal ga je partner Worre, srebrna kolajna na dunajskem SP v zasledovalni vožnji, ki so mu po nekaj kilometrih posle moči in je odletel stalno vozil za Moserjevim hrbtom, ne da bi mu pomagal. Moserju se je tako izmuznila šesta zmaga na tej trofeji. Prestižno dirko sta dokaj nepričakovano osvojila manj poznana kolesarja, člana društva Carrera, Leali in Ghiretto.

VRSTNI RED

1. Leali - Ghiretto (oba It.) 2.01'04", s poprečno hitrostjo 47,874 km na uro. 2. Saronni (It.) - Piasecki (Polj.) po 33'; 3. Golz (ZRN) - Lang (Polj.) po 1'26"; 4. Gisiger - Rominger (oba Švi.) po 2'01"; 5. Moser (It.) - Worre (Dan.) po 2'17"; 6. Argentin - Pagnin (oba It.) po 2'41" itd.

Teniško prvenstvo ZDA Mats Wilander prvi finalist

FLUSHING MEADOW — Mats Wilander je prvi finalist na teniškem odprtem prvenstvu ZDA. V »švedskem« dvoboju je nekoliko nepričakovano odpravil Edberga v štirih nizih s 6:4, 3:6, 6:3, 6:4. O zmagovalcu je predvsem odločal boljši Wilanderjev drugi servis. V drugem polfinalu sta se pomerila Lendl in Connors, do zaključka redakcije pa izida nismo prejeli.

Najboljši igralci sveta, Američanka Martina Navratilova in Zahodna Nemka Steffi Graf, sta po pričakovanju finalisti ženskega turnirja. V prvem polfinalu je Navratilova, nosilka druge skupine, s 6:2, 6:2 v 53 minutah odpravila nosilko šeste skupine Sukova (ČSSR), v drugem dvoboju pa je nosilka prve skupine Grafova s 4:6, 6:2, 6:4 premagala nosilko enajste skupine McNeilovo.

Pred košarkarsko A-2 ligo

Center Chuck Alexinas okrepitev za Segafredo

GORICA — Jutri naj bi iz ZDA prispel na letališče v Ronkah novi center goriškega prvoligaškega košarkarskega kluba Segafredo. Gre za 31-letnega Chucka Alexina (210 cm), za katerega se je baje potegovalo več evropskih društev in ameriško profesionalno moštvo NBA Phoenix Suns, ki je po tragični smrti v letalski nesreči standartnega centra Nicka Vanosa iskalo nadomestitev.

Alexinas je v sezoni 1985/1986 zelo uspešno igral v Španiji z moštvom Zaragoze, lani pa je igral v NBA s peterko Golden State, ki ga je sicer decembra odpisala, zato pa je sklenil sezono spet v Španiji, tokrat v vrstah El Ferrola, kjer je igral tudi bivši član tržaškega Stefanela Otis Howard, ki bo odslej branil barve turinskega San Benedetto v A-1 ligo.

Za moštvo trenerja Maria De Sistija je Alexinas pomembna okrepitev pod košem, čeprav sta seveda pri vseh starejših bivših profesionalcih NBA vprašljivi stopnja motiviranosti in zdravstveno stanje, daljši stalež v Španiji pa je vsekakor jamstvo, da novi Američan ne bo imel težav s slogom in pravili evropske košarke.

Če bo Alexinas uresničil pričakovanja, se goriškemu A-2 ligašu obeta mnogo bolj uspešna sezona od lanske.

Danes motociklistična VN Portugalske

Z zmago Gardner že prvak

JARAMA — Današnja motociklistična VN Portugalske bo mogoče že razrešila poslednje dvome v boju za naslov svetovnega prvaka v četrtlitrskem in pollitrskem razredu, medtem ko bo v nižjih razredih povsem rutinskega značaja, saj sta Španec Martinez (80 ccm) in Italijan Gresini (125 ccm) že končna zmagovalca.

V razredu do 500 ccm so na poskusnih vožnjah vodilni na skupni lestvici izpolnili pričakovanja, vrstni red na startu je namreč takšen: 1. Mamola (ZDA - honda) 1'27'648 (133,936 km/h), 2. Gardner (Avstral. - honda) 1'27'910, 3. Lawson (ZDA - yamaha) 1'28'143. Če bo zmagal, bo Gardner že prvak.

V razredu do 250 ccm so bili bolj uspešni motorji znamke yamaha z uvrstitvami na prvih treh mestih (Garriga, Wimmer in Igoa), Italijan Reggiani na aprilu pa je bil deseti. Mang (ZRN) na hondi ostaja favorit za končno zmago.

Po Kataloniji: etapa Caroliju

BARCELONA — Italijan Daniele Caroli je zmagovallec tretje etape kakovostne kolesarske dirke po Kataloniji. Irec Kelly na skupni lestvici vodi z 10" prednosti pred Špancem Gastonom.

Dirka tris

Zmagovita kombinacija petkove dirke tris: 11 - 1 - 12. Kvota znaša 16.483.050 lir, zmagovalcev pa je 59.

Na Sredozemskih igrah toča kolajn za »azzurre«

Italijani »kot« Vzhodni Nemci

LATAKIA — »Italijani so Vzhodni Nemci Sredozemlja« Tako triumfalistično je začel novinar agencije ANSA Giorgio Svalduz svoje včerajšnje poročilo o prvem tekmovalnem dnevu na Sredozemskih igrah. Italijani so včeraj res osvojili vseh pet možnih zlatih kolajn, poleg teh pa še tri srebrne, prav tako pa je res, da sploh niso imeli konkurentov. Zato se nam zdi vsaka primerjava z Vzhodnimi Nemci vsekakor malce pretirana.

V plavanju so podelili štiri komplete kolajn. Dvojno zmago so »azzurri« slavili na 200 m prosto moški (Lamberti in Trevisan), na 400 m mešano ženske (Felotti in Pavanello) in na 100 m prsno (Minervini in Carbonari). Četrto zlato je Italiji priplavala Silvia Persi na 100 m prosto ženske.

Med vsemi je bil tehnično najboljši finale na 100 m prsno moški. Tretjeuvrščeni z evropskega prvenstva Gianni Minervini je dosegel nov državni rekord, čas 1'02'26 pa je obenem četrti najboljši dosežek vseh časov.

Peto zlato si je Italija priborila v moškem ekipnem tekmovalju v gimnastiki s telovadci Chechijem, Pretijem, Allievijem, Buccijem, Trapello in Salo. Druga je bila Španija, tretja pa Francija.

Predsednik Mednarodnega olimpijskega odbora Jan Antonio Samaranch je imel medtem včeraj tiskovno konferenco, na kateri je zelo diplomatsko obšel vprašanja o politični vsebini pozdravnega govora sirskega predsednika Asada ob



S petkovega svečanega odprtja iger

odprtju iger. Samaranch je izrazil zadovoljstvo nad prisotnostjo Albanije in je potrdil, da 17. septembra zapade rok za prijavo prošenj za nastop na olimpijskih igrah, pa čeprav je Severna Koreja zaprosila za odložitev tega termina.

Na košarkarskem turnirju Del Negro

Jadranovci v finalu

Jadran - SGT Tecnoluce 95:74 (50:42)

JADRAN: Starc 20, Corsi 2, Persi, Daneu 21, Paulina 5, Čuk 15, Rauber 20, Sostič, Stoka 12.

Danes jutraj bodo Jadranovi košarkarji z ekipo Basket Ravenna igrali v finalu za 1. mesto na turnirju Del Negro. Sinoči so kljub nihanju v igri premagali tržaškega tretjeligaša Tecnoluce. Jadranovci so bili stalno v vodstvu, razen kot v 5. min., ko je Tecnoluce povedel 8:7. Trener Brumen je preizkusil razne peterke in na igrišče so stopili skoraj vsi igralci.

IZJAVI PO TEKMI

Marko Ban (še poškodovan) »Pozna se, da prihajamo iz pripravljalnega obdobja v obdobje uigravanja. Zaradi tega je prišlo v igri do napak in zastojev. Mislim, da je bil nasprotnik pre slab, da bi lahko bila tekma dober pokazatelj forme.«

Peter Brumen: »V zadnjem tednu smo odigrali štiri tekme, zaradi česar

je prišlo tokrat do rahlega padca v koncentraciji. Ta teden nas čaka ciklus težjih tekem, tako da jih bomo pred prvenstvom odigrali 20«. **Današnji spored:** 9.30 za 3. mesto: Latte Carso - Tecnoluce: 11.00 za 1. mesto: Jadran - Ravenna.

V petek je Jadran v okviru turnirja Alpe Jadran s 97:91 premagal Virtusa iz Padova, jutri pa bodo plavi v prijateljski tekmi igrali z moštvom ABC Merkur iz Gradca. Tekma bo v dolinski telovadnici s pričetkom ob 18.30. (mk)

Turnir Adriaimpex

Sinočnja izida košarkarskega turnirja »Bor Adriaimpex« za kadete: Slovan - Stefanel 109:51 (47:32); Bor Adriaimpex - Cow Boys Brescia 120:98 (51:43).

DANAŠNJI SPORED (na 1. maju v Trstu): 9.15 za 3. mesto: Stefanel - Cow Boys; 11.00 za 1. mesto: Bor Adriaimpex - Slovan.

Atletika: Ravbarjev memorial v Trstu

Množično in kakovostno

Za včerajšnji tradicionalni atletski miting za Ravbarjev memorial v prirediteljskega društva CUS je treba reči, da je na njem nastopilo zelo številno in kvalitetno zastopstvo atletov iz vse naše dežele, Slovenije, Hrvaške in iz Poljske (Wroclav).

Razen nekaterih lažje poškodovanih (Sedmak, Možina), ki nastopa niso tvegali, so se tekmovalnja udeležili tudi vsi atleti Bora Infordate, ki kaj pomenijo. Dosegli so solidne rezultate.

MOŠKI

200 m: 1. Knapič (Mladost Zagreb) 21'2, Gustinčič (Bor Infordata) 24'1; **400 m ovire:** 1. Božiček (Kladivar Celje) 52'8; **110 m ovire:** 1. Kolar (Olimpija Ljubljana) 14", Škabar (Bor Infordata) 15'6; **kopje:** 1. Adamus (Wroclav) 74,78 m, G. Sedmak 58 m, Oberdan 50,14 m (oba Bor Infordata).

ŽENSKE

200 m: 1. Navroztka (Wroclav) 24'2; **100 m ovire:** 1. Bukovec (Olimpija Ljubljana) 13'6; **3000 m:** 1. Kampuš (Kladivar Celje) 9'39"; **disk:** 1. Siprak (Wroclav) 55,78 m, I. Tavčar (CUS)

42,78 m; daljina: 1. Navroztka (Wroclav) 5,59 m; Kermec (Bor Infordata) 4,83 m; **400 ovire:** 1. S. Antoni (Ancona) 1'01'9. (I. P.)

Odbojka: pokal prijateljstva

Na Reko pojde Sokol Indules

Zamejsko žensko odbojko bodo na Pokalu prijateljstva, ki bo prihodnje nedeljo na Reki, poleg združene ekipe Meblo zastopale še igralke Sokola Indules. V finalni kvalifikacijski tekmi so sinoči v nabrežinski telovadnici s 3:1 (15:11, 11:15, 15:6, 15:4) premagale Kontovel Electronic Shop.

SOKOL INDULES: Visentin, Škerk, Foraus, Ukmar, T. in L. Masten, Žbogar, Pertot, Radetič, Venier, Ušaj.

KONTOVEL ES: Conestabo, Maver, Daneu, Paulina, Janežič, Hrovatin, Černjava, Štoka, Legiša. (iv)

Mednarodni ženski odbojcarski turnir na Madžarskem

Kljub porazoma Meblo zadovoljilo

Igralke združene ekipe Meblo so v prvem dnevu mednarodnega odbojcarskega turnirja v Szekesfehervarju na Madžarskem doživele dva poraza, kljub temu pa z igro niso razočarale. Ta turnir je namreč prvi resnejši test za našo ekipo in včeraj sta na drugi strani mreže stala objektivno močnejša nasprotnika. Proti obema, še posebej proti Zahodnim Nemkam iz Straubinga, so se naša dekleta srčno borila, pokazala nekaj lepih kombinacij tako, da smo z njihovim nastopom lahko povsem zadovoljni. Največja slabost naše ekipe je bila v sprejemu servisa, čemur bo treba v bodoče posvetiti še precej vadbe. Ta element je v veliki meri vplival na to, da so dobivale nasprotnice točke v serijah, s čimer je bila naloga naših deklet precej težja. Morda so naše igralke v prvi tekmi preveč spoštovale nasprotnika, ki igra eno vidnejši vlog v madžarskem državnem prvenstvu. Zato so v začetku zaigrale dokaj nesproščeno, kar se je poznalo tudi pri rezultatu. Nasprotnice so namreč z veliko lahkoto osvojile prva dva niza, predvsem na račun sprejema servisa. Tudi servisov so naše igralke zgrešile preveč, poleg tega pa tudi niso bili dovolj močni, kar je nalogo nasprotnicam precej olajšalo. Šele v tretjem nizu je Meblo zaigralo bolj sproščeno, uspevale so tudi nekatere hitre kombinacije na mreži, tako, da smo gledali precej lepo odbojko. Izid je bil stalno izenačen, do same končnice, ko so naše igralke povedle s 14:12, takrat pa so

zamudile priložnost za delni uspeh, kar so vseže izkoristile nasprotnice ter zmagale.

V drugi tekmi so naše igralke verjetno pripravile veliko priložnost za zmago. Potem ko so v prvem setu po skoraj polurnem boju prepustile set nasprotnicam, so v drugem brez težav zmagale. Situacija v tretjem setu se je ponovno v celoti spremenila in nasprotnice so v glavnem zaradi slabega sprejema servisov povedle z 11:3. Takrat pa so se naše igralke zbrale in z izvrstnim slogom nadoknadile zaostanek, ujele nasprotnice pri 14 in zaslu- ženo zmagale. Tudi v četrtem setu smo gledali zelo izenačeno borbo, a v končnici so naše igralke napravile preveč napak in v bistvu s tem pripravile tekmo. Zadnji set je bil s tehničnega vidika najslabši. Nasprotniki so z ostrimi servisi spravili naše igralke v hude težave, in poraz je bil neizbežen.

Včerajšnji izidi: Straubing - Gutramsdorf 3:1 (15:12, 15:11, 11:15, 15:12), Volan - Meblo 3:0 (15:4, 15:2, 16:14), Volan - Gutramsdorf 3:1 (15:3, 15:5, 11:15, 15:1), Meblo - Straubing 2:3 (9:15, 15:6, 16:14, 11:15, 8:15).

Današnji spored: Meblo - Gutramsdorf, Volan - Straubing.

Danes se bo Meblo pomerilo z avstrijskim Gutramsdorfom, ki je, kot Meblo, včeraj doživel dva poraza. So- deč po prikazani igri bi morala biti tekma dokaj izenačena, morda ima nekaj več možnosti za zmago avstrijska ekipa, ki je pokalna prvakinja svoje države.

RADO GRUDEN

Ob odprtju Kulturno-športnega središča Danica

Odbojkarji Vala prvi

Odbojcarska združena ekipa Vala iz Štandreja je zmagala na turnirju, ki so ga na Vrhu pripravili v okviru pobud ob odprtju Kulturno-športnega središča Danica. Valovci so namreč, brez večjih težav, najprej odpravili goriško Olympio, v odločilnem srečanju pa še ekipo CUS iz Trsta.

V B skupini odbojcarskega turnirja pa je domača šesterka zmagala nad Našim praporom/Valom in Sočo.

Kar zadeva petkovega večera, velja povedati, da se je ob betonski ploščadi zbralo veliko odbojcarskih ljubiteljev, ki so prisostvovali kakovostnim predstavam, predvsem kar zadeva srečanja med Valom in Cusom, ki je bilo izredno napeto in borbeno.

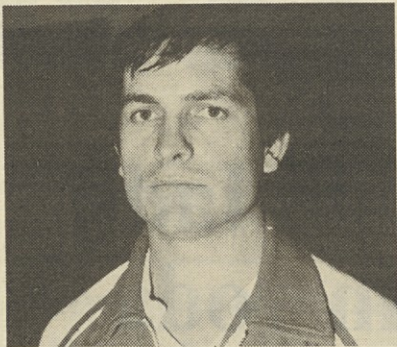
Izidi A skupine

CUS-OLYMPIA 2:0 (15:1, 15:9), VAL-OLYMPIA 2:0 (15:12, 15:3), VAL-CUS 2:1 (15:11, 15:17, 17:15).

VAL: Lavrenčič, Petejan, Plesničar, Allesch, Devetak, Stančič, Prinčič, Mučič, Vogrič, Branjnik.

OLYMPIA: S., I. in M. Cotič, Dornik, Marassi, Terpin, Sfiligoj, Spacapan, Komjanc.

KONČNA LESTVICA: 1. Val, 2. CUS, 3. Olympia.



Ivan Plesničar (Val)

Izidi B skupine

VRH-NAŠ PRAPOR/VAL 2:0 (15:5, 16:14), VRH-SOČA 2:0 (15:5, 15:8).

SOČA-NAŠ PRAPOR/VAL 2:1 (10:15, 15:9, 15:8).

KONČNA LESTVICA: 1. Vrh, 2. Soča, 3. Naš prapor/Val.

Turnir v miniodbojki za Pokal Mitja Čuk

Hvalevredna pobuda

V četrtek popoldne je Športno združenje Sloga priredilo v sodelovanju s Skladom Mitja Čuk turnir v miniodbojki za Pokal Mitja Čuk.

Turnirja so se udeležile štiri Slogine in dve Kontovelovi ekipi, ki so se v pravem športnem duhu pomerile med seboj. Turnir je osvojila Sloga A pred Slogo B in Kontovelom A, četrto mesto je osvojila Sloga C, peto Kontovel B in šesto Sloga C.

Postave nastopajočih ekip:

SLOGA A: Mojca Milič, Sara Perini, Daniela Ciochi.

SLOGA B: Ksenija Stopar, Milena Kovačič, Barbara Toros, Valentina Ferluca.

KONTOVEL: Vihra Tence, Ivana Colja, Elena Lorenzutti, Tatiana Tensi.

SLOGA C: Marko Metlika, Ingrid Sulli, Katja Živec.

KONTOVEL B: Selenia Umek, Elia-na Doglia, Tanja Emili.

SLOGA C: Katja Omari, Elena Palčič, Aleks Prašelj.

Nagrajevanju turnirja je prisostvovala članica odbora Sklada Mitja Čuk

Dorica Žagar-Filipčič, ki je vsem nastopajočim spregovorila o namenu in pomenu Sklada Mitja Čuk ter jim s preprostimi in čisto vsem razumljivimi besedami predstavila življenje prizadetih otrok. Povedala jim je, kdo so prizadeti otroci in zakaj so drugačni od njih. Seznanila jih je s težavami, ki jih ti otroci imajo, saj jih družba večkrat odklanja, namesto da bi jih sprejela medse. Istočasno pa jim je tudi razložila, da so, kljub svoji drugačnosti, otroci kot vsi ostali, ki se prav tako kot ostali radi pogovarjajo in igrajo. Obenem se je Dorica Žagar-Filipčič tudi javno zahvalila Športnemu združenju Sloga, ki s propagandnega vidika veliko pripomore k uveljavitvi sklada, saj njena najboljša mladinska ženska ekipa nastopa z imenom Sloga Sklad Mitja Čuk in tako redno opozarja širšo javnost na obstoj te naše dobrodelne organizacije. Nato je gospa Dorica Žagar-Filipčič podelila zmagovalcu turnirja pokal Mitja Čuk.

(Inka)

Od jutri do četrтка

Sloga v BiH

Prvi dve ženski odbojcarski Slogini ekipi, torej tisti, ki sta v prejšnjem prvenstvu nastopali pod pokroviteljstvom podjetja Koimpex, bosta od jutri do četrтка gostovali v Sarajevu.

Igralke ter trenerja prof. Ivan Peterlin in Peter De Walderstein si bodo seveda ogledali vse znamenitosti glavnega mesta Bosne in Hercegovine, ekipi pa bosta tudi odigrali nekaj tekem z vrstnicami klubov Igman, Famos in Bosna.

O poteku te kratke turneje Sloga Coimpex bomo še poročali. (Inka)

Skirolke: Grmada danes v Pinerolu

Danes se bo ŠD Grmada udeležilo z osmimi pretavniki tekmovalja Gran fondo v Pinerolu (Turin).

Društvo bo prisotno v treh kategorijah, in sicer v kategoriji cicibanov in cicibank, kateri bodo pretekli 3.700 m in v kategoriji mlajših začetnikov (10.000 m). Naši tekmovalci so odpotovali že včeraj. (E. Iori)

Nogomet: deželni pokal

Danes zaposleni Vesna in Gaja

Kriška Vesna in padriško-gropajska Gaja bosta danes popoldne (ob 16.30) zaposleni v tekamah za deželni pokal.

Vesna se bo v Križu pomerila proti poprečni Chiarboli in bo skušala pred domačimi gledalci popraviti slab vtis, ki ga je zapustila po prvi tekmi, ko je z gladiem 0:3 izgubila v gosteh proti ekipi Zaule Rabuiese.

Težja naloga čaka Kozinove varovance, ki bodo tudi poskušali pozabiti na blede predstavo proti ekipi Campanelle (s katero so se doma razšli pri neodločenem izidu 1:1 in niso pokazali potrebne požrtvovalnosti in zagrizenosti), a se bodo pri Sv. Alojziju srečali s San Luigijem, ki sodi med najmočnejše ekipe druge amaterske lige. Trener Kozina želi, da bi ekipa zapustila čim boljši vtis. Zato zahteva od svojih varovancev, da se nekoliko bolj potrudijo, saj bodo lahko samo tako v celoti razvili svoje sposobnosti in na igrišču pokazali, česa so zares zmožni.

(WK)

Končala se je prva izvedba Pokala Primorja z zaslužen zmagom trebenskega Primorca

Proseški turnir v znamenju velikih presenečenj

V petek se je s finalno tekmo Primorec - San Marco končala prva izvedba Pokala Primorja. Po tekmi je bilo nagrajevanje, ki je bilo res bogato s številnimi pokali in raznovrstnimi nagradami, ki so jih prispevale razne domače tvrdke.

Na prvo mesto se je, kot znano, uvrstil trebenski Primorec, ki je tako dobitnik 1. Pokala Primorja. Lepe pokale so dobile tudi vse ostale nastopajoče ekipe. Poleg tega so prejeli Brežani disciplinski pokal zaradi najbolj korektnega obnašanja na igrišču. S pla-ketami so organizatorji nagradili še najboljšega igralca na turnirju (ki je bil Sannini od San Marca), najboljšega vratarja (Perossa - San Nazario), najboljšega strelca (Volo - San Marco), najstarejšega (Tomizza - San Nazario) in najmlajšega igralca (Marjan Kalc - Zarja). Posebne nagrade so podelili celo najnesrečnejšemu igralcu (Ridolfi - San Marco, ki se je ponesrečil prav med finalno tekmo), kapetanoma in trenerjema ekip, ki sta se uvrstili v

finale ter sodniku in stranskima sodnikoma finalne tekme.

Na koncu še kratek obračun 1. Pokala Primorja. Turnir se je odvijal v času predprvenstvenih priprav, tako da je prišlo do razlik predvsem glede fizične kondicije posameznih enajsteric. Iz tega vidika si lahko morda razlagamo (a ne povsem) številna presenečenja, do katerih je prišlo v teku turnirja. V ospredje so namreč kmalu prišle ekipe iz 3. am. lige, ki so po vrsti izločile vse enajsterice iz 2. (razen San Nazaria) in iz 1. amaterske lige (Primorje). Če ni torej končna razvrstitev odražala realnega razmerja moči, so po drugi strani lahko navijači od blizu preverili spremembe, do katerih je prišlo domala pri vsaki ekipi. Prav navijači so se v precejšnjem številu zbirali okrog proseškega igrišča (največ jih je bilo na otvoritveni tekmi med Zarjo in Bregom) in pripomogli k uspehu turnirja, ki je bil tudi z organizacijskega vidika brezhiben, tako da verjetno lahko pričakujemo drugo leto drugo izvedbo Pokala Primorja.

(WALTER KOREN)



Posnetek je iz uvodnega srečanja turnirja na Proseku med Zarjo in Bregom

Nogometaši doberdobske Mladosti se pripravljajo na prvenstvo 3. amaterske lige

D. Gergolet: »Naš namen je predvsem sestaviti homogeno ekipo«

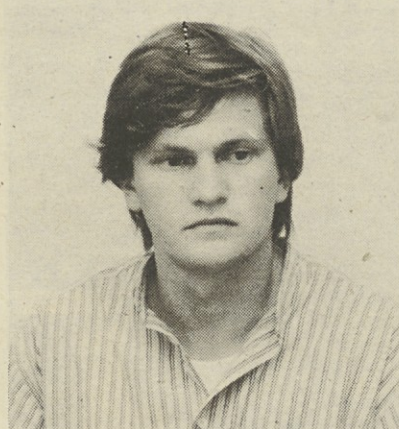
Takoj po velikošmarnih praznikih so nogometaši doberdobske Mladosti začeli s pripravami na novo sezono. Pod vodstvom novega trenerja Peršolje so vadili dobra tva tedna na kraškem igrišču, nakar so se udeležili dvodnevnega turnirja v Mirnu, kjer so igrali s spremenljivo srečo.

V času, ki nas loči do začetka prvenstva, bodo Doberdobci nadaljevali z intenzivnimi treningi in se udeležili nekaterih turnirjev in prijateljskih tekem. Kakšni pa so izgledi v novi sezoni? O tem smo se pogovarjali s predsednikom Mladosti Dariom Gergoletom.

Najprej vprašanje, ki zanima predvsem doberdobske navijače. Kakšne so novosti v ekipi?

»Novosti je več. Prva zadeva trenerja, ki bo 38-letni Miroslav Peršolja, ki je svojo nogometno pot sklenil pri Mariboru. Z njegovim prihodom upamo, da bomo opravili kakovostni skok tudi s tehničnega vidika, saj gre za človeka, ki je več sezon igral v višjih jugoslovanskih ligah. Že po prvem sti-

ku, so se igralci dobro ujeli z novih trenerjem in upam, da se bo tako tudi nadaljevalo. Trenutno pa imamo še nekaj težav, ki zadevajo trenerjevo prisotnost na klopi med prvenstvenimi tekmami. Tudi kar zadeva igralce, je precej novosti, saj imamo letos kar šest novih nogometašev. Po nekajletnemu nastopanju v vrstah Sovodenj, se je k matičnemu društvu vrnil vratar Sandi Gergolet. Vedno iz sovodenjskih vrst, čeprav je njegovo matično društvo goriški Audax, smo dobili Marka Černigoja. Za ekipo pa bodo letos igrali še Massimiliano Argentin (do lanskega leta je igral v mladinskih vrstah Monfalconeja), Zdravko Černic (Itala San Marco iz Gradišča), Claudio Lavrenčič in Marco Zampa (oba Ronchi). Kot posebno »novost« pa bi omenil vrnitev Karla Ferfolje, ki je lani igral le zadnja srečanja. Na žalost pa bomo v tej sezoni igrali brez pomembnega igralca na sredini igrišča. Zaradi poškodbe se je namreč Edi Gergolet moral odpovedati prvenstvu.«



Prihod šestih igralcev, od katerih je precej mladih, bo brez dvoma zahtevalo določen čas, preden bo prišlo do prave uigranosti, kar se bo verjetno odražalo tudi v samih rezultatih?

»O tem ni nobenega dvoma, saj smo verjetno najmlajša ekipa prvenstva.

Novi prihodi in srednja starost igralcev pa nas niti najmanj ne motita, obratno. S trenerjem smo namreč že začrtali program dela, ki bo zahteval 2-3 leta truda s strani vseh. Naš namen je predvsem ta, da bomo pri vseh igralcih zvišali tehnično raven, mladim pa nudili dobro nogometno osnovo za nadaljnje uspehe. Le tako bomo lahko opravili tisti kakovostni skok, ki si ga vsi želimo.«

Na koncu še vprašanje, ki zadeva bližnje prvenstvo. Računate na uvrstitve med prvimi?

»Kot sem že omenil, letos nimamo posebnih ambicij, saj smo komaj začeli ciklus dela, ki bo zahteval precej časa, preden bodo vidni prvi rezultati. Zato je povsem neumestljeno računati, da bomo naskakovali na prva mesta in se borili za napredovanje. Naš namen je predvsem ta, da bomo ustvarili homogeno ekipo, ki bo predvajala zanimivo igro. O kakovostnih rezultatih pa bomo govorili v naslednjih sezonah.«

RUDI PAVŠIČ

V organizaciji ŠD Sokol

V soboto in nedeljo druga izvedba košarkarskega maratona

Po lanskem uspehu, ki ga je turnir »24 ur košarke« žel med publiko in igralci samimi, prireja ŠD Sokol dne 19. in 20. t. m. drugi tovrstni košarkarski maraton s pričetkom v soboto ob 18.00 uri.

Na letošnjem turnirju bodo nastopali košarkarji vseh zamejskih društev ter igralci Kraškega zidarja iz Sežane.

Košarkarji bodo v soboto sestavili 2 skupini po 30 igralcev, ki se bosta nato razdelili na 4 ekipe. Vsaka ekipa bo igrala izmenično po eno uro.

V nedeljo se bodo od 13.00 do 14.00 ure pomerili dečki vseh zamejskih društev. Po končanem turnirju pa bo ob 20.00 uri nastopila priljubljena kabaretska skupina Karst brothers.

Za to prilžnost so na Sokolovo igrišče vladno vabljeni vsi ljubitelji in neljubitelji športa, za igralce in vse prisotne pa bo poskrbljeno za okrepčilo.

obvestila - obvestila - obvestila

ŠD POLET obvešča, da se bo začetniški kotalkarski tečaj pričel jutri, 14. t. m. ob 16. uri. Vpisovanje poteka vsak dan v baru na kotalkališču od 18. do 20. ure.

ZSSDI obvešča, da bo jutri, 14. t. m., urad ZSSDI v popoldanski urah zaprt.

ŠD SOKOL - ODBOJKARSKA SEKCIJA sporoča, da bo letos organizirala tečaj v miniodbojki in za začetnice (letnik 1973 in mlajše). Za informacije in vpisovanje: trgovina Aleksandra, Nabrežna Center 142.

ŠD PRIMORJE obvešča vse dečke, rojene od leta 1975 do 1980, ki bi radi igrali nogomet pri ŠD Primorje, da so treningi ob ponedeljkih, središčih in petkih od 17. do 19. ure na igrišču. Informacije na tel. št. 225945 v večernih urah.

ŠD SOKOL obvešča, da bo prvi trening v košarki za letnike 1973, 74 in 75 jutri, 14. t. m., ob 16. uri na odprtem igrišču Sokola.

ŠD ZARJA vabi vse dečke, rojene od leta 1975 do 1980, ki bi radi igrali nogomet pri ŠD Zarja, naj se za podrobnejše informacije zgledajo pri trenerju Mirjanu Žagarju na tel. št. 226483 vsak dan od 19. do 21. ure. Vabljeni!

ODBOJKARSKO DRUŠTVO BOR obvešča, da je začasn timer treningov miniodbojke za začetnice (letniki 1976, 1977, 1978) v Borovem športnem centru

na »1. maju« ob ponedeljkih in središčih od 17.30 do 19.00 in ob četrtek od 15.30 do 17.00. Vpis na treningu.

ROKOM. ODEK ŠK KRAS - TRIMAC obvešča, da so treningi prve ekipe ob ponedeljkih, središčih in petkih od 19. do 21. ure v športno-kulturnem centru v Zgoniku.

KK BOR obvešča, da bo zbor in trening druge članske ekipe (1. divizija) v petek, 18. t. m., ob 21.30 na stadionu »1. maj«.

PREŽIVITE RAZBURLJIV VEČER NA HIPODROMU MONTEBELLO



nocoj ob 20.45

Cremcaffè
PRIMO ROVIS

NUDI PRAVIM LJUBITELJEM KAVE

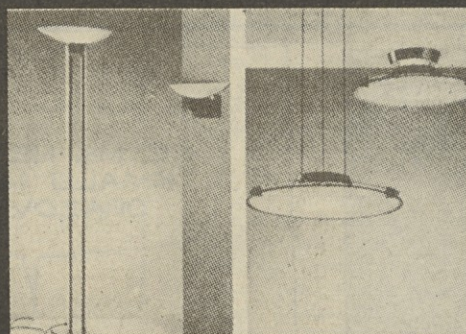
1. bogato izbiro najboljših kave
2. kakovostno kavo po najugodnejši ceni
3. dnevno sveže praženo in surovo kavo

Pražena kava, ki jo hranite v zmrzovalniku ostane sveža kot na dan praženja

SKODELICA KAVE 500 LIR

Kavne mešanice CREMCAFFÈ so vam na razpolago v degustaciji na Trgu Goldoni št. 10 ter v vseh trgovinah, supermarketih in kavarnah

Okusno opremiti stanovanje je enostavno, kadar kupuješ pri



Kristall Sirca

Vedno svetuje najbolje in nudi široko izbiro kristala, porcelana, kuhinjskih artiklov, daril in lestenecv

POPOLNI POROČNI SEZNAMI

TRST - Stara istrska cesta 2 (nasproti stadiona)

Naročnina: mesečna 13.000 lir - celoletna 156.000 lir; v SFRJ številka 200 - din, naročnina za zasebne mesečno 2.000 - din, trimesečno 5.000 - din, letno 20.000 - din, upokojenci mesečno 1.500 - din, trimesečno 3.750 - din, letno 15.000 - din. Za organizacije in podjetja mesečno 3.000 - din, letno 30.000 - din, nedeljski letno 4.000 - din.

Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska, Trst 13512348

Za SFRJ - žiro račun 51420-603-31593
ADIT 61000 Ljubljana
Kardeljeva 8/II. nad. - telefon 223023

Oglaš - Ob delavnikih trgovski 1 modul (šir. 1 st. viš. 23 mm) 50.000 lir. Finančni in legalni oglaš 3.350 lir za mm višine v širini enega stolpca. Mali oglaš 650 lir beseda. Ob praznikih povišek 20%. IVA 18%. Osmrtice, zahvale in sožalja po formatu. Oglaš iz dežele Furlanije-Juljske krajine se naročajo pri oglašnem oddelku PUBLIEST - Trst, Ul. Montecchi 6 - tel. 775275, tix 460270 EST I, iz vseh drugih dežel v Italiji pri podružnicah SPI.

primorski dnevnik

13. septembra 1987

TRST - Ul. Montecchi 6 - PP 559
Tel. (040) 764832 (4 linije) - Tix 460270
GORICA - Drevored 24 maggio 1
Tel. (0481) 83382 - 85723
CEDAD - Stretta De Rubels 20
Tel. (0432) 731190

Odgovorni urednik Bogumil Samsa

Izdaja
in tiska

ZTT
Trst

FIEG

Član italijanske
zveze časopisnih
založnikov FIEG

Medtem ko pričakujejo prihod novih vojaških enot

Eksplzivna prisotnost 57 vojnih ladij na območju nemirnih zalivskih voda

RIM — Na širšem območju Perzijskega in Omanskega zaliva trenutno stacionira kar 57 vojnih ladij ZDA, Francije, Velike Britanije in Sovjetske zveze; to največje mirnodobno brodovje po drugi svetovni vojni pa bo v prihodnjih dneh z novimi prihodi naraslo na 90 enot. V te številke niso vštete enote vojskujočih se držav, Irana in Iraka, prav tako ne sile arabskih zalivskih držav.

Največje brodovje so v ta del sveta poslale ZDA, in sicer 27 enot v treh eskadrah. Prvo in glavno bližnjevzhodno eskadro pod poveljstvom admiralske ladje La Salle sestavlja 11 enot. V njej so nosilka helikopterjev Guadalcanal, raketna križarka Standley, raketne fregate Rentz, Kalkring in Hawes, raketni rušilec Kidd, fregati Flatley in Jarrett, križarka Reeves in izkrcevalna ladja Raleigh.

Drugi eskadri devetih ladij poveljuje letalonosilka Ranger. V tej skupini je raketna križarka Gridley, rušilec Young, raketna fregata Schofield, raketni rušilec Buchanan, fregati Holt in Peary, tanker Wichita in ladja za oskrbovanje s strelivom Shasta.

Admiralska ladja tretje eskadre je bojna ladja Missouri, ki je s svojimi 58.000 tonami največja vojna ladja na svetu. Zgrajena je bila leta 1944, a so jo v zadnjem obdobju modernizirali, da ima poleg treh stolpov z devetimi topovi kalibra 406 milimetrov še raketne Cruise, netržajne topove, protiletalske rakete, protiraketne sisteme in najsodobnejšo elektronsko opremo, tako da jo uvrščajo med najbolj ofenzivne površinske vojne ladje. V tej eskadri so še raketni križarki Bunker Hill in Long Beach, raketni rušilec Hoel, raketna fregata Curtis, rušilec Leftwich in tanker Kansas City.

V prihodnjih dneh se bo ameriške-mu brodovju pridružilo še 11 enot, med katerimi tudi pet minolovcev.

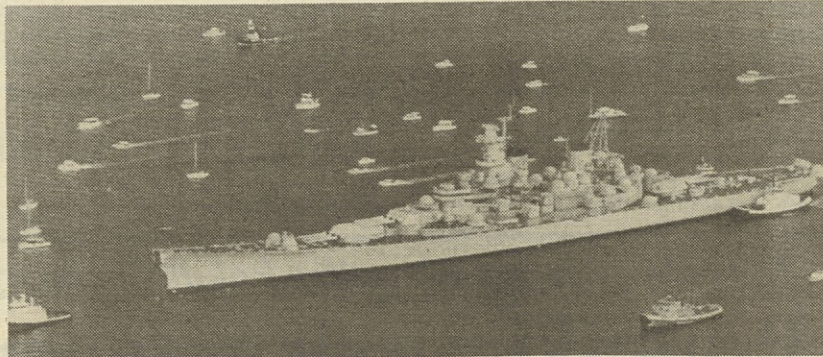
Francija je v te nemirne vode poslala letalonosilko Clemenceau, dve raketni fregati Dunquesne in Suffren, tanker La Meuse ter minolovce Cantho, Garigliano in Vinh Long z oskrbovalno in pomožno ladjo Le Loire. Poleg teh ima Francija v tem delu sveta korveto Georges Leygues, eskortne ladje Protet, Comandant Bory in Doudart-De-Lagree. Prav te enote so zadolžene za spremstvo francoskim trgovskim ladjam in tankerjem, ki plujejo v Zaliv.

Velika Britanija je imela še pred sedanjem krizo na tem območju svoje brodovje, v katerem sta dve fregati, Active in Cardiff, križarka Broadsword in pomožna ladja Orangeleaf. Fregati sta zadolženi za spremstvo britanskih ladij do Bahraina. Prihodnji teden pa bodo v Zaliv prispeli še minolovci Brocklesby, Bicester, Horworth in Brecon.

Glede števila sovjetskih vojnih ladij so mnenja deljena. Glasilo sovjetske armade Krasnaja zvezda je priznala, da občasno zaplujejo proti Zalivu posamezne enote sovjetskega brodovja z Indijskega oceana. Ameriški viri pa navajajo, da so na tem območju stalno prisotni dve fregati in trije minolovci.

Prihodnji teden bo proti Zalivu odplula italijanska eskadra s tremi raketnimi fregatami razreda Maestrale in tremi lovci na mine razreda Lerici z oskrbovalno ladjo Vesuvio in pomožni fregatami razreda Maestrale in Anteo. Skupaj bo Italija poslala več kot tisoč mož in sedem helikopterjev.

Nizozemska bo v Zaliv poslala minolovca Maasluus in Hellezoetsluus, Belgija pa še razpravlja o svoji eskadri.



Arhivski posnetek bojne ladje Missouri

Inflacija v svetu: Italija se drži Jugoslavija pa je v hudih škripcih

RIM — Italija je na sedmem mestu med zahodnimi industrijskimi državami, kjer je bila v prvem letošnjem trimesečju inflacija največja. Podatki Mednarodnega denarnega sklada kažejo, da prva v tem pogledu Nova Zelandija s porastom inflacijske stopnje za 16,3 odstotka v primerjavi z ustreznim obdobjem lanskega leta, sledile pa so ji po vrsti: Islandija z narastom za 13,4 odstotka, Norveška z 10 odst., Avstralija z 9,8 odst., Španija s 6,1 odst., Danska s 4,9 odst., Italija s 4,3 odst., pa še Kanada (4 odst.), Velika Britanija (3,9), Finska (3,7), Švedska (3,5), Irska (3,4), Francija (3,2), Združene države Amerike (2,2), Belgija (1,1), Švica (0,9) in Avstrija (0,3).

Zadnja štiri mesta na seznamu enaindvajsetih držav, ki ga je pripravil MDS, zasedajo države, v katerih se je inflacija med začetkom januarja in koncem marca letos zmanjšala v primeri s prvimi tremi meseci lanskega leta: tako je bila v Zvezni republiki Nemčiji za 0,5 odstotka manjša kot v pr-

vem lanskem trimesečju, v Luksemburgu za 0,6 odstotka, a na Japonskem in Nizozemskem za 1,2 odstotka.

Podatki o gibanju cen na drobno oziroma življenjskih stroškov v državah izven tako imenovanega »kluba industrializiranih«, ki pa ne sodijo v nerazvite države, so na žalost pomanjkljivi, ker marsikateri pristojni organizem ni posredoval ob pravem času Mednarodnemu denarnemu skladu zadevnih števil. Drži vsekakor, da je med njimi prednjačila v prvih treh mesecih tega leta Jugoslavija s porastom inflacije kar za 103,4 odstotka, njej pa so sledile Argentina z 98,3 odst., Urugvaj s 68,5 odst., Peru s 66,6 odst. in Brazilija z 62,1 odstotka. Za druge južnoameriške in za večino srednjeameriških držav nimamo podatkov ne o letošnji in niti ne o lanski inflaciji, ampak na primer za Nikaragvo samo o letu 1985: tedaj je celoletna inflacija znašala 45 odstotkov.

Živahna Hamedovičeva rimska noč

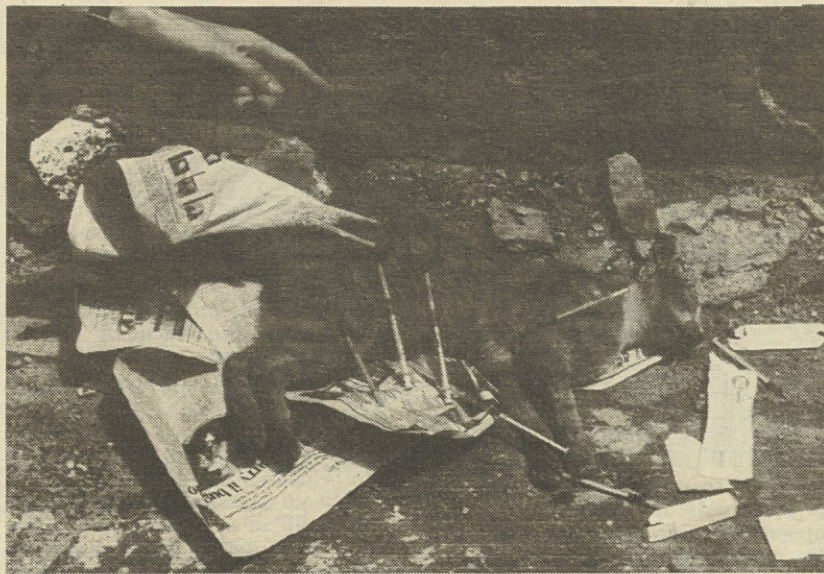
RIM — Johnny lo Zingaro in Joe Codino sta bila verjetno njegova idola, očitno pa ni bil sposoben, da bi ju posnemal. 36-letni jugoslovanski državljani Serbo Hamedović je prejšnjo noč dal operativnemu oddelku rimske policije kar precej preglavic.

Vse skupaj se je pričelo okrog 23. ure, ko je Hamedović okradel voznika rdečega renaulta 5, medtem ko je mož čakal na semaforu. Plen očitno ni bil obilen, saj je mož akcijo kmalu zatem ponovil na račun para v nekem parkiranem avtomobilu v Ulici Appia Antica. Kasneje je mož v bližnji Ulici Erode Attico prisilil žensko, da mu je izročila denarnico in ji je hotel slediti v stanovanje z namenom, da jo posili.

Medtem pa so policija in karabinjerji na poziv okradenih začeli široko akcijo, ki je kmalu zatem pripeljala do aretacije Serba Hamedoviča. Mož se je sicer temu upiral s strelnim orožjem, ko pa je bila premoč sil javnega reda očitna, se je le predal.

Preiskovalci sedaj raziskujejo možnost, da je prav aretirani Hamedović izvedel več podobnih podvigov, saj so v zadnjih tednih zabeležili večje število podobnih napadov. Vsi so napadalca opisovali kot visokega, bradatega moškega, starega okrog 30 let, kar na las ustreza fizičnemu opisu Hamedoviča.

Ko na Milan leže mrak ...



MILAN — »Kdor zapusti žival, je zver!«, trdi eden od najlepših televizijskih spotov poletne sezone. Kaj pa je neznanec, ki se je »pozabaval« z mrtvim mucom, kot nazorno kaže fotografija? Ostanke trpinčene živali, ki so jih našli včeraj zjutraj na nekem milanskem pločniku, zgovorno pričajo o grozotah in nasilju v mestnem središču, ko luči v uradih in trgovinah uganejo, ko poslovni Milan odide domov, ko na ulicah lombardijskega velemes-

ta ostane le tragično krldo drogiran- cev.

Nekdo je muca pobil, nato pa si je kdo drug, najbrž zasvojen z mamili, privoščil srhljivo igro z brizgljami. Še bolj srhljivo pa bi bilo, če si je »šalo« privoščil kdo, ki mu mamila niso zameglila razuma. Človek zna biti v odnosu do človeka volk, ko pa se spravi na šibkejša bitja, naj bodo to otroci ali živali, je lahko še bolj kruta zver.

Dogodek, o katerem poročamo, je neznan, drobtinica stvarnosti. Vendar se ob njem velja zamisliti.

POHIŠTVO

Korsic

Od 15. septembra VELIKA RAZPRODAJA
zaradi preureditve

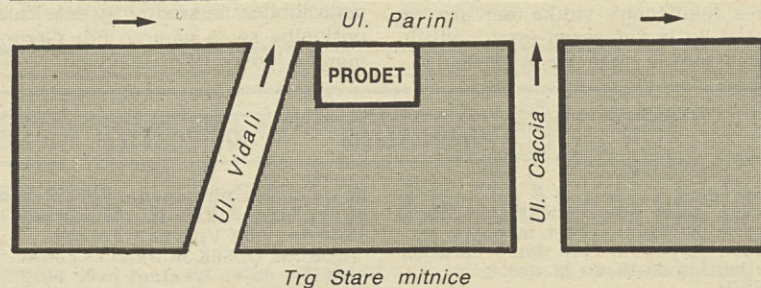
Popusti od 20 do 50 %

TRST — Ul. S. Cilino 38 — Tel. 54390

PRODET

Beauty & Clean

Široka mreža veleblagovnic z artikli za higieno in kozmetiko



14.
brodolomko
Radilović - Gale

